

(Quod sequitur est atramenti primitivi et manus ejusdem cum initio diplomatis.)

Ego Bruno Dei gratia Leuchorum præsentis margitis subscripsi et signavi.

Signum Hugonis de Cysa urbe Itatorum.

Sign. Herberardi (119) archiepiscopi Trevirorum.

Sign. Adhelberonis Metensis episc.

Sign. Theoderici (120) Verdunensis episcopi.

Sign. Hugonis Chrisopolitani archiepiscopi.

Sign. Widrici abbatis sancti Apri.

Sign. Herberti primicerii.

Sign. Herberti archidiaconi.

Sign. Valtheri comitis.

Sign. Rainardi comitis.

Sign. Odelrici comitis.

Sign. alterius Oderrici comitis.

Sign. Henrici advocati.

Sign. Gomberti.

Sign. Norberti.

Sign. Reimbaldi.

Data sunt hæc anno ab Incarnatione Domini 1043, indictione II, epacta XIV, concurrente VI, regnante Henrico secundo Romanorum Augusto.

(119) Il ne fut fait archevêque qu'en 1047.

(120) Il ne fut aussi évêque qu'en 1047.

SANCTI LEONIS IX

ROMANI PONTIFICIS

EPISTOLÆ ET DECRETA PONTIFICIA.

I.

Leonis IX papæ bulla qua Berardo I, Furfensi abbati, ejusque monasterio, bona, jura ac privilegia omnia confirmat.

(Anno 1049.)

[Muratori, *her. Ital. Script.* II, II, 585.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, dilecto in Christo filio BERARDO, abbati monasterii quod ponitur in Pharfa, tuisque successoribus in perpetuum, perpetuam in Domino salutem.

Cum piæ petitiones nostris auribus inculcantur, decet nos assensum præbere, et talibus desideriis non resultare, quatinus sacra loca temporibus nostris proficiant et augeantur, et in nullo, quod absit! minuantur. Igitur quia petistis a nobis quatinus ex nostra largitate nostroque dono concederemus vestræ religioſitati monasterii vestri confirmationem, ejusdemque honorem, quæ habet modo, et habiturum est in perpetuum, videlicet fundum Massam in quo est ecclesia Sancti Valentini. Ex fundo Muciani uncias tres. Fundum Paternum, in quo est ecclesia Sancti Johannis. Fundum Carbonianum. Fundum Septimiani. Fundum Pipiliani. Fundum Agelli. Fundum Mutellæ. Fundum Loriniani. Fundum Urbanæ. Fundum Bucciniani. Fundum Albuciani; et alios fundos cum domibus, vineis, olivetis atque colonis. Confirmamus autem vobis vestrisque successoribus prænominatos fundos, vel uncias, seu ecclesias cum caſis, vineis, pratis, silvis, salictis, nec non aquimolis, et universis appendicibus, colonis atque familiis, vel omnibus ad eos generaliter et in integrum pertinentibus, sicuti primitus, et nunc ab ipso vestro monasterio possessa sunt tam in comitatu Sabinensi, nec non et Narniensi, sive in comitatu Reatino, vel Furconiano, Asculano, Firmano, Aprutiensi, et Pinnensi,

B Romano etiam, et Tuscano, omnesque adjacentes ejusdem monasterii atque pertinentias, cum omni integritate concedimus detinenda, tam ea quæ modo juste possidetis, quam ea quæ in futurum, largitate Domino, potueritis acquirere tu et successores tui, sicuti per privilegia sanctæ recordationis domni Adriani quondam papæ, et Pauli, eidem venerabili monasterio confirmata sunt, permanenda. De teleoneis quoque mercatorum, et pontiuræ, et decimas ad monachorum stipendia et pauperum dari a præſenti ſecunda indictione tuæ religioſitati tuisque successoribus abbatibus vestri monasterii in perpetuum concedimus, ex eisdem omnibus percipiendas; nec non et oblationes mortuorum. Statuentes apostolica censura ex auctoritate beati Petri apostolorum principis sub divinis obtestationibus et anathematis interdictionibus, ut nulli unquam nostrorum successorum pontificum, vel aliæ cuilibet magnæ parvæque personæ, ipsa prænominata loca vel quæ in posterum, auxiliante Deo, vestro monasterio fuerint acquisita, sicuti supra sunt instituta, a potestate et ditione vestra vestrorumque successorum, ac vestri monasterii auferre vel alienare quoquo modo liceat. Si quæ autem temerario ausu magna parvæque persona contra hoc nostrum privilegium agere præsumperit, sciat se anathematis vinculo esse innodatam, et a regno Dei alienam, et cum omnibus impiis æterno incendio ac supplicio condemnatam. At vero qui pio intuitu curator et observator hujus nostri privilegii exsiterit, gratiam atque misericordiam vitamque æternam a misericordissimo Domino Deo nostro consequi mereatur in sæcula sæculorum. Amen.

Scriptum per manus Petri scriniarii sacri palatii, in mense et indictione ſecunda.

Datum iv Kal. Martii per manus Petri diaconi bibliothecarii et cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, anno pontificatus domni Leonis noni papæ primo, Indictione ii.

II.

Leonis IX papæ bulla, per quam monasterium Perusinum Sanctæ Mariæ Vallis-Pontis eripit Perusinis episcopis.

(Anno 1049.)

[Muratori, *Antiq. Ital.*, VI, 333.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, JOANNI, abbati monasterii Sanctæ Mariæ Vallis Pontis, tuisque successoribus abbatibus, perpetuam in Domino salutem.

Quia ad hoc, annuente Domino, non nostris meritis, pervenimus, ut omnium Ecclesiarum cura ad nos respiciat, quam maxime circa illas Ecclesias sollicitare debemus quæ propriæ sub manibus nostris consistunt. Inde est quod ad petitionem tuam, dilectissime fili Joannes abbas, aures nostras infleximus, eamque implere decrevimus, ut scilicet confirmaremus et corroborarem vestro monasterio, et vobis ac successoribus vestris abbatibus, mobilia et immobilia bona quæcunque, quocunque modo ad usum ad vos et monasterium vestrum et nunc pertinent et in perpetuum pertinebunt; et ut de decimis et primitiis similiter faceremus, et de clericis a quocunque contigerit ordinandis; ut totum nemini conditionaliter præbeatis præter papæ, ad quem proprie pertinetis, sicut in præcepto piæ memoriæ decessoris nostri domni Clementis papæ continetur. Quapropter per hujus nostri præcepti seriem confirmamus atque corroboramus vestro monasterio, ut diximus, ac vobis ac successoribus vestris abbatibus quæcunque modo ipsum vestrum monasterium possidet, et in perpetuum possidebit, sive sint mobilia, sive immobilia, quocunque modo evenissent et evenient. Decimas etiam et primitias de ipsis bonis ut more solito accipiatis, constituimus, et ut liceat vobis vestrisque successoribus, cuicumque vultis episcopo clericos vestros ordinandos offerre. Quin etiam prohibemus ne quis a vobis exigat totum, præter papa solum. Ab omni etiam alienatione liberos vos et securos reddere volumus; unde apostolica auctoritate cassamus et evacuamus illa præcepta quæ a Beneficito et Gregorio injustis pontificibus Andreæ

(121) Eo majorem præsens Trevirensis primatus confirmatio meretur attentionem, quod, non obstante aliorum oppositione, quasi in contradictorio sancita fuerit, neque a solo Romano pontifice, sed a synodo, cui nec soli Itali interfuere. Hildebrandus certe, in Ecclesia Coloniensi enutritus, nolebat magistræ suam Trevirensis sedis elatione deprimi, quæ itaque quantaque egerit, ut hoc confirmationem synodalem impediret, sub nomine Gregorii VII postea creatus Romanus pontifex his verbis ad Annuam archiep. Coloniensem anno 1074, perscribit epist. 79, lib. 1 Regesti: « Ob recordationem discipline, qua tempore antecessoris nostri in Ecclesia Coloniensi enutriti sumus, specialem ei præter cæteras Occidentales Ecclesias dilectionem impendimus; et sicut adhuc Romanæ Ecclesiæ filii testantur,

episcopo Perusino collata sunt de eodem vestro monasterio. Pro qua corroboracione, constitutione et evacuacione statuimus apostolica censura, sub divini iudicii exterminium, ne quis unquam nostrorum successorum pontificum, aut qualibet alia magna parvaque persona, et specialiter episcopus Perusinus, contra hoc nostrum præceptum agere præsumat. Quod si quis forte tentaverit, anathematis vinculo a Domino Deo innodetur, nec nisi digna satisfactione solvatur. Qui vero custos et inviolator hujus nostri præcepti exstiterit, a Domino Deo benedicatur, eo quod incon vulsum permanere laudavit. Bene valete.

Datum vii Kalendas Aprilis, per manus Petri diaconi, bibliothecarii et cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, anno domni Leonis IX papæ primo, indictione secunda.

III.

S. Leonis IX privilegium pro Ecclesia Trevirensi (121).

(Anno 1049.)

[Hontheim, *Hist. Trevir. diplom.* 1, 386.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, dilectissimo EBERHARDO, Trevirensium archiepiscopo, vestrisque successoribus, salutem in Domino.

Æternum divinæ dispensationis consilium, quo decrevit per tempora distribuere omnia, nulla rerum mutabilitate mutatur, nullaque temporum diversitate variatur. Unde factum est ut hujus æternæ dispositionis immutabilis ordo nostram de Tullensibus episcopatus humilitate mediocritatem ad apostolicam promoveret sublimitatem; gratuito quidem dono, non aliquo exigente nostro merito. Quocirca vestra fraternitas, dulcissime frater, nos, nostra charitate vita, comitata est, et Romæ nobiscum aliquantulum remorata. Interea loci cum unicuique suum jus suumque rectum, quod vel ablatum penitus, vel aliquantulum immutatum esset, omnimodis restituere cuperemus, dilectionis vestræ privilegia nobis attulistis, quæ (122) primatum Galliæ Belgicæ subscripto modo vestris antecessoribus datum a nostra apostolica sede asserebant, pro eo quod in exordio religionis vestra Trevirensis Ecclesia prima illis in partibus fidei rudimenta percepiisset, per egregios dogmatistas Eucharium, Valerium, Maternum, quos beatissimus Petrus apostolorum princeps instruxit,

tempore beati Leonis papæ, Trevirensi episcopo pro honore Ecclesiæ vestræ, quod idem beatus Leo ægre tulit, viribus totis restitimus. Si autem hac sua oppositione nihil nocuit confirmato per Leonem primatum Hildebrandus, in hoc ei prodest rei gestæ fidelis narratio, in Gregorii VII epistolis servata, ut vel inde etiam appareat, Trevirensis primatiæ jura supra Coloniensem archidioccesin sese protendisse, tanquam Galliæ Belgicæ partem.

(122) *Primatum Gallie Belgicæ.* Sed, ut quid hic, et in sententia depositionis Thiedgaudi de anno 863 Belgicæ tantum primas audit Trevirensis præsul, qui ante Germaniæ Galliæque dicebatur? Tribuunt hoc *Lech de Primat. German.* cap. 2, § 17, et alii, declinanti splendori et auctoritati civili Trevirorum Augusta.

et instructos ordinavit, et illuc ad prædicandum A
direxit. In quibus privilegiis etiam antiquiora pri-
vilegia incendio memorantur consumpta; quæ præ-
rominatis sanctis eorumque successoribus, hi est
Agritio, Maximino, Paulino, Severo almificis utique
viris, a primordio authentice concessa erant de
eodem. Quæ etiam privilegia Theodorico Trevirensi
archiepiscopo Joannes XIII papa, Benedictus VI,
nec non alius Benedictus VII Egberto similiter Tre-
virensi archiepiscopo temporibus Ottonis primi et
secundi pia dispositione contulerant. Nos autem ea
intuentes et diligenter perpendentes, dignum duxi-
mus cum consilio et consensu totius cleri et populi
Romani, id ipsum de primatu, sicut constitutum erat,
confirmare, atque nostris apostolicis apicibus cor-
roborare. Quod ubi in ecclesia S. Petri in Dominica
Passionis cuncto clero cunctoque populo nos ipsi
sursum in ambone consistentes præsentia vestra
[nostra] revelavimus, et eadem privilegia legi feci-
mus pro amore discipulorum S. Petri, quos prætu-
limus, Eucharîi, Valerii et Materni, ab omnibus
acclamatum est, jure primatum ipsum vobis vestris-
que successoribus deberi, qui in cathedra sedetis
discipulorum sancti Petri. Quapropter omnibus ipsis
laudantibus et respicientibus pro investitura ipsius
primatus, Romana mitra caput vestrum insignivi-
mus, qua et vos et successores vestri in ecclesiasticis
officiis Romano more semper utamini, semperque
vos esse Romanæ sedis discipulos reminiscamini.
Quod tamen in synodo nostra, quam circa xvii post
ipsum paschalem diem Deo præserte celebravimus,
episcopis et archiepiscopis nec non et aliis ordinibus
consentientibus melius et firmiter stabilivimus; ea
tamen ratione ut singulis annis vos vestrique suc-
cessores semel legatos vestros ad nos nostrosque
successores mittatis, per quos vobis de nostris uti-
litatibus illis in partibus agendis remittamus, et
semper vos ipsi tertio anno Romam visitationis
gratia, ut dulcissimi fratres ad primogenitum fra-
trem veniat, nisi forte inevitabilis necessitas
ingruerit. Quapropter desideris vestris anuentes,
secundum præfatorum privilegiorum tenorem per
hoc nostræ apostolicæ auctoritatis privilegium de-
cernimus et confirmamus ipsum vobis vestrisque
successoribus primatum hoc modo, ut habeatis pri-
mum locum post legatum apostolicum in Galliam
Germaniamque destinatum, etc. Et si missus Romanæ
Ecclesiæ defuerit, post imperatorem vel regem se-
dendi, quæque alia in privilegiis Theodorico con-
cessis enarrata suis locis.

Ego Halmardus Lugdunensis Ecclesiæ indignus
archiepiscopus in prædicta synodo residens, salva
piscarum constitutionum firmitate et (123) Lugdunen-

sis Ecclesiæ auctoritate hoc decretum laudavi, ma-
nuque propria roborans subscripsi.

Ego Joannes Portuensis episcopus in prædicta
synodo residens, confirmavi et subscripsi.

Ego Carlolus episcopus subscripsi.

Ego Benedictus Tuscanæ [Tusculanæ] Ecclesiæ
episcopus subscr.

Ego Gerhardus Florentinus episcopus subscr.

Ego Crescentius S. Sylvæ Candidæ, gratia non
meritis episcopus, subnotavi.

Ego Hugo Asiliensis [Assisiensis] episcopus
subscr.

Ego Wido Astensis episcopus subscr.

Ego Wido Vulturarnensis episcopus subscr.

Ego Cunibertus Taurinensium episcopus subscr.

Ego Henricus Spoletus episcopus subscr.

Data Idibus Aprilis per manus Petri diaconi et
bibliothecarii, et cancellarii sanctæ apostolicæ sedis,
anno domini Leonis IX papæ i, indict. ii.

IV.

Leo papa ad Cawallonem Rettonensem abbatem.

(Anno 1049.)

[Morice, *Mémoires pour servir à l'histoire de Bretagne*,
I, 396.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, dilecto in
Christo CATWALLONI abbati monasterii Sancti Sal-
vatoris, constructi in loco qui dicitur Rothonensis,
videlicet in Britannia constituti, suisque successoribus
ibidem regulariter promovendis in perpetuum.

Suscepti nos officii cura compellit omnium Eccle-
siarum sollicitudinem gerere et libramine æquitalis
omnibus in necessitate positus, quantum Deo do-
nante possumus, subvenire; præcipue tamen illis
venerabilibus locis, quæ juris sanctæ Romanæ Ec-
clesiæ esse dignoscuntur et singulis annis sibi census
persolvunt; pro debito honore summæ et apostolicæ
sedis, cujus membra sunt, attentius subvenire et con-
sultare debemus. Proinde, iuxta petitionem tuam,
præfato monasterio, cui tu præesse dignosceris et
quod juris sanctæ Romanæ Ecclesiæ esse dignoscitur,
unde per singulos annos, census trium denariorum
aureorum sibi redditur, hujusmodi privilegia præsentis
nostræ auctoritatis decreto indulgemus, concedimus
atque firmamus, statuentes nullum regum aut im-
peratorum, nullum quacunque dignitate præditum,
de his quæ eidem venerabili loco, quibuslibet homini-
bus de proprio jure jam donata sunt, sicut constat
de Bella Insula, quam Gaufridus, dux Britannorum,
de proprio jure præfato monasterio contulit, quam
Alanus postea filius ejus concessit et in perpetuum,
ut tu asseris, et qui tecum sunt testificantur, firmiter
confirmavit. Quod nos etiam auctoritate beatorum
apostolorum Petri et Pauli et nostra confirmamus

(123) *Salva Lugdunensis Ecclesiæ auctoritate.* Hac
Lugdunensis reservatione non obscure firmantur
quæ supra de Trevirensi primatu per Gallias ejusque
juribus statuimus. Ab illo specialibus Ecclesiæ suæ
privilegiis metuebatur Halmardus, non primatui; quem

demum anno 1079 in Gebuini Lugdunensis archiep-
iscopiam concessit Gregorius PP. VII, scilicet super
quatuor provincias, Lugdunensem, Rothomagensem,
Turonensem et Senonensem.

et in perpetuum ipsam insulam, tibi et successoribus A tuis sine inquietudine habere concedimus (*deest ali-*
quid), vel in futurum, Deo miserante, collata fuerint, sub cuiuslibet causæ occasionisve specie minuere vel auferre audeat. Sed cuncta, quæ ibi oblata sunt vel offerri contigerit, tam a te quam a tuis successoribus, p rennitempore sine inquietudine volumus possideri, eorum quidem usibus, pro quorum sustentatione concessa sunt, modis omnibus profutura. Si quis vero regum, sacerdotum, clericorum, iudicum ac sæcularium personarum hanc constitutionis nostræ paginam agnoscens contra eam venire tentaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat reumque se divino iudicio existere de perpetrata cognoscat iniquitate. Et nisi resipuerit et ad emendationem congruam venerit, a corpore et sanguine Domini B nostri Jesu Christi alienus fiat; cunctis autem hanc constitutionis nostræ paginam servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant, et apud districtum Iudicem præmia æternæ pacis inveniant.

Datum Laterani, Idibus Aprilis.

V.

S. Leo IX Eberhardo archiepiscopo Trevirensi asserit cellam Quatuor Coronatorum, archiepiscopis Trevirensibus a Benedicto VII olim collatam.

(Anno 1049.)

[Vide supra in Benedicto VIII et *Gesta Trever.*, edit. Wyttembach et Muller, I, 150.]

VI.

S. Leo IX monasterii S. Salvatoris Septimiani libertatem et privilegia confirmat. C

(Anno 1049.)

[Ughelli, *Italia sacra*, III, 68.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, Petro abbati monasterii S. Salvatoris in Septimo, suisque successoribus abbatibus, perpetuam benedictionem et salutem.

Convenit apostolico moderamini pia religione pol- tentibus benevola compassione succurrere, et petentium desideriis congruum impertiri suffragium. Propterea, inclinati precibus vestris, per hujus nostræ præceptionis seriem confirmamus et corroboramus tibi monasterium ipsum S. Salvatoris cum omnibus bonis ejus mobilibus et immobilibus, resequemoventibus, quæcunque ad eum juste et legaliter pertinent. Nec non etiam censemus ut securum ipsum D monasterium ab omni læsione sit, et sine molestia sit episcopi; et ut ordinationes presbyterorum vel cæterorum graduum in eodem monasterio a quolibet catholico episcopo tribuantur; et ut eleemosynæ tam vivorum quam et mortuorum sine calumnia episcopi eidem monasterio tribuantur, et ut de possessione monasterii decima a vobis accipiat. Et quicumque se ad monasterium sepeliri petierit, a monachis sepeliatur. Et ut præter ab Apostolico, ne iudicetur, nec ad synodum abbas vocetur, sicut nec ab alio consecrationem accipit. Statuentes apostolica censura, ut nullus nostrorum successorum pontificum, nullus marchio, nullus dux, nullus comes, nullus episcopus, nulla præterea persona hominum magna

vel parva, contra hanc nostram præceptionem agere præsumat. Quod quicumque fecerit, anathematis vinculo feriat. Qui vero custos et observator hujus nostræ præceptionis fuerit, benedictionem a Domino Deo consequatur.

Datum xiv Kalend. Maii per manus Petri diaconi, bibliothecarii et cancellarii S. apostolicæ sedis, anno domini Leonis IX papæ primo, indict. ii.

VII.

S. Leo IX Joannem ex Tuscanensium factum episcopum Portuensem testatur a synodo in ecclesia S. Salvatoris sancitum esse. Ecclesiæ Portuensis privilegia confirmat.

[Ughelli, *Italia sacra*, I, 120.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, dilectissimo nobis in Christo fratri et coepiscopo nostro Joanni, Portuensis Ecclesiæ antistiti, suisque successoribus in perpetuum, in Domino salutem.

Supplicantium desideriis annuendum nobis esse et ratio et benignitas poscit, quia quod rationabile est impendere, benigne quidem non negare. Quapropter quia transmigrationem fecisti de sede Tuscanensi ad eandem sedem Portuensem, dignum duximus in synodo prius de hoc ventilare, utrum juste facta fuerit vel injuste, quod et fecimus residentes in synodo et ecclesia Salvatoris. Cumque ibi diligenter esset examinatum qua ratione de episcopatu ad episcopatum transiens, inventum est tam necessitatis quam utilitatis causa hoc factum fuisse, et iudicatum est hoc fieri potuisse. Quæ etiam fuerit necessitas, quæ utilitas, satis patenter est expressa: necessitas, quia jam Romana Ecclesia in filiis, quos ipsa lactaverat, defecerat, quorum tu pars superstes eras; congrua utilitas vero, sive pro rebus ipsius Ecclesiæ, quæ tibi nota erat præ aliis, sive pro consiliis dandis, sive etiam pro mediatione Romanæ Ecclesiæ et imperatorum, quorum tu sæpe mediator fuisti. Hac igitur re inclinati decrevimus petitioni tuæ satisfacere, scilicet ut tibi tuisque successoribus ipsum Portuensem episcopatum confirmemus, quia utique libenter facimus. Et primum ipsum episcopatum Portuensis Ecclesiæ, quæ posita esse videtur foris prædictam Portuensem civitatem, cui vocabulum est S. Hippolyti, cum vineis, et hortis, seu clausuris vineatis, et olivetis in circuito ejusdem ecclesiæ, pariter et clausuram de vinea una in integrum sitam in Cardetum, et in Figilia, clausuras duas cum vineis, et terris, in Basi. Omnia hæc posita in insula majore, imo et ecclesiam S. Mariæ, et aliam ecclesiam S. Laurentii, cum cellis, et hortis, atque vineis, clausuras quinque. In una quidem ecclesia est S. Gregorii, et Theodori, et in alia ecclesia S. Viti, sicuti a muro et fluvio Tiberis, atque limitibus circumdatur, tertia est in ripa fluminis, quarta juxta S. Mariam usque ad Trajanum, quinta juxta S. Laurentium usque in Trajanum, nec non et clausuram de vinea in locum qui vocatur Scarajo, et aliam petiam quæ ponitur in clausura, et vineæ petiam unam in terra Cucuzuba, et aliam in Montone; verum etiam et fundum in integrum qui

dicitur Baecanum, cum appendice sua, quæ vocatur **Criptula**, in quo sunt cisternæ antiquæ positæ juxta eandem civitatem Portuensem, sicuti incipit a primo latere, ab arbore quæ vocatur tamarix, et dirigitur in columnella, quæ in campo stare videtur, milliario π distante ab eadem civitate, et deinde pergente recto itinere per salariam, et usque ad atlegiam piscatoriam, et deinde redeunte ad mare per Buccinam, et circumeunte littus maris ad S. Nympham, et usque ad focem micinam cum locis qui dicuntur Vincera usque ad balnearia, atque locum qui vocatur Portus Trajani, nec non et castellum aliud minus in integrum, cum omni sua pertinentia, et in civitate Constantiniana, omniaque ibidem habere dignoscitur, una cum ecclesia BB. apostolorum Petri et Pauli, cum cryptis, ubi animalia ipsius ecclesie manere videntur, et deinde usque ad S. Mariam, quæ ponitur in arcu cum crypta, et domum quæ vocatur Balneum Veneris, et usque ad viam publicam infra ipsum castellum, atque cannetum de ista civitate, nec non monasterium S. Agnetis cum salariis, et vineis, quæ incessum habere videtur: porro et fundum in integrum, qui vocatur Polmus, cum casis, vineis et terris, pascuis, extendentem se usque ad furnum antiquum juris prædicti episcopi, et in eodem fundo monumentum antiquum esse videtur, via Portuensi, milliario ab ureb Roma plus minus decimo. Itemque et insulam majorem in integrum cum hortis et vineis seu terris in locum qui vocatur Scarajo; qui olim fuit portus Trajani, inherentem eidem fundo Baecani, et cum omnibus ad eum pertinentibus: pariterque et fundum qui vocatur Judæorum, et fundum qui vocatur Gualdus cum omnibus eorum pertinentibus, positus juxta prædictam civitatem, et filum Salinæ in integrum extensum in una fila. Item et in Baecano et in Genestula, et in illa novem, omnia fila Salinarum, quæ ad vestrum episcopium pertinere noscuntur, seu et fundum in integrum, qui vocatur Gualdus major, cum ecclesia S. Auræ, et monumento suo, et terra Semitaritia, quæ appellatur Planura, in qua cisternæ esse videntur, posita inter fluvium, formam Arcionum. Nec non et confirmamus vobis curtem in integrum quæ dicitur Galeria, in qua est ecclesia S. Mariæ cum caminatis seu triclinais atque diversis cubiculis, omnibusque suis ædificiis, quæ infra se habere dignoscitur cum omnibus finibus, terminis, limitibusque suis, terris, casalibus, sylvis, atque pantanis cum ponte, et ipsum rivum qui vocatur Galeria, usque ad flumen, cum locis ad aquimolam faciendam, vel cum omnibus ut superius dictum est sibi generaliter et in integrum cultum et assolatum, situm in campo qui vocatur Meruli, constitutum via Portuense, milliario ab urbe Roma plus minus duodecimo, sicuti affines incipiunt a toto curte a primo latere, prata Caraci, quæ vocantur Meruli, et deinde usque ad montem quem olim detinuit Joannes de Mincia, et hæredes Stephani Nomenclatoris, et deinde ultra viam per casale quod olim detinuit

A Joannes de Sergio, et transit aliam viam carrariam, et venit in casale quod detinent hæredes Francois Transtiberim, sicuti per fines marmorcos designatur, et deinde per casale SS. martyrum Cosmæ et Damiani, et transit per fossatum antiquum, quod verno tempore ducit aquam in rivo Gallerie, et ascendit per ipsum rivum usque in molam de sylva, et revolvit per viam carrariam usque in vallem mediam de Monte, qui vocatur Zunili, et usque in Staffili, qui stat in Lintistino, et usque in caput de valle Stabla, et per fossatum ipsius vallis pergit a pede filii Salinarum, concludente totum campum usque in pedicam quæ vocatur Viscoli, et piscina Galiarda, concludente ipsam pedicam, quæ sunt fila triginta, et pergente juxta fila quæ stant monasteria de Miranda usque in stagnum majus, et per ripam stagni usque in Burdnaria, et a pede filii usque in Baecani, et terram de supradicto episcopo, et formam quæ vocatur Arcione, et per ipsam formam usque in rivum qui vocatur Galeria, et Pantanum de Ricorde usque in primum affinem de pratis Caraci. Infra hos vero fines, loca et vocabula sunt hæc, S. Cæsareus, Palmis, Sorbilanum, Clusa vetere, Pantanum majus, Medianum, Mons ruginosus, mons de Zumilis, mons Canaparvis, celsa, limes, major, stagnellum maledictum, tiocli, piscina gagliarda, olivastrum, stagnellum peregrinum cum omnibus eorum pertinentiis. Nec non et confirmamus vobis perpetualiter quatuor in integrum principales uncias de toto stagno majore Portuense cum omni piscatione, redditione et statione sua, vel cum omnibus ad ipsas quatuor uncias pertinentibus, sicuti a prædecessoribus nostris supradictæ ecclesiæ Portuensi concessum est. Verum etiam concedimus et confirmamus vobis vestrisque successoribus turrem in integrum quæ vocatur de Albo, cum casis, vineis, hortis, terris, campis, pratis, pascuis et syvis, pantanis et rivis, cultis et incultis, vacuis, plenis, et cum omnibus ad ipsam turrem generaliter et in integrum pertinentibus, sicut affines ejusdem designant, a primo latere rivus qui vocatur Galeria, a secundo latere fluvius Tiberis, a tertio latere Pulverinula, et a quarto latere forma quæ vocatur Arcionum. Concedimus etiam ipsis hominibus qui per tempora habitaturi sunt infra turrem, ut nullius potestati, nullius dikioni subditi sint, nec alicui serviant, aut hostem faciant, nisi episcopo qui in dicto episcopo fuerit; nec non et confirmamus tibi tuisque successoribus in perpetuum omnes res et facultates, mobiles et immobiles, de illis hominibus qui sine hærede et intestati moriuntur in dicta civitate Portuensi, sive in Transtiberi, aut in insula Lyconia, sive ubicunque vestri episcopatus juris esse videntur, constituimus ipsam Portuensem ecclesiam legitimam hæredem, ita ut episcopus ipsius ecclesie habeat potestatem ordinandi omnia juxta suam voluntatem, eo tenore ut non pereant, scilicet mortuis in æternum prosint. Insuper etiam concedimus et confirmamus vobis vestrisque successoribus in per

petuum ex jurē sacri nostri palatii Lateranensis, A fuit in honorem S. Adalberti, qui suo tempore martyrium pro Christi nomine suscepit. At episcopus ille rogavit sibi a vobis dari inducias ad certum terminam, ut afferre vobis posset justitiam quam se habere dicebat; nos vero, quia synodus ea die terminabatur, concessimus; cumque terminus advenisset, tu ad nos humiliter et solus, ille autem magna hominum multitudine fretus ad nos venire desepxit. Residentes tamen nos cum iudicibus nostris ad eum legatum, ut ad nos veniret, direximus, scilicet non nisi cum suis redemptis adiutoribus venire se dixit. Quo dicto cum tota sua multitudine recessit, scilicet nos ad ejus contumaciam non respicientes, ex consilio iudicum archidiaconam nostrum Hugonein usque ad domum ejus misimus, ut sequenti die ad nos veniret, sicut episcopus cum episcopo rationem habiturus; cumque die altera simili modo resideremus expectantes eum, non venit, scilicet epistolam quasdam veniam præferentes misit, cumque nihil rationis diceret, ut amplius expectari deberet, landantibus omnibus iudicibus, frater Alinardis Lugdunensis archiepiscopus canonicam et diffinitivam protulit sententiam, primam de contumacibus puniendis, secundam de ecclesiis quæ sunt intra limites episcopatus, quomodo ad eum pertineant. Qua prolata sententia a nobis, et ab omnibus laudata, confirmata fuit. Quapropter tam tibi quam tuis successoribus eandem ecclesiam per hoc nostrum privilegium concedimus, confirmamus,

Itemque concedimus et confirmamus vobis vestrisque successoribus in perpetuum de civitate Portuensi piscatores et duos curiales, qualescunque de eis eligere volueritis in perpetuum, ita ut ulterius nullam dationem nullumque servitium faciant, neque ad placitum adstringantur ab aliqua persona, scilicet tibi tuisque successoribus hanc committimus potestatem. Item confirmamus tibi tuisque successoribus casale unum in integrum, quod vocatur Genesiam, quod et Mallianum vocatur, cum insula modica ultra rivum in ipso loco posita, cum omnibus ad eum pertinentibus posita via Portuense juxta Mallianam, juris monasterii S. Pancratii, etiam confirmamus vobis vestrisque successoribus in perpetuum totam insulam quæ vocatur Lycnonia ubi est ecclesia S. Joannis Baptistæ et S. Adalberti, unde querimoniam posuistis in synodo, quam celebravimus in ecclesia Salvatoris, quare contra Crescentium S. Sylvæ Candidæ Ecclesiæ episcopum, qui eandem ecclesiam suo episcopatu vindicabat, eum vero ambæ partes aut præsentiam nostram et totius synodi staretis, placuit ut si scripturam exinde haberes, in medium videndam legendamque proferres. Statim attulisti privilegium quod antecessori tuo Benedicto episcopo, qui dicebatur de Pontio, Benedictus VIII, antecessor noster, fecit de integritate totius episcopatus. Quod cum lectum esset, nominatim ibi inventa est ecclesia illa, quam, sicut in querimonia tua dixisti, ipse tuus antecessor dicaverat tempore Othonis III imperatoris, a quo edificata

tyrium pro Christi nomine suscepit. At episcopus ille rogavit sibi a vobis dari inducias ad certum terminam, ut afferre vobis posset justitiam quam se habere dicebat; nos vero, quia synodus ea die terminabatur, concessimus; cumque terminus advenisset, tu ad nos humiliter et solus, ille autem magna hominum multitudine fretus ad nos venire desepxit. Residentes tamen nos cum iudicibus nostris ad eum legatum, ut ad nos veniret, direximus, scilicet non nisi cum suis redemptis adiutoribus venire se dixit. Quo dicto cum tota sua multitudine recessit, scilicet nos ad ejus contumaciam non respicientes, ex consilio iudicum archidiaconam nostrum Hugonein usque ad domum ejus misimus, ut sequenti die ad nos veniret, sicut episcopus cum episcopo rationem habiturus; cumque die altera simili modo resideremus expectantes eum, non venit, scilicet epistolam quasdam veniam præferentes misit, cumque nihil rationis diceret, ut amplius expectari deberet, landantibus omnibus iudicibus, frater Alinardis Lugdunensis archiepiscopus canonicam et diffinitivam protulit sententiam, primam de contumacibus puniendis, secundam de ecclesiis quæ sunt intra limites episcopatus, quomodo ad eum pertineant. Qua prolata sententia a nobis, et ab omnibus laudata, confirmata fuit. Quapropter tam tibi quam tuis successoribus eandem ecclesiam per hoc nostrum privilegium concedimus, confirmamus, querimonia tam illi episcopo quam successoribus ejus perpetuo interdicta de eadem ecclesia, sita in prædicta insula, cum curtibus et oratoriis infra easdem curtes, et cum omnibus ad eas generaliter et in integrum pertinentibus, cum hortis, et aquimolis suis, sita infra hanc urbem Romanam, sicuti extenditur ab uno capite, ubi dividitur flumen, et usque in aliud caput ipsius insulæ, ubi adunatur, pari modo concedimus, et confirmamus vobis vestrisque successoribus in perpetuum omnem ordinationem episcopalem, tam de presbyteris quam de diaconis, vel diaconistis, sive subdiaconis, consecrationem ecclesiarum vel altarium, quæ in tota Transtiberi necesse fuerit facienda, nisi forte cardinales, diaconi vel subdiaconi, aut acolythi sacri Lateranensis palatii efficiantur, scilicet omnia tibi tuisque successoribus, vel quibus episcopis a vobis invitati fuerint ordinandi, benedicendi et consecrandi concedimus potestatem; et ne parochia vestra ab aliquo pervadatur episcopo, fines ejus per hoc nostrum privilegium insinuare tuæque ecclesiæ confirmare curamus, incipiente primo termino a fracto ponte, ubi unda dicitur per murum Transtiberinæ civitatis per portam Septimianam, per portam S. Pancratii, per silicem vero ipsius portæ usque ad pontem marmoreum qui est super Annonem, et ducit per ipsam silicem usque ad paritorium, inde revolvit per paludes usque in mare, indeque per mare duo miliaria ultra pharam usque in focem majorem, inde autem per flumen majus usque Romam in fracto

poſte juxta Marmoratam per pontem S. Mariæ uſque ad pontem Judæorum per medium flumen, et recte ad medium pontem fractum, ubi de unda duximus, qui est primus affinis absque Tranſtiberinis catholicis ecclesiis S. Mariæ in Tranſtiberim, S. Chryſogoni, et S. Cæciliæ, vel monasterii S. Pancratii et monasteriorum SS. Cosmæ et Damiani, tamen in prædictas ecclesias quidquid ab episcopis necesse fuerit faciendi Portuensibus episcopis, ab ipsis invitatis tribuimus potestatem. Itemque concedimus et confirmamus in jam dicto episcopatu plebem S. Mariæ et S. Apollinaris in mola rupta, et plebem S. Stephani in Pansi, et plebem S. Mariæ in Apuſiana, vel omnes ecclesias exiguas vel magnas cujuſlibet nominis, quæ infra jam dictos affines fuerint vel esse possunt, absque illis, quas jam diximus, Tranſtiberim ſitis. Interea ſancientes jubemus, ſicuti a noſtris antecessoribus juſſum eſt, ut in flumine quod juxta Portuensem urbem decurrit, nullus audeat molen- dina aut pontem præter juſſionem tuam vel ſucceſſorum tuorum episcoporum juxta priſcam conſuetudinem quoquo modo conſtituere; et cum vel a vobis vel ab aliis, quibus tamen faciendis vos injunxeritis, conſtitutum aut factum fuerit, ipſa molendina vel pons veſtro arbitrio diſpenſentur; de ponte vero ſi factus fuerit cum plaſtro onuſto victum vel vinum nemo audeat hinc illuc, neque inde huc penitus tranſmeare. Iterum ſancientes jubemus ut nullus præſbyter, vel cujuſlibet ordinis clericus de toto episcopatu audeat ad placitum conſtringere aut ad ſuadendas contentiones compellere, aut aliquod ſervitium ab eis exigere, præterquam Portuenses episcopi, in cujus parochia ſunt. Quicumque vero præſumptor, ſive dux, ſive comes, vel vicecomes, aut cubicularius, vel a noſtra apoſtolica ſede miſſus aut qualiſcunque interveniens potestas de ipſa civitate Portuense dominatum tenuerit, de quocunque fuerit ordine, prædicta omnia immobilia loca, aut prænominatum caſtallum, vel duos pſcatores, et duos curiales, vel omnes prædictos clericos a jure, et potestate, atque ditione præſati, episcopii auferre vel minuere voluerit, vel parochiam infringere tentaverit, aut homines in prædicta turre habitantes, vel ubicunque proprietas episcopii mansionata fuerit, ad publicum ſervitium revocaverit, ſciat ſe com-
 D
 pſiturum ipſi episcopatuſ auri puriſſimi libr. xx, et inſuper anathemati ſubſſceat. Statuentes apoſtolica cenſura ſub divini judicii obſtatione, et anathematis interdictione, ut nullus unquam ſucceſſorum noſtrorum pontificum, vel alia quælibet magna parvaque perſona ea quæ a nobis ad laudem Dei pro ſtabilitate vel augmento prædicti episcopatus ſtatuta ſunt, refragari aut in quoquam tranſgredi, aut aliquid deinde minuere audeant, ſcilicet ſicut ſuperius a nobis ſtatutum vel conſeſſum eſt, ita perenniſ ac perpetuis temporibus ſine aliqua minutione permittat in æternum permanere. Si quis autem, quod non optamus, temerario auſu contra hoc noſtrum privilegium venire aut in quoquam di-

A
 rumpere præſumpſerit, et ſicut a nobis ſuperius ſtatuta ſunt, firma manere non demiserit, et in aliquo offenderit, ſciat ſe, niſi reſipuerit, auctori- tate Dei omnipotentis et B. Petri apoſtolorum principis, atque noſtra, qui ejus fungimur vices, anathematis vinculo eſſe innodatum, et a regno Dei alienum, atque cum Juda traditore D. N. Jeſu Chriſti cum diabolo et omnibus pompis ejus æterno incendio concremandum. Qui vero pio intuitu cuſtos et obſervator hujus noſtri privilegii exſiterit, benedictionibus gratiam vitamque æternam a juſto Judice Domino Deo noſtro conſequi mereatur in ſæcula ſæculorum. Amen. Bene valete.

Datum x Kal. Maii per manum Petri diaconi, bibliothecarii et cancellarii S. Apoſtolice ſedis, anno Domini Leonis IX papæ i, indict. ij.

Ego Eberhardus Treverorum archiepiſcopus quamvis indignus interfui et ſubſcripſi.

Ego Alinardus Lugdunensis archiepiſcopus hoc decretum laudans, manu propria ſubſcripſi.

Ego W. episcopus ſubſcripſi.

Ego Roprandus episcopus ſcripſi.

Ego Cunibertus episcopus Taurinæ. ſcripſi.

Ego Cadalus Parmensis episcopus ſcripſi.

Ego Oppizo Piſensis episcopus ſcripſi.

Ego Guido X Ultervensis episcopus ſcripſi.

Ego Henricus Spoletanus episcopus ſcripſi.

Ego Arnulfus episcopus ſcripſi.

Ego Martinus Pistorien. episcopus ſcripſi.

Ego Petrus Cluſiensis episcopus ſcripſi.

C
 Ego Dux episcopus interfui.

Teudericus Arbinensis episcopus interfui.

Ego Benedictus episcopus Forosempronien. interfui.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat, etc. Si qua igitur, etc. Cunctis autem, etc. Amen.

VIII

Privilegium S. Leonis IX pro Ricnerio abbate cenobii Montis Casini.

(Anno 1049.)

[Tosti, *Storia della badia di Monte Casino*, I, 255.]

Leo episcopus, ſervus ſervorum Dei, clarissimo nobis in Chriſto Domino Jeſu filio RICNERIO et religioso abbati ſacratissimi monasterii B. Benedicti confessoris Chriſti, ſiti in monte qui vocatur Caſtro Caſino, ſuæque almæ congregationi perpetuam in Domino ſalutem.

Convenit apoſtolico moderamini pia religione pollentibus benevola compaſſione ſuccurrere, et petentium deſideriis congruum impertire ſuffragium. Igitur quia poſtulatiſt a nobis quatenus monasterium S. Benedicti in monte Caſino ſitum, cujus abbatuſ conſecrationem nuper et dono piſſimorum Henrici et Conradi Romanorum imperatorum ſuſcepimus, et per nos et ſucceſſores noſtros in perpetuum more antecessorum noſtrorum privilegio noſtro muniremus, et a potestate omnium archiepiſcoporum et episcoporum ſubtraheremus, et ſub inter-

dictione anathematis loca sua defenderemus, concederemus, et confirmarem: inclinati precibus tuis prædictum monasterium tibi a nobis successoribusque tuis et a nostris successoribus in perpetuum nulla pravitate Simoniaca interveniente consecrandis, concedimus et confirmamus cum omnibus ecclesiis, monasteriis, cellis, castellis, terris cultis et incultis, vineis, aquimolis, hortis, pratis, silvis, pertinentiis adjacentisque suis, ubicunque vel qualitercunque ad jura ejusdem monasterii pertinere dignoscitur...

Insuper etiam omnem cuiuslibet ecclesiæ pontificem in præfato monasterio ditionem quamlibet habere præter sedem apostolicam, prohibemus, ita ut nisi ab abbate ejusdem monasterii fuerit invitatus, nec missarum solemnia ibidem præsumat omnimodo celebrare. Post vestrum vero obitum nemo inibi abbatem constituat, nisi quem consensus et voluntas communis fratrum ex ipsa congregatione elegerit, et electus ad nos vel successores nostros consecrandum gratis et sine pretio veniat. Quod si aliunde venerit, quod de vobis dici non potest, qui de monasterio nostro et a nobis consecraturi venistis, vel ab alio archiepiscopo, vel episcopo consecrari se mauerit, tunc consecratus et consecrator anathema sint. Promulgantes, etc....

Bene valete.

IX.

S. Leo IX Richerio abbati Casinensi ejusque successoribus monasterium S. Crucis, Romæ situm, subjicit.

(Anno 1049.)

[Gatulla, *Hist. Casin.*, 252.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, RICHERIO abbati monasterii S. Benedicti, quod ponitur in monte Casino, tuisque successoribus perpetuam in Domino salutem.

Creditæ speculationis impellimur cura, etiam amore Christianæ religionis, et studio divini cultus promovemur, pro venerabilium locorum percontare stabilitatem, atque Deo servientium securitatem, ut hoc proveniente pio labore, et animæ Christo dicatæ, quæ se illis diebus vitæ suæ servituras decreverunt perseverent imperturbate. Nec non et illa maneant sine tenus firma, quæ a Christianis in Dei laude contractata sunt. Quia igitur constat monasterium Jerusalem, quod etiam dicitur S. Crucis, jam elapso tempore a congregatione monachorum Dei tali loco competens vacasse et sollicito nullo præposito in eo aut monachis habitantibus traditum: permoti proinde compassione tanti piaculi, ac compulsi dolore, apostolica auctoritate providimus monasterio tibi commisso idem monasterium sociare, quatenus et præsentem secundam indictionem, atque in perpetuum a te tuisque successoribus cum sibi omnibus in integro subjacentibus disponatur, atque eum Dei timore regatur, et vestro conjunctum subsistat monasterio, ita ut in eodem venerabili loco Domino Deo nostro laudes exsolvere debeat. Nullam vos rationem exinde

A vel ei pertinentibus nisi solo Deo ac nostræ auctoritati solvendam statuimus. Fabrica etiam seu luminarium concinnatio indifferenter vobis sine dubio procurantibus efficiatur. Nulla proinde in exsolvendis Dei laudibus, vel in luminariis concinnandis mora proveniat, sed devota sinceritate peragere festinate, ne per incautæ desidiæ culpam iudicii vos futuri metus concutiat. Potius elaborare studeat ut divina placetur vestro conatu clementia, possitque movere hoc, quod a nobis justa deliberatione decretum est futuris inconvulse perpetuisque temporibus. Consecratio tamen abbatis loci ipsius a vobis secundum Deum electi semper expectetur a nostra apostolica sede, sub cuius existit jure. Numerus autem monachorum ibidem Deo servitorum tantus semper existat, quantum secundum loci posse sufficiat, quam duodecim, qui etiam secundum ipsius loci posse victum habeant et vestitum, ut nulla in perpetuum divini servitii negligentia sit: hoc enim argumentum et incrementum ejusdem ecclesiæ fecimus, ut ex abundantia vestri monasterii ejus paupertas suppleatur, et tam nobis quam vobis vestrisque successoribus merces æterna reddatur.

X.

S. Leo IX canonicorum Ecclesiæ Veronensis possessiones et privilegia confirmat.

(Anno 1049.)

[Ughelli, *Italia Sacra*, V, 761.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, dilectissimis in Christo filiis TOTOXI archipresbytero, AMELRICO archidiacono et ARDUINO præposito, omnibusque canonicis S. Veronensis Ecclesiæ tam præsentibus quam futuris, perpetuam in Domino salutem.

Convenit apostolico moderamini pia religione polentibus benevola compassione succurrere, et potentium desideriis congruum impertire suffragium. Quapropter ex parte omnipotentis Dei Patris, et Filii, et Spiritus S. et B. Mariæ semper Virginis beatorumque apostolorum Petri et Pauli cæterorumque sanctorum quorum nomina in libro vitæ ascripta sunt: nec non ex auctoritate sanctorum canonum omnibus patriarchis, archiepiscopis, episcopis, ducibus, marchionibus, comitibus, seu cunctis, magnis parvisque personis præcipimus, ut vestras personas, seu prædia, ac beneficia, omnemque vestram justam possessionem et investituram beneficiorum prædictæ canonicæ, quam usque nunc tenuistis, nulli liceat lædere, divestire, inquietare vel investituram abstrahere. Similiter præcipimus ut nullus vestrum aliquo ingenio ab episcopo vestro beneficia, quæ soliti estis investire, requirat, vel investituram ex illius manibus accipiat. Similiter præcipimus de omnibus rebus vestræ canonicæ, tam de curtis quamque et de castellis seu villis, xenodochiis, factitis, incensitis, libellariis, decimis, servis et ancillis, terris, vineis, pratis, salectis, montibus, planiciis tam infra civitatem quam extra civitatem quæ a fidelibus vobis sunt collatæ,

vel fuerint, ut nulla magna parvaque persona se intromittat; sed liceat vobis quieto eas tenere ordine sicut per mercedem meorum antecessorum pontificum, seu imperatorum, et regum hactenus tenuistis, eo videlicet ordine qui in vestrarum chartularum paginibus continetur. Et de nulla alia Ecclesia super vos archipresbyter, vel archidiaconus præferatur, vel aliquis ex clero sine electione cunctorum fratrum vestram societatem ordinetur. Quod ob hoc dico quia spero vestram ecclesiam nunquam carituram clericis qui ad hos honores sint utiles. Si vero archipresbyter et archidiaconus de supradictis ecclesiæ bonis sine voluntate et laudatione fratrum dare tentaverit, omnimodo interdicimus ne scandalum in Ecclesia fiat. Si autem, quod absit! archipresbyter et archidiaconus uno tempore mortui fuerint, liceat præposito frui officio illorum investituris, donec archipresbyter vel archidiaconus ordinatus fuerit. Si enim ab aliquo aliquid inventionis scriptum repertum fuerit ad destruendam rectitudinem ordinum, aut hæreditatem vestram, vel ea quæ supra diximus, præcipimus ut omnimodo destruantur et nunquam compareat. Si vero, quod absit! ut aliquis contra hoc nostræ auctoritatis scriptum agere tentaverit, vel vos in his quæ supra diximus offenderit, si infra annum non emendaverit, illius irritus fiat conatus, et illum vivum terra deglutiat sicut Dathan et Abiron in seditione Core, lepra Naaman Syri super eum veniat, et maledictio quæ fuit data in monte Ebal, et anathema maranatha, et omnes illæ plagæ et maledictiones, quibus Deus Pharaonem et Ægyptum percussit, et quæ sunt scriptæ in quinque libris Moysis, et Judæ traditori sociatus, cum Anania et Saphira pœnam luat æternam, et nostro seu nostrorum successorum subjaceat iudicio.

Dat. Non. Maii mensis per manum Petri diaconi, bibliothecarii et cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, anno D. Leonis papæ I, ind. ii.

XI.

S. Leo IX monasterii Cluniacensis, petente Hugone abbate, privilegia confirmat.

(Anno 1049.)

[*Biblio heca Cluniacensis*, pag. 1824.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, dilectissimo in Christo filio HUGONI abbati Cluniacensis monasterii nostri, in honorem beatorum apostolorum Petri et Pauli fundati, tuisque successoribus abbatibus perpetuam in Domino salutem.

Convenit apostolico moderamini pia religione pollutibus benivola compassione succurrere, et petentium desideriis congruum impertiri suffragium. Ex hoc enim lucri potissimum præmium a conditore omnium Deo in sidereis arcibus promerebimur, si venerabilia loca nostro tempore aut ad meliorem fuerint statum perducta, aut ne unquam in aliquo minuantur, corroborata. Quapropter inclinati precibus tuis, dilectissime fili, ipsi monasterio nostro Cluniacensi, cui Deo auctore præesse videris, per

hoc nostræ apostolicæ auctoritatis privilegium, sicut et fecerunt privilegiis suis antecessores nostri, confirmamus atque corroboramus quicquid rerum et facultatum modo habet, et usque in perpetuum est habiturum; ne ab aliqua humana temeritate aliquid unquam exinde mutetur sed in sua integritate omnia custodiende Deo permaneant in usum, et salarium fratrum ibidem nunc servientium, et per sæcula serviturorum. In qua apostolicæ munitionis tuitione locum etiam antiqua et per prædecessores nostros ei concessa libertate donamus, non nova facientes, sed vetera confirmantes. Ne scilicet ullus mortalium, sive sit imperator, sive rex, sive dux, seu marchio, vel archiepiscopus, vel episcopus, aut aliqua alia humana potestas super idem Cluniacense monasterium aliquam in aliquo potestatem exercere præsumat. Nec post solutionem tui corporis aliquem ibi præferre et ordinare audeat, sed in arbitrio semper et electione fratrum consistat quemcumque de sua congregatione secundum Deum et secundum regulam S. Benedicti sibi præferre et imponere abbatem voluerint: cujus consecratio non a constituto episcopo, sed a quolibet, quicumque ipsi congregationi placuerit, expetatur, non aliquo pretio redimenda, sed gratis accipienda. Quod etiam de omnibus ecclesiasticorum graduum ordinationibus, et altarum sive ecclesiarum consecrationibus præcipimus et confirmamus, ut liceat vobis vestrisque successoribus, a quocumque ea velitis episcopo gratis exposcere, nullusque vobis audeat contradicere. Quam prærogativam a prædecessoribus nostris monasterio vestro concessam, et a nobis merito confirmatam, idcirco eidem contribuere decrevimus ut, sicut hactenus sub apostolico tantum jure et ditione constituit, ita amodo semper consistat, nec aliorum respiciat, quatenus sub apostolicæ defensionis umbraculo positum semper crescat, semper aurescat, nullam pravorum hominum tyrannidem, nullam humanam potestatem metuens, ut quotidiana Deo obsequia devote, ut solent, et quiete ibi agantur, nec agentes in aliquo per aliquem sollicitentur, molestentur, inquietentur. In qua prærogativa etiam chrisimatis libera receptio a quoquo velitis episcopo consistit. Quæ omnia, sicut præmisimus, quemadmodum a prædecessoribus nostris sancita reperimus, ita quoque nos stabilire et confirmare decrevimus. Statuentes apostolica censura, sub divini iudicii obtestatione, ut nulla unquam magna parvaque persona spirituali vel sæculari dignitate prædita, omnive dignitate privata, contra hoc nostræ apostolicæ auctoritatis privilegium venire aut in quoquam illud infringere pertentet. Quod quicumque ausu temerario impiaque præsumptione contra Deum et sanctum Petrum, contraque animam suam fecerit, in tunc tantum se noverit nostræ apostolicæ maledictionis aculeo transpunctum, nostræ apostolicæ excommunicationis telo perfoctum, nostri etiam apostolici anathematis gladio transverberatum, nec ipsi per

dignam satisfactionem saluti pristinae reparandum. A Qui vero se ab hoc observaverit, et inviolatum hoc nostrum privilegium permanere laudaverit, hic benedictionem, gratiam et omne bonum a retributore omnium honorum Deo et in presentis sæculo consequatur et in futuro.

Datum iv Id. Junii per manus Petri diaconi, bibliothecarii ac cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, anno domini Leonis IX papæ primo, indict. ii.

XII.

S. Leo IX monasterii Fuldensis possessiones et privilegia confirmat.

(Anno 1049.)

[Dronke, *Cod. diplom. Fuld.*, 359.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, EUBERTO pio et religioso abbati venerabilis monasterii Salvatoris Domini nostri Jesu Christi et Sancti Bonifacii, quod situm est in loco qui vocatur Bochohia, juxta ripam fluminis quod vocatur Fulda, et per te eidem venerabili monasterio tuisque successoribus in perpetuum.

Convenit apostolico moderamini pia religione pol-
lulentibus benignola compassionis succurrere, et poscentibus juste et religiose alacri devotione assensum impertiri. Ex hoc enim lucri potissimum præmium a conditore omnium Deo procul dubio promeremur, si venerabilia loca opportune ordinata ad meliorem fuerint sine dubio statum perducta. Igitur quia postulastis a nobis, decrevimus nostra apostolica præceptione reconcedere ac reconfirmare perpetua-
liter vobis vestrisque successoribus prædictum monasterium Salvatoris Domini nostri Jesu Christi et Sancti Bonifacii, situm in loco qui vocatur Bochohia, juxta ripam fluminis quod dicitur Fulda, cum omnibus rebus mobilibus et immobilibus sibi pertinentibus, quas nunc habet et in futuro Deo auxiliante habebit. Concedimus etiam atque donamus vobis, charissime ac dilectissime filii, vestrisque successoribus abbatibus in perpetuum, pro magno nostro amore et nimia dilectione quam circa vos habemus et habere deinceps cupimus, monasterium Sancti Andreæ apostoli quod vocatur Exaiulum, situm Romæ juxta ecclesiam sanctæ Dei genitricis Mariæ semper Virginis quæ vocatur ad Præsepe, cum omnibus mansionibus, caminatis, cellis, vinariis et coquina, cum vineis, hortis diversisque generibus pomorum, cum curte et puteo et introitu per portam majorem a via publica et cum omnibus ad idem monasterium generaliter pertinentibus tam intra quam extra urbem sitis, quæ ei juste ac recte pertinere dignoscuntur. Prohibemus autem omnem cujuslibet ecclesiæ sacerdotem in idem vestrum Fuldense monasterium quamlibet ditionem habere vel auctoritatem præter nostram apostolicam sedem, specialiter episcopum in ejus diocesi constructum esse videtur, ita ut nisi ab abbate monasterii ipsius fuerit invitatus nec missarum ibidem solemnia celebrare præsumat. Dona vero et oblationes decimasque fidelium absque ullius personæ contrarietate,

firmitate perpetua ipsi monasterio vestro secundum prædecessorum nostrorum privilegia confirmamus et corroboramus. Decernimus etiam ne alicui personæ magnæ vel parvæ liceat aliquam vim vel controversiam inferre eidem monasterio in rebus et familiis ejus. Et ne femina unquam illuc ingredi præsumat, nostra apostolica interdicens auctoritate, et ne quis unquam placitum ibi habeat vel in cæteris ejus locis nec servos nec colonos ad aliquod servitium constringat, nisi cui abbas ad utilitatem suæ necessitatis assensum præbuerit. Eligendi quoque sibi abbatem quando opus fuerit fratres inter se potestatem habeant secundum regulam sancti Benedicti sine ullius contradictione personæ. Cæterum vero hoc deliberantes decernimus ut congruis temporibus nostræ sollicitudini ecclesiasticæ intretur, qualiter religio monastica regulari habitu dirigatur concordiaque convenienti ecclesiastico studio mancipetur, ne forte, quod absit! sub hujus privilegii obtentu animus gressusque recitudinis vestræ a norma justitiæ aliquo modo retorqueatur. Concedimus etiam tibi quem bene eruditum et bene eloquentem virum esse novimus, dulcissime filii prædicare verbum Dei auctoritate sancti Petri apostoli et nostra ejus indigne vicarii, et ut tam vos quam successores vestri ante alios abbates Galliæ seu Germaniæ primatum sedendi in omni loco conventuque nostra apostolica auctoritate obtineatis. Usum quoque dalmaticæ et sandaliorum in missarum solemnibus licentiâ nostræ apostolicæ auctoritatis concedimus tam vobis quam successoribus vestris secundum quod in privilegiis prædecessorum nostrorum habetur. Abbas vero non nisi a nostra apostolica sede benedicatur, a qua benedici debet. Et si in aliquo crimine accusatus fuerit, de eadem nostra apostolica sede tantum judicium expectet. Illud etiam generaliter adendum dignum duximus, ut quidquid auctoritate antecessorum quorumlibet nostrorum regum et imperatorum ipsi vestro Fuldensi monasterio constat fuisse concessum, sit etiam nostra apostolica auctoritate per hoc nostrum privilegium confirmatum atque corroboratum, statuentes apostolica censura sub divini judicii obstestatione, ne quis unquam nostrorum successorum pontificum Romanorum regum, ducum, marchionum, comitum et præterea archiepiscoporum ac cujuslibet dignitatis vel conditionis hominum contra hoc nostrum privilegium quidquam audeat attentare. Quod si quis præsumperit, sciat se nostri anathematis vinculo usque ad dignam satisfactionem insolubiliter innodatum; qui autem pio intuitu se custodierit et ne in aliquo infringatur in se observaverit, benedictionis gratiam et peccatorum suorum absolutionem a retributore omnium honorum Deo consequi mereatur, ut in cælesti sede glorietur.

(*Sign. pap. symb.*) Bene valete.

Datum per manus Petri diaconi et bibliothecarii sanctæ Romanæ et apostolicæ sedis, mense Junio, anno domini Leonis IX primo, indict. ii.

XIII.

S. Leo IX privilegia a prædecessore suo Clemente VI Nivellensi Ecclesiæ concessa confirmat.

(Anno 1048.)

[*Miræus, Opp. diplom., I, 661.*]

LEO, servorum Dei servus, omnibus Christi fidelibus, apostolicam benedictionem.

Noverint, tam posteri quam præsentis, quod abbatissa Nivellensis, Richela nomine, una cum Godscalco ejusdem loci præposito, obtulit mihi quoddam præceptum domni Clementis papæ qui me in apostolica sede præcessit, quod ab illo datum nostræ auctoritatis astipulatione confirmari rogavit. Illud autem præceptum hoc modo se habet.

Juxta confinium, quo Lotharingi junguntur Francigenis, est abbatia quædam sita, Nivella scilicet, S. Gertrudis virginis, terrarum quidem affluens copiis, sed miserrime perdita rabie indomitæ gentis.

Cui oppressioni pie condoluit Henricus imperator, et condolendo vehementer subvenit, restituens servituti virginis ipsum Burgum vel villam prædictam, cum omnibus utensilibus suis, cum mercato teloneo, moneta, moceria, cum cambis et molendinis, cum terris cultis et incultis, pratis, silvis, pascuis, et cum omni familia ibidem manente, cum hæreditate omnium in ea residentium.

Nullus vel comes vel advocatus habeatur, nisi quem abbatissa elegerit, nec hic requirat placitum vel aliquod iudicium, nisi invitatus per abbatissam vel præpositum. Hoc primatum, regni definitum consilio, imperialis firmavit præceptio et consignavit sigillo. Unde et nos movit debita ejusdem Ecclesiæ miseratio, et imperialis dilectio monuit ut quod firmavit præcepto firmetur et hoc nostro privilegio. Ubi nostra apostolica auctoritate intendimus ne quis alius sacerdos in illo altari missam audeat celebrare, nisi soli episcopi et soli hebdomadarii qui ibi pro tempore sunt deputandi.

Quisquis igitur tantæ perditionis fuerit, qui hanc libertatem Ecclesiæ injuste infringere præsumperit, vel, de cæteris rebus Ecclesiæ sanctimonialium usui deputatis usurpando, sibi vindicaverit, vel præbendam eorum in pejus vertendo mutaverit, detrimentum ullo modo ingesserit, nec satisfaciendo resipuerit, apostolicam incurrat maledictionem et excommunicationem.

Datum vi Kalendas Augusti, per manus Petri diaconi, bibliothecarii sanctæ et apostolicæ sedis, anno domini Leonis IX primo, indictione secunda.

XIV.

Diploma Leonis papæ IX Theoderico abbati concessum. — Regum et imperatorum privilegia confirmat et jus eligendi abbatis.

(Anno 1049.)

[*Martene, ampliss. Collect. II, 67.*]

LEO episcopus, servus servorum Dei, THEODERICO religioso abbati venerabilis monasterii Sancti Petri Sau-

ctique Remagli Stabolo positi suisque successoribus in perpetuum.

Tunc summæ apostolicæ dignitatis apex in hoc divini prospectus amore dignoscitur præfulgere, si in acquirendis Dei laudibus sui impensius studeat laboris exhibere certamen. Ob hoc nos debita ejusdem apostolicæ pastoralis compellit sollicitudinis cura, ut quæ ad stabilienda piorum pertinere dignoscuntur locorum, ubertim promulgare et apostolicæ institutionis censura debeamus confirmare. Igitur quia postulasti, frater, a nobis quatenus monasteria a venerabili Patre Remaglo constructa, id est S'abolus et Malmundarium sita in saltu Arluennensi, in honore sancti Petri apostolorum principis privilegio nostræ auctoritatis muniremus; et quia justa visa est nobis petittio tua, assensum tibi per hujus nostri privilegii constitutum præhemus et roboramus apostolica auctoritate secundum præcepta regum et imperatorum in præsentia nostri relecta. Ratum itaque decernimus quidquid dedit primus constructor locorum, Sigibertus videlicet rex Francorum, qui Germiniacum in pago Remensi, et molendina duo sub uno tecto super Suppia, et vineam cum vinitore in Bethereo, et thelonea quæ ad portum Vetraria sunt super fluvios Taunaco et Ita, et portum qui dicitur Sellis et Vogatium super fluvium Ligerim, ipsi adhuc viventi sancto Remaglo tradidit. Eadem quoque firmitate vigoramus acta et instituta regum Clodovei, Dagoberti, Childerici, Theoderici, qui eadem præceptis suis confirmaverunt, aliaque perplura addiderunt, nec non imperatorum Caroli, Ludovici, Lotharii, et trium Ottouum, Henrici etiam primi et secundi et tertii augustorum, qui constructores et defensores fuere locorum ipsorum, et quidquid de terminis et immunitate Leugæ in eorum præceptis continetur, stabile esse judicamus. Concambia etiam quæ facta sunt de Lukesengeis et Astelebrunna sive etiam quæ a Christianis hominibus pro salute animarum suarum ad ipsa monasteria collata sunt et condonata a Fratherico comite *Ferieres* et *Canes*, a Fratherico duce *Sprimont* allodium cum ecclesia, et quæcumque ab initio constructionis locorum usque in præsens eorum manet possessio et imposterum concedenda sunt, ut firma stabilitate perpetuoque jure inconversa permaneant, decernimus et confirmamus. Nullum habeant advocatum nisi unum et alterum ab ipso, qui uterque bannum advocatiæ ab imperatore accipiat, nec secundum prædictorum præcepta imperatorum quisquam eorum præsumat, aut in villis vel possessionibus quæ ad ipsa monasteria respicere videntur placita tenere, mansoras aut precarias habere, redhibitiones vel freda exigere, parfredos sumere, vel cuiquam violentiam inferre sine permissu abbatis et voluntate, nullique personæ cuiuscunque dignitatis sit vel ordinis, ipsam abbatiam licet unquam in beneficium vel concambium accipere. Quod si quis, quod absit! hæc omnia tentaverit infringere, beati Petri nostræque auctoritate eum æterno percutimus anathemate. Præterea san-

cimus, sicut ab i, sis imperatoribus est diffinitum, ut defuncto per successionem abbate, utrinque in unum e duobus monasteriis confluentibus monachis, habeant sine simulatione, sine exceptione personæ, sine respectu pecuniæ, secundum sancti Benedicti regulam, abbatem eligendi liberrimam optionem: ea tamen præponderante ratione, cum Malmundariensium pace, ut quia beatus Remagnus antea episcopus et pastor maluit in altero eorum, id est Siabolus, locum sepulturæ sibi eligere, ipsi primam electionis obtineant viam, si apud eos melior meritis et probabilior inveniatur. Si autem non illic, sed Malmundarii melior reperiat, utrique loco præficiendus ab eo potius quam ab externis assumptus intromittatur. Si quis autem, quod non optamus, nefario ausu præsumperit his quæ a nobis ad laudem Dei pro stabilitate jam dictorum monasteriorum statuta sunt refragari, aut hæc in quoquam transgredi, hunc a liminibus sanctæ matris Ecclesiæ segregamus, atque cum Juda traditore Domini nostri Jesu Christi, et cum diabolo et angelis ejus æternis incendiis concremandum deputamus. At vero qui pio intuitu observator et custos exstiterit hujus nostri apostolici constituti ad cultum Dei respicientis benedictionis gratiam et misericordiam a misericorde Deo nostro multipliciter consequatur et vitæ æternæ particeps effici mereatur.

Data Maguntia III Nonas Septembris per manus Petri Diaconi, bibliothecarii et cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, anno domni Leonis noni papæ I, indictione III.

XV.

S. Leo IX, petente Milone, monasterii S. Bercharii Dervensis abbate, ecclesiæ in vico Villa libertatem tribuit.

(Anno 1049.)

[Mabill., *Annal. ord. S. Bened.*, IV, 737, ex chartario Dervensi.]

In nomine sanctæ et individuae Trinitatis, Patris, et Filii et Spiritus sancti.

Ego, Dei clementia, Leo humillimus papa, volo ut agnoscant fideles universi sanctæ hujus Leuchorum sedis, qualiter abbas Milo ex sancti Bercharii monasterio meam adierit præsentiam, petens ut cuidam altari suæ ecclesiæ libertatem pro Dei amore, cujus servitium illo disponebat, ordinare traderem. Est autem ecclesia illa super Blesam fluvium in vico, qui dicitur villa, in qua monachos ad serviendum Deo decernebat instituere. Quod ostendens meis et hujus Dei ecclesiæ filiis, clericis seu laicis, censuerunt ut ejus petitioni præberem assensum, quatenus ipse abbas et congregatio ac successores eorum pro mea parvitate sive successoribus meis semper precentur Domini misericordiam. Quorum consilium amplectens, concessimus omnem libertatem prædictæ ecclesiæ, ut inibi habitantes monachi absque ulla emptione altare sancti Mauricii ad honorem dicam perpetualiter possideant. Propter quod capel-

lanus, qui curam animarum Villa habuerit, synodum atque concilium provideat, consumque persolvat; quando vero alius successerit, oblatum a monachis absque ulla servitute locum tenebit. Si quis ergo præsumperit hæc ullo modo transgredi quæ prædicto indulgimus locello, sciat se anathematis innodatum vinculo; qui vero illis largitatem fecerit aliquam, a piissimo Domino nostro Jesu Christo multiplicia consequatur, et vitæ æternæ particeps effici mereatur. Ut autem hoc opus pietatis nostræ consistat semper inviolabile, manu mea ac dominorum pontificum, cum clericis ac laicis qui adfuerunt, censui esse roborandum.

Ego Leo sanctæ catholicæ et apostolicæ Ecclesiæ præsul Tulli confirmavi.

Signum Halinardi Lugdunensis archiepiscopi.

Signum Evrardi Trevirorum archiep., Joannis Portuensis episcopi, Alberonis Metensis episcopi, Widonis Leuchorum præmicerii, Stephani archidiaconi, Alberonis archidiaconi, Rodulfi archidiaconi, Lambertini archidiaconi, Widrici archidiaconi, Ulrici archidiaconi, Walteri decani, Warneri decani, Duranni præstiyteri, Alberonis, Rotberti, Milonis abbatis Dervensis, Alberti prioris, Hingonis, Wandalgeri.

Ego Petrus, sanctæ Romanæ Ecclesiæ diaconus, bibliothecarius et cancellarius, subscripsi.

Ego Joannes subdiaconus scholæ cantorum subscripsi.

XVI.

S. Leo IX Parthenonis S. Mariæ Portus Suavis, a Bertholdo quondam episcopo Tullensi construi cæpti, ab ipsoque perfecti, possessiones et privilegia confirmat.

(Anno 1409.)

[Dom Calmet, *Histoire de Lorraine*, I, *Preuves*, col. 432.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, omnibus orthodoxis sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ gubernatoribus, et omnibus veræ religionis veræque fidei cultoribus præsentibus et futuris.

Perspicue cognoscimus, et certa lege tenemus, quod pro cunctis bonæ actionis studiis et spiritualibus animæ incrementis, corona nobis a Deo et merces præparetur in cælis; unde sicut destituta sanctæ religionis loca solerter sunt corrigenda, et ad statum rectitudinis sollicitudine pervigili revocanda, ita et cæpta in se ipsum bona a nobis sunt cœnobita solidanda atque fovenda, præsertim cum nobis divina providentia custodiam animarum et regimen consulerit ecclesiarum, quibus oves suas vitalibus alimentis pascere, bene incœpta confirmando, et quæ vigent diligentius educando, præcepit. Hæc ergo me considerante, dum in initio nostræ ordinationis sui Dei dono Leuchorum præsul electus, interea sollicitudinis meæ studio mihi innotesci contigit, quod prædecessor meus dominus venerabilis Bertholdus, quoddam cœnobium ex pontificalis præbendæ sumptibus, in villa quæ Portus Suavis dicitur, construere cœperit, sed sine præreptis, bona opus ad finem usque minime provexerit; cujus san-

etiam intentionem conspiciens, et aliquantulam portionem in ejus mercede devotionis adipisci cupiens, coeptum laboreꝝ Christo favente perexpiere studui, coetumque sanctimonialium Deo ibidem servituraꝝ congregavi, et locum in veneratione gloriosæ Virginis Genitricis Mariæ, et sanctæ virginis Mennæ ibidem corpore quiescentis consecravi; postquam autem ad onus apostolatus sanctæ Romanæ sedis fui evocatus Dei dispensatione, contigit me fines Galliarum revisere, pro sancta Dei corroboranda religione; dumque in sanctæ Dei Tullensis ecclesiæ sede remorarer, quam adhuc retinebam in nostræ ditionis ordinatione, adiit nostram præsentiam Berenna abbatisa ejusdem cœnobii, poscens res a nobis vel ab aliis Deo devotis collatas, nostra apostolica auctoritate corroborari. Ejus petitionem utilem fore cernentes, confirmavimus eidem loco, sancti Petri auctoritate, cuncta quæ dudum delegavimus, scilicet viginti duos mansos et semis in eadem villa Portus Suavis, cum banno et districtu, et quidquid ibidem possideamus in silvis et pratis, aquarum decursibus, terris cultis et incultis; tria etiam molendina in ipsa villa, et ecclesiam Sancti Mauritii, cum capella Sancti Andree, de quibus nullus census nullumque servitium alicui debet solvi. Ecclesiam de Babainvilla (*Bainville*) cum capella de Xuilleyo (*Xuilly*), et capellam de Mazeriis (*Maisières*); medietatem ecclesiæ de Saviniaco (*Seigny*), medietatem capellæ de Sampiniaco (*Champigny*); medietatem ecclesiæ de Morlain-curte (*Morlaincourt*), capellam de Lagniac (*Lagny*); ad Favereiis (*Favières*), medietatem ecclesiæ et dimidium mansum allodii cum servis et ancillis. Concedimus etiam altaria prædictarum ecclesiarum absque ullius pretii redemptione in futuris temporibus perpetuis possidere; tertiam partem terræ de Cauleyo (*Chauloy*), cum dimidio banno; quatuor vineas ad Domnum-Germanum (*Dom-Germain*), et vineam decani; ad Stralède-villare, mansum unum; ad Grandem-Frasnum (*Fresnel-la-Grande*) dimidium mansum. Confirmamus quoque eidem loco illa quæ post constructionem ipsius cœnobii prædicta abbatisa suo studioso labore acquisivit. Ad Humberti-curtem (*Humbercourt* ou *Ambercourt*) tres quartarios, et dimidium molendinum, quem dedit ipsi monasterio Dado miles. Ad Bactris dimidium mansum, et silvam apud Valdonis-curtem (*Vaulioncourt*), quem dedit Mamsedis uxor Windrici, ad Bossevini-frontum tres quartarios cum silva et pratis, quæ dedit Odilla uxor Elbonis, inter Domnum-Martinum (*Dom-Martin*) et Morli-curte, mansumque quem dedit Vindistoldis uxor Biralli de Vendopera; ad Domnum-Martinum super aquam arandum quartarium et semis, et tres partes medietatis ecclesiæ; medietatem ecclesiæ de Puteolis (*Puisieux*) et altare ejus, et quartarium alodi de Puteolis, quem dedit Radulphus pro uxore sua. Præterea decernimus ut eidem cœnobio præficiatur abbatisa, quæ secundum regu-

lam sancti Benedicti præesse et prodesse queat. Quoties quælibet abbatisa ab hac luce migraverit, ab eisdem, laude episcopi, digna eligatur abbatisa; si vero inter eas electio digna effici nequirit, ex alia quælibet congregatione idonea abbatisa expectatur. Inbibemus igitur et universo cœtu præsentium fidelium annuente præcipimus, ac sub invocatione divini nominis contestamur unumquemque antistitem ipsius sedis, successorum videlicet nostrorum, ne unquam de hac præscripta facultate ancillarum Dei, quam illis per testamentum concessimus, subtrahere quidquam vel diminuere præsumat, neque ipsam aliquando congregationem exordinare vel injuste perturbare audeat; sed quoties ei ad eas venire placuerit causa charitatis, et piæ sollicitudinis, veniat; et si qua inter eas ordinanda vel corrigenda sunt, clementer ac secundum Deum ordinare vel corrigere studeat: Si quis tamen, eorum iniqua cupiditate persuasus, hanc ordinationem nostram a nobis constitutam infringere aut violare tentaverit, iram Dei omnipotentis incurrat, ac pœnam sempiternæ damnationis irremediabiliter persolvat, nec sit illi pars cum Deo in retributione justorum, sed habeat partem cum principe tenebrarum, feratque iudicium divinæ ultionis, transfixus anathemate perpetuæ maledictionis. Qui vero pio intuitu hujus privilegii nostri custos et observator extiterit, a Domino Deo gratiam consequatur, et æternæ gloriæ particeps efficiatur.

In cujus bullæ circulo est scriptum: MISERICORDIA DOMINI PLENA EST TERRA. Et in medio circuli: LEO PAPA. Postea magnum B. L. pro suscriptione.

Datum Kalendis Octobris per manum Petri diaconi, bibliothecarii et cancellarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ, anno II (124) domini Leonis papæ IX, indictione III, cum plumbo et chorda in pergamento.

XVII.

S. Leo IX diem dedicationis ecclesiæ S. Remigii (1 Octobris) celebrem esse præcipit per Remensis episcopi confinia.

(Anno 1049.)

[*Maill. Acta SS. ord. S. Bened. Sæc. VI parte I, pag. 726.*]

Leo episcopus, servus servorum Dei, fratrilium et filiis catholicis per universum regnum Francorum constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

Compertum charitati vestræ credimus quod post consecrationem nostram, illam videlicet qua benignitas Dei humilitatem nostram sanctæ Romanæ Ecclesiæ præesse voluit, Germaniam Galliamque visitavimus, ac Remorum urbem adeuntes, maximo voto et summa devotione ecclesiam beati Remigii, ut longe ante desideravimus, Deo annuente, et ejusdem sanctissimi viri patrocinantibus meritis, cum magna gloria dedicavimus, atque post consecrationem ecclesiæ in eadem synodum celebrantes, plurima ad utilitatem Christianæ religionis neces-

saria, consilio coepiscoporum nostrorum, assensu etiam et laude cleri et populi, quorum innumera multitudo ad tantæ devotionis celebritatem confluerat, statuendo confirmavimus: quæ omnia capitulis digesta inter canones haberi præcepimus, et postea, in omnibus synodis quas habuimus, id ipsum confirmare curavimus. Et quoniam beatissimum Remigium gentis Francorum prædicatorem et apostolum scimus, venerari et honorare illum, quem Dominus in terris et in celo mirificavit, prout possumus, debemus, præsertim cum semper in nostro pectore inde ipsius amor ferventius ardeat, quod pretiosissimum corpus ipsius sanctissimi viri propriis manibus transferentes in locum sibi præparatum, miraque pulchritudine exquisiti operis decoratum reposuimus. Unde vestram admonere volumus dilectionem ut, sicut nos in ejus obsequiis perpenditis gratulari, ita et vos causa nostri amoris, maximeque ex debito paterni honoris, solennitatem ejus, quæ est Kalendas Octobris, celebrem habeatis; quia etsi aliis non est apostolus, tamen vobis est: nam primitiæ apostolatus ejus vos estis in Domino. Hunc itaque honorem patri et apostolo vestro exhibete, ut juxta promissum Domini, longævi super terram vivere, et ejusdem Patris precibus æternæ beatitudinis felicitatem mereamini possidere. Valet.

XVIII.

S. Leo IX in synodo monasterium S. Remigii Remense privilegiis ornat.

(Anno 1049.)

[Mabill. *Acta SS. ord. S. Bened.*, sæc. VI parte II, pag. 726.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, HERIMARO abbati, et omni congregationi monachorum Sancti Remigii perpetuam salutem.

Divinæ bonitatis non immemor et ingratus, quæ sua gratia humilitatem meam in sede apostolica sanctæ Romanæ Ecclesiæ sublimavit, ne mea negligentia mihi discrimen, ecclesiarum autem faciat ruinam, ecclesias quæ nostro apostolatu subjacent, catholice ordinare, regere et emendare, nec non apostolica auctoritate immunes et liberas facere proposui, si sancti Spiritus benignus favor mihi annuerit. Unde, ex debito nostri apostolatus, post aliquas ecclesias quas zelo succensus charitatis visitavi, et, divina misericordia me præveniente, ut potui, emendavi, ad hanc beati Remigii ecclesiam dedicandam, de ecclesiasticis etiam causis tractaturus et definiturus, adveni, confidens sanctissimis meritis ipsius adjuvari ad obtinendam Dei misericordiam, si aliquid dignum et memorabile egerim ad ipsius honorem et gloriam. Hac igitur dedicata ecclesia, placuit huic idonea et laudabilia auctoritatis et nostræ visitationis relinquere monumenta. Deliberamus itaque, et coram hac sancta synodo promulgamus, statuimus et confirmamus, ut hæc ecclesia hoc privilegium nostræ auctoritatis supra cæteras Franciæ eccle-

sias habeat, quatenus nulla ecclesiastici ordinis magnâ vel parva peccata in hoc altari quod consecravimus, missam celebrare præsumat, nisi Remorum archiepiscopus, et hujus loci abbas, et culticentiam concedet; permissa eadem licentia canonicis Remensis ecclesiæ bis in anno, in Pascha scilicet et in Rogationibus, septem presbyteris legitimis ad hoc officium deputatis, quos et scientia ornet, morum gravitas et vitæ probitas commendet. Præterea, quia hæc ecclesia ab iniquis pervasoribus graves et multiplices suarum rerum est passa injurias, ne quisquam amodo villis beati Remigii, quas possidet vel possidebit, aut hominibus intra vel extra ipsas villas positus, graves consuetudines imponat et iniquas, auctoritate beati Petri apostolorum principis prohibemus, et quæ hactenus injuste fuerint impositæ, eadem sancta et inviolabili auctoritate, ne ulterius fiant interdicimus, servata hac in omnibus auctoritate, ut consuetudines quæ juste ei antiquitus sunt constitutæ, ratæ permanent et inviolatæ. Hoc etiam nostra auctoritate confirmamus, quod Wido Remorum archiepiscopus partem quam in mercato habebat, quod erat XII Kalend. Novemb. beato Remigio nostro obtentu donavit, ea conditione ut nemo in ipso mercato quinque denariorum pretium per violentiam auferat, nullus, nisi hujus loci abbas, aut cui ipse jusserit, ibi quidquam accipiat. Nullus ad idem mercatum convenientes, quod XII Kalend. Novemb. statuimus et promulgamus, veniendo et redeundo cædat, impediatur, aut per vim eis aliquid auferat. Statuentes sub divini obtestatione judicii, ut qui hoc privilegium sanctæ Romanæ sedis violare præsumperit, æternam damnationem incurrat. Sub eadem obtestatione, nostro precatu et præfati archiepiscopi voluntario assensu, remissus est ecclesiæ sumptus quem in festo sancti Remigii accipiebat Remensis archiepiscopus.

Datum III Nonas Octobris per manum Petri diaconi, bibliothecarii et cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, anno domni Leonis papæ IX 1, indict. III.

XIX.

Bulla Leonis IX Gerdulfo Stabulensis Ecclesiæ thesaurario concessa, qua omnes possessiones ad dotem altaris concessas atque privilegia Stabulensis thesaurarii confirmat.

(Anno 1049.)

[Martene, *Ampliss. Collect. N.*, 69.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, GERDULFO, Stabulensis ecclesiæ thesaurario, cunctisque suis successoribus apostolicam benedictionem.

Pastoralis curæ vigilantia propria nos sollicitudine hortatur ut omni studio commodis ecclesiarum Dei intendamus, et quidquid quieti fratrum et firmamento possessionum conduxerit, hilari animo et munifico præbere debeamus. Quia igitur frater Gerdulfus, Stabulensis Ecclesiæ æditus, notitia nobis et familiaritate acceptus, provi-

dentiam nostram adivit, petens ut officio cui B
deservit nostræ auctoritatis decreto firmamentum
adderemus. Nos, et æquitate justitiæ et sedula
fratris petitione commoiti, præsentis edicto paginæ
omnes possessiones quæ ad dotem altaris supra-
dictæ ecclesiæ pertinere noscuntur, inviolatas per-
manere constituimus. Præcipimus etiam ut, sicut
hactenus idem frater, cum suis antecessoribus,
ratiocinia sua in eis qui vinum aut plures denarios
ad altare pro censu capitis persolvunt, sine con-
tradictione accepit, ita deinceps cum successoribus
suis immobili firmitate obtineat; id est quidquid pro
interfectione viri sui, vel pro effusione sanguinis,
vel pro imparibus nuptiis sæculari jure persol-
vitur, ad thesaurarium ecclesiæ sine ulla re-
fragatione perveniat. Nec liceat abbatibus aut alicui B
præpositorum, vel censum ipsum, vel ratiocinia
quæ ex supradictis et aliis rebus proveniunt, in
feodum dare, vel alio quocunque modo ipsis ædi-
tuis ullam diminutionem vel alienationem inde
facere. Quod quicumque præsumpserit, beati Petri
et nostra auctoritate anathematis vinculo irrevocabiliter
illigetur. Hoc, quod pro amplitudine pos-
sessionum suarum illi ecclesiæ pernecessarium est,
beati Petri auctoritate immobili decreto firmamus,
et, quia beatus Remaclus utriusque loci primus
fundator, relicto Tungrensi episcopatu cum infulis
pontificalibus, eisdem locis primus abbas præfuit,
omnibus eorumdem locorum abbatibus firma et
libera ligandi atque solvendi potestas permaneat,
et rerum suarum invasores a Christianitate suspen- C
dere iterumque et communioni sanctæ restituere
prævaleant.

Data Remis III Nonas Decembris (125), per manus
Petri diaconi, bibliothecarii et cancellarii sanctæ
et apostolicæ sedis, anno Dominicæ incarnationis
1049, anno domni Leonis noni papæ secundo, indi-
ctione IV.

XX

S. Leonis IX privilegium de immunitate prioratus Sancti
Marculfi, seu ecclesiæ de Corbiniaco, a monasterio
Sancti Remigii dependentis.

(Anno 1049.)

[Marlot, *Metropolis Remensis Historia*, II, 108.]

Congruit apostolatus nostro pro universis Ecclesiis
Dei, ne damna rerum suarum sustineant, sed magis
in melius augeantur et crescant, curam habere. D
Igitur, quia fraternitatis tuæ dilectio nos postulavit
quatenus monasterium quod corpore beati Marculfi
nobilitatur, et in episcopatu Laudunensi situm est,
privilegio sanctæ sedis apostolicæ muniremus, quo
ad Dei omnipotentis laudem et ejusdem Marculfi
honorificentiam nullius hominis avaritia et temeritate
valeat in quoquam minus violari, sed potius augeatur
et crescat: propter interventum tuæ dilectionis
confirmamus et corroboramus hoc nostro auctori-
tatis privilegio eidem monasterio omnes possessio-
nes, etc.

(125) Pro III Non. Decembris legendum III Non. Octobris; nec reliqua temporis signa vitis pura
sunt. JAFFE.

Datum III Nonas Octobris per manum Petri dia-
coni, bibliothecarii et cancellarii sanctæ apostolicæ
sedis, anno domni papæ Leonis noni primo, indi-
ctione tertia.

XXI.

S. Leo IX confirmat privilegia abbatiæ S. Dionysii.
(Anno 1049.)

[Doublet, *Histoire de l'abbaye de Saint Denis*,
pag. 461.]

LEO, servus servorum Dei et Ecclesiæ Romanæ
episcopus, regibus et ducibus, principibus atque
dominatoribus, et eis qui nunc sunt et venturi sunt
futuris temporibus.

Quoniam justis petitionibus assensum nostrum
præbere et Ecclesiæ sanctæ vigilanter utilitatibus
oportet inservire, Deo nostro sine dubio per hoc
speramus nos placere, si res et ecclesiasticas consti-
tutiones, a sanctis Patribus ita ut constitutæ sunt,
cogamus permanere, et, ne deinceps ab iniquis in-
pune corrumpantur, nostra auctoritate roborare.
Quapropter notum facimus præsentibus et futuris,
omnibus videlicet regibus et ducibus, principibus et
dominatoribus, seu cunctis apostolicæ sedis fidei-
bus, quod venerabilis abbas Hugo et monachus
monasterii beati Dionysii martyris, ubi ipse sanctus
in corpore requiescit, nostram benevolentiam præci-
bus imploravere, quatenus privilegia eidem mona-
sterio a domino Dagoberto Francorum rege, ipsius
loci fundatore, concessa, sed et Clodovius filius ejus,
regumque simul eorum omnium immunitatum confir-
mationes, quicumque suam illi monasterio beati
Dionysii martyris auctoritatem promulgantes præ-
stiterunt, sed et privilegium quod fecit Dominus et
venerabilis Landericus, Parisiæ urbis episcopus,
una cum consensu suorum canonicorum pariterque
regionis illius episcoporum, de libertate et emissione
clericorum in suis ordinibus omnibus, quod videlicet
omnes, secundum metas a se discretas, in circum-
scripto loco ecclesiis servientes a sua et omnium
suorum successorum potestate absolvit, et abbatibus
et fratribus monachis supradicti monasterii regen-
dum et disponendum contradidit, sanctorumque præ-
decessorum nostrorum, Romanorum pontificum,
Zachariæ, Stephani, Leonis, Adriani, Nicolai privi-
legiorum decreta sancta et apostolica auctoritate
confirmata, nec non privilegium domni Æneæ Pa-
risiensis urbis episcopi et episcoporum illius patriæ
de prædicti loci corroboratione, temporibus Caroli
regis factum, nos denuum manum imponentes,
nostra etiam auctoritate dignaremur roborare.

Providentes ergo eidem ecclesiæ et ad munimen-
tum prælati ibi abbatis, atque fratrum præsentium
et futurorum, qui in ipso venerabili monasterio Deo
militare videantur, utile fore, auctoritate beati Petri
apostoli (cujus nos immeriti vicarii sumus) et
nostræ privilegio paginæ prædictorum regum et
prædecessorum nostrorum et episcoporum venera-

biliun ejusdem patriæ decreta roboramus, regum A
omnium potentiam sive successorum nostrorum a
Christo creditam auctoritatem obstantes, ne locum
sancti Dionysii, Christi martyris, suis auctoritatibus
et privilegiis roboratum, vel per se, vel per sibi sub-
ditos quoquo modo temerari patiantur in ævum.
Sancientes igitur promulgamus ne ullus aliquando
Parisiacæ urbis episcopus, quæcunque ratione vel qua-
cunque causa, abbati vel fratribus prædicti loci de
parochianis suis, facto apud eum clamore super his
quæ malefacerint, justitiam denegat: quod si fece-
rit, sicut singulari privilegio dominus Stephanus,
antecessor noster, concessit eis potestatem eligendi
ex se et habendi episcopum, ita et nos per singulare
privilegium nostrum eis concedimus ut, vice nostri
nominis, habeant potestatem percutiendi eos anathe-
mate et relaxandi post satisfactionem, sicut constitu-
tum vidimus et corroboratum approbavimus in
privilegio jam dicti Æncæ Parisiensis episcopi, facto
consensu canonicorum suorum, Suessonis in regali
synodo residente rege Carolo et concedente, præsen-
tibus et eidem annuentibus super parochianis suis,
et hujus constitutionis violatores anathematis gladio
percutientibus, tam metropolitanis illius patriæ, sci-
licet Hincmaro Remensi, Wanilone Senonensi, Ve-
nilone Rothomagensi, Rodulfo Bituricensi, Herardo
Turonensi, Frotario Burdigalensi, quam et suffra-
gantes eorum, qui plenius in eodem privilegio in-
veniuntur. Præcipimus quoque ne quis eorum episco-
porum, a quibus ista postulare voluerint, eis oleum,
chrisma, tabulas, benedictiones, ordines suis tem-
poribus, prout ipse abbas vel fratres, vel successores
eorum expetierint, præsumat denegare: et ne quis
episcoporum Parisiacæ urbis hæc eis denegat, vel
alium qui eis contulerit interpellare pro hoc quoquo
tempore tentet, omnino interdicens prohibentis.
Hoc etiam jubemus ut pro causis et responsis eccle-
siæ suæ nostram atque nostrorum successorum
audentiam licenter habeant appellare et adire,
nullusque eos interim condemnare et res eorum
invadere conetur, quod a nostris utique prædecesso-
ribus, eis ante constitutum est. Quod si quisquam
cujuscunque potentiæ, vel persona cujuscunque
ordinis vel ætatis hęc nostræ, nostrorumque præde-
cessorum auctoritatis privilegium quoquo modo
ausus fuerit violare, sempiterno damnetur anathe-
mate, ligatus beato Petro, nobisque a Deo concessa
potestate; conservatores autem perpetua fruantur
benedictione.

Datum tertio Non. Octob., per manus Petri dia-
coni, bibliothecarii et cancellarii sanctæ et apostoli-
cæ sedis, anno domini Leonis papæ IX primo,
indict. III.

XXII.

S. Leo IX in synodo Moguntina quadraginta episco-
porum, præseute Heinrico imperatore, Simoniacam
hæresim damnat, repudiatoque Bertaldo, ecclesiæ
Vesontionensis invasore, Hugonem archiepiscopum
auuncit, eique crucis palliique usum concedit.

[Theiner, *Disquisitiones criticae*, pag. 205.]

(Anno 1049.)

LEO episcopus, servus servorum Dei, omnibus
sanctæ Ecclesiæ filiis tam præsentibus quam futuris.

Gratias agentes Deo et Domino Jesu Christo, qui
mediocritatem nostram nullis meritis sultam ad
apostolicæ tamen sedis culmen evexit, et synodalibus
decretis de corpore sanctæ Christianitatis, cui ipse
caput est, aliqua inconvenientia et etiam nocentia
amputare concessit, per hanc nostræ præceptionis
paginam innotescimus eorum aliqua quæ gessimus
in synodo Moguntina, in qua nobis consedit pruden-
tissima filii nostri Henrici II Romanorum impera-
toris majestas, multorumque fratrum et coepiscopo-
rum nostrorum nec non abbatum reverenda sancti-
tas, honestorum clericorum atque laicorum religio-
sorum præsentem non parva multitudine. Damnata
enim simoniaca hæresi eaque radicibus extirpata,
cum de divinis officiis et sacris ordinibus diversa
emergerentur negotia, ecce quidam Bertaldus
nomine coram se protulit sequæ archiepiscopum
Vesonticæ esse clamavit, eaque de re querimoniam
se velle facere, quia multis jam annis esset conse-
cratus nec receptus, inimo alius sedem suam inva-
sione possideret. Quo dicto rogans sibi clam car-
dicum fratrem nostrum Coloniensem archiepiscopum
Lermoennum laudante synodo nobisque annuentibus
assecutus est. Qui sumens causam ejus dicendam a
rege Burgondionum Rodulfo exorsus est, cui idem
Bertaldus famulabatur indebitamque subjectionem
impendebat, cum forte contigit Hectorem archie-
piscopum Vesonticensem a corporis vinculis absolvi
ejusque cathedram remanere vacuum. Bonifacio vero
regis idem Bertaldus, dictante causidico suo, profes-
sus est investituram se ejusdem archiepiscopatus
accepisse, eoque rege præcipiente a suffraganeis
episcopis consecratum fuisse et in sede episcopali
sedisse et etiam ordinationes fecisse: sed contradi-
cente sibi episcopatum quodam comite Willelmo,
postea expulsus a Walterio antecessore Hugonis
ejusdem sedis archiepiscopi, qui etiam nostræ
synodo intererat, contra quem de sua sede clamabat.
Dicebat etiam quod, post expulsionem suam, a
Romano pontifice pallium cum privilegio acceperit
ac suscepti honoris confirmationem; cui querimoniam
ipsum Hugonem archiepiscopum jussimus respon-
dere, qui etiam nostra indulgentia Bremensem
archiepiscopum Albertum in suum suscepit causidi-
cum. Quo dictante taliter obiecta cepit repellere:
quod eidem Bertaldo sedem quam requirebat nec
ipse abstulerit, nec antecessor suus, quia nunquam
in sedem ascendisset, nunquam ibi quidquam epi-
scopaliter egisset, pro eo quod nec clerus nec popu-
lus eum elegerit, nec ab eis receptus est, sed omni
contradictione repulsus, quia magnam pecuniam ut
episcopus fieret regi dedisset, et quia contra jus loci
fecisset, qui semper electionem sui episcopi ipse
habuisset. Se vero in eadem ecclesia cum officio
cantoris fungeretur, mortuo antecessore suo, mo-
moravit a clero et populo electum et etiam iuxta

abstractum, et, cum jam in episcopatu 18 annum duceret, nunquam se amplius quidquam calumniæ ab eodem Bertaldo perpassum in aliqua synodo, cum jam multis interfuisset, sed nec etiam aliquid super hac re verbum alicubi contra se fuisse prolatum, cum quiete pastorale officium sumpsisset et quiete tunc usque administrasset. Requisitus est autem a synodo ipse Bertaldus si quid proposuisset evidentibus testimoniis probare potuisset, quod scilicet in sede sederit ibique ordinationes fecerit, super hoc etiam quod electus esset a filiis Ecclesiæ, quod canones præcipiunt fieri debere. Quid plura? Consilium petiit, concessimus. Reversus, quæ proposuit cum probare non posset, interrogavimus a sancta synodo quid super hoc decerni debuisset. Itaque pari consensu et communi consulto, prolatis sanctorum canonum sententiis, decrevit sancta synodus eundem Bertaldum, a filiis Ecclesiæ non electum, non receptum, non pro pastore habitum, sed semper repudiatum, semper repulsum, invitis dari non potuisse nec debuisse, ideoque perpetua taciturnitate ab hujusmodi querimonia debere cessare: Hugonem vero archiepiscopum a clero et populo expetitum, electum, sedem tanto tempore tranquille possidentem, nulla unquam calumniâ ab eodem Bertaldo inquietandum, perpetua pace debere eundem episcopatum possidere, quia ille pastor esset qui per ostium intraret, qui vero aliunde, fur et latro. Quam sententiam justam et canonicè prolatam nostra et apostolica auctoritas roboravit, laudante dulcissimo filio nostro pronominato Augusto, cunctoque, qui aderat, clero et populo. Placuit etiam universæ synodo nostro apostolico tutamine eundem Hugonem archiepiscopum muniri debere, imposito nostræ auctoritatis anathemate, ne unquam deinceps liceret Bertaldo aliquam calumniâ inferre tum ipsi archiepiscopo, tum etiam ejus Vesonticensi ecclesiæ: quod et fecimus, proprio ore synodo respondente Fiat, fiat. Quapropter dignum duximus, tam ad hujus rei memoriam futuro tempore habendam, quam ad exemplum posteris dandum, omnia sicut promissa sunt scribenda esse. Quibus ita terminatis, una cum episcopali officio, etiam archiepiscopalia insignia eidem Hugoni archiepiscopo per hanc paginam concedimus et confirmamus, crucem videlicet et

A prijs subscriptionibus confirmari jussimus ad laudem Dei et Domini nostri Jesu Christi.

Henricus Dei gratia secundus Romanorum Imperator Augustus.

Johannes Portuensis episcopus.

Hic duo Romani.

Bardo Magontinensis archiep.

Burchardus Alvestedensis eps.

Albertus Spragensis eps.

Ruod Padebunnens. eps.

Sibico Spirens. eps.

Gebeardus Astetens. eps.

Aruulfus Wortuaciens. eps.

Adalbero Wiziburgens. eps.

Theodericus Constannens. eps.

B Herimannus De Castello Felicitatis eps.

Herimannus Coloniens. archiep.

Benno Trajectens. eps.

Bruno Mindens. eps.

Albericus Osebrungens. eps.

Robertus Munigardevordensis eps.

Tetuinus Leodiens. eps.

Hugo Crisopolitanus archiep.

Theodericus Bisileens. eps.

Hebrecardus Trevirens. archiep.

Adalbero Metens. eps.

Hescelo Strasburgens. eps.

Henricus Augustena. eps.

Ascelinus Bavenborgens. eps.

C Stephanus Antiquæ Urbis eps.

Ascelinus Eildmensens. eps.

Balduinus Salseburgens. archiep.

Gebeardus Ratisponens. eps.

Nizo Frisigiens. eps.

Duo episcopi Leuticicorum.

Theodericus Verdunens. eps.

Hunfredus Magteburgens. eps.

Bruno Smannens. eps.

Uunaldus Meraburgens. eps.

Tancardus Brandenburghens. eps.

Ebbo Nuenburgens. eps.

Albertus Bremens. archiep.

Walo Iburgens. Danorum eps.

Tetuinus Concordiens. eps. de Aquileia.

D Datum xiv Kal. Novemb. per manus Petri diaconi, bibliothecarii et cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, anno domini Leonis papæ primo, indictione tertia. XXIIII.

S. Leo IX monasterium Laurehamense, potentè Heinricho imperatore, tuendum suscipit, bonaque ejus confirmat.

(Anno 1049.)

[Mansi, *Concil.*, XIX, 691.]

Leo IX episcopus, servus servorum Dei, dilectissimo eis domino Udalrico, religioso abbati venerabilis Lauressamensis Ecclesiæ, et per te in eodem venerabili monasterio tuis successoribus in perpetuum.

Quoniam concedenda sunt quæ rationabilibus de-

sideritis perire noscuntur, nostri apostolatus auctoritas ad roborandam piam devotionem sancta loca construentium in præstandis privilegiis debet minime abnegari. Igitur, quia excellentia spiritualis-filii nostri domini H. piissimi imperatoris Augusti postulavit a nobis quatenus monasterium N., quod constructum esse certum est a piissimis imperatoribus Carolo Magno et filio ejus Ludovico eorumdemque successoribus, ubi modo venerabilis abbas N. regulari institutioni præesse videtur, privilegii sanctæ Romanæ et apostolicæ sedis modis omnibus decoretur, scilicet ut nullius juri et ditioni submitatur: ideo piis desideriis spiritualis filii nostri faventes, hac nostra apostolica auctoritate decernimus id ipsum præfatum monasterium et mole et usque ad finem sæculi sub patrocinio sanctæ Romanæ et apostolicæ matris Ecclesiæ, cum omnibus quæ ad illud pertinent, permanendum. Decernimus igitur, sub divini fructus obstestatione et beati Petri apostolorum principis, nostræque humilitatis interdictione, ut nullus in aliquo gradu constitutus, vel in quolibet ordine et ministerio, audeat moleste causas ejusdem monasterii incumbere, aut de rebus aut possessionibus quoquo modo auferre aut alienare, seu ipsos monachos inibi Deo servientes inquietare præsumat, nec quamlibet malitiam et jacturæ molestiam ibidem inferre conetur, dum profecto id, ut sæpe prædictum est, firma stabilitate et jurisdictione, sub patrocinio sanctæ nostræ Romanæ matris Ecclesiæ permanendum sancimus. Addimus præterea post obitum abbatis ut nemo ibidem abbatem constituat, nisi quem consensus et communis voluntas fratrum ibidem regulariter viventium ex ipsa congregatione elegerit, nullumque præmium sive donum pro consecratione illius abbatis, qui tunc temporis fuerit, præsal accipere contendat; et si eum gratis ordinare noluerit, vel a nostra Romana matre Ecclesia, vel a quolibet venerabili episcopo nostra auctoritate ordinetur. Promulgantes nempe, et hoc auctoritate beatissimi Petri apostolorum principis, coram Deo et terribili ejus futuro examine, per hujus nostri apostolici privilegii constitutionem sancimus ut universa quæ ab antecessoribus successoribusque nostris in rebus mobilibus et immobilibus concessa sunt, nec non et possessiones quæ a regibus et principibus seu quilibet Christi fidelibus collatæ sunt, fuerintve in posterum, inconcussa stabilitate ad jus et dominium sancti Nazarii martyris perpetuis temporibus perseverent, nec licentia sit, ut dictum est, ex omnibus ejusdem monasterii pertinentibus cuiquam vel magnæ vel parvæ personæ diripere quidquam vel auferre, ut profecto ad Dei laudem securum et tranquillum juste id quod subjectum juri et patrocinio fuit decrevimus, bene dotatum et in melius dotandum permaneat. Si quis autem, quod non optamus, nefario ausu præsumperit hæc quæ ad honorificentiam Domini Dei et Salvatoris nostri pro stabilitate ipsius monasterii et quiete monachorum statuta sunt, transgredi, sciat se anathematis vinculo innodatum.

A et cum diabolo et omnibus impiis eum incendii atrocissimo supplicio deputatum. At vero qui pio intuitu, custos et observator eorum exsiterit, omnimodæ benedictionis gratiam, omniumque peccatorum suorum absolutionem et indulgentiam, et celestis vite beatitudinem cum sanctis et electis a misericordissimo Domino Deo nostro consequi mereatur in sæcula sæculorum, Amen.

Data xi Kal. Novembr. per manus Petri diaconi et bibliothecarii et cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, anno domni Leonis P. primo. Indict. iii.

XXIV.

S. Leo IX parthenonis S. Mauri Viridunensis possessiones et privilegia confirmat.

(Anno 1049.)

[Dom Calmet, *Histoire de Lorraine*, I, *Preuves*, pag. 424.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, fratri Theodorico Viridunensis Ecclesiæ præsuli, suisque successoribus in perpetuum.

Si devotis Dei fidelium petitionibus assensum dederimus, videlicet ut res sanctarum Ecclesiarum eorum procuratori commissas, unde duplici refectionis partu sustentari debeat grex Dominicus, nostri apostolici privilegii auctoritate firmare velimus, universalis sanctæ Ecclesiæ statui profuturum minime dubitamus, imo ab ipso divinæ misericordiæ fonte large remunerari credimus. Unde omnium catholicorum Deoque placentium universitas venerit jam dicti Theodorici dilectissimi præsalis consensu, et Ave abbatissæ pio precum interventu, locum in suburbio Viridunensi juxta rivulum Scancæ situm et in honorem sancti Joannis Baptistæ et sancti Joannis evangelistæ confectum, ubi sanctorum Mauri, Salvini atque Aratoris corpora ab ejusdem urbis venerantur incolis, quæ Heimo episcopus renovavit, et instruxit propter aquæ commoditatem, ut moniales quas ibi sub monastica regula ordinavit, usualia omnia sua intra fines loci ipsius habere possint, ne apostolicæ auctoritatis munimine firmare, ne quidquid idem episcopus cæterorumque Dei fidelium pia devotio ibidem contulerat, ab aliquo sanctæ Ecclesiæ inimico post hæc violari contingat: res autem ecclesiæ eidem pertinentes quas confirmare statuimus, præsentis pagina descriptionis demonstrat: videlicet villam ad Calvum-Montem, et ei omnia pertinentia; villam Marselum, et quidquid ad eam pertinere videtur; Hattonis Masnile, Caslon-Villam, Vilegium, cum vineis et familia Amalgisi; villam Adasc, cum omnibus sibi pertinentibus; Gundrici-Curtem similiter; ad Labriam mansos viii cum familia, Berlei-Curtem, ad Briodorum mansos viii cum molendino et ejus appendiciis. In Molengeia-Curte mansos vii cum farinario; subtus Leodium, in loco qui dicitur ad sanctum Remigium, vii mansos cum ecclesia. In Samongea, mansos vii et dimidium. Ad Grimaldi-Curtem mansos xi cum farinario. Subtus Viridunum Novam-

villam ix mansos et dimidium. Ad Tullidam viii mansos et dimidium. Petri-Villam in Arduena, et villam quæ dicitur Nervia, mansos xx cum familia. Ad Parperiam decimas, cum omnibus indominicatis. In Tranculivilla ecclesiam unam. Ad Sampniacum unam. Ad Sanctum Julianum unam. Unam in Mandris. Ad Villam unam. Ad Caston unam cum capella. Ad Imbeiam unam. Ad Trogium i. Ad Ranserias unam. Ad Malameias unam. Ad Prologium unam. Ad Arberti-villam, unam et quartarium cum piscaria. Ad Donnium-Petrum unam. Ad Lovum-Montem unam; ad Ornam, unam; ad Bras, unam; ad Unsi-villam, unam. Ad Romanas i. Ad Pilon i. Capellam S. Lamberti in civitate, et S. Medardum ipsius ecclesiæ abbatiz adjacentem. Ad S. Hilarium piscariam cum manso i. In Samongeia piscariam i. Teloneum in civitate. Infra muros mansos duarum fibrarum; molendina duo subtus novum pontem. In Floraco super fluvium Airam, mansos ix. Comitissa Auda eidem ecclesiæ, in qua et sepulta est, contulit, et ad domnum Johannem mansos xii cum ecclesia supra Cosantiam, et prædium quod acquisivit. In Lovomontem, et Brabant, ecclesiam in honorem Sanctæ Crucis, quam Heimo episcopus rebus undequaque acquisitis dilatavit, canonicis inibi constitutis, qui hebdomadarii in jam dicto monasterio divinis inserviant officiis, nec canonicam nisi ab abbatisa recipiant. Earum autem rerum hæc sunt nomina. Ad Romanas mansos iii et dimidium, cum banno. Ad Asenam bannum, cum sylva. Ad villam mansum i cum molendino. Ad Crucem alodem cum sylva. Ad Caston-Curtem mansum dimidium. Ad Aldem-Villam alodem; juxta civitatem Cumminas iii. Ad Aldeberti portam i. Ad Dodam-Vallem i. Ad Dormarvallem i. Ad Elnam quartarios vii, infra muros ii vineas. Ad Ronnei-villam mansos ii et quartarios tres. Mansos in civitate qui persolvunt solidos viii, clibanum unum. Ad Novam-Villam mansos i et dimidium. Hæc omnia quæ præscriptio nostra continet, tam urbana quam ruralia, in ædificiis, vineis, pratis, sylvis, campis cultis et incultis, utriusque sexus mancipiis, aquis aquarumque decursibus, molendinis, piscariis ecclesiis, capellis, sicuti jure et legaliter atque canonicè a hoc monasterium pertinent, ita vobis successoribusque vestris concedimus episcopis, et confirmamus in perpetuum; ita quod ad altaria ecclesiarum in episcopo vestro sitarum, sicut eis concessistis, nulli liceat aliam introducere personam, nisi quam ex sororum suarum consilio abbatissa conduxerit. Eligendi vero abbatissam secundum Dei timorem et canonum decreta liberam ipsis concedimus facultatem. Sed si controversia orta fuerit, ad episcopum pertinebit ut, sicut bonus pastor, idoneam ecclesiæ illi provideat personam, vel de sua vel de alterius diocesi. Si quis autem, quod non optamus, temerario ausu contra hoc nostrum privilegium attentaverit, sciat se auctoritate Dei omnipotentis apostolorumque principis Petri, et nostra anathemate

innodatum, ut a regno Dei fiat alienus, atque in inferno, et excommunicationi subjaceat, donec resipiscens ad satisfactionem et congruam emendationem venerit. Qui vero pio intuitu curator et observator hujus nostri apostolici privilegii extiterit, benedictionis gratiam et cælestis regni gaudium a Domino Deo nostro consequi mereatur in sæcula sæculorum. Amen.

Datum nono Kalendas Novembris per manus Petri diaconi, bibliothecarii et cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, anno domini Leonis papæ IX primo, iudictione iii.

XXV.

S. Leonis IX privilegium quo canonicis Ecclesiæ Virdunensis omnes eorum possessiones coupmantur.

(Anno 1049.)

[Mabill., *De re diplom.*, Supplem., pag. 99, ex archetypo ecclesiæ Virdunensis.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, Romano primicerio canonicæ sanctæ Mariæ principalis Ecclesiæ Virdunensis, atque Warmundo decano, et per eos cæteris canonicis, tam præsentibus quam futuris, perpetuam in Domino salutem.

Officii nostri est miseris et calamitatibus descendere, et auxilium quod valemus impendere; quia, si in nobis unde procedere debet exemplum pietatis, pietas non invenitur, in quo inveniri debeat nescitur. Redeuntibus igitur nobis a Remense synodo, contigit Virduni hospitari et non letari, sed potius lacrymari. Respeximus enim cradele urbis excidium, quale nullus possit non dolere hominum. Etenim tyrannorum ingressa civitatem servitia, totam diruit per dira incendia, qui ignis nec ipsi ecclesiæ sanctæ Mariæ pepercit, sed passim et ubique dominans conflagravit: ex qua conflagratione, inopinato superveniente, instrumenta etiam chartarum vestrarum præbendarum consumpta sunt, ita ut nullum remaneret. Quapropter lacrymabiliter omnes ad vestigia nostra prostrati nostræ apostolicæ auctoritatis privilegium vobis postulastis fieri de eisdem præbendis, usibus et salariis vestris, ab antiquis temporibus concessis. Igitur inclinati precibus vestris, per hoc nostræ apostolicæ sanctionis privilegium confirmamus et corroboramus vobis vestrisque successoribus in perpetuum easdem præbendas, sub jure ipsius beatissimæ Dei Genitricis a fidelibus constitutas ad quotidiana divinorum officiorum servitia. Rerum vero earundem præbendarum nomina petitis etiam huic privilegio inseri, cum nullum privilegium antecessorum nostrorum vobis remanserit, ubi videantur haberi. Sunt autem ista cum banno et centanis: Lemnia cum ecclesia ad Oschera et duobus mansis et omnibus appendiciis suis; ecclesia ad Downum-Agericum cum terris; Nuvilenciacum cum ecclesia, molendino et omnibus appendiciis; Usionis curtem ad Pusionem quinque

mansos et dimidium cum banno et silva; Superiacum-minorem cum ecclesia et silvis et omnibus appendiciis; Bella-villa cum banno, centana, molendinis et Malberti-monte; ad Ex. dimidius mansus cum molendino et prato; Mons cum banno, centana, ecclesia, molendinis et omnibus appendiciis; Agerici-villa cum banno centana; Berthine-villa, Porario, Pictavilla; Profundo-rivo et ecclesiis, molendinis omnibusque appendiciis; Monaldi-villa cum banno, centana, ecclesia omnibusque appendiciis; ad Monaldi-villam mansus 1, inter Baldi-curtem et Villare mansus 4; ad Maroam mansi 2; ad Apetium molendinum 1; ad Grossum-rubrum melietas unius ecclesiæ. Inter Erpeiam-curtem et Soli 7 mansi cum banno et centana; ad Gislahadi-villam mansi 2 cum banno, centana et molendino; ad Frasnidum ecclesia 1; ad Alnidum 1; ad Domnum-Eligium 1; Udesvillare mansus 1; cum dimidio molend. ad Banisvachum mansus 1; cum banno, centana et aliis terris, vineis et silvis; Laumeregie cum ecclesia et omnibus appendiciis; Aquæ-ductus cum ecclesia, silvis et omnibus appendiciis; Stodonis (*Eston*) villa cum silvis et omnibus appendiciis; Misericium cum ecclesia, molendino, Sumomonte ac Losoni-curte; Arencium cum silva et prato; Frumisiacum cum Warch et ecclesia omnibusque appendiciis; Domnus-Lupus cum ecclesia et molendinis; ad Sasleium mans. 1; ad Todennam 4 partes unius ecclesiæ cum terris, silva et prato; ad Wammam quartam partem unius ecclesiæ cum tribus quartariis terre et prato; ad Milleium septem quartarios terræ cum silva et prato; ad Salmoreium medietatem unius ecclesiæ; Lineium cum ecclesia et dimidio molendino; Fontane cum ecclesia et molendino; Harald-mons cum ecclesia et omnibus appendiciis; Wandersaltis cum ecclesia et omnibus appendiciis; Merla cum ecclesia, molendino et omnibus appendiciis; Superiacum-majus et Subterior-villa cum ecclesia, molendinis et omnibus appendiciis; Consauradum cum ecclesia, molendinis et omnibus appendiciis; ad Braibannum septem quartarios terræ cum vinea et silva; Mostavilla cum ecclesia, molendino et omnibus appendiciis; Fløbasium cum ecclesia; Haudimons cum silvis; ad Junchereium mans. 1, cum banno et centana; Ansellisartum cum ecclesia et omnibus appendiciis; Postvillare cum ecclesia, molend. et omnibus appendiciis; Morecium cum ecclesia et omnibus appendiciis; ad Areium quantum ibi habet cum portu et piscariæ; Beslaric enim duabus ecclesiis; ad Haudicurtem mansi 3; ad Balareias mans. 1; medietas silvæ sancti Martini et præbendæ fratrum, advocaciones et altaria de ecclesiis nostris; molendinum super Braecolum in media civitate; Junchereium ante castellum Ramerudis; ad Ars vero mansi. 4 cum 1 quartario, silva, banno, centana, vineis et molendino: quæ omnia Dado piæ memoriæ episcopus Viridunensis Ecclesiæ ea

A conditione cum communi consilio comitis Haggonis aliorumque suorum fidelium fratribus habenda dedit, ut quicumque homo sive mulier de omni Viridunensi episcopatu, cujuscunque beneficii vel de quacunque lege esset, qui in eadem potestate permanere vellet, fratribus perpetualiter esset, et de suo capite unum modium vini persolvisset. Si vero filii aut filia ex eis procreati ad alias redire voluissent potestates, a villico ejusdem potestatis persecuti semper persolvissent summam census prænotati: quod ut firmiter in perpetuum stare possit, procati sunt eadem lege conditionis a nobis sibi privilegio firmari, sicut prædictus episcopus, quando dederat, facere studuit. Quæ omnia superius seriatim notata non solum vobis confirmamus et corroboramus; sed etiam quæcumque a fidelibus Christianis vobis vestrisque successoribus amodo fuerint contributa: statuentes apostolica censura, sub divini judicii obstestatione, ut nulla hominum persona, magna vel parva, cujuscunque sit dignitatis vel ordinis, cujuscunque sit sexus et ætatis, contra hoc nostri apostolici privilegium venire pertinet. Quod qui ausus fuerit, nostræ anathematis gladio usque ad dignam satisfactionem sit percussus; qui vero illud observaverit, illæsus et in omni parte inconcussus, divinæ benedictionis gratiam mereatur et æternæ vitæ particeps efficiatur.

Leo papa. Gloria Domini plena est terra. Bene valete.

† Data vii Kal: Nov. per manus Petri diaconi bibliothecarii et cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, anno domini Leonis noni papæ I, indict. iiii.

Appensa est plumbea bulla cum hac inscriptione: LEONIS PAPÆ.

XXVI.

S. Leo IX Veteris Monasterii S. Mariæ Viridunensis, a sese consecrati, possessiones confirmat.

(Anno 1049.)

[Dom Calmet, *Histoire de Lorraine*, I, *Preuves*, pag. 423.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, fratri Theodorico Viridunensi præsuli, et suis successoribus in perpetuum.

D Si devotis Dei fidelium petitionibus assensum dederimus, videlicet ut res sanctarum ecclesiarum eorum procuracioni commissas, unde duplici refectionis pastu sustentari debeat grex Dominicus, nostri apostolici privilegii auctoritate firmaverimus, universalis Ecclesiæ statui profuturum minime dubitanus, imo ab ipso divinæ misericordiæ fonte remunerari credimus. Unde omnium catholicorum Deoque placentium universitas noverit, jam dicti Theodorici dilectissimi præsulis consensu, et Ermenfredi Viridunensis archidiaconi interventu, locum, Vetus Monasterium antiquitus dictum, ab ipso Ermenfredo funditus renovatum; imo a me ipso in honore sanctæ Mariæ Magdalene devote dedicatum et consecratum, me apostolicæ auctoritatis mun-

mine confirmare; ne quidquid Heymo episcopus A cum cæteris successoribus, præfatus etiam Theodoricus præsul contulit, ab aliquo sanctæ Ecclesiæ inimico post hæc violenter auferri contingat, etc. Si quis autem temerario ausu supradictarum rerum inuasor extiterit, quod absit! sciat se nostri anathematis vineulo innodatam, infernalis gehennæ incendio cum Juda traditore cruciandum, nisi respiciens de male factis poeniteat et commissæ justæ satisfactione corrigat.

Datum septimo Kalendarum Novemb. per manus Petri diaconi, bibliothecarii, cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, anno domini Leonis papæ primo.

XXVII.

S. Leo IX ecclesiam SS. Simonis et Judæ Goslarie B sem, in synodo Moguntina concessam sibi ab Heinricho imperatore, tuendam suscipit ejusque bona confirmat, advocatiamque et præpositorum institutorum potestatem imperatori tribuit.

(Anno 1049.)

[Mansi, *Conc.* tom XIX, col. 725.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, omnibus Christi fidelibus.

Sancti propositi votum non solum divino effectu impletur, sed etiam humano suffragio adjuvatur. Sit autem notum omnibus sanctæ Ecclesiæ filiis, tam præsentibus quam futuris, quia filius noster charissimus secundus Henricus imperator augustus quamdam ecclesiam a se funditus constructam in honorem sanctæ Dei Genitricis dominæ nostræ virginis Mariæ et BB. apostolorum Simonis et Judæ, positam loco Goslaria, ubi fratres sunt sub canonica degentes regula, quibus præposuit quemdam presbyterum nomine Rimaldum, tam pro animæ suæ suæque conjugis Augustæ filię nostræ Agnellis remedio quam pro salute etiam parentum suorum Conradi et Gisilæ divinæ memoriæ, pio affectu piaque intentione sancto Petro ejusque apostolicæ sedi per scripturam propria manu signatam penitus concessit per manus nostras, scilicet indigni vicarii ejusdem apostolorum principis, cum essemus cum eo Moguntia, ibique synodum haberemus, ut ipsa ecclesia posita sub apostolico jure in perpetuum libera et quieta persistat ab omni jure et dominio, ab omni læsione et molestia, suam integritatem habens in omnibus rebus et facultatibus, quas modo habet in prædicto loco Goslaria in Egeln et Iheresolih, et in Scemmenstete, et in Gerstete, et in Valentre juxta Rhenum sito, aliisque locis et villis, et quæcumque in perpetuum habitura est, sive sint mobilia sive immobilia. Quod donum de manibus prædicti filii nostri Augusti suscipientes, decrevimus per hoc nostræ apostolicæ auctoritatis privilegium omne robur apostolicum eidem ecclesiæ Sanctæ Mariæ, et sanctorum apostolorum Simonis et Judæ contribuere et condonare, ut, integra in suis rebus suisque possessionibus in sæcula constans, nullum metuat vel ab imperatore, vel a rege, vel aliqua persona publica vel privata, dampnum ac detrimentum. Dignum tamen duximus

eidem charissimo filio nostro Augusto ejusque successoribus advocacionem ipsius sacri loci ea ratione relinquere, ut semper in potestate habeant præposito secundum Deum ordinare, non autem ex bonis ipsis aliquid alicui in proprium dare, sive in beneficium tribuere. At, si contra prohibitionem nostram quicumque eorum tentaverit egere, liberum jubemus esse præposito, et canonicis qui ibi pro tempore fuerint, sic omnimodo ad Romanam ecclesiam deinceps respicere, ut nihil metuant de imperiali vel regia conditione. Episcopus autem in cujus diocesi istius ecclesiæ constructum est monasterium, nihil in eo habeat juris aut potestatis præter ecclesiasticum regimen, et secundum canonice instituta episcopalem potestatem. Statuimus igitur, apostolica censura, sub divini judicii obstestatione, ut nulla potestas imperialis vel regia, ecclesiastica vel secularis, vel quævis hominum persona magna vel parva, cujuscunque sit sexus vel ætatis, contra hoc nostræ apostolicæ corroboracionis privilegium venire pertinet. Quisquis vero, quæve quodvis fuerit, usque ad dignam satisfactionem nostri apostolici anathematis vulnere sauciatus existat. Qui vero ab hic prohibitis se custodierit, et quidquid hic legitur illibate observaverit, plenam habeat a nobis benedictionem, et a Deo sempiternam salutem.

Datum iv Kalen. Novemb. per manus Petri diaconi bibliothecarii, et cancellarii S. apostolicæ sedis, anno domini Leonis PP. 1, indict. 11.

XXVIII.

Bulla S. Leonis IX, pro S. Deodato in Vosago. — Redux a concilio Moguntino, varia sancti Deodati canonicis concedit privilegia.

(Anno 1049.)

[Martene, *Thes. Anecd.* I, 169.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, tibi, S. Deodate, et per te servientibus tuis, quicumque in ecclesia tua tibi pro tempore servierint in valle sita, quæ dicitur Galilæa, perpetuam in Domino salutem.

Quia divinæ dignationis nutu, non nostris meritis exigentibus, de Tullensi sede ad omnium sedium primam, videlicet apostolicam demigravimus, necesse habemus omnibus omnia esse; omnibusque benefacere, sed illis vel maxime locis qui ad cultum Dei et divina officia a Christi fidelibus sunt constructa. Quapropter, cum rediremus a synodo Moguntina, quam pro statu Germanicæ et Gallicanæ Ecclesiæ disposuimus celebrare, ubi contigit nos ad ecclesiam tuam, S. Deodate, venire, sitam in valle Vosago quæ dicitur Galilæa, ducti amore tuo, dum adhuc Tullensis episcopatus vacaret ab episcopo, dignum duximus indulgere beneficium servitoribus tuis qui pro tempore fuerint, census scilicet et oblationes quas illic confluentes populi ad remedium animarum suarum altari dederint, sive regio mœnere seu reliquorum fidelium oblatione, tam in sacris voluminibus donariisque et ecclesiasticis ornamentis, quam in his quæ deinceps inibi servientes

Deo proprio labore addere potuerint, a modo eas A oblationes fratres in commune habeant. Et, quandoque prælatus ejusdem Ecclesiæ a Deo fuerit vocatus, quem illa congregatio ex sese unanimiter elegerit, præpositus subrogetur, et ad altaria benedicenda, vel sacros ordines principiendos quem voluerint episcopum expetant, nullaque ecclesia quidquam separare vel auferre ab eis præsumat, et nemini, nisi invitatione aut permissione totius congregationis, liceat monasterii ipsius septa intrare. Quod si quilibet pontificum, ab eis communiter postulatus, pro ipsorum utilitate accesserit, mox, secundum voluntatem congregationis expleto suo ministerio, prandioque sumpto abeat absque requisitione ullius muneris, quatenus fratres de percepta quiete, juvante Domino, per tempora exsulent, et pro statu Ecclesiæ catholicæ quietius Deum exorent. Si autem aliquam transgressionem suæ regulæ fecerint, et a proprio pastore objurgari noluerint, nec non prælatus, qui et idem eorum episcopus, seditionem congregationis sedare per se nequiverit, tunc alios sub eadem regula servientis ad ipsum monasterium convocet, qui sententia regulari scandalum deprimere curent, cujus rei concessionem his nostris apicibus corroboramus et confirmamus, et etiam cætera bona, tam mobilia quam immobilia, ubicunque manentia, quæ modo habet et possidet ipsa tua, S. Deodate, ecclesia, et usque in perpetuum habere poterit, vel per quoscunque Christi fideles, majores vel minores utriusque sexus cujuscunque ætatis, ut nemi nisi licet auferre quidquam vel diminuere quolibet modo ex bonis ipsis, tam præsentibus quam futuris; statuentes apostolica censura, sub divini iudicii obstatione, ut nulla hominum persona, magna vel parva, contra hanc nostram apostolicam concessionem et confirmationem obviare pertentet. Quod quicumque ausus fuerit usque ad condignam satisfactionem nostri anathematis subiaceat periculis. Qui vero custos et observator hujus nostræ concessionis et corroborationis fuerit, a retributore omnium honorum benedicatur, et æternam vitam consequi mereatur.

Datum XVI Kal. Decembris per manus Petri diaconi bibliothecarii et cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, anno domini Leonis IX papæ primo, iudictione D tertia.

XXIX.

Bulla S. Leonis IX, ad Mathildem abbatissam monasterii S. Fabiani et Felicitatis, qui confirmat monasterii ipsius privilegia, cujus ecclesiam consecraverat, translato in illud corpore S. Richardis.

(Anno 1049.)

[Martene, *Thesaur. Anecd.* I, 170, ex schedis Stivægensis monasterii.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, dilectæ in Christo filiæ MATHILDI abbatissæ venerabilis monasterii Sancti Fabiani sanctæque Felicitatis, quod appellatur Helionis, situm in pago Helisatiæ, tuisque successoribus abbatissis perpetuam in Domino salutem:

Præclaris votis divina miseratione præstatur effectus. Inde est quod nobis, a synodo quam Maguntinæ habuimus redeuntibus, contigit per vestrum monasterium venire, et ecclesiam benedicere ac dedicare divino numini quam noviter construxeratis, sed nondum perfeceratis ad plenum, et etiam vestris precibus illuc transferre corpus beatæ Richardæ primæ constructricis ejusdem venerabilis loci, quem per donationis paginam una cum conjugæ suo Carolo imperatore angusto contradidit. Itaque, inclinati vestris intercessionibus, ad exemplum predecessorum nostrorum, pro futuri temporis cautela nec non stabilitate ejusdem loci, concedimus et confirmamus vobis idem monasterium, quod per hoc nostræ apostolicæ auctoritatis privilegium, cum omnibus rebus et facultatibus suis, quas modo habere videtur, et deinceps, auxiliante Domino, sive a regibus, sive a cujuscunque dignitatis et ordinis hominibus, quoquo pacto acquirere poterit; sed et in ipso majore altare novæ ecclesiæ a nobis consecrato, prohibemus alicui sacerdoti missam celebrare, nisi quem vos vestrique successores voluerint. Ipsum vero monasterium integrum, sicut jam prædiximus, concedimus vobis et confirmamus; ea ratione ut omnibus diebus vitæ vestræ sub vestra ditione vel regimine, sicuti vobis secundum Deum visum fuerit, disponere omnino permaneat. Cum autem divina vocatione de præsentis hac luce ad Dominum migraveritis, statuimus de propria congregatione, quam sibi unanimitas præfati monasterii ancillarum Dei concorditer elegerit, absque cujuscunque hominis contrarietate vel obstaculo, fieri abbatissam, præstante videlicet nobis et successoribus nostris annualiter tres pannos lineos pontificali usui aptos. Quod si in biennio aut in triennio persolutum non fuerit, solummodo persolvatur; nec a successoribus nostris aliquid amplius modo quolibet requiratur. Quapropter præsentis decreto jubemus ut nullus imperatorum, vel regum, aut cujuscunque dignitatis vel ordinis homo audeat, sub quolibet obtentu vel occasione, præfatum monasterium, quod pro amore beatorum apostolorum Petri et Pauli ac sempiterna scilicet animæ suæ remuneratione prælibata gloriosissima imperatrix Richarda, una cum charissimo conjugæ suo Carolo serenissimo imperatore Augusto, et quod beato Petro principi apostolorum per donationis paginam obtulerunt, inquietare vel aliquatenus molestare, aut ad jus suum vel alienum transferre, sed neque in hominibus ac facultatibus ejus aliqua contradictione aut invasione quoquo tempore facere præsumat, sed liceat jam dictis ancillis Dei cum abbatissa propria in Dei omnipotentis servitio quiete vivere ac sub defensione sanctæ apostolicæ Ecclesiæ, cui Deo auctore deservimus, degere securiterque permanere. Si autem, quod absit! et fieri non credimus, aliquis contra hoc nostrum apostolicum privilegium venire, facere, vel ausu temerario tentaverit, perpetui anathematis vinculo innodatus, ac perpetua ultione cum

Juda traditore, nisi resipuerit, maneat condemnatus. Qui autem verus custos ac observator exstiterit, benedictionis gratiam ac misericordiam a Domino Deo nostro consequi mereatur.

XXX.

S. Leo IX parthenonem S. Crucis Woffenheimensem, ab Hugone, suo patre, Heliwigique matre conditum, sedi apostolicæ subjecit privilegiisque ornat.

(Anno 1049.)

[Dom Calmet, *Histoire de Lorraine*, I. Preuves pag. 425.]

LEO episcopus, servus servorum Dei.

O sancta et admirabilis crux, † in qua Jesus Christus Dominus noster pendit! Devictus amore, imo constrictus debito, ecclesiam patris mei Hugonis, et matris meæ Hlilwilgis, amborumque fratrum meorum Gerardi et Hugonis videlicet jam defunctorum, meique memor adhuc viventis, et apostolica sede, licet indignissime, tamen sedentis, ab eisdem meis parentibus fundatam, et suo studio dedicatam, mihi que jure hæreditario delegatam, præditus legalis successionis jure, nostræ apostolicæ sedi substituo et substituendam perenniter ad defendendam contra omnes homines ei adversaturos vel adversari conaturos, ut scilicet nulla quorumlibet hominum persona quidquam vel exercendæ potestatis in eodem loco eique appendentibus locis sibi usurpet, sed quiete et libere tam ab omni jure humano quam ab omni infestatione semper maneat suæ integræ libertati donatus, nullique nisi nostræ apostolicæ sedi subiectus. Si autem episcopus, in cujus diœcesi est, consecrationes altarium seu sanctimonialium gratis facere voluerit, faciat; alioquin a quocumque episcopo velit abbatissa, ecclesias, et sanctimonialia sua benedici faciat, eo tamen fœdere ut, nec hujus libertatis nec alicujus alterius rei occasione, liceat regi, vel imperatori, episcopo, vel archiepiscopo, aut alicujus alius dignitatis vel conditionis homini, al'q' i. l. c. omni in eodem loco, inque rebus ejus exercere, seu advocationem aliquam habere; sed ipsa advocatia, sicut nunc eam commisi nepoti meo Henrico castrum Hegensheim habenti, ita semper dum vixerit in eo consistat, nec pro ipsa advocatione plus nisi quod de villicatione quæ dicitur Orbeis, juste suscipiat; ita tamen ut unus villanus semper remaneat idoneus cum beneficio suo, qui decimas ecclesiæ villæ ipsius ipsamque ecclesiam custodiat, ipsi tuo venerabili loco sancta ac vivifica crux †, qui etiam ab omni advocati ditione sit absolutus, ut suum secure persolvat officium. Postquam vero Henricus nepos meus diem clauserit extremum, ipsi qui major est natu inter possessores castri supradicti, si plures exstiterint, advocatia debeatur, et tunc sit in electione abbatissæ ipsius tui loci sæpe memoranda gloriosissima crux †, tuæque congregationis quem sibi eorum instituere velint. Cui non plus atineat pro advocatiæ mercede, quam quod præfatum est et constitutum est pro Henrico. Quod si nemo superstes fuerit hæres, tunc non alio, sed ad genus

A nostræ parentelæ recurrant, indeque sibi quemcumque propinquorem velint advocatum suscipiant, ut semper ipsa advocatia maneat in nostro genere. Præterea sive sub hoc Henrico nepote meo, vel sub quolibet advocatorum futurorum, ipsum in rebus amplius creverit monasterium, quicumque advocatus fuerit, excepto villicationis lucro villæ prædictæ, non plus emolumentum ex ipso incremento sibi vendicare audeat quam duodecimam partem; ita ut, si minus quam duodecim mansi sint, tam diu sustineat advocatus donec impleatur numerus duodecimus, et tunc talem mansum accipiat qualem abbatissa ei dederit, sive in ipso loco sive in alio, ejusdem utilitatis. Hoc etiam sit: si plus quam duodecim fuerint in iis quæ supersunt ad duodecim quæque res sint, sive in villis, sive in terris ac vineis, interim expectet usque dum compleatur numerus. Si autem de omnibus monasterij rebus, sive mobilibus sive immobilibus, plus quam constitutum est sibi usurpare præsumperit, et infra duodecim hebdomadas est admonitus, aut eandem rem vel aliam, existimationis ejusdem ipsi venerabili loco, sacratissima crux †, non reddiderit, tunc liceat abbatissæ nostram sedem appellare, et apud Romanum papam deponere querimoniam super injustis monasterio suo ab advocato illatis. Quod si advocatus papæ judicio juste rem inclinantis culpam correxerit, advocatia in eo remaneat; si vero refutaverit, liceat abbatissæ ejusque congregationi de nostro genere propinquorem, qui magis idoneus possit inveniri, advocatum acquirere alium sibi. De electione vero abbatissæ, post mortem ipsius Kuentzæ, quam per nos ipsi benediximus, ista constituimus, ut sit in ipsarum sororum arbitrio quam inter se eligere, sibi que secundum Deum præponere velint, si inter eas idonea possit inveniri; alioquin aliunde sibi expetant quamcumque meliorem invenire valeant. Benedictionem vero abbatissæ et donum nulli alii nisi apostolicæ nostræ sedi concedimus; et in consecratione abbatissæ, si aliqua negligentia de penso subtus nominato fuerit, districte determinetur. Pro donatione igitur libertatis istius, o crux † ipso sole nitidior, cunctisque creatis pretiosior, Petro apostolo ipso tuo monasterio concessa pro salute animæ meæ, meorumque parentum, ibidem in Christo tuo Domino nostro dormientium, penso annuatim constituto tempore nostræ apostolicæ sedi ab abbatissa ipsius loci solvendam, Rosam videlicet auream, penso duarum Romanarum unciarum, aut factam sicut fieri solet, aut tantundem ad faciendam tempore Quadragesimæ, mittendam octavo die antequam a nobis et successoribus nostris consuecte portari in quarta Dominica præcedente, videlicet die Dominico, cum cantatur Introitus; *Oculi mei semper ad Dominum*. Hoc autem semper memoriale libertatis istius existere decrevi, ut, quia eo tempore victoria recensetur Domini nostri Jesu Christi, qui in te passus est, o crux † sacratissima, tunc timenda,

nunc appetenda et colenda. Tui quoque monasterii A
in meo patrimonio siti, et a me omnimoda libertate,
ut superius dictum est, donati, Romæ non fiat obli-
vio, ubi caput sibi vindicat omnis religio, et ubi
immeritus vicem sumpsit apostolatus. Ut vero fir-
mum et inconcussum nostræ ordinationis decretum
perseveret, nostræ apostolicæ auctoritatis censura
statuimus ne quis unquam audeat prætergredi ultra
quam hic scriptum habetur, et ne unquam quis im-
pius temerator tyrannico ausu quidquam rapere
sibi que usurpare de rebus ejusdem ecclesiæ, quas
ei vel mei parentes contulerunt, vel ipse contuli,
aut quilibet Christianorum ibi collaturus est, præ-
sumat. Quod quicumque tentaverit, ad usque dignam
satisfactionem, nostri apostolici anathematis obliga-
tionem incurrat, et a te, o crux † metuenda, male-
dictionem: qui vero ab hac temeritate consilio sa-
niori se servaverit, hic nostræ benedictionis abun-
dantia dignus erit, et omnipotentis Dei gratia non
carebit.

Datum decimo quarto Kalendas Decembris, per
manus Petri diaconi, bibliothecarii et cancellarii
sanctæ apostolicæ sedis, anno domini Leonis papæ
primo, indictione tertia.

XXXI.

S. Leo IX monasterii Altorfiensis in Alsatia inferiori,
a suis parentibus conditi, bona juraque corroborat,
ibique altare S. Stephani memorat a sese delicta-
tum esse.

(Anno 1049.)

[Grandlief, *Histoire d'Alsace*, 1, 255, et Schœpflin, C
Alsatia diplomatica, 1, 164, teste Jaffe. — « Sacræ
devotionis. »]

XXXII.

S. Leo IX confirmat fundationem et advocatiam mona-
sterii S. Crucis in Werdea.

(Anno 1049.)

[Cocquelines, *Bullar. ampl. Collect.*, 1, 366.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, GUNDERARDÆ
dilectæ in Christo filiæ a nobis ordinate et conse-
cratæ noviter, facta a patre tuo Manegoldo S. Crucis
monasterio, tibi que successuris perenniter abbatissis,
perpetuam in Domino salutem.

Sacræ devotionis labor, quia semper divino favore
juvatur, semper optata fine terminatur. Ideo, filia,
tui patris ampla in Deo devotio laudabilem fructum D
produxit; cum proportionem sanctæ et vivificæ crucis,
in qua Dominus noster Jesus Christus salus nostra
pendit, decenter auro et gemmis ornata, tunc ab
autocratore Constantinopoleos nomine Romano
dono data. Cum ad eum missum esset ab imperatore
Choutrado ut filiam suam nuptum traderet ejus
filio, fundavit ecclesiam in petra, quia non ædificavit
super arenam; ut incumbentibus ventis, venientibus
fluvii, descendantibus pluviis, quod ædificasset,
[non] rueret, sed firmiter fundatum perenniter per-
maneret.

2. Ut vero votum suæ constructionis Deo solveret
secundum illum qui dixit: « Vovete, et redite Domino
Deo vestro omnes, qui in circuitu ejus assertis mu-

nera: nos a Maguntina synodo Romam versus re-
deuntes, ad ipsum Dei templum venire invitavit,
quod a nobis in Non. Decemb. merito honore dedi-
catum, sic tandem juri S. R. E. et beatissimo Petro
apostolo prompto donavit et obtulit animo, teque
filiam suam, quam jam Deo in monastica conversa-
tione et habitu sacraverat, ejusdem rogavit a nobis
fieri abbatissam loci. Id auspice Deo, fecimus,
attendentes in te, quantum homini est possibile,
timorem Dei, cordis compunctionem, mentis humi-
litem, morum gravitatem, in adolescentibus mem-
bris prætendentem jam senectutem. Et constituentes
eundem locum esse in perpetuum ancillarum Dei
monasterium, ubi tu de te et sororibus tuis primas
Deo primitias offeras religionis, merita castitatis,
B omnisque bonitatis.

3. Hoc tamen nomine nostræ apostolicæ sedi parens
tuus eandem fecit oblationem, ut, dum ipse vivit,
ipsius loci advocatiam habeat; similiter et, post
mortem ipsius, quem nunc habet filius. Qui filius
si hæredem habuerit, ipse quoque advocatus sit. Si
vero vel ipsi Manegoldo, vel ejus filio nemo filius
superstes extiterit, tunc liceat abbatissæ ipsique
congregationi advocatum sibi secundum Deum eli-
gere, petendum tamen ab apostolica sede.

4. Lex vero omnium advocatorum post Manegoldum
talis erit: ut quisquis eorum digne non admini-
straverit advocatiorum officium, liceat abbatissæ ipsi-
que congregationi de eo apud papam conqueri. Qui si
vocatus ab eo fuerit et monasterio satisfecerit, advoca-
tionem suam retineat. Quod si venire distulerit,
aut si venerit et non satisfecerit, tunc liceat abba-
tissæ ipsique congregationi ex consensu papæ talem
sibi advocatum eligere qui secundum Deum sit.
Post obitum vero tuum, de ipsa congregatione, quæ
melior sit, eligatur, si idonea inventa fuerit, coque
donum et consecrationem abbatissæ a papa recipiat:
alioque de alia congregatione idonea eligatur, a papa
similiter donanda et consecranda.

5. Decernimus, præterea, ut in altari majori,
quod nos ipsi consecravimus, nullus audeat missam
celebrare, nisi sit episcopus vel abbas, tresque
sacerdotes hebdomadarii ad hoc officium deputati,
eorumque successores. Episcopus quoque, in cujus
parochia locus est, nihil sibi in eo vindicare audeat,
præter ordinationem facere clericorum et monialium,
si tamen gratis fecerit. Sin autem, ordinationes
expent ab alio quocunque velint episcopo.

6. Ut vero locus ipse in quadragesimali tempore
solvat papæ annuam pensionem, statuit idem Mane-
goldus pensionem ipsam esse anabolagium, id est fan-
onem, stolam cum auro, manipulum et cingulum. Nos
vero, quia locus ipse conditus est propter eam, quæ
supra dicta est, sanctæ et vivificæ Crucis portionem;
eandem inibi semper manere volumus, cupimus et
optamus, et a nemine auferri: statuentes apostolica
censura sub divini iudicii obstatione, ut nullus im-
perator, nullus rex, nullus episcopus, nulla potestas,
nulla præterea magna parvaque perso et eandem

vivifici ligni portionem ab ipso monasterio audeat auferre quolibet modo, vel aliquid facere contra omnia quæ superius scripta sunt; sed nec etiam aliquid diminueret de bonis ejusdem monasterii, quæ modo habet, et usque in æternum habebit, quolibet furto, quolibet raptu, quolibet alienationis modo. Il qui præsumperit, donec digne satisfecerit, anathema sit. Qui vero pio intuitu custos et observator hujus nostri privilegii exstiterit, a Domino Deo Benedictionem consequatur, et æternæ vitæ particeps efficiatur. ✕.

Data ut Non Decembr. per manus Petri diaconi, bibliothecarii et cancellarii sanctæ apostolicæ sedis. Anno domini Leonis IX, papæ 1 (126).

XXXIII.

S. Leonis IX epistola ad Edwardum Anglorum regem pro monasterio Exoniensi

(Anno 1049.)

[*Monasticum Anglicanum*, tom. I, pag. 221.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, EDWARD) Anglorum regi, salutem charissimam cum benedictione apostolica.

Si bene habes et bene vales, inde non modicas Domino Jesu Christo referimus gratias, et hoc optamus ut ita luculenter possideas regni gubernacula ut in æterna mancas tabernacula. Et, quia audivimus te circa Dei Ecclesias et ecclesiasticos viros studiosum et religiosum esse, inde multum gaudemus, et hoc admonemus atque benigne rogamus ut ita in Dei opere perseverare studeas, quatenus Regi regum Deo placere valeas, atque cum illo in cælesti regno permanes. Notum itaque est nostræ pietati qualiter Leofricus episcopus sine civitate sedem pontificalem tenet, unde multum miramur, non de illo solo, sed et de omnibus illis miserimus legatum, de aliis dicens, nunc autem de nostro fratre jam dicto Leofrico præcipimus atque rogamus ut, propter Domini et nostri amoris causam, adjutorium præbeas, ut a Cradionensi villula ad civitatem Exoniam sedem episcopalem possit mutare. Hæc et alia bona opera ita agere studeas, ut a Christo Domino æternum regnum acquirere valeas. Vale, charissime, semper in Domino

XXXIV.

Bulla S. Leonis IX pro abbatiâ Electensi.

(Anno 1050.)

[*Call. Christ.*, VI, Instrum., 106.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, dilectissimo filio G. venerabili abbati monasterii beatæ Mariæ virginis, quod vocatur Electus, et per te cunctis successoribus abbatibus in perpetuum.

Quoties illa a nobis tribui postulatur quæ incunctanter rationi conveniunt, animo nos decet libenti

(126) Gretserus, in fine notarum in hanc bullam, ei subjectam asserit crucem inclusam gemino circulo; ejus peripheriæ inscriptum legitur: *Misericordia Domini plena est terra*. In ipso circulo: *Leo P.*;

A concedere et petentium desideriis congruum imperitari suffragium. Et ideo postulastis a nobis ut præfatum monasterium apostolicæ auctoritatis serie muniremus, et omnia ejus pertinentia perenni jure eidem inviolabiliter permanendo confirmarem, et ut absque omni jugo seu ditione cujuscunque personæ constabilire nostri privilegii pagina corroborarem. Propterea, tuis flexi precibus, per hujus nostræ auctoritatis privilegium statuentes, decernimus ut cuncta loca urbana vel rustica, id est, curtes, mansos, salas, castella, casales, vineas, terras diversaque prædia, culta vel inculta, cum colonis vel colonabus, servis et ancillis, quæ ab aliquibus Christianis eidem monasterio concessa sunt, vel quæ et per aliqua munimina ad eundem pium locum pertinere videntur, cum magnâ securitate quiete debeat possidere, et per te universi successores tui abbates in perpetuum, scilicet monasterium sancti Pauli Vallonensis, et S. Mariæ Urbionis et terra, Coptala vocitata, et ubicunque reperiri poterunt quæ eidem sancto loco jure debentur, absque ulla contradictione hominum seu feminarum, apostolica auctoritate interdiximus ut semper teneat ille locus gloriosissimus ita ut nullus archiepiscopus, episcopus, dux, marchio, comes, vicecomes, seu quælibet magna parvaque persona abhinc et in antea habeat licentiam monasterium illud vendere, nec adpreciari, sed neque ex præfatis omnibus rebus, quæ inibi pertinere videntur, audeat invadere, molestare... consecrationem libenter impertiat. Abbates quoque, qui in eodem loco consecrandi sunt, de ipsa congregatione communi consilio eligantur, et non aliunde, nisi propter indigentiam bonarum personarum petantur.

Et, si discordia eligendi inter eos emerit, quem major pars numero ac sanctitate elegerit fiat abbas. Quod si episcopus aliquis donationem ex consecratione requisierit, ac neque consecrare voluerit, liceat electo abbati adire ad unum episcopum quemcunque voluerit vicinum, et consecrationem gratis accipere. Insuper auctoritate apostolica judicamus ut nulli archiepiscoporum vel episcoporum monasterium ipsum, vel abbatem qui ibidem fuit, abhinc in antea, seu aliquem ex congregatione, vel aliquem D pertinentem ad ipsum monasterium excommunicare vel anathematis vinculo innodare, seu aliquod altarium ejusdem loci vel aliquam ecclesiam exconciiliare liceat. Quod si aliquis præsumperit, ipse excommunicatione nostra constringatur, et dictum monasterium cum abbate et omnibus suis absolutum ab imposita sibi excommunicatione apostolica auctoritate maneat. Statuentes, apostolica censura sub divini judicii obstestatione et anathematis interdictione, ut nulli unquam summorum pontificum vel aliæ cuiuslibet magnæ parvæque personæ contra hoc

cætera vero antiquitate consumpta reor. Sic enim restituendam puto inscriptionem, *Leo PP. IX*, ut in aliis sigillis notatum vidi.

nostrum apostolicum privilegium venire vel usurpare A liceat. Si quis autem temerario ausu, etc.

Datum, vi Idus Aprilis, per manus Petri diaconi Bibliothecarii et cancellarii sancte apostolicæ sedis, anno domini Leonis noni PP. II, indictione IV (127).

XXXV.

S. Leo IX approbat prædecessorum privilegia monasterio Corbeiensi concessa.

(Anno 1050.)

[D'Achery, *Spicil.* III, 349.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, Fulconi abbati Corbeiensis monasterii siti in pago Ambianensi, perpetuam in Domino salutem.

Convenit apostolico moderamini pia religione pol- B lentibus benevola compassione succurrere, et peten- tum desiderii congruum impartiri suffragium. Ea ideo, quia postulasti a nobis quatenus, exempla ante- C cessorum nostrorum sequentes, privilegio nostræ apostolicæ auctoritatis monasterium vestrum ejusque bona [tam] præsentia quam futura muniremus, et etiam prærogativam, ipsi monasterio collatam ab episcopis Ambianensibus et archiepiscopis Remensibus nec non apostolicis viris antecessoribus nostris, corroborarem: inclinati precibus tuis, per hanc nostræ apostolicæ auctoritatis censuram confirmamus et corroboramus quidquid invenitur in privilegiis antecessorum nostrorum, Benedicti, Nicolai, Christophori, ut scilicet præfatum vestrum monasterium, rerum suarum liberam obtineat dominationem, et quæcunque eidem monasterio in auro, in argento, in agris, in famulis, in quibuslibet aliis rebus fuerint oblata, in tua tuorumque successorum abbatum fratrumque maneat dispositione et libera potestate: nec liceat episcopo Ambianensi quidquam portionis ex eis accipere vel exposcere; nec in abbate vel in fratribus vel in ipso cœnobio potestatem exercere, sive in cellis ejusdem monasterii, videlicet Busco, Braczo, Taneta, Naurdi, Uscia, Thenis, sive in clericis vel in laicis, vel in famulis omnibusque possessionibus ad respectum ejusdem monasterii ejusque cellarum pertinentibus, sicut ipsi monasterio jam dudum concessum cognovimus, et collaudatum ab episcopis Ambianensibus et archiepiscopis Remensibus cæterisque universis episcopis Galliarum.

Prohibentes ne quis unquam Ambianensis episcopus potestatem habeat ipse, vel reconomus, vel archipresbyter, aut archidiaconus ejus, accedendi ad vestrum monasterium ejusque cellas, nisi forte vel necessitate vel dilectione ab abbate monasterii fuerit vocatus: ea tamen ratione ut nec in ecclesiis eidem monasterio subjectis, vel in earundem ecclesiarum clericis molestationem vel perturbationem agere audeat; vel novam consuetudinem abbati vel fratribus statuat, disponens aliquid contra voluntatem eorum: qui tamen monachorum vel canonicorum, et quas abbas cum fratribus petierit ordinationes

(128) Leg. ind. III. JAFFE.

differre non debent. Similiter altarium et basilicarum consecrationem tam in ipso monasterio quam in possessionibus ejusdem: chrisma quoque et oleum consecratum singulis annis, nec aliquod propterea munus exposcere.

Constituentes etiam ut nullus per Galliarum Germaniarumque provincias, sive laicus sit sive cleri us, in ecclesiis, agris vel famulis aliquam suam voluntatem exerceat, præter voluntatem abbatis et fratrum, etiamsi rex sit, dux, marchio, archiepiscopus vel episcopus.

Sancimus præterea inter se abbatem eligere fratres secundum Deum, nec aliquem principem hoc audere agere, nec ipsum abbatem postquam electus fuerit, nisi in probabili crimine deprehendatur, de- jici: sed canonice examinetur et dijudicetur. Quam nostram sanctionem si quis violaverit, admoneatur sati factionis ab Ambianensi episcopo; si vero non obedierit, etiam a Remensi archiepiscopo: quod si nec hunc audierit, liceat fratribus monasterii Romanam sedem appellare, et Romanus pontifex non differat eundem violatorem ore proprio anathematizare.

Ultimo, quia ad apostolicam sedem tam devotus, fili charissime, venisti, placuit munificentiae nostræ usum tibi dalmaticæ et sandaliorum concedere, ea tamen ratione ut non negligas annis singulis nuntium ad apostolicam sedem dirigere tuique conveniens monasterii notificare, ut vos valeamus si necesse fuerit adjuvare. Statuentes apostolica censura ne quis unquam mortalium, sive sit rex sive comes, archiepiscopus vel episcopus, aliave parva magnaue persona contra hoc nostrum privilegium venire attentet. Quod qui fecerit, ad usque dignam satisfactionem vinculo anathematis innodatus sit. Qui vero illud custodierit, a Domino Deo benedicatur et æternæ vitæ particeps efficiatur. Amen.

Data XIV Kal. Maias per manus Petri diaconi, Bibliothecarii et cancellarii sancte apostolicæ sedis, anno domini Leonis IX papæ secundo, indictione quarta (128).

XXXVI.

Privilegium S. Leonis IX pro monasterio Vizeliacensi

D LEO episcopus servus servorum Dei, GUGRIFIDO abbati Vizeliacensis cœnobii, quod est in honore Domini nostri Jesu Christi et veneratione ejusdem Genitricis et beatorum apostolorum Petri et Pauli, et beatæ Mariæ Magdalenæ ejusque successoribus in perpetuum.

Quoniam postulastis a Romana sede, cui Deo auctore deservimus, vobis confirmari privilegia ab antecessoribus nostris vestræ ecclesiæ collata, dignum duximus vestram petitionem adimplere. Proinde monasterium prædictum in pago Avalensi in finibus Burgundiæ constructum opibusque ditatum quorundam sanctæ Ecclesiæ...., privilegio nostræ aposto-

(128) Leg. tertia. JAFFE.

hæc auctoritatis decreto indulgentes, vobis concedimus, confirmamus, corroboramus, ut nulli regum, nulli antistitum, nulli quacunq[ue] prædito dignitate, liceat ipsum monasterium perturbare, vel ea quæ ibi a jam dictis fundatoribus, vel ab aliis fidelibus oblata sunt, vel in futurum offerri contigerit, sub cuiuslibet causæ, occasionisve specie, minuere vel auferre sive suis usibus applicare, sed sine inquietudine in sustentatione ejusdem monasterii, et usibus abbatum et monachorum sub regula sancti Patris Benedicti ibi Deo militantium volumus ea et præcipimus possideri: ea videlicet conditione ut nullus successorum nostrorum pontificum in hac sancta sede, cui auctore Deo servimus, unquam vel usquam quiddam ex eisdem rebus cuiquam beneficiare, commutare, aut sub censu quolibet concedere per futura tempora patiat[ur], sed censum tantummodo in testamento traditionis a fundatoribus qui eodem monasterio hanc sanctam hæredem Romanam fecerunt Ecclesiam, etiam delegatum, unam videlicet libram argenti annis singulis successores nostri accipientes, per paternitatis suffragium eidem monasterio sollicitudine pastorali vigilanter contra omnes infestantes impendere studeant. Item constituimus ut, obeunte abbate prædicti monasterii, non alius ibi quacunq[ue] obreptionis astutia ordinetur, nisi quem consensus monachorum secundum timorem Dei et institutionem Regule sancti Benedicti elegerit, et hujus apostolicæ sedis pontifex præviderit ordinandum, aut suggestionem monachorum consenserit ordinatum.

Hoc quoque capitulo præsentî subjungimus, ut locum avaritiæ secludamus, nullum de regibus, nullum de episcopis vel sacerdotibus, vel de quibuscumq[ue] fidelibus, per se, suppositamve personam, de ordinatione ejusdem abbatis, vel clericorum, aut presbyterorum, vel de largitione chrismatis, aut consecratione basilicæ, vel de quibuscumq[ue] causis ad idem monasterium pertinentibus, audere in quolibet specie xenii loco quidquam accipere, neque eundem abbatem pro ordinatione sua aliquid dare præsumere, ne, hac occasione, ea quæ a fidelibus pio loco offeruntur consumantur. Neque episcopus civitatis ipsius parochiæ, nisi ab abbate ipsius monasterii invitatus, ibidem publicas missas agat, neque stationes in eodem cænobio indicat, ne servorum Dei quies quomodo populari conventu perturbari valeat, neque paratas, aut mansionaticos exinde præsumat exigere. Susceptionem autem fidelium et religiosorum virorum atque beneficentiam, quam jubet Apostolus cunctis exhibendam, pro possibilitate loci et facultatum, non modo ibidem fieri [non] denegamus, verum etiam suademus: ut tamen et modus in numero congregationis adeo conservetur,

(129) Brunonem antea vocatum fuisse Wandelgerum discimus ex ipsius litteris, quibus concordiam init cum Rodulfo comite super quadam silva, apud villam Losam sita, cujus partem, quam tenebat comes, Dervensibus dimittit, uti et filii ejus Walterus et

ut nec pluralitas penuriam, nec paucitas inhabitantium destitutionem loci inducere valeat. Privilegium quoque a prædecessore nostro piæ memoriæ papa Nicolao eidem monasterio collatum nostra auctoritate confirmamus, excepto dumtaxat quod ipse sub nomine ancillarum Dei quæ ibidem pro crebris infestationibus sæculi nunc ordinabiliter manere nequeunt, illud delegavit: nos vero, aptioris utilitatis gratia, sub habitu monachorum esse congruenter decernimus. Si quis vero regum, episcoporum, sacerdotum, abbatum, judicum, comitum, aut sæcularium personarum, contra hanc nostræ institutionis paginam venire tentaverit, percussus apostolico anathemate, potestatis honorisve sui dignitate careat, reumque se coram divino judicio cognoscat, et nisi ea quæ a se male acta sunt desolverit, a sacratissimo corpore Domini nostri Jesu Christi alienus fiat, atque a terro examini districtæ ultionis subiaceat. Cunctis autem eidem loco justa servandis sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis recipiant, et apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant.

Data v Kalendas Maii per manus Petri diaconi et bibliothecarii sanctæ sedis apostolicæ, anno n[ost]ri domini Leonis IX papæ, indict. iii.

XXXVII.

S. Leo IX Willelmo comiti Nivernensi sub excommunicationis pœna præcipit ut monasterio S. Bercarii Dervensi ablata restituat.

(Anno 1050.)

[Mabill., *Annal. ord. S. Bened.*, IV, 327.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, WILLELMO Nivernensi comiti apostolicam benedictionem.

Mandamus et præcipimus tibi ut rectum facias Deo, et sanctis apostolis Petro et Paulo, et sancto Berchario, et monachis inibi consistentibus, de prædiis illorum, sicut jam tibi præcepimus, et tu abbati illorum convenisti. Quod nisi feceris, si, quatuor proclamationibus factis, ad me de hac re quinta facta fuerit, profecto excommunicaberis. Vale.

Data Kalend. Maii per manus Petri bibliothecarii sanctæ sedis apostolicæ, anno domini Leonis noni papæ secundo, indictione tertia, abbati sancti Bercharii, quem eodem die ad abbatem in capella sua Lateranensi benedixerat, et ei nomen suum, quod fuit Bruno, imposuerat (129).

XXXVIII.

S. Leo IX, in synodo quinquaginta quinque episcoporum, Gerardum, quondam episcopum Tullensem, numinibus ascribit, dieque 25 mensis Aprilis coli jubet.

(Anno 1050.)

[Mabill. *Acta SS. ord. S. Bened.*, V, 894.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, cunctis

Simon, cæterique hæreles, ea conditione ut quilibet secunda feria cuiuslibet septimanæ celebraretur missa pro sua hæredumque suorum salute, et unus pauper in eodem monasterio victum et præbendam habeat in perpetuum.

catholicæ Ecclesiæ filiis in Christo salutem et apostolicam benedictionem.

Virtus divinæ operationis in omnibus est mirabilis, maxime tamen in sanctis suis, quos præscivit et prædeterminavit conformes fieri imagini Filii sui, quos etiam vocavit et sanctificavit (*Rom. viii, 29, 30*) antequam sæcula fierent, antequam ipsi exstarent. Et quia ipse Dominus in Evangelio dicit: *Pater meus usque modo operatur, et ego operor* (*Joan. v, 17*); verum procul dubio esse quotidie ostendit quando dicit scilicet eos sanctificandos quos vocavit, eos vocandos quos prædeterminavit sola gratuite miserationis bonitate, nec humani generis merito, quia naturaliter omnes sumus filii iræ et filii gehennæ. Cur autem hæc dicere cœperimus, continuo patefaciemus, quia sicut *nemo accendit lucernam et ponit eam sub modio, sed super candelabrum statuit, ut luceat omnibus qui in domo sunt* (*Matth. v, 15*); sic et Dominus noster Jesus-Christus agit, illos clarificando miraculis in mundo quos secum vivere et gloriarî facit in cœlo, ut, quia per adoptionem facti sunt filii Dei, præveniente gratia pateat eos hæredes esse regni quod promisit Deus diligentibus se. Paulo igitur ante nos in episcopatu Tullensi (unde vultu Omnipotentis et omnia suo arbitrio disponentis, nec ullis nostrorum meritorum profectibus, ad apostolicam sedem translatus sumus) fuit episcopus, nomine Gerardus, qui, duo talenta, intellectum et operationem, a cœlesti Patrefamilias accipiens, divinam legem, quam medullitus intellexit, sic opere adimplere studuit ut fieret dignus accipere illam desiderabilem a Deo salutationem: *Enge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui* (*Matth. xxv, 21*). Sic enim Domini sui talenta erogavit, sic animas lucratus est, verba salutis prædicando, ut geminam Domino suo pecuniam repræsentaret, et sibi æterna beneficia cumularet. Lumbos sibi præcinxit, castitatem servando; lucernas in manibus portavit, exempla bonæ operationis aliis præbendo; expectavit Dominum a nuptiis sanctæ Ecclesiæ, non dormiendo, sed vigilando prima, secunda, tertia vigilia, anxius ad ejus aspectum, secundum illud quod quotidie psallebat: *Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te* (*Psal. xli, 2*); item: *Sitit anima mea ad te; quam multipliciter tibi caro mea!* (*Psal. lxxii, 2*). At, quia sic semper animo suspirabat ad Deum, ejus virtute comitatus angelicam ducens vitam, quotidie Christum in pauperibus ad mensam suscipiens, quotidie piis actibus insistens, nec docendo nec agendo nisi quod sanctum et Deo gratum esset, multis effulsit miraculorum prodigiis, sanctitati ejus testimonium perhibentibus; unde adhuc plures testes existunt. Quod et idem, post mortem carnis, cum Christo nostro spiritu viveus, glorians sæpe operatus est et sæpe adhuc operatur, curans diversos languores diversasque infirmitates. Quamvis autem venerabile corpus ejus quilibet, ut duximus, hætenus coruscavit

miraculis, et ipse in numero sanctorum divino sit deputatus iudicio; nondum tamen in catalogo sanctorum sortitus est humanam corroboracionem, quod Dei miseratrix clementia nobis servis suis reliquit agendum, ubi ad culmen conscendimus Apostolorum. Residentibus ergo nobis Romæ in synodo in ecclesia Salvatoris cum multis coepiscopis nostris, circa sexto nonas Maias, relatum est auribus nostris ab Udone Tullensi præposito, eadem nocte, ipsum dominum Gerardum in visione apparuisse cuidam venerabili monacho, nomine Albizoni, qui synodo intererat, quem ipse Udo nimis precibus constrinxerat exorare Dominum, ostendere sibi cujus ne ita esset apud Deum ipse dominus Gerardus, qui tot miraculorum radiis coruscabat. Videbatur ergo illi ipsum assistere sibi, quem nunquam corporaliter viderat, nec etiam nomen ejus audierat, et dicens seipsum Gerardum esse, pro quo Deum deprecaverat exorare. Ad quod ille gavisus seculo sci-citari cœpit an esset apud Deum in numero sanctorum. Cui lecto vultu respondit procul dubio se esse cum Deo, dignumque ac justum fore eos honorari in terris ab hominibus qui honorantur in cœlis ante Deum ab angelorum agminibus. Quam visionem ipsi ore proprio divulgavimus in synodo, exponentes ipsius domni Gerardi vitam venerabilem, conversationem mirabilem, miraculorum multitudinem, efficaciam divinæ virtutis ad corpus ejus exuberantem; et sequenter sanctam synodum interrogavimus si deberet ut sanctus venerari, et sanctus deinceps nominari. Ad quod, tam archiepiscopi quam episcopi, tam abbatis quam clerici ac laici, quorum utrorumque magna intererat multitudo, quasi uno ore clamaverunt ipsum dominum Gerardum virum esse sanctum, a Deo inter sanctos numeratum, et ab hominibus inter sanctos numerandum et venerandum, pro eo quod, vivens in carne, testantibus miraculis, ut vir sanctus exstitit, et carne exutus, qualis in mundo fuerit, in cœlesti beatitudine positus mundo quod die eisdem miraculis innotescat. Decrevimus igitur, sic sancta annuente ac laudante synodo, ut ex hoc sanctus habeatur, et sanctus colatur nono Kalendas Maias, tam Leucæ, sicut sanctus Mansuetus et sanctus Aper, quam ubique terrarum, sicut ceteri sancti; cujus sancti venerabile corpus per nos ipsos cupimus transferre, et digno honore, digno loco in altare proprio collocare ad laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi, qui ille factus est pro nobis homo ut non solum solveret nos a peccatis, sed etiam conferret nobis præmium æternæ beatitudinis, et mansionem in cœlis, ubi ipse cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Nomina episcoporum atque abbatum qui interfuerunt synodo Romæ: Dominicus patriarcha Graden-sis, Alinardus archiepiscopus Lugdunensis, Leodegarius Viennensis archiepiscopus, Hugo Bisontiensis archiepiscopus, Humbertus Siciliensis archiepiscopus, Hildebrandus Capuensis archiepiscopus, Petrus

Gomsanensis archiepiscopus, Joannes Portuensis archiepiscopus, Joannes Senensis episcopus, Vido Volaterrensis episcopus, Crescentius Silvæ-candidæ episcopus, Joannes Veletrensis episcopus, Joannes Ostiensis episcopus, Joannes Sahinensis episcopus, Joannes Tiburtinus episcopus, Benedictus Salernitanus episcopus, Leo Gageranus [f., Gaetanus] episcopus, Atto Camerinensis episcopus, Joannes Siscionensis episcopus, Adalbero Metensis episcopus, Obiso Pisensis episcopus, Henricus Populonii episcopus, Atenulfus Casenatis episcopus, Crescentius Cerensis [id est, Ceretaus] episcopus, Azro Centumcellensis episcopus, Gerardus Reatinensis episcopus, Bonizotus Cariellensis episcopus, Joannes Suanensis episcopus, Gerardus Rosellanus episcopus, Theodericus Orbiensis episcopus, Alledus Wilgradensis episcopus, Leo Murensis episcopus, Mazio Montis-viridis episcopus, Bonus Petroraus [f., Perusinus] episcopus, Henricus Spoletanus episcopus, Bernardus Pataviensis episcopus, Walterus Veronensis episcopus, Ysembardus Teanensis episcopus, Petrus Bituricensis [B.terrensis] episcopus, Arto Marsicanus episcopus, Leo Seranus episcopus, Benedictus Berulensis episcopus, Aso Solinensis episcopus, Attigrinus Imolensis episcopus, Gerardus Florentinus episcopus, Fridericus Gemensis episcopus, Gosfridus Constantiensis episcopus, Mannis Redonensis episcopus, Hugo Nivernensis episcopus, Isembaldus Pictaviensis episcopus, Arnolfus Santonensis episcopus, Arduinus Tuderanus episcopus, Hugo archidiaconus Ecclesiæ Romanæ, Petrus ejusdem Ecclesiæ diaconus, etiam cancellarius et bibliothecarius, Sico primicerius ipsius Ecclesiæ, Richardus abbas Sancti Benedicti, Hugo abbas Cluniacensis, Airardus abbas Sancti Pauli, Joannes abbas Sancti Sabæ, Reinerus abbas Sancti Cosmæ, Petrus abbas Sancti Bonifacii, Joannes abbas Sancti Vitalis, Joannes abbas Sancti Laurentii, Bonactus abbas Sancti Joannis, Richerus abbas Sancti Juliani, Liufrius abbas Sancti Vincentii, Gosfridus abbas de Reigelliaco, Valerandus abbas Sancti S. Vitoni, Gervinus abbas Sancti Richarii, Vincentius abbas Sancti Januarii, Leo abbas Sancti Cornelii, Martinus abbas Sancti Blasii, Felix abbas Sancti Andree, Richardus abbas sancti Ragnoberti, Dudo abbas Sanctæ Mariæ, Peneresius abbas Sancti Salvatoris, Agino abbas Sancti Silvestri, Adam abbas Sancti Isaac, Theuso abbas Sancti Petri, Bonizo abbas Sancti Petri, Vincentius abbas Sancti Januarii, Urlinus abbas Sancti Apollinaris, Wido abbas Sancti Severi, Leuzo abbas Sanctæ Mariæ, Albricus abbas Sancti Zenonis, Joannes abbas Sancti Salvatoris, Bonactus abbas Sancti Salvatoris, Lætus Sancti Angeli, Stephanus abbas Sancti Thomæ, Rodolfus abbas Sancti Petri.

(150) Lege C., scilicet Conano, hujus nominis

(151) Legendum videtur *Alano*, filio scilicet Hoelli ducis, qui etiam postea dux evasit Britannię scilicet

XXXIX.

Privilegium Leonis IX pro ecclesia Carroffensi.

(Anno 1050.)

[Labbe, *Biblioth. nov. mss.* II, 757.]

Hugoni religioso abbati ex monasterio S. Salvatoris Karroffensis cœnobii, confirmat bona monasterii quæ enumerat. Item illa quæ in pago Arvernico habentur, vel in circui. u ejus, quæ quondam fuerant ablata eidem loco, et moderno tempore sunt restituta ipsi per Guillelmum principem Arvernorum et per filios ejus, id est castellum S. Yvoni et quicquid ad ipsum pertinuit, et ecclesiam Cadiloco, et ecclesiam Molangia, et ecclesiam Nobiliacus, et ecclesiam Chrosogilo, et villam Perusiam, et ecclesiam Gaudiniacus, et omnia quæ his ecclesiis pertinent.

Data v Nonas Maii per manus Petri diaconi, Bibliothecarii et cancellarii, S. A. sedis, anno domini Leonis IX papæ II, indictione III.

XL.

S. Leonis IX epistola ad principes Britannię. — Sententiam pro Turonensi Ecclesia adversus Dolensem pronuntiat, resistentes et Simoniacos atque ad eis ordinatos excommunicat.

(Anno 1050.)

[Marten. *Thesaurus Anecd.* III, 869.]

LEO, sanctæ sedis apostolice gratia Dei papa E. (150) Britonum principi ANALO (!:31) comiti et cæteris principibus Britannię secundum Deum vivere volentibus vita et salus.

In scriptis veterum reperimus omnes episcopos tuæ patriæ archiepiscopo Turonico subiectos esse debere. De qua re Nicolai papæ temporibus, et Joannis, Leonisque, et cæterorum quorum nomina inserere longum est, clamor factus est. Ex quo Nicolaus papa litteras Salomoni regi Britonum direxit, in quibus præcipit, ut omnes suæ patriæ episcopi Turonicæ Ecclesiæ subiecti sint. Alii vero apostolici eisdem apostolica auctoritate ob id excommunicaverunt. Ad nos quoque in Remensi concilio clamor hujusmodi delapsus est: nos statim, ut ipse vester archiepiscopus cum suis subiectis Romano concilio præsens alessset, non solum de hac causa redditurus rationem, sed etiam de hoc quod simoniacus cum suis suffraganeis esse compellatur et exlex, quærens quæ sunt mundi, et que Jesu-Christi; legatos etiam Turonici archiepiscopalis adesse præcepimus. Legati Turonici adfuerunt, vestras pontifices cum suo capite se subtraxerunt. Nullo itaque modo probare potuimus illum vestrum præsulem archiepiscopum esse debere, præsertim cum archiepiscopus sine sede civitatis, sine pallio archiepiscopali non possit haberi. Excommunicamus omnes hos de quibus sermo est ex auctoritate Dei Patris, et Filii, et Spiritus sancti, sanctique Petri et nostra, non solum propter hanc præsumptionem qua subijci Turonicæ Ecclesiæ dedigeantur, sed

cet anno 1084.

secundo, qui tempore Leonis papæ Britannię ducatu potiebatur.

etiam propter Simoniacam hæresim qua polluti sunt, et ordinatos a se contaminare videntur, tali ratione, ut divinum officium non peragant, neque audiant, neque benedictionem tribuant. Simili etiam sententia ab eis ordinati feriuntur. Tibi autem, charissime fili, mandamus ut te ab eorum conventibus cum omnibus fidelibus subtrahas, deinde eos commoneas, ut nostris præceptis obsecudent, Simoniacam hæresim deponant, secundum Deum vivant. Et hoc te auctoritate hortamur apostolica, ut pertotum regnum tibi commissum pacem facias, justitiam diligas, subditos pie regas. Turpe est enim ut cum unus ex maximis Galliæ principibus habearis, naturalibus sis viliis subjugatus. Et si secundum Deum te vivere audicro, bonumque exemplum præbere subiectis, benedictione S. Petri et nostra donaberis. Sin aliter egeris, et excommunicatis te adjunxeris; ut illi, nostra auctoritate excommunicatus sis. Quod si vester archiepiscopus cum suis suffraganeis de hoc quod Turonicus pontifex clamat, deque Simoniacæ hæresi excusare se rationabiliter voluerint, Vercellensi concilio Kalendis Septembris futuro præsentem sint, nosque ibi, si Deus permiserit, erimus causas eorum audituri. Vale.

XLI.

S. Leonis IX Bulla qua monasterio Sanctæ Mariæ in Gradibus Arretinæ Diœcesis omnia illius jura confirmat.

(Anno 1050.)

[Muratori, *Antiq. Ital.* V, 1019.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio ALBIZONI religioso viro, in Domino Deo omnium æternam salutem.

Sub multa et incomprehensibili abyssio judiciorum divinitatis, inter confratres et conservos nostros eminentiorem gradum adepti, tanto intentius cum timore et tremore nostram ipsorum salutem debemus, eis condescendendo et consulendo, incessanter operari, quanto certius scimus dispositionis et actionis nostræ rationem posituros illi, cujus universæ viæ misericordia et veritas merito creduntur, et videntur in omni administratione mundi. Quapropter qui . . . sapientibus et insipientibus debitores sumus, Doctoris gentium monita cogimur . . . reddere cunctis, quæ si denegare minime debemus alicui externorum, nec in se . . . quanto magis domesticis fidei in interioribus, maxime cum id a nobis exigitur, quod Omnipotenti plurimum placere nullo modo dubitatur? Quare, charissime fili, quoniam hamill. apostolicam et magistram omnium sedem, et prece nobis gratissima inculcasti, ut auctoritatis nostræ præcepto tutarem a quorumvis rapacitate, et hominum nequam infestatione, ac monasterium beatissimæ virginis matris Domini et genitricis Dei Mariæ, situm in Arretina diœcesi, in nullo tuæ tam justæ petitioni, sed eidem optemus per omnia suffragari, nec denegandum tuæ religiositati duximus tutelam specialem, qui omnibus debemus et Non enim parum tibi in

PATROL. CXLIII,

A Domino congaudemus, quod ecclesiam illic primitivam, et olim celeberrimam, sed, peccatis facientibus, jamdiu neglectam et omnino derelictam, restruere, aliquantulumque reparare fueris conatus, tam patrimonii seu beneficii tui quam etiam fratrum, et consanguineorum tuorum aliorumque religiosorum collationibus, quatinus inibi Deo deserviret perpetim ordo monasticus. Quam utique ecclesiam quia conditor noster inter alia innumera nobilitavit et honoravit fracti calicis et resolidati miraculo, atque gloriosi beati Donati pontificis martyrio, et nos eam gratanter honoramus nostræ apostolicæ sedis præcepto. Salva itaque debita subjectione, quæ ex præfato loco episcopum Arretinum jure solet attingere, hujus nostri præcepti tenore perpetualiter confirmamus et decreto sancimus quidquid idem cœnobium in rebus mobilibus vel immobilibus, tam tua quam cujuscunque donatione, in præsentiarum videtur possidere, et quidquid illic a piis adaugebitur aut donabitur in futuro tempore, ut nemo inde quidquam præsumat subripere, fraudare, alienare, minuere quovis ingenio prædicta inibi hactenus acquisita, et Deo propitio conquirenda serva monachorum ibidem Deo servientium utilitati, quos pro nullo alio ordine ecclesiastico permitimus aliquando perturbari, juxta statuta sanctæ Chalcedonensis synodi, taliter hoc ipsum decernentis: Quæ semel Deo dicata sunt monasteria, consensu episcoporum, maneat perpetuo monasteria, et res, quæ ad ea pertinent, monasteriis reserventur, etc.

Si quis autem præsentem nostro decreto, a nobis pro Deo et secundum Deum promulgato, contraire quolibet modo præsumperit, et insuper si aliquas oblationes vivorum sive defunctorum præfato loco delegatas sibi vindicare, vel aliis contradere tentaverit, quasi sacrilegus et Deo rebellis, donec forte respiscat, districto anathemate se multandum apostolica auctoritate noverit. Qui vero integre et devote illud observaverit, nec consenserit sacrilegis, sed potius pro posse ac nosse suo restiterit, mereatur copiam supernæ benedictionis, et præmium sempiternæ salutis. Amen.

Bene valete.

D Datum iv Kalendas Junias, per manum Petri diaconi bibliothecarii, anno domini Leonis noni Papæ II, indictione III.

XLII.

S. Leo IX monasterii S. Salvatoris, in monte Amiato siti, possessiones et privilegia confirmat.

(Anno 1050.)

[Ughelli, *Italia sacra*, III, 626.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, THEUZONI venerabili abbati monasterii S. Salvatoris, sito in comitatu Clusino territorio monte Amiato, tibi tuisque successoribus perpetuo in Domino salutem.

Quoniam semper sunt concedenda quæ rationabiliter et congrue a fidelibus petantur, ob devotionem pii conditoris nostri oportet nos in privilegia

præstandis nostram nullo modo denegare munificentiam. Igitur, quia vestra dilectio a nostræ sublimitatis apostolatu humiliter rogavit quatenus prædictum monasterium Sancti Salvatoris constitutum in supranominato comitatu et territorio privilegiis apostolicæ sedis decoretur, ut sub ditione juris sanctæ nostræ, cui Domino auctore præsidemus, Ecclesiæ constitutum, nulliusque alterius Ecclesiæ juri vel ditioni submittatur; quare vestris piis desideriis per hanc nostram auctoritatem id quod postulatis libenter concedimus. Et ideo cujuslibet Ecclesiæ sacerdotem in præfato monasterio quamlibet jurisdictionem, vel potestatem, sive auctoritatem, præter sedis apostolicæ pontificem habere prohibemus, ita ut nisi ab abbate monasterii ejusdem fuerit invitatus, nec missarum solemniam ibidem omnino celebrare præsumat. Hoc denique hac nostra apostolica auctoritate constituimus, ut nulla alia magna seu parva persona eidem venerabili monasterio, sive in servis Dei, vel in famulis, aut etiam in servis, vel ancillis, nec non et in liberis, vel in cunctis rebus ad id pertinentibus, videlicet in casis, et possessionibus, quoquo modo aliquam molestiam inferre præsumat. Pariterque concedimus et confirmamus eidem sancto monasterio primitias vel decimas de suis hominibus, sive de præceptalibus, atque sacrum baptismum licenter celebrare, et in ecclesia S. Benedicti, et S. Mariæ, sicuti ei concessum est a partibus regum, per præcepti paginam, vel quidquid ibidem contineri videtur, vel si quid ab antecessoribus nostris pontificibus sanctis, videlicet Stephano, Adriano, Joanne, Formoso, vel ab aliis antecessoribus pontificibus eidem monasterio concessum est, ut totum hoc integrum apostolica auctoritate vobis, vestrisque successoribus concedimus et confirmamus. Chrisma quoque et oleum sanctum a quacunque ecclesia voluerit, vel potuerit, licenter accipiant; statuentes apostolica censura præcipimus ut nullus dux, marchio, comes, vicecomes, castaldius, vel aliquavis magna seu parva persona ullum districtum in aliquibus locis ipsum monasterium habere vel judicare, seu aliquid placitum tenere audeat, nisi ab ipsius monasterii abbate invitatus fuerit. Hac quoque apostolica auctoritate præcipiendo sancimus, ut neque episcopus, vel alius quisquam de ordine clericorum ecclesias, parochias, cellas, vel prædia, vel quæcunque loca, seu res præfati monasterii auferre aut alienare quoquo modo præsumant, aut quamlibet controversiam, sive injuriam, seu aliquam domi jacturam in rebus, possessionibus, vel in nullis utensilibus sive ornamentis, prædicto monasterio inferre audeat. Hæc omnia quæ superius memorata sunt, videlicet decimas, primitias, oblationes, ad sæpe dictum monasterium pertineant, necnon et baptismum, chrisma, et oleum, tibi dilecto filio nostro Theuzoni abbati, tuisque successoribus in perpetuum a præsentis quartæ indictione per hanc nostri privilegii paginam apostolica auctoritate confirmamus atque concedimus secundum prædictum modum. Ven'que statuimus, cum dictus abbas de hoc sæculo migraverit, neque rex, neque dux, neque marchio, neque episcopus, neque comes, neque ulla alia persona ibidem abbatem ordinare præsumat, sed congregatis in unum cunctis ejusdem monasterii fratribus, ac communi consensu, Dei providentia, qui dignus hoc honore visus fuerit, ex propria congregatione abbatem ibi ordinent. Si quis autem, quod non optamus, temerario ausu contra ea quæ ab hac nostra auctoritate pie et firmiter per hoc nostrum privilegium statuta sunt contraire tentaverit, vel hæc quæ a nobis ad laudem Dei pro stabilitate jam dicti monasterii statuta sunt refragari, aut quoquo modo transgredi, præsumperit, sciat se auctoritate beati Petri apostoli anathematis vinculo innodatum, et cum diabolo et ejus atrocissimis pompis, atque Jada traditore Domini nostri Jesu Christi, æterni incensuræ supplicio cremandum, nisi quod male peccavit digne correxerit. At vero qui pio intuitu custos et observator exstiterit hujus nostri apostolici privilegii, hic confirmationis [et] benedictionis gratiam a misericordissimo judice Domino nostro vitamque æternam cum omnibus electis Dei consequi mereatur in sæcula sæculorum. Amen.

Datum viii Id. Augusti, per manus Petri diaconi bibliothecarii et cancellarii S. apostolicæ sedis, anno domini Leonis IX papæ ii, ind. iv.

XLIII.

C S. Leo IX monasterium S. Victoris Massiliense. Petro abbate in synodo Vercellensi petente, tumendum suscepit, eique abbatiam S. Victoris Valentinnensem concedit.

(Anno 1050.)

[Mansi Concil. XIX, 779.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, Petro abbati monasterii S. Victoris Massiliensis martyris et omnium apostolorum, tuisque successoribus abbatibus perpetuam in Domino salutem.

Convenit apostolico moderamini pia religione polientibus benivola compassione succurrere, et potentium desideriis congruum impertiri suffragium. Ex hoc enim lucri potissimum præmium a conditore omnium Deo in sideris cœtibus promeretur, si venerabilia loca nostris temporibus ad meliorem fuerint, Deo juvante, cultum perducta, et a læsione pravorum hominum protecta. Quia vero tu, dilectissime fili, cum ad synodum nostram Vercellensem venisti, tutamen nostræ apostolicæ defensionis, privilegium monasterio tuo, quod proprie est S. Petri, supplicii devotione a nobis postulasti: inclinatus precibus tuis, per hujus nostræ apostolicæ præceptionis seriem, prædictum monasterium S. Victoris martyris omniumque apostolorum, cui tu præesse meruisti, ut liberum ab omni humana conditione et jugo consistat, pro eo quod sub jure sancti Petri positum, libertatem meruit adipisci, nostra apostolica auctoritate semper esse decernimus; quin etiam interdiximus ne quidquam molestiam

tionis, quidquam violentiæ aut rapinæ in rebus ejusdem monasterii et etiam cellis nominatim sacrilega manu committere audeat. Concedimus etiam ipsi vestro monasterio abbatiolam quamdam sancti Victoris nomine apud Valentinam civitatem sitam, quam nobis in ipsa synodo ipsius civitatis episcopus Pontius manibus nostris reddidit. et per omnia refutavit, tuncque usque injuste detentam ab abbate S. Theodofredi ex tempore desolationis monasterii S. Victoris. Statuentes apostolica censura ne ulla unquam hominum persona, cujuscunque potestatis vel conditionis, cujuscunque sexus et ætatis, contra hanc nostræ apostolicæ auctoritatis defensionem venire prætentet. Quod si ausus fuerit, cuspide anathematis transverberatus erit usque ad dignam satisfactionem. Qui vero se ab hac præsumptione custodierit, benedictionem a Domino Deo consequatur et æternæ vitæ particeps efficiatur.

Data vii Idus Septembris per manus Petri diaconi, bibliothecarii et cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, anno Domini 1050, Leonis noni papæ II, in dictione IV.

XLIV.

[*Heinrico*] imperatori Romanorum et regi Burgundionum, episcopis et principibus regionis illius Romanum monasterium commendat.

(Anno 1050.)

[*Mémoires et Documents de la Société d'histoire de la Suisse*, p. 419.]

LEO episcopus, servus servorum Domini. H. dilectissimo filio imperatori Romanorum et regi Burgundionum, episcopis et principibus regionis illius, salutem et apostolicam benedictionem.

Volo scire dominationem vestram et successorum vestrorum quia monasterium quod vocatur Romanum fuit quondam commendatum antecessoribus nostris ad servandum et custodiendum et tuendum, non ad dandum et vendendum, nec ad beneficium dandum; sed qua occasione illud accidit, paucis vobis me dicere libuit. Multorum relatione didici quod dominus Stephanus venerabilis hujus Romanæ sedis episcopus, quibusdam necessitatibus impeditus et a Longobardis graviter angustatus, necesse habuit consilium querere a Francorum rege; quia carebat tunc Romanus orbis persona imperatoris, et qui consules et dictatores videbantur non erant tantæ virtutis ut possent sanctam Ecclesiam Romanam liberare a tot imminentibus turbinibus. Erat enim tunc temporis in partibus Galliæ rex pius, nomine Pipinus, ille Pipinus cujus filius fuit hæres et imitator Karolus Magnus; qui audiens necessitatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, vocavit prædictum dominum papam Stephanum, ut ad se veniret et de principibus tres secum deduceret cum quibus late consilium inveniret, quo ejus Ecclesiæ subveniret. Annuens precibus regis, usque Parisios venit. Susceptus est honorifice, ut pontifex summus, a rege et regni principibus; et tanto honore et reverentia illum rex coluit, ut utrosque decuit,

multoque tempore secum retinuit; In quo loco multa miracula per eum Dominus dignatus est operare. Ut de cæteris taceam, ut libri illius monasterii (Romanensis monasterii ou Romanmoutier), loquuntur, visus est præsentiam apostolorum Petri et Pauli et beatorum martyrum ibi quiescentium sibi allocutos, ut ecclesiam illam apostolorum auctoritate sublimaret, et supradictum regem P. et filios ejus reges eligeret et consecraret, et divina et apostolica auctoritate præciperet ut nullus mortalium per succedentia tempora in illo regno, nisi de illorum prosapia et propagine regem ordinare auderet. In supradicto vero negotio et itinere in quibusdam Jurensibus partibus posito monasterio jussit sibi hospitium præparare; sed susceptus et B servitio habitantium fructus, ut erat pius et misericors, hospitium benigne suscepit: et ex charitate locum benedixit et sanctificavit, et ad honorem apostolorum ecclesias ibi consecravit et Romanum monasterium nominavit. Qui locus, ut audivimus, postea a malis hominibus et ab impertunis vicinis destitutus est; sed Domino annuente a rege Chonrado et Matilda, ejus conjuge nobilissima beatæ recordationis, Maiolo et successoribus ejus monachis commendatus, per illorum studium ad sæcularem honorem et ad religionem monasticam deductus est, et restitutus. Illa ordinatio beati Maioli et regis et reginæ fixa et stabilis permaneat. Cæterum volo ut res ad nos semper respiciat; ita ut si aliquis ibi injuriam fecerit et ex nostra parte et successorum nostrorum reclamationem audierit et noluerit emendare, ad plenum sciat se apostolica auctoritate excommunicandum.

XLV.

S. Leo IX monasterii S. Mansucti possessiones et privilegia confirmat.

(Anno 1050.)

[Dom Calmet, *Histoire de Lorraine*, I, *Preuves*, 429]

LEO episcopus, servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Doboni, abbati monasterii Sancti Mansueti, quod in suburbio nostræ civitatis Tulli situm est, ejusque successoribus regulariter promovendis in posterum.

Sicut rationi contraria procul est abjicienda petitio, ita in his quæ bene desiderantur, effectum negari non convenit. Tuis igitur, fili in Christo charissime, precibus annuentes, ad perpetuam vestri monasterii pacem ac stabilitatem, præsentis decreti stabilitate sanximus, ut in eo non episcopus, non alia quævis persona, gravamen vel quampiam vexationem exercendi jus habeat, nec de redditibus, rebus, vel chartis, de villis vel de cellis, sive de omnibus illi pertinentibus, quocunque modo, qualibet exquisitione, minuere, vel dolos aut immisiones aliquas facere præsumat, sicut in beati Gerardi chirographis et antiquis ipsius loci privilegiis continetur. Ut autem fratres inibi servientes Deo liberius vacent, mansum integrum, in quo idem situm est monasterium, vel quidquid intra parochiam hodie juste pos-

sidet, sive in futurum possederit, ab omni banno
 sæculari liberum et quietum, ab omni exactione
 immune, sub ea dimensione, quæ in supradicti epi-
 scopi chirographo est descripta, possideant. Confir-
 mamus etiam vobis cellam apud Medium-vicem,
 cellam de monte Barro, cum parochia sua, ecclesiam
 de Germaio, ecclesiam de Boneio, cum capella de
 Ornezons, ecclesiam de Godelincort; ecclesiam de
 Parneio; ecclesiam de Bladiniaco; ecclesiam de
 Marceio, ecclesiam de Tulliac, ecclesiam de Pur-
 nes, ecclesiam de Boverons, ecclesiam de Andeliers,
 ecclesiam de Serto, ecclesiam de Limeis, cum om-
 nibus appenditiis vestris, cum altaribus et decimis;
 ut nullo modo cuiuscunque personæ ex prædictis rebus
 liceat minuere vel auferre, neque ecclesiam sive
 capellam intra supradictos terminos ausus sit con-
 struere. Confirmamus similiter vobis omnes villas
 vestras, videlicet Angeriacum cum piscaria integra
 in omni usu et banno; Molosiacum, Sessiacum, et
 alterum Sessiacum cum silva et banno. Tulliacum,
 Sartum cum silva et banno, Gibonis mansum, Pur-
 nes, Germaium, cum silva et banno, et cum omni-
 bus mancipiis utriusque sexus ad prædictas villas
 pertinentibus. Præterea quæcunque idem cænobium
 hodie juste possidet, sive in futurum concessione
 pontificum, liberalitate principum, vel oblatione
 fidelium juste atque canonice poterit adipisci, firma
 tibi tuisque successoribus illibataque permaneant.
 Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat
 istam cænobium temere perturbare, aut ejus posses-
 siones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel
 temerariis vexationibus fatigare; sed omnia integra
 conserventur eorumque pro congrua sustentatione et
 gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis pro-
 futura. Si quis sane principum, sacerdotum, judi-
 cum, atque sæcularium peronarum hanc constitu-
 tionis nostre paginam agnoscens, contra eam venire
 tentaverit, potestatis honorisque sui dignitate inre-
 cuperabiliter careat, reumque se divino iudicio
 existere de perpetrata iniquitate cognoscat; et nisi
 vel illa quæ ab illo male ablata sunt restituerit, vel
 digna pœnitentia illicite acta deflexerit, a sacratis-
 simo corpore et sanguine Dei et Domini Redemptoris
 nostri Jesu Christi alienus fiat, atque in extremo
 examine districtæ ultioni subiaceat. Cunctis autem
 eidem loco justa servantibus sit pax Domini nostri
 Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis
 recipiant, et apud districtum iudicem præmia æternæ
 pacis inveniant. Amen. Amen. Amen. Amen. † Ego
 Leo catholice Ecclesie episc. anno incarnationis
 Domini 1050, indict. iv.

Data Tulli in majori ecclesia xi Kalendas Novem-
 bris per manus Udonis Tullensis nostræ Ecclesie
 primicerii, cancellarii et bibliothecarii sanctæ apo-
 stolice sedis, anno apostolatus domini Leonis noni
 papæ secunda, episcopatus Tullensis vicesimo sexto.

XLVI.

S. Leo IX canonorum ecclesie S. Stephani Tullensis
 privilegia confirmat.

(Anno 1050.)

[Dom. Calmet, *Hist. de Lorraine*, I, *Preuves*, p. 453.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, dilectissime
 Tullensi Ecclesie gloriosi protomartyris Stephani,
 et per eam charissimis filiis ibidem Deo perpetuo
 famulantibus, perpetuam in Domino salutem.

Si utilitatibus sanctæ Matris Ecclesie famulan-
 tium opem ferimus, ob celestis recompensationis
 munus profecto illi nostræ salutis accrescere indubi-
 tate speramus; et cum eorum sancta cœ otio ad
 divinum cultum per nos ferventius augmentatur,
 non minimam portionem in eorum retributionis
 mercede ab æterno iudice nos suscepturas confidi-
 mus. Quapropter notum sit universis Christi fide-
 libus, presentibus et futuris, quod nobis pro divinæ
 religionis statu, apud Verce-las in apostolica synodo
 residentibus, adierit nostram præsentiam, cum multis
 aliis Deo devotis, Udo primicerius sanctæ Tullensis
 Ecclesie, de qua ad hæc apostolicum onus electi
 sumus, non nostris meritis, sed divina gratia evoca-
 tos, quamque adhuc tenebamus sub nostræ totius
 provisionis ordinatione; exorans ut canonicis ejus-
 dem sedis, Deo sanctæque Mariæ genitricis ejus, et
 beato protomartyri Stephano famulantibus, privile-
 gium villarum, ecclesiarum, et rerum diversarum,
 etiam vinearum per omnia loca jacentium, pertinere-
 tum ad eorum usum, nostræ auctoritatis confirma-
 tione roborarem: cujus petitioni paterne per
 omnia satisfacimus. Deinde nostram eandem Tullen-
 sem ecclesiam vehementi desiderio visere cupientes,
 et charissimum ipsius gregem, quem desolatum reli-
 queramus, scilicet clerum et populum illius, paternæ
 charitatis amplecti cupienti animo desiderarem;
 maxime ad transferendum de tumulo gl'ricum cor-
 pus sanctis tibi prædecessoris confessoris nostri Ger-
 rardi, divina admonitione sollicitantes, ad ipsam
 ecclesiam, affectu tanti desiderii completo, perveni-
 mus, et corpus gloriosi confessoris nostri Gerardi,
 per gratiam Dei transtulimus, quem ad laudem et
 gloriam Omnipotentis omnium Christi fidelium, sicut
 dignum et iustum fuerat, secundum quod humanæ
 et nostræ apostolicæ auctoritati convenit, magnifi-
 camus. Dum enim adhuc præsentem essemus, et ad
 sustentandam ecclesiam de pluribus scrutaremur,
 manifesta veritate comperimus quosdam non mini-
 steriales, quædam de privilegio beati Gerardi et
 vostro, occultis tergiversationibus capitula corre-
 dere, qui iudicio convicti, non valuerunt procedere,
 dum causa, testimonio atque iudicio Rainardi com-
 mitis, et aliorum veridicorum dominorum civitatis,
 cognoscitur prævalere; per quos etiam ecclesia no-
 stram apostolicam dignitatem suppliciter convenit,
 et eadem nostro privilegio confirmari summopere
 rogavit. Nos enim casatorum omni ecclesie consilio,
 atque fidelium dominorum civitatis iudicio, in
 conspectu tantæ multitudinis quæ ad solemnitatem

translationis gloriosi confessoris convenerat, satisfacimus fratrum petitioni, de quibus hæc littera sequens indicium erit. Pro meritis nostræ augmento apud Deum decernentes, confirmamus vobis fratribus sanctæ Tullensis Ecclesiæ mansiones vestras infra civitatem, et extra, ab omni banno et justitia sæculari liberas, nec a modo vestri episcopi, neque Tullenses comites, neque aliqua sæcularis exaltatio in villis vestris advocatiam vel servitium, vel aliquod debitum exigit, quo imperatores et reges, et gloriosus confessor sanctus Gerardus omnino vestræ dispositioni, usque ad nostra tempora, cognita veritate, sub anathemate reliquerunt liberas; vineas, terras, mansos, homines cujuslibet sexus, sive res, terras, ubique commorantes et conjacentes, omni sæculari potestate seclusa, vestris usibus libere sine voce contradictionis, simili modo relinquimus et confirmamus. Si enim vestros homines, cujuscumque sexus fuerint, de villis vestris contigerit exire, nulli personæ, nullo banno sit licitum illos retinere ut suos, nec de illorum posteritate ubicunque fuerint, fiat, sicut vulgo, belle reinvestitura; sed quocunque ierint, liceat eos vobis veluti prius libere possidere. Unum hominem de vestris ad custodiam vinearum Barri, vester claustralis villicus eliget, et dabit custodiam. Deinde ad Jurandam fidelitatem tantum hominibus, villico civitatis illam repræsentet, in omnibus potestatibus in quibus jure antiquo decimas indomincatas episcoporum recipitis, unum hominem a banno liber cum censu suo et manso, primo sicut sanctus Gerardus instituit, ad custodiendas decimas habeatis, et quamvis ille obierit, alium de eadem potestate accipiatis. Confirmamus etiam mansum unum in Paterniaco, cum omnibus appenditiis suis, omnino liberum, cum cæteris omnibus qui in villa eadem sunt; tam in pascuis quam in viis et semitis libentem libere plenarium usum; bannum etiam piscaturæ Mosellæ, incipientis superius a rupe molendini Sancti Apri et Sancti Yedasti, usque ad rivulum decurrentem de summitate montis, nomine Castelli, nullius personæ, nullius banni piscatura intercurrente absque vestra licentia; necnon et medietatem ecclesiæ cum conductu vicarii in Totonis villa, quam venerandus presul Gauzelinus tradidit vobis, ob sui commemorationem anniversarii. Homines vestri infra civitatem vel extra commorantes, usum banni civitatis communem cum omnibus cæteris habeant, nec ulli justitiæ sæculari nisi vestræ sint subditi; nisi de forensibus mercimoniis, si cum cæteris banalibus mercatoribus fuerint constituti per villicum civitatis. Si indigentia ministrorum coquinæ vel pistrini in claustrali servitio vobis evenerit, liceat vobis in curia episcopi vestri quoslibet assumere, vel in quolibet civitatis vel episcopatus cœnobio, si ibi præstant idonei reperiri vestro claustrali servitio. Hæc omnia supradicta vobis fratribus apostolica censura confirmamus sub divina obtestatione, ut nullus imperator, nullus dux, neque comes, neque aliqua sæcula-

ris persona, nec archiepiscopus, nec episcopus, et præterea nulla hominum persona, cujuscumque conditionis sit vel professionis, contra hanc nostram constitutionem venire prætentet; quod quicunque fecerit, nostro apostolico anathemate usque ad condignam satisfactionem percussus existat. Qui vero se custodierit et observaverit, nostra benedictione vitæ æternæ particeps efficiatur. Amen.

Datum Tulli in majori ecclesia per manus Udonis Tullensis Ecclesiæ primicerii, cancellarii et bibliothecarii sanctæ apostolicæ sedis, xi Kalend. Novembris, anno Dominicæ incarnationis millesimo quinquagesimo primo, indictione iv, anno apostolatus domini Leonis IX papæ ii.

XI VII.

B *Privilegium S. Leonis IX ad sanctum Hugonem de ecclesia de Raninga.*

(Anno 1050.)

[*Bullar. Cluniac., 12.*]

LEO episcopus, servus servorum Dei, HUGONI venerabili abbati Cluniacensis cœnobii ejusque successoribus in perpetuum.

Quoniam postulasti a nobis, frater charissime, confirmari apostolica auctoritate quedam bona concessa a quibusdam viris Deum timentibus nostræ Cluniacensi ecclesiæ; per hanc nostræ præceptionis paginam confirmamus illa tibi tuisque successoribus, secundum petitionem tuam, quoniam eam rationabilem conspeximus et honestam. Proinde scuto nostræ defensionis corroboramus prædicto cœnobio ecclesiam cum prædio, quod dicitur Raningas, sub nomine cellæ constructam, quam dedit bonæ memoriæ Riquinus de Dornejo, consentiente uxore sua, Loanceda nomine, nostro præfato monasterio; videlicet ipsum prædium Raningas cum omnibus appendiciis suis, terris cultis et incultis, pratis, silvis, aquis, aquarumque decursibus, pascuis, servis, ancillis, et omnibus usuaribus, quæcunque ibi visi sunt possidere, ecclesias, servos, et ancillas, prædia quoque, sicut sunt a prædicto Riquino scripta, laudante et consentiente Tullensis ecclesiæ pontifice, salva tamen auctoritate et honore suæ Ecclesiæ, confirmamus tibi in perpetuum. Prædium etiam, quod Hugo de longa aqua dedit sancto Petro Cluniacensis ecclesiæ, qui caput est hujus vestræ cellæ, confirmamus tibi. Insuper et alia quæcunque a bonis hominibus prædicto loco postea sunt concessa vel juste acquisita, vel quæ in futurum poterunt acquiri, eodem modo laudamus et confirmamus, statuentes apostolica censura ut nullus rex, archiepiscopus, episcopus, dux, comes, vicecomes, vel aliqua alia judicialis persona audeat aliquam inferre calumniam contra hanc nostram defensatricem paginam, quam quicunque studuerit servare et custodire illasam, habeat nostram benedictionem cumulatam; qui autem contrarius exstiterit, anathematis nostri janculo percussus in morte animæ jacens ad vitam æternam nunquam, nisi resipuerit, mercatur resurgere.

Data VII Kalendas Novembris, per manus Udonis A
Tullensis, primicerii sanctæ apostolicæ sedis, can-
cellarii et bibliothecarii anno domni Leonis IX,
indict. IV.

XLVIII.

S. Leo IX monasterii S. Vincentii Metensis posses-
siones juraque, petente Adalberone episcopo,
confirmat.

(Anno 1050.)

[Dom Calmet, *Histoire de Lorraine*, I, *Preuves*, 437.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, dilectissimo
confratri ADELBERONI, Metensi episcopo.

Divino jure admonemur justæ intentioni Deo fi-
delium congaudere, et eorum bonæ voluntati co-
operatores existere, ut in ipsorum sancta operatione,
partem et consortium remunerationis valeamus per-
cipere. Quapropter, charissime frater, tuæ sanctæ
devotioni congaudemus tuamque dignam postula-
tionem apostolica auctoritate collaudamus, quia stu-
diose laboras ut semper amplificetur et crescat per
te Deo servientium cœtus. Unde quod postulas, tu,
atque Folchuinus abbas tui cœnobii de Sancto Vin-
centio martyre, decrevimus ubertim promulgare, et
apostolicæ institutionis in privilegiis atque decreto-
rum censura confirmare. Convenit nempe nobis
apostolico moderamine sancta venerabilia loca, quæ
dudum fuerant in ruinis, magnaque inopia ac pau-
peritate degentia, opportune ordinare, seu ad melio-
rem sine dubio statum perducere; præsertim ubi
illa petuntur, quæ non ad commodum pretentium
temporale, sed ad perpetuam providentiã pertinent
Deo servientium animarum, scilicet ut venerabilis
locus qui a beatæ memoriæ Deoderico prædeces-
sore tuo Metensi pontifice in uno conglobatus atque
annexus est cum propriis congregationibus quæ
regulariter in psalmis, hymnis et orationibus, Deo
Salvatori nostro Jesu Christo pervigiles exultias
exhibent, ab insolentis exterioribus circummunitæ
jugiter valeant pii famulatus obsequia in monasterio
Sancti Vincentii exhibere. Et quoniam constat tuam
religiositatem hujus privilegii confirmationem po-
stulare a nobis, propter immutationes temporalium
rerum, variosque hominum casus, munitionem
Sancti Vincentii martyris, cum omnibus ad idem
monasterium pertinentibus, atque corroborationem
ipsius in Christo congregationis, et successorum ejus,
in perpetuum fieri censuimus: quatenus nonæ om-
nium redituum episcopii, et de singulis cortibus man-
sus, quæ a prædicto Deoderico et ejus successoribus
eis donata sunt, sicut a te quoque laudabiliter con-
ceduntur, ita in posterum usque in finem conser-
ventur. Et ut illa congregatio inconcussa in unum
perseverans, sedulas laudes Deo persolvere valeat,
et sicuti a Deo eorum studia imbuta sunt, jugiter
perseverare liceat, atque sub uno abbate tam prædi-
ctus locus constitutus in honore S. Vincentii indi-
visus sit et indivisa congregatio, nec cuiquam licen-
tia præbeatur, ut refugiens rigorem studiosæ sibi
regulæ, huc illucque vagetur, vel aliis reconferre

conetur monasteriis, quod a nobis contra regulam
sub anathematis vinculo prohibetur. Quapropter sta-
tuentes atque promulgantes coram Deo et terrili
ejus futuro examine, per hujus nostri privilegii apo-
stolici atque constituti paginam sancimus, et beati
Petri apostolorum principis auctoritate decernimus
atque obtestamur tam apostolicæ sedis futuros pon-
tifices quamque qui episcopalem administraverint
actionem, vel etiam magna parvaque persona, aut
quispiam cujuscunque sit dignitatis præditus pote-
state, ne ea quæ a prædicto Deoderico episcopo, vel
quoocunque alio, venerabili loco tradita atque con-
cessa, et tricennali possessione a monachis ibi Deo
servientibus possessa fuerint, quoquo modo, a quo-
quam licentiam habeant sæpius nominatum locum
Sancti Vincentii in unum adunatum, atque spirita-
liter apostolicæ exarationis stylo conjuncta, disjun-
gere, vel aliquid exinde alienare. Et ut illud mona-
sterium Sancti Vincentii respiciens sit ad sedem
episcopalem protomartyris Christi Stephani jubemus,
atque abbas in pontificis vices supplendas primatum
habeat; sed et si episcopus defuerit, liceat ei in fe-
stivis diebus ad sedem episcopalem accedere, ibique
cum dalmatica et sandaliis missas celebrare. Si
quis interea, quod non credimus, temerario ansu
contra ea quæ ab hac nostra auctoritate pie et fir-
miter per hoc nostrum privilegium disposita sunt,
contraire tentaverit, vel hæc quæ a sæpe dicto Deo-
derico Metensium præsule, vel quolibet alio, ad lau-
dem Dei pro stabilitate jam dicti monasterii, videli-
cet Sancti Vincentii, statuta, et a Deo servientibus
in eo triginta annis possessa sunt, refragare, auferre,
vel alienare præsumpserit, sciat se auctoritate beati
Petri apostolorum principis vinculo anathematis in-
nodatum, atque cum Juda traditore Domini nostri
Jesu Christi, æterni incendii supplicio concreman-
dum: sic deputatus, nec unquam a prefati anathe-
matis nexibus sit absolutus. At vero qui pio intuitu
observator in omnibus exsisterit, gratiam benedi-
ctionis a misericordissimo Domino nostro multipli-
citer consequatur, et vitæ æternæ particeps efficiat-
ur, et catena beati Petri a sancta Romana Ecclesia
ei data aperiat ei januam paradisi. Si vero aliquis
inde aliquid minuerit, ea quam diximus catena,
claudat ei polorum regna. Præterea, confrater cha-
rissime, quod postulas ut cellam de Caliniaco, ubi
disposuisti monachorum cœtum, aggregare appen-
dentem ad prædictum cœnobium Sancti Vincentii,
liberam faciam a censu quem Tullensis Ecclesiæ ha-
ctenus consuèverat, more aliarum capellarum, per-
solvere; tibi laudamus, liberamque in perpetuum
constituimus, eo tenore, ut illic stabilietur ordo
monasticæ religionis. Si vero (quod absit) contigerit
ut ibidem, pro prælati alicujus culpa, defuerit mona-
chi congregatio; prædictus census denuo requi-
ratur a Tullensis sedis pontifice, more consuetudi-
nario. Et ut hæc quæ diximus absque ulla refraga-
tione rata firmaque stabiliter solidentur, nostræ
subscriptionis firmitate roboravimus, nostrique si-

gilli impressione contra omnium reclamantium voces A insigniri præcipimus.

Data Tulli iv Nonas Novembris, per manus Udonis Tullensis primicerii, et sanctæ apostolicæ sedis cancellarii et bibliothecarii, anno ab Incarnatione Domini 1051, domini vero Leonis noni papæ anno secundo, indictione iv.

XLIX.

S. Leonis IX bulla pro monasterio sanctorum Bertarii et Ataleni.

(Anno 1050.)

[Mabill. *Annal. ord. S. Bened.*, IV, 740.]

Leo servus servorum Dei, ecclesiæ beatorum martyrum Bertarii et Ataleni, quæ dicitur Bledericivilla, positæ in comitatu Santensi, et per eam sanctimonialibus, ibidem perpetuo famulaturis, perpetuam in Domino salutem.

Ad apostolatus nostri curam procul dubio creditur pertinere ut venerabilia loca nostris apostolicis fiant munita, et nobis proficiat ad salutis augmentum quod eis proficit ad tutaminis fulcimentum. Quapropter æquum et salutare visum fuit nobis ut prædictam ecclesiam a Raynardo comite suisque progenitoribus conditam apostolicæ auctoritatis scuto muniremus, eamque in monastico ordine permanere decerneremus. Ea igitur auctoritate, qua in terris, licet indigni, vice tamen fungimur beatissimi Petri apostoli, confirmamus et roboramus, per hanc nostri apostolici privilegii paginam, eidem sancto et venerabili loco omnia quæ ab eodem Raynardo comite ejusque parentibus et aliis quibuscumque fidelibus Christi concessa et concedenda sunt in perpetuum: prohibentes nostra apostolica auctoritate ne unquam a monastico ordine locus ipse auferatur, sed semper sub regula sancti Benedicti permaneat, et nominatim quæ ipse Raynardus comes huic loco pro remedio animæ suæ contulit, quarum quidem potestatum nomina hic subscribi fecimus, integram videlicet Bledericivillam, cum ecclesia et omni integritate sua; Romaldi-villam eum omni integritate; Salsuris cum omni integritate; Pantevillare cum omni integritate; allodium de domno Basolo; Ligisdicrtem cum integritate, allodium de Unzoniscurte. Post quorum donorum firmissimam contradictionem, sicut ipse prædictus comes jam expetierat, eam a nobis, dum in solo episcopatu Tullensi præfuimus, consecrari, imo et consecrata est; ita et modo in apostolatus culmine, divina præeunte clementia, misericorditer sublimati constituimus, idem illic ad laudem Dei, ac sanctorum venerationem, deinceps congregationem sanctimonialium venerabiliter stabiliri, et sub beatæ Dei genitricis ac virginis Mariæ, Sanctique protomartyris Stephani Tullensis ecclesiæ confirmari, eoténore, ut quicumque de ejus corporis posteritate Fonteniacum castellum justa hæreditate possederit, advocatiam ipsius loci habeat solide. Quod si forsitan ad ejus successionis progeniem nemo superstes remanserit, ad propinquiorem et natu majorem, qui

de stirpe ipsius Raynardi descenderit, aut ex cujus hæreditate idem locus est inceptus, prædicta advocatia perveniat; et annuatim, in Inventionè sancti Stephani, debitum censum instituta congregatio ipsius loci pro subjectione percipiat, scilicet cereum unum, duodecim denariis Tullensibus appetiatum. Donum igitur abbatiæ in manu episcopi Tullensis semper consistat, et quæcumque de ejusdem præfati comitis stirpe in eodem cœnobio idonea inventa fuerit, provisionem loci, sub nomine abbatiæ, suscipiat; sin autem inibi nequiverit reperiri, de loco sancti Romarici aliqua de ejus progenia digna ad abbatissam sumatur, et si etiam in his utrisque cœnobiis nulla poterit inveniri, potestatem episcopus habeat, aut de eisdem locis, aut de aliis infra Tullensem episcopatum aliam dignam personam perquirere, et in loco illo secundum Deum præficere. Si quis ergo, quod absit! et quod fieri minime credimus, ab hac nostra publica sanctione discordare pertentaverit, et præstito alicujus pretii commento, non secundum Dominum prælationem loci statuerit, aut locum destruere, vel de appendiciis imminuere voluerit, habeat advocatus liberam potestatem adeundi regem, et ibi causas monasterii sagaciter exponat, et hujus nostræ apostolicæ præceptionis diruptionem, et ut reformetur summopere studeat. Si vero advocatus de facultatibus monasterii vi, aut malo ingenio quidpiam diminuere voluerit, aut etiam hanc nostram apostolicam confirmationem infringere, commonitus bis ac tertio a præsule, si cum justitia culpam emendare voluerit, advocatia sibi permaneat; at si contra episcopi admonitionem vel excommunicationem incorrigibilis permanserit, advocatia careat, et præsul alium advocatum requirat qui fideliter loci defensionem provideat. Et ne aliquid de appendiciis ecclesiæ usurpare præsumat, statuimus ut in festivitate sanctorum martyrum Bertarii et Ataleni ibidem detur ei servitium, videlicet modius unus frumenti, modius unus vini: et si vinum defecerit, tres solidi monetæ ipsius pagi, et porcus duorum annorum. Hinc vero de rebus vel justitiis abbatiæ nullo modo se præsumat, nisi forte ab abbatiâ in adjutorium vocatus fuerit, et tunc pro sua præsentia et adjutorio tertiam ejusdem abbatiæ accipiat partem. Ut autem hujus rei confirmatio cautius in perpetuum firmissime servetur, nonnisi magnis precibus Lanhardis filii ipsius jam sæpe dicti Raynardi comitis, et diligenti suorum consilio fidelium, scilicet Richuini et Cunonis, atque Rhindrici seu Theobaldi, utrique locorum, videlicet sanctæ Tullensis Ecclesiæ, alterum in dicto cœnobio sua, prout visum est, similia privilegia assignavimus, quorum cautissimo privilegio, nec episcopi Tullensis lædatur auctoritas, nec ecclesiæ ancillarum Dei aliqua proveniat ab episcopo injusta incommoditas; statuentes apostolica censura, sub divini judicii obtestatione, ut nullus imperatorum, nullus rex, nullus dux, nullus marchio, nullus comes, nullus vicecomes, nullus advocatus,

Nullus archiepiscopus, nullus episcopus, et præterea nulla hominum persona cuiuscunque sexus et ætatis, contra hanc nostræ apostolicæ auctoritatis confirmationem et constitutionem venire pertentat. Quod quicumque fecerit, nostro apostolico anathemate usque ad satisfactionem dignam percussus existat; qui vero se custodierit et observaverit ad confirmationem et constitutionem, nostra benedictio accumuletur, et vitæ æternæ particeps efficiatur.

Data octavo Idus Decembris, per manus Udonis Tullensis primicerii, cancellarii et bibliothecarii sanctæ apostolicæ sedis, anno Domini Leonis IX papæ II, indictione IV.

L.

Bulla S. Leonis IX de consecratione ecclesiæ Hohemburgensis ab ipso facta.

(Anno 1050.)

[*Call. Christ. IV, 471, ex authentico in archivo serenissimi principis episc. Argentin. asservato.*]

LEO episcopus, servus servorum Dei, ecclesiæ Dei Genitricis Mariæ, ubi requiescit corpus sanctæ virginis Odilæ, quæ dicitur Hohemburg, et per eam sanctimonialibus perpetuo inibi famulaturis perpetuam in Domino salutem.

Visitantibus nobis pio respectu Alsatix partes, contigit venisse Hohemburg, et cum nobis iuste sit omnium Ecclesiarum assidua sollicitudo, hæc etiam Intercessit benevola devotio et parentum nostrorum æmper inibi devote famulantium et in Christo quiescentium debita constrinxit recordatio, ut præfata ecclesia, quam velut incultam invenimus, Spiritui sancto dedicarem habitaculum; quod ut oportebat fecimus. Ad quod videlicet templum in honore S. Dei genitricis et S. Nicolai dedicatum, venerabilis abbatissa, nomine Bertha, pro remedio animæ suæ et parentum suorum prædium cum mancipiis, quod possidebat ad villam Archenheim dictam et apud Meinoltesheim, Sahnsenheim, Uresheim, Gersheim contradidit. Præterea et nos statuimus ut ad duo altaria, quorum unum ad caput beatæ Odilæ, alterum in majori ecclesia, nemo celebret missarum solemnias, nisi episcopus ipsius diocesis et idonei ipsius ecclesiæ hebdomadarii; et præterea quæcunque venerit idonea persona, non tamen sine ipsius loci prælatæ seu congregationis, si ipsa minime interfuert, communi consensu et licentia.

Insuper et altari S. Odilæ sacerdos religiosus quotidie ad ministrandum provideatur, qui et capellani officio in ministerio prælatæ digne fungatur. Et quia convenit nostro apostolico moderamini pia religione pollentibus benevola compassione succurrere, sicut in privilegiis habetur prædecessorum nostrorum, ita et visum est nobis ecclesiæ et sanctimonialium inibi Deo famulantium desideriis congruum debere impertiri assensum. Unde hoc nostræ auctoritatis stabile concedimus et confirmamus privilegium, statuente apostolica censura sub divini iudicii obstatione, ut præfata Ecclesia prædictum prædium inviolabiliter obtineat, et quæcunque a

A fundatoribus, sui aliis Christi fidelibus concessa sunt, sicut Rodsheim, Torolsesheim, Avelsheim, Sahlsenheim, Bladensheim, Scafersheim, Ehenheim, Renchirchen, Ingemarsheim, Ehenheim, Egensheim, Sigoliesheim, Alege, Sunthusen, Argeusheim, Scopfheim, Gersheim, Bereheim, Tullengen, Salica terra ad S. Naborem, et quæ concedenda sunt nemini liceat exinde aliquid imminuere, vel auferre, sed omnia sanctimonialibus inibi Deo famulantibus integerrima permaneant. Illud etiam confirmandum decrevimus, ut, abbatissa ipsius loci aliqua vita decedente, sanctimoniales abbatissam, quæ eis legitime præsit, habeant potestatem sine discrepatione eligere, sane ut de suis, si condignam religiosamque invenire potuerint, absque omnium contradictione eligant, præcipimus; sin aliter, quo meliorem reperire potuerint accipiant, et electam consecrandam episcopo adducant, quæ et subditas suas ab episcopo consecrari in suo ordine faciat. Omnem namque aream montis, quæ tempore B. Odilæ, sicut antiqua relatione accepimus, a solis spiritualibus possideatur, ita subicere præfata abbatissæ decrevimus, scilicet ut omnem ipsum montem infra septa gentilis muri, nullus hominum colere aut possidere sine permissione abbatissæ audeat, nullus aliqua inquietudine pacem perpetuo locis in illis a nobis indictam violare præsumat.

B Præterea decernimus ut nullus, cuiuscunque potestatis seu conditionis sit, a præfata ecclesia aliquid exigere potenter aut violenter audeat, sed semper quieta et segura in divinis laudibus consistat. Ipsa quoque abbatissa bona monasterii nullo modo injusta libertate dispergat, sed ut fidelis dispensatrix summi imperatoris omnia pauperibus Christi et utilitati ecclesiæ non vanitati mundi profutura diligenter colligat prudenterque custodiat, no ovibus Christi, quas spiritaliter et carnaliter pascere debet, temporalia desint pasqua, ut liberius quærant et inveniant æterna, Quod si non fecerit, et semel aut bis vel ter commonita incorrigibilis exstiterit, judiciali censura coram Ecclesia canonice deponatur, et utilior loco suo proponatur. Igitur ea auctoritate, qua S. Petri vice fungimur, irrevocabiliter confirmamus ut nullus imperator, nullus rex, nullus archiepiscopus, nulla alia magna parvaque persona, contra hanc confirmationem aliquo modo venire pertentet. Quicumque hoc fecerit nostro apostolico anathemate percussus existat, donec humiliter respiscat. Qui vero custodierit, vitæ æternæ particeps efficiatur. Eodem quoque anathemate percussus existat, si quis hebdomadarioꝝ sacerdotum Hohemburgensem ecclesiam contentione vel rebellione gravare audeat. Ipsi etiam hebdomadarii nil in monte præter domos necessarias, ab abbatissa pro beneficio eis concessas, possideant. Amen.

C Præterea decernimus ut nullus, cuiuscunque potestatis seu conditionis sit, a præfata ecclesia aliquid exigere potenter aut violenter audeat, sed semper quieta et segura in divinis laudibus consistat. Ipsa quoque abbatissa bona monasterii nullo modo injusta libertate dispergat, sed ut fidelis dispensatrix summi imperatoris omnia pauperibus Christi et utilitati ecclesiæ non vanitati mundi profutura diligenter colligat prudenterque custodiat, no ovibus Christi, quas spiritaliter et carnaliter pascere debet, temporalia desint pasqua, ut liberius quærant et inveniant æterna, Quod si non fecerit, et semel aut bis vel ter commonita incorrigibilis exstiterit, judiciali censura coram Ecclesia canonice deponatur, et utilior loco suo proponatur. Igitur ea auctoritate, qua S. Petri vice fungimur, irrevocabiliter confirmamus ut nullus imperator, nullus rex, nullus archiepiscopus, nulla alia magna parvaque persona, contra hanc confirmationem aliquo modo venire pertentet. Quicumque hoc fecerit nostro apostolico anathemate percussus existat, donec humiliter respiscat. Qui vero custodierit, vitæ æternæ particeps efficiatur. Eodem quoque anathemate percussus existat, si quis hebdomadarioꝝ sacerdotum Hohemburgensem ecclesiam contentione vel rebellione gravare audeat. Ipsi etiam hebdomadarii nil in monte præter domos necessarias, ab abbatissa pro beneficio eis concessas, possideant. Amen.

D Data XVI Kalendas Januarii, per manus Udonis Tullensis, primicerii, et sanctæ apostolicæ sedis cancellarii et bibliothecarii, anno domini Leonis IX papæ II, indictione IV.

LI.

Privilegium S. Leonis IX Agaunensibus canonicis tributum.

(Anno 1050.)

[*Gall. Christ.* tom. XII, p. 427.]

In timore Dei æterni et Salvatoris nostri Jesu Christi, Leo, humillimus servus servorum Dei, et in apostolici culminis arce non meritis propriis, sed ætherei clavigeri aliorumque apostolorum principis Petri, divina opitulante gratia, sublimatus. Dominus noster Jesus Christus, ut a primi parentis piaculi cautione humanum genus liberaret, de cœlis ad terras descendit et proprio suo cruore redemptum B. Petro pascendum commisit: quod ministerium successionis serie, ad nos usque quamvis indignos pervenit. Quapropter oportet omnes Christianos ad sanctam matrem Ecclesiam et apostolicam sedem concurrere, eo modo ut conditor effectum devotionis consequatur, et piæ constructionis oraculi in privilegiis largiendis non denegetur auxilium; cunctisque universalis Ecclesiæ filiis notum esse volumus quia, dum in illius partibus orbis naufragantem Ecclesiam relevando Gallias tenderemus, ad eum locum, cui Agaunum nomen est, pervenimus, quem pretiosi martyres Mauritius et ejus commilitones suo sanguine perfuderunt, ubi triduo commorati quamquam patrociniis sanctum divitem locum apostolicis privilegiis decoratum, omni tamen thesauro et beneficiorum plenitudine destitutum, prout potuimus, consolavimus, eorum denique martyrum festa celebravimus.

Ibi etiam astantibus nobis Petro archidiacono nostro, et episcopis Allinardo Lugdunensi, et Hugone Vesontiensi et Frederico Genevensi, et Aymone Sedunensi, qui nunc eidem præest Ecclesiæ, relata est nobis, præmissis reliquis, luctuosa miseriarum sarcina illius loci canonicis illata, privilegii tamen auctoritate ante prohibita: quod non liceret canonicis in sine vitæ propria bona distribuere, neque viventibus de ecclesiasticis rebus præter prælati sui voluntatem quidquam ordinare. Nos autem hujus inauditum facinus prædictis episcopis et maxime eidem episcopo, Aymoni videlicet illis prælato, ut imperatori Henrico nobis apud Coloniam obviaturo intimarent, præcepimus quatenus ejus consilio et juvamine sedaremus ruinam tantæ violentiæ, quorum non solum tunc, sed multoties audita lacrymabili querimonia, miseratus prædictus piissimus ille imperator Henricus postulavit a nobis ut idem monasterium Agaunensium, in quo ipse Aymo sub canonicorum regula abbas esse dignoscitur, privilegio cum sedis apostolicæ infulis decorarem, et sub sancta cui, Deo auctore, præsidemus Ecclesia, constitutum præteritorum regum ordinem, gloriosissimi videlicet regis Sigismundi ac aliorum regum post statuta et privilegia ejusdem monasterii nostri quoque pontificatus honore cohonorarem, ut nullo tempore corrumpentur, ut neque super illos canonicos

A prælatus aliquis sine communi eorum consilio vel electione mittatur, neque ex communibus ecclesiæ rebus post congruam eorum dispositionem quidquam tractetur, nec licet prælibati violentia in eorum diripienda propria vel communia bona temere præsumendo prævaleat, sed omnia privilegii auctoritate eorum decretis ordinentur.

Et si forte eorum aliquis præoccupatus fuerit morte frater, si defuerint parentes, ita ejus bona Ecclesiæ, familiæ et pauperibus distribuant ut noverint oportere, et ne prælatus aliquis potestatem aliquam inibi exercendo, vocem lætitiæ eorum perturbet, sub anathematis vinculo colligamus; et in episcopatu Lausannensi quamdam curtem, nomine Auronum, quondam eis sublatam violentia prælatorum, restituimus cum ecclesiis et reliquis appendiciis, ut ad mensam fratrum precibus aures accommodantes et prædicti monasterii congregationi divinis mandatis inhærenti sedisque apostolicæ regulam servanti, per hujus præceptionis nostræ auctoritatem, id quod exposcunt, effectu mancipamus.

Leo cujuslibet ecclesiæ sacerdotem in præfato monasterio vel in ecclesiis, in ejus curtilibus sitis nullum pontificium prioratus permittimus habiturum, sed ut illum qui civitatem Sedunam, pro nomine Vallesiam, habuerit, quamlibet ditionem seu potestatem vindicare in ea præter auctoritatem sedis apostolicæ prohibemus, ita ut, nisi a prælato ecclesiæ vel a fratribus invitatus, nec missarum ibidem celebranda mysteria quispiam præsumat accedere, vel suam dominationem exercere, nec ulla conciliabula prætere, nec elemosynis S. Mauricio collatis participare, neque decimas illic a S. Sigismundo vel ab aliis collatas quispiam tentet auferre, eo quod sub tuitione apostolici privilegii consistunt, et inconcusse cuncta secundum conditoris ejus desideria permanere cunctis temporibus constituimus per hujus decreti nostri paginam, atque interdiciamus omnibus cujuslibet dignitatis honore præditis, sub anathematis vinculo constringimus quicumque hujus seriem institutionis, vel ipsarum scripturarum sanctiones de denariis ac libertatis honore, quæ a regibus vel aliis fidelibus constitutæ sunt, et præfato monasterio sub privilegiis indultæ quolibet modo vel tempore voluerit corrumpere.

Leo Deo auctore in hac serie privilegii ob amorem Dei et sanctorum martyrum honorem a me facta relegens subscripsi, ac episcopos hos subtilis adnotare jussi.

Petrus, peccator, jussus a domino papa subscripsi.

Gregorius peccator, jussus a domino papa subscripsi.

Hugo, peccator, jussus a domino papa subscripsi.

Hermanus, peccator, jussus a domino papa subscripsi.

LII.

A

LIII.

S. Leo IX ecclesiæ SS. Martini et Agerici Viridunensis possessiones, petente Theodorico episcopo, confirmat.

(Anno 1051.)

[Dom Calmet, *Hist. de Lorraine*, I, Preuves, 441.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, ecclesiæ sancti nctorum confessorum Martini et Agerici, et per eam Balderico abbati, suisque successoribus, eorumque monachis Deo inibi perpetuo famulaturis, æternam in Domino salutem.

Convenit apostolico moderamini, ut ecclesiastico prudenter ac sapienter in omnibus provideatur honori, ne si, quod absit, summi pontificis præcesserit incuria, aliorum pastorum ad deteriora magis quam ad meliora declivium grex et pabula male tractentur desidia. Quapropter precibus Theoderici Viridunensis episcopi, idem bonæ conversationis prædictus abbas, fidelis ecclesiæ suæ provisor, ad eos satis humiliter ac decenter veniens, hoc nostræ apostolicæ auctoritatis privilegium sibi rogavit, et obtinuit. Taliter ergo justæ petitioni accommodato assensu, bona omnia quæ a quibuscunque Christi fidelibus præfatæ ecclesiæ concessa vel unquam concedenda sunt, et nominatim illa quæ sine alicujus contradictione, et libera omnino potestate, bonæ memoriæ Rambertus Viridunensis episcopus contradidit, et de quibus apud monasterium Sancti Pauli ad eandem civitatem situm facere cœpit stabile concambium, quod et venerabilis ejus successor Richardus ob charitatem Dei et memoriam antecessoris sui, qui ecclesiam illam monachorum incœpit et Deo miserante elaboravit, hac sacra nostræ apostolicæ confirmationis pagina corroboramus et firmare sancimus. Præterea præcipimus et sancta primæ sedis auctoritate prohibemus, ut nullus imperator, nullus rex, nullus dux, nullus marchio, nullus comes, nullus vice-comes, nullus advocatus, sed neque archiepiscopus, neque episcopus, vel aliqua ecclesiastici ordinis seu mundanæ conditionis magna parvaque persona, in hanc constitutionem vel confirmationem insurgere audeat. Si quis autem animæ suæ futurum detrimentum non timens, nec salutis suæ præcavens, culpam de infringendo privilegio seu perverse immutando incautus incurrerit, sciat se statim, nisi cito resipuerit, insanabili percussus jaculo divini anathematis. Qui vero salutaria nostra præcepta et consilia debita subjectione et sibi prospicua humilitate servaverit, prospera commoditate salutis, et dono accumulatur apostolicæ benedictionis.

Sic signata et subscripta : MISERICORDIA DOMINI PLENA EST TERRA. LEO PAPA.

Datum IV Idus Januarii, per manum Udonis Tulensis ecclesiæ primicerii, et sanctæ apostolicæ sedis cancellarii et bibliothecarii, anno Domini Leonis noni papæ tertio (132), indictione quarta.

(132) Leg. secundo, JAFFE.

S. Leo IX Ecclesiæ Vesontionensis bona, rogante Hugone archiepiscopo, confirmat, eique privilegia quædam concedit.

(Anno 1051.)

[Dunod, *Histoire de l'Église de Besançon*, I, Preuves, page 36.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, Hætoni sacræ Chrysopolitanæ Ecclesiæ archiepiscopo, suisque successoribus in perpetuum.

Gratias agimus Deo et Domino nostro Jesu Christo, qui nullis nostris præcedentibus meritis, tamen ad apostolicæ sedis culmen nos evehit; unde ad apostolatus nostri curam videtur pertinere omnium Ecclesiarum sollicitudinem gerere, earumque augere honorem. Quoniam autem postulasti a Romana sede, beatissime frater, ut bona quæ Omnipotentis clementiæ, tuis temporibus fecit Ecclesiæ tibi divinitus commissæ, nostra auctoritate munirentur, placuit nobis tuæ petitioni pro voto consentire, præsertim cum idem sacer locus cui, Deo disponente, videris præsidere, tanta dignitate resplendeat ut non tantum archiepiscopalis sedis auctoritate sit sublimatus, verum et multorum Patrum apostolicorum virorum roboratus privilegiis, servata æquitatis suæ reverentia, permaneat insignis. Ad hoc et nos majoris tituli invitata exultatio, quod memoratus locus decoretur patrocini protomartyris Stephani, cujus servat brachii pignus inestimabile, munus exoptabile; et, ut verius fateamur, *propriis oculis* conspeximus ejusdem sacratissimi pignoris *os quassatum ictibus lapidantium Judæorum, dum illud recondidimus infra altare quod consecravimus te præsentem*, astantibus confratribus nostris coepiscopis Alinaldo Luglunensi archiepiscopo, Georgio Colosensis ecclesiæ Hungrorum archiepiscopo, necnon Sutricensi episcopo Kilino, Genevensi Friderico, Widone Cabilonensi, Gualtero Maticenci; abbatum quoque et honestorum clericorum reverendæ sanctitatis, laicorum præsentem infinita multitudo; quique in tenore tuarum precum addidisti ut quoniam altare per manus nostras fuerat consecratum, ab apostolica sede aliquam consequeretur dignitatem. Inclinati ergo tuis justis precibus, ascensum tibi pietatis non distulimus præbere. Confirmamus igitur per hanc nostram præceptionis paginam bona omnia quæ vel tua industria, vel quorumlibet fidelium data sunt devotione. Statuimus denique ad honorem nostri protomartyris, super sanctum prædictum altare, non ministrari nisi semel in die; et nullus præsumat super id accedere ad sacrificandum, nisi quem archiepiscopus loci ad hoc destinaverit cum consensu fratrum; scilicet septem e fratribus illius congregationis, qui melioris vitæ eligantur, et *cardinales* vocentur; quorum unus sit ejusdem Ecclesiæ decanus, et sicut est major in congregatione, ita prior polleat dignitate. Horum itaque quicumque ibi celebraverit missam, induat dalmaticam, et tunc

demum audeat celebrare cum omni reverentia et religione; sandaliis quoque utantur, et *mītra*, tam ipse sacerdos, quam diaconus, necnon subdiaconus, in festivitatis Domini et Salvatoris nostri, et beatæ Dei Genitricis, et sancti Michaelis archangeli, et natalitiis apostolorum et sanctorum martyrum Stephani, Vincentii, Agapiti (*cujus caput recondidimus cum brachio sancti Stephani in eodem altari*), et beatorum Ferreoli et Ferrucii, et in festivitate omnium sanctorum et dedicatione ejusdem loci; sicut et denegamus omnibus episcopis et abbatibus, nisi forte invitati fuerint; statuente apostolica censura ut nullus ecclesiastici ordinis horum quidquam infringere audeat. Confirmamus vero nostro apostolico tutamine ut nullus imperator, seu rex, dux, comes, vice-comes, archiepiscopus, episcopus, vel aliqua ejuslibet ordinis potestas, contra hoc scutum apostolicæ defensionis ire audeat, vel de bonis ecclesiæ quæ ad præbendam fratrum pertinent quidquam imminuere, vel in beneficium alicui dare. Si quid vero horum quæ possederit a quoquam dictum fuerit litigiosum, nulli priusprehendere liceat, quam negotii ipsius determinatio judicialiter sit facta. Si quis autem contra hoc apostolicum munimen ausu temerario venire tentaverit, nostri anathematis gladio feriatur, nisi resipuerit. Qui autem custodierit hoc mandatum, nostræ benedictionis cumulum mereatur.

Datum tertio Idus Januarii per manus Widonis Tullensis primicerii, sanctæ apostolicæ sedis cancellarii. Anno domini Leonis IX papæ secundo, iudict. tertia [1049].

LIV.

S. Leo IX rogatu Heinrici imperatoris monasterii S. Maximi Trevirensis possessiones et privilegia confirmat.

(Anno 1051.)

[Dom Calmet, *Hist. de Lorraine*, I, *Preuves*, p. 434.]

Leo episcopus, ærvus servorum Dei, ecclesiæ in honorem sancti Joannis evangelistæ sanctique Maximi confessoris in suburbio Trevirorum specialiter dedicatæ, et præterea Theodorici abbati, suisque successoribus, monachis etiam inibi Deo famulantibus, salutem et apostolicam benedictionem.

Sacri apostolatus ordo et sanctæ Romanæ sedis pia devotio id semper exigit a nobis, ut vigilantem Ecclesiarum sollicitudinem gerere, et utilitates famularum Dei digne providere debeamus in omnibus. Idcirco propter amorem Domini, et ob petitionem dilectissimi filii nostri, Henrici videlicet imperatoris Augusti, ecclesias et villas ad victualia monachorum in præfato cœnobio Deo famulantium specialiter pertinentes, nostræ apostolicæ auctoritatis privilegio ad usus illorum, prædecessorum nostrorum more, confirmare decrevimus. Volumus itaque, et sacræ primæ Sedis auctoritate sancimus, ut in ecclesiis, villis, ac possessionibus, quæ ad præbendam prædictorum fratrum a regibus et imperatoribus, Dagoberto videlicet ac Pippino, Carolo, Ludovico,

A Arnulpho, Henrico, Conrado, et a fratribus Ottonibus, sive a præfato filio nostro charissimo, Henrico scilicet imperatore Augustissimo, concessa vel attributa sunt, nullius personæ magnæ vel parvæ violentiam patiantur, sed victum inde atque habitum consequantur: hoc est, Apula, Schwabenheim, Brincisheim, Evernisheim, Heinsinesheim, Vehinoheim, Scheringesfell, Budenheim, Alsonia, Basinbach, Siemera, Mamendal, Narheim, Luesderovorf: et de his ecclesiis, Gozolvesheim, Albucha, Weldenotein, Wanheim, Flanheim, Nusum: et de villa Gundershausen aliisque ad eam pertinentibus, id est Buosbach, Holtzhausen, Daffendal, Sueppenhausen: et ex his locis Rivenacha, Leovum, Gracho, decima vallis, cum suis pertinentiis, Mayrchildib, Billiche, Keriskee, Daleheim, Bislee, Wilre, Druhdilinga, Mambra, Murn, Iringa, ecclesia in Steinsela, Dieclenhovum, Wimarc, Kircha, Berge, Crusta, Luterens, Darre, Tavena, Lindliche, Mersche, Bisanga, et quæ infra et extra civitatem Metis in domibus aut vineis, agris, aut areolis habent, quæve in pago Bengouve, his in locis Ratheresdorf, Bustal, Franchingun, Ebeno, vel Meisbrach possident, aut quæ juxta Massam fluvium in Carmiringun et Fractura, aut in pago Eissela, his locis Valisheim, vel Lieznich, ad idem monasterium pertinent; curtem etiam quamdam vocabulo Prichina in pago Einriche sitam, quam sicut eisdem fratribus præfatus dilectissimus filius noster, Henricus videlicet imperator Augustus, ante aliquot annos abstulit, ita in nostræ apostolicæ auctoritatis patrocinio commonitus reddidit. Et ne quis ea ulterius a præbenda fratrum cuiquam præstando subtraheret, suo præcepto firmavit, nosque ut idem faceremus devotissime postulavit, quantum iidem fratres de prædicta villa, aliisque ad eam pertinentibus sagimen interdum habeant; et secundum præceptum sanctæ regulæ hospites suscipiant, et infirmorum debillumque curam agentes, peregrinorum ac pauperum usibus fideliter inde deserviant; femoralia etiam ac mantelas et mensalia ad usus necessarios inde percipiant. Igitur ut iidem fratres prælibata loca cum omnibus pertinentiis suis, et omnes totius abbatæ ecclesias, cum decimis, dote, dotalibusque ad ipsas pertinentibus; et cunctas salicas decimationes, quas in usus hospitum, peregrinorum ac pauperum concedimus, sub eorum cura teneant, et juxta suum arbitrium secure, quiete, et pacifice possideant: divina obtestatione, et hac nostra apostolica confirmatione taliter illis roboramus, ut nullus imperator, nullus rex, nullus abbas, nullus dux, nullus comes aut vicecomes, nullæ ecclesiasticæ dignitatis vel mundanæ conditionis magna parvaque persona, alicui libero homini, sive alterius ecclesiæ vel Domini famulo, vel ministrorum aliqui inde præstare, vel a præbenda fratrum quoquo modo abalienare præsumat, sed juxta id quod sanctæ apostolicæ sedis juri subjectum esse debet, et sub munituribus regum et imperatorum constat, absque omni contradictione ad usus monachorum perpe-

tualiter permaneant. Si quis autem (quod absit) nefario ausu præsumperit hæc, quæ vel a nobis aut aliis prædecessoribus nostris S. R. Ecclesiæ pontificibus sanctissimis ad laudem omnipotentis Dei pro stabilitate jam dicti venerabilis cœnobii statuta sunt, infringere aut in quoquam violare studuerit, ex auctoritate omnipotentis Dei per interventum beati Petri apostolorum principis, cujus vice fungimur, et nostræ humilitatis apostolicæ constitutione, anathematis vinculo inextricabiliter innodamus.

Data xvii Kalend. Februarii per manus Udonis sanctæ apostolicæ sedis cancellarii et bibliothecarii, Tullensis primicerii, anno Domini Leonis IX papæ ii, indictione iv, Incarnationis Domini 1051.

LV.

S. Leo IX majoris ecclesiæ Lucensis canonicorum bona confirmat.

(Anno 1051.)

[Ughelli, *Italia sacra*, I, 805.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, canonicis principalis ac majoris ecclesiæ in civitate Luca, Deo ac S. Martino confessori, regularem vitam inibi ducendo, et castitatem servando famulaturis, perpetuam in Domino salutem.

Cum ad bona Ecclesiarum firmiter obtinenda magna sit adhibenda sollicitudo, ut eorum qui caste ac regulariter sancto altari servire desiderant, animæ serventur et corpora, avidiori est procurandum desiderio, quia, dum inibi laborant fideliter deservire, oportet eos in canonicum usum victus ac vestitus accipere, ne, dum ista præ necessitate quæritant, culpam vagationis incurrant. Huic siquidem vestro defectui benevolam compositionem ac benignam provisionem volentes impendere, piæ apostolicæ auctoritatis pagina omnia quæ ad communem usum regulariter vivendi modo habetis, vel in perpetuum habituri estis, aut episcopi vestri concessione, qui nunc est benevolus et hilaris vester adjutor frater, et coepiscopus noster Joannes, aut successorum suorum, vel aliquorum fidelium charitativa donatione, volumus rata vobis, et confirmata, et nulla ratione violanda esse, et si Dominus Deus humilitatem Ecclesiæ suæ misericorditer respiciens Ecclesiam vestram ab uxoris presbyteris, et omnino a Dominica oblatione repellendis liberaverit, pro incestis casti, pro immundis mundi restituantur, et bona quæ habent ecclesiastica, quæ illi luxuriose vivendo dissipantur, in communem usum canonicè cohabitantium redigantur, sique horum exoptabilis interitus pastoralis fiat familiæ desideratissima salus, nec in præbendis dandis aliquam pretii aut venditionis molestiam ab episcopo suo sustineant hic fidelis conventus. Usque modo igitur tenebræ, nunc autem lux facta in Domino, ut filii lucis ambulate, ut unanimes uno ore honorificetis Deum, et Patrem D. Jesu Christi, qui est benedictus in sæcula, qui et vos conservet, et confirmet in fraterna concordia, dissipator vestræ congregationis dissipetur, contradictori contradicatur. Quilibet episcopus vester vos

A in hoc ignorans, et de quo dictum est assimiletur, quia *omnis ignorans ignorabitur*, coadjutor vester per Martinum sanctum semper aditus congaudeat operamus divinæ retributioni vere dicens: *Adjutorium nostrum in nomine Domini.*

Datum iv Id. Martii, per manus Frederici cancell. Vice domini Herimanni S. apost. sedis archicancell. et Colonien. archiep. anno D. Leonis IX papæ iii, ind. iv.

LVI.

S. Leo IX Ecclesiæ Tullensis possessiones quasdam, petente Udone episcopo, confirmat.

(Anno 1051.)

[*Défense de l'Eglise de Toul, Preuves*, p. 12.]

B Leo episcopus, servus servorum Dei, Udoni episcopo sanctæ Tullensis Ecclesiæ, et per eum omnibus successoribus suis, salutem et apostolicam benedictionem.

Si utilitatibus sanctæ matri Ecclesiæ famulantiam opem ferimus, ob cœlestis recompensationis munus profecto id nostræ saluti accrescere indubitanter speramus, et cum eorum sancta devotio ad divinum cultum per nos ferventius augmentatur, non minimam portionem in eorum retributionis mercede ab æterno Judice nos suscepturos confidimus. Quapropter, Udo, fili charissime, æquum et salutare visum fuit nobis ut beneficia, tam ecclesiastica quam sæcularia, ad episcopalem mensam Ecclesiæ Tullensis pertinentia et ipsius dignitati obedientia, apostolicæ auctoritatis scuto muniremus eaque libera et inviolabilia ab omnibus cujuscunque conditionis vel professionis fuerint, permanere decerneremus.

C Ea igitur auctoritate, qua in terris, licet indigne, vice tamen fungimur beatissimi apostoli principis apostolorum Petri, confirmamus et roboramus per hanc nostri privilegii paginam hæc de quibus judicium erit sequens littera, quæ ex antiquo usque ad nostra tempora sine calumnia audivimus et cognovimus inconcussa, scilicet abbatiam sancti Apri cum omnibus appendiciis, et abbatiam sancti Mansueti cum universis adjacentiis, abbatiam etiam Mediani monasterii sitam in comitatu Colmontensi in Vosago, super fluvium Rabasonem, dicatam in honorem sancti Petri cum omnibus appendiciis ejus, quam antecessor noster Gauselinus, venerabilis antistes, illius miseræ servituti et desolationi paternæ descendens, et ad revelandam paupertatem monachorum qui per potentiam sæcularis malitiæ jam exsulaverant maxima honestate sui et sapientia ab avo et genitore domini Ottonis imperatoris, impetravit ad augmentum Tullensis Ecclesiæ, quæ similiter dominus Otto imperator sanctum Gerardum prædecessorem nostrum reinvestivit cum omni integritate, ut absque contradictione alicujus, dominio Tullensis Ecclesiæ tenenda perpetualiter reformaretur; et simul statuimus et confirmamus cum denominatis superius abbatibus abbatiam, quæ dicitur Buxerias, dicatam in honore sanctæ Dei genitricis et virginis Mariæ, et abbatiam sanctæ Menæ vir-

ginis, in loco qui dicitur Portussuavis, et abbatiam A sanctorum Bertarii et Attaleni, loco qui dicitur Bledericivilla.

Similiter confirmamus tibi, fili Udo charissime, et Ecclesiæ tuæ abbatiam sancti Petri et sancti Bercharii, in saltu Dervensi sitam, et abbatiam sancti Genulphi Verone, cum appendiciis, curias etiam, cum omnibus appendiciis earum, ad servitium et mensam episcopalem pertinentes, etiam confirmamus, scilicet quamdam curiam Bercheim, quam Gauzelinus episcopus tantum ad usum suum et successorum a prædictis regibus satis sibi necessariam et ecclesiæ suscepit et quiete tenuit et successoribus episcopis reliquit; mercatum etiam illius curiæ cum banno et moneta, quæ tibi, fili charissime, gloriosus imperator Henricus et Ecclesiæ tuæ perpetuo contulit. Confirmamus etiam abbatiam sancti Salvatoris cum omnibus possessionibus suis, curiam etiam Bodonis monasterii cum omnibus ad eum pertinentibus, curiam etiam de Berga, curiam de Leberduno, curiam de Luciaco, curiam de Scrupulo, curiam de Brureyo, curiam de Buckileio, curiam de Bonivilla, curiam de Salvineio, curiam de Parneio supra Mosam, curiam de Blamiaco, villam Caldeniacum cum omnibus appendiciis, earum silvis, pratis, vineis, pascuis, aquarum decursibus, terris cultis et incultis, mancipiis, curiam etiam de Archiriaco non longe multum a valle sancti Deodati sitam cum omnibus ad eam pertinentibus.

Confirmamus similiter sanctæ Tullensis Ecclesiæ C cœnobiū sancti Deodati, quæ olim abbatia existit, et Galilea dicebatur, sitam in Vosago saltu, in territorio undique Tullensis Ecclesiæ, debitam funditus ab ipso fundatore ex antiquitate ipsius foundationis ipsi Tullensi Ecclesiæ; quam olim episcopi, decessores nostri, per reclamationem prædecessoris nostri sancti Gerardi a domino Ottone rege recuperaverunt et cum integritate tenuerunt, habentes in hoc regale præceptum et apostolicum Romanæ sedis privilegium, quæ per injuriam et odium, et maxime Lotharii regis excommunicati zelo, et ira, et invidia, a loco Tullensi usurpativa fraude sublata fuerat et in beneficium concessa laicis. Comitatum Tullensem ad sedis Tullensis potestatem omnino pertinere confirmamus, quem jam dictus episcopus Gauzelinus ab avo, genitore domini Ottonis imperatoris, integre obtinuit, easamenta ecclesiæ nullus casatorum in alodium transferat, quia contra legem Dei hoc esset et sacrilegium. Hæc omnia prænomina, dum sanctæ Tullensis Ecclesiæ frater et episcopus fuimus, vidimus, inconcussa legitima possessione tenuimus et quieti. Confirmamus etiam non nominata, acquisita vel acquirenda, quæ per legitimum tenorem vel donationem poterit retinere Tullensis Ecclesia. Confirmamus igitur et statuimus sub cæstratione justitiam divini ut nulla persona cujuscunque dignitatis, professionis sexusque fuerit, contra hoc nostræ apostolicæ auctoritatis privilegium et confirmationem venire pertinet: quod quicumque ausus præsumpse-

rit ultione divina et auctoritate apostolorum Petri et Pauli, et nostro apostolico anathemate usque ad condignam satisfactionem extra Ecclesiam fidelium Christi percussus permaneat; qui vero custodierit, nostra benedictione sanctificetur et æternæ vite particeps efficiatur. Amen.

Anno Dominicæ Incarnat. 1051.

Datum Romæ viii Kal. Aprilis.

LVII.

S. Leo IX Edwardum, Anglorum regem, ob seditiosum regni statum voto liberat Romani euntdi, et ei præcipit ut pecunias ad iter decretas pauperibus dividat et in novum B. Petri monasterium condendum aut vetustum reficiendum consumat.

(Anno 1051.)

[Labbe Conc. XI, 1189.]

LEO episcopus servus servorum Dei dilecto filio suo Edwardo, Anglorum regi, salutem et apostolicam benedictionem.

Quoniam voluntatem laudabilem et Deo gratam agnovimus, gratias agimus Deo, per quem reges regnant, et principes justa decernunt. Sed qui prope est Dominus in omni loco invocantibus eum in veritate, et sancti apostoli cum suo capite conjuncti, sunt unus spiritus, et piæ preces æqualiter audiunt; et quia constat periclitari regionem Anglicam ex tua discessione, qui freno justitiæ seditiosos ejus motus cohibes, ex auctoritate Dei, et sanctorum apostolorum, et sanctæ synodi, absolvimus te a peccato illius voti, pro quo Dei offensam times, et ab omnibus negligentibus et iniquitatibus tuis, ea nimirum potestate usi, quam Dominus in beato Petro concessit nobis, dicens: *Quæcunque solveritis super terram, soluta erunt et in cœlis* (Matth. xvi). Deinde præcipimus tibi sub nomine sanctæ obedientiæ et pœnitentiæ, ut expensas quas ad istud iter paraveras, pauperibus eroges, et cœnobiū monachicum in honorem sancti Petri apostolorum principis, aut novum construas, aut vetustum emendes, et augeas, et sufficientiam victualium fratribus de tuis redditibus constituas, quatenus dum illi assidue inibi Deum laudaverint, et sanctis augeatur gloria, et tibi indulgentia. Cui loco quidquid contuleris, vel collatum est, vel conferetur, ut ratum sit, apostolica auctoritate præcipimus; et ut semper habitatio monachorum sit, et nulli laicæ personæ nisi regi subdatur, et quæcunque privilegia ibi instituere volueris, ad honorem Dei pertinentia, concedimus, et robustissima auctoritate confirmamus, et infractores eorum æterna maledictione damnamus.

LVIII.

S. Leo IX ecclesiæ S. Trinitatis Piscariensis bona confirmat.

(Anno 1051.)

[Muratori, *Res. Ital. Script.*, II, n, 800.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, DOMINICO venerabili abbati ecclesiæ sanctæ et individue Trinitatis, quæ est in insula Piscaria, quæ etiam Casa Aurea vocatur, ubi corpus beati Clementis papæ et

martyris requiescit, tuisque successoribus in perpetuum.

Convenit apostolatui nostro digne petentibus benevola compassione succurrere, et poscentium animis alacri devotione impertiri suffragium; ex hoc enim ucri potissimum præmium a Conditor omnium Deo procul dubio promerebimur, dum piis petitionibus annuentes, ea quæ distorta vel injuste sublata sunt, nostro pio fuerint sine dubio moderamine restituta atque directa. Quapropter tibi, frater charissime, quem magis bona ecclesiæ tuæ in quantum possibilitas tua obtinet, augere quam minuere vel destruere uovimus, charitativa, ut oportet, dilectione in recta tua pulsatione aperimus ostium misericordiæ apostolicæ, confirmantes et corroborantes per sanctum summæ nostræ sedis privilegium, sine omni læsione vel aliqua perturbatione, obtinere ecclesiam tuam omnia quæ usque modo possedit, vel modo possidet, vel possessura est in posterum. Unde ex apostolica apostolorum principis Petri, et nostra, cujus vicem gerimus, auctoritate, præcipimus atque interdicimus ut nullus sub nostri apostolici regiminis jure degentium, scilicet, imperator, rex, dux, marchio, archiepiscopus, episcopus, comes, vel vicecomes, aut aliquis exactorum alicujus rei, tam laicorum quam ecclesiasticorum, aut magna, aut parva cujuscumque conditionis persona invadere, distrahere, violare aut perturbare præsumat præfatæ bona ecclesiæ in cellis et castellis, in villis, ac prædiis, vel possessionibus, et quæ ubique in pagis vel territoriis quibuslibet præscripta legalia vel per præcepta possidet regalia. Si quis autem contra hujus nostræ præceptionis privilegium... præsumperit, aut præsumentibus consenserit, aut fautor exsiterit, et non potius observare in integrum studuerit, et nostram apostolicam hanc præceptionem, interdictionem transgredi præsumperit, sciat se auctoritate beati Petri apostolorum principis, cælorum regni clavigeri, nostroque anathematis vinculo innodatum, et a regno Dei alienatum, atque cum diabolo et ejus atrocissimis pompis transgressorem, sanctorum Patrum canonica traditione deputatum. Quoniam scriptum est, terminos Patrum nostrorum nulla auctoritate illicitæ temeritatis transgredi præsumi; et quia opportunitatis exigit ratio propter vos, et transgressores canonice correctionis debere freno constringi. Illius insuper spirituali jaculo perdat animam, cujus temporali gladio Malchus amisit auriculam. Qui autem observator extiterit, ditetur dono apostolicæ benedictionis, etc., bene valete.

Datum x Kal. Julii per manum Felericii diaconi, et bibliothecarii, ac cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, vice domini Heremanni Coloniensis archiepiscopi et archicancellarii, anno D. Leonis IX papæ III, indictione IV.

LIX.

S. Leo IX Ecclesie Salernitanæ jura metropolitana, petente Joanne archiepiscopo, confirmat

(Anno 1051.)

[Baron. ad an. 1051, tom. XI, 195.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, sanctæ venerabili Salernitanæ Ecclesiæ, quæ est beatæ et semper virginis Dei genitricis Mariæ, ubi etiam gloriosum Matthæi apostoli et evangelistæ corpus cum beo martyre Fortunato requiescit, et per eum confratri nostro JOANNI ejusdem Ecclesiæ archiepiscopo, in perpetuum.

Officium sacerdotale assumere, si interiori vigilantia perpendamus, oneris est magis quam honoris; quippe cui propria curare non sufficiat, nisi et salubriter gesserit aliena. Nam ad hoc pastoralis regiminis curam aggreditur ut aliorum in se sollicitudinem pia provisione suscipiat, ut in eorum se custodia vigilantanter disponat, ne nostra forte desidiosa hostis rabida, quod absit, quemquam faucibus glutiat, et eorum ad nostram non immerito applicetur pœnam perditio, qui commissos sollicita custodire cautela negligimus. Exhibeamus ergo quod dicimus, et quibus divini dispensatione consilii præesse nos contigit, prodesse quantum possumus festinemus, ut, dum creditor rationem nobiscum positurus advenerit, lucrum nos fecisse reperiat, et sua, sicut promissum, remuneratione lætificet. Et quoniam ad præsens ecclesiam istam nullis bonis nostris honorare, ditare, vel, ut oportet, adaugere possumus, sua sibi confirmare et indiscissa vel imminuta pia devotione censemus conservare. Unde fratris Joannis archiepiscopi petitioni libentissime annuentes, hoc apostolatus nostri privilegium fieri decrevimus, statuente apostolica censura ut quæcunque imperatores, reges, principes, aut qui nunc clare principatur Guatmarus, ad hanc domum Domini contrudit bona, vel omnia a quibuscunque Christi fidelibus concessa, vel in perpetuum sunt concedenda, rata semper et inviolata permaneant.

Confirmamus etiam tibi ipsum ex integro archiepiscopatum Salernitanum cum sibi adjacentibus parochiis suis. Et insuper licentiam et potestatem damus ordinandi et consecrandi in his subjectis nobis locis, hoc est, Pestanensem episcopatum cum parochiis, et adjacentiis suis, et Nolanum, et Consanum cum parochiis et adjacentiis suis, necnon Maluivanum, et Cusentinum, simulque episcopatum Bisunianensem, atque episcopatum Acerentinum cum omnibus parochiis et adjacentiis eorum. Nec non liceat tibi ordinare episcopos super congruentia loca, secundam regulam sanctorum Patrum, in ipsa integritate Salernitani archiepiscopatus. Et non habeant potestatem successores nostri in cunctis prædictis episcopatibus, quos vobis apostolica auctoritate concessimus, deinceps in perpetuum episcopos consecrare, quemadmodum vobis concessum est.

Si quis autem contra hujus nostræ præceptionis privilegium agere præsumperit, aut præsumentibus

consenserit, aut fautor exstiterit, et non potius ob- A
servare illud integrum studuerit, sed nostram apo-
stolicam hanc præceptionis interdictionem transgredi
præsumserit, sciat se auctoritate beati Petri aposto-
lorum principis cælorum regni clavigeri, nostroque
anathematis vinculo et innodatum, et a regno Dei
alienatum, atque cum diabolo et ejus atrocissimis
pompis, transgressorem sanctorum Patrum canonica
traditione deputatum. Quoniam scriptum est: Ter-
minis patrum nostrorum nulla auctoritate illicitæ
temeritatis transgredi præsumi (*Prov. xxii*). Et quia
opportunitatis exigit ratio protervos ac transgresso-
res ex canonicæ correctionis freno debere constringi;
illius insuper speciali [spirituali] jaculo perdat ani-
mam, cujus temporali gladio Malchus amisit auricu-
lam. Qui vero hujus nostri privilegii constitutionem B
et confirmationem observaverit a Domino Deo benedi-
catur, et æterni regni, beato interveniente Matthæo
evangelista, particeps effici mereatur.

Datum xi Kalendas Augusti, per manus Friderici
diaconi sanctæ apostolicæ sedis bibliothecarii et can-
cellarii, et domini Herimanni Colomensis archiepi-
scopi et archicancellarii, anno domini Leonis IX
papæ tertio, indictione quarta.

LX.

S. Leo IX monasterii S. Mariæ in Gorgona insula
siti privilegia confirmat et auget.

(Anno 1051.)

[Ughelli, *Italia Sacra*, III, 358.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, ecclesiæ C
sanctæ Dei genitricis ac virginis Mariæ in insula
Gorgona, ubi etiam corpus beati Gorgonii re-
quiescit, et per eam tibi Bono abbati, tuisque suc-
cessoribus in perpetuum.

Convenit apostolico moderamini recte petentium
adimplere desiderium, et justis supplicationibus
impertiri suffragium. Quia postulasti a nobis, fili
charissime, quatenus concederemus, et confirma-
remus, seu corroborarem tibi tuisque successo-
ribus, per nostri privilegii paginam, monasterium
in honorem S. Mariæ Matris Domini dedicatum,
et in insula Gorgona positum: quæ insula, sicut in
S. Petri privilegiis legitur, sub jure et ditone S.
matris nostræ Romanæ consistit Ecclesiæ. Igitur, D
inclinati precibus tuis, concedimus et confirmamus,
seu corroboramus tibi tuisque in perpetuum suc-
cessoribus per hujus nostri privilegii paginam ipsum
monasterium cum prædicta insula, ut semper sint
monachorum habitacula, ne fiat spelunca latronis,
quæ prius fuit domus orationis. Abbas siquidem
in eodem cænobio nunquam ordinetur pro pretio,
sed qui secundum regulam S. Benedicti cum
fratrum consilio invenitur melior in ipso mona-
sterio; et quæcunque a viris religiosis et Deum
fimentibus in usum et sumptum monachorum inibi
Deo servientium concessa vel in perpetuum conce-
denda sunt, sive ex hac parte maris, sive ex alia,
per hanc nostram præceptionem, confirmationem
confirmamus et corroboramus tibi tuisque suc-

cessoribus in perpetuum, statuentes apostolica
censura ut nullus imperator, nullus rex, nullus
dux, nullus marchio, nullus comes, nullus vice-
comes, nullus castaldio, et præterea nullus episco-
pus, vel cujuslibet ordinis seu dignitatis magna
parvaque persona, contra hanc nostræ præceptio-
nis, concessionis et corroborationis paginam au-
deat pertentare. Qui vero hujus nostri privilegii
violator exstiterit, anathematis et excommunica-
tionis vinculo sit alligatus, et cum Juda proditore
Christi, nisi resipuerit, sit æternæ damnationi
traditus. Et qui observator fuerit, ab omnipotente
Deo benedicatur et spiritualibus gaudiis repleatur.
Statuimus etiam ut a Romano pontifice abbas
hujus monasterii accipiat consecrationis benedi-
ctionem.

Datum xvii Kalend. Novembris per manus Fe-
derici diaconi, sanctæ Romanæ Ecclesiæ bibliothec-
arii et cancellarii, vice domini Herimanni archi-
cancellarii et Coloniensis archiepiscopi, anno d.
Leonis IX PP. III, indict. IV.

LXI.

S. Leo IX monasterii Sublacensis possessiones
confirmat.

(Anno 1051.)

[Muratori, *Antiq. Ital.* IV, 1062.]

. . . Unde tibi, sancte ac venerande Pater,
tua tibi confirmamus omni diligentia, omni devo-
tione . . . ac salutem in tuorum pia et devota
observatione digna soror tua virgo Scholastica
tecum hæc omnia habeat et in perpetuum pos-
sideat.

Fraterna charitate, speciali reverentia ergo
quæcunque vobis a Christi fidelibus concessa sunt,
vel possidentur vel in posterum possidebuntur sub
obtentu summi Judicis et auctoritate sancti Petri
apostolorum principis, per privilegium sanctæ
Romanæ sedis confirmamus et roboramus vobis.
In primis specum teneosum, corporis tui per
aliquod tempus pro Christo vile reclinatorium,
tibi actu et nomine regularis . . . Pater magne
discretionis, sancte Benedicte, sicuti specialiter
tibi solitario solitarium elegisti, ita etiam a te solo
specialiter disponimus possideri. Ita omnia volu-
mus a te, et a tua sorore fraterna communione
teneri, etc.

Datum secundo Kalendas Novembris per manus
Frederici diaconi, et sanctæ Romanæ Ecclesiæ et
apostolicæ sedis cancellarii, vice domini Herimanni
archicancellarii et Coloniensis archiepiscopi.

LXII.

S. Leonis IX bulla confirmatoria privilegiorum us
jurium Farfensis cænobii.

[Muratori, *Rev. Ital. Script.*, II, II, 583.]

(Anno 1051.)

Leo episcopus, servus servorum Dei, ecclesiæ
venerabili sanctæ virginis matris beatæ Mariæ,
quæ ponitur in Pharpha, et pro ea BERARDO ablati,
et juste intransibus suis successoribus in perpe-
tuum.

Luctum sapientiæ timor Domini : ejus timore ac debita reverentia commotum, pro glorioso Filio et casto, gloriôsæ Matri simul et castæ honorem libenter exhibemus pia devotione, et suis servitoribus necessarium ac regulare cupimus suffragium, ut dum nostro adjutorio bene deserviunt, participes præmii, corporis et animæ suscipiamus commodum. Inter hæc siquidem pure ad serviendum Deo viventi, nostræ voluntatis beneficio volumus, imo et quam maxime desideramus, ut sicut inter cæteros nominis fama, ita et necessariis rebus gloriosius exaltetur per nostram humilitatem sancta Pharphensis ecclesia. Argentum enim et aurum non est nobis : quod autem habemus, libenter ei, qui nobis hoc tribuit gratis, Domino nostro et angelorum, ac nostræ Dominæ reddimus : scilicet cor humile, bonam voluntatem, et devotam, ut oportet, servitutem secundum nostræ fragilitatis possibilitatem. Solebant semper ecclesiis bona sua confirmari, imo et confirmantur adhuc per apostolica summæ sedis privilegia, quæ Deo largiente non refutabit ex nostra parte humiliter suscipere specialis spirituum et hominum regina, mater humilitatis, Domina nostra, pia, et mitis, ac bona Maria. Suscipe ergo, sancta Virgo, sancta Parens, cum Filio tuo bona tua, non a nobis data, sed nostro tibi firmata privilegio. Tene quæ tenes; cum benedictione Filii tui posside quæ possides. Benedicta quidem es inter omnes mulieres : tua tibi nullus auferat; in bonis tuis te offendere nulli unquam liceat; et vice sua tibi, Berarde in Christo fili dilecte, fidei monasterii hujus ablatis, hoc sacræ paginæ scriptum concedimus ad observandum, ut simul et scriptum ecclesiæ reserves, nec non et omne bonum tibi commissum. Sancta itaque apostolica auctoritate omnia quæ supradicta habet in eodem loco ecclesia, confirmamus et corroboramus, sicut modo possidet, et ab initio infra possedit, et extra : videlicet, quidquid habere videtur in territorio Sabinensi, id est ecclesiam Sancti Benedicti, et curtem Sancti Gethulii, et castellum de Tribuco, et Podium filiorum Palumbæ, et alveum Pharphæ totum : et hæc omnia cum omnibus pertinentiis suis in integrum. Ecclesiam Sancti Angeli in Tancia cum gualdo et omnibus pertinentiis; castellum de Bucciniano, et Roccam in integrum cum Massa a papa Benedicto ipsi monasterio concessa; Castrum Pharæ. Hæc iterum omnia simul cum omnibus suis pertinentiis et subjacentiis. Terram de Ortella; in civitate Ortana ecclesiam Sancti Theodori in integrum. In Viterbio ecclesiam Sanctæ Mariæ in integrum. In Tuscano cellam Sanctæ Mariæ juxta flumen Minionem cum gualdo, et cum ipso Monte Gosberti, seu et Ripa Aduella, et Marino portu. In comitatu Narniensi monasterium Sancti Angeli, et ecclesiam Sancti Antimi in integrum. In comitatu Perusino cellam Sanctæ Mariæ in Diruta, et Sancti Apollinaris, et Sancti Blaxii, et Sancti Mentani cum ecclesiis, castellis, villis, et omnibus pertinentiis, et adjacentiis suis. Et juxta Tiburtinam

A civitatem ecclesiam Sancti Adriani in integrum. In Collina ecclesiam Sancti Andreæ cum omnibus suis pertinentiis. In urbe Roma ecclesiam Sanctæ Mariæ, et Sancti Salvatoris cum criptis, et muris, et Campum Agonis in integrum. In comitatu As'sino cellam Sancti Benedicti in integrum. In comitatu Firmano cellam Sanctæ Mariæ in Clenti, et monasterium puellarum quod dicitur Sancti Salvatoris, et ecclesiam Sancti Benedicti in Ripa, et cellam Sanctæ Victoriæ cum omnibus earum pertinentiis et adjacentiis. In comitatu Asculano cellas : unam Sancti Salvatoris juxta flumen Asum; alteram Sanctæ Mariæ in Ophida in integrum. In comitatu Teatino cellam Sancti Stephani in integrum. In comitatu Senogalliensi curtem de Luzano. In comitatu Camerino curtem de Sala bona. In comitatu Auximano curtem de Monte Paulisco in integrum. Hanc ergo majorem et principalem Sanctæ Dei genitricis ac Virginis Mariæ ecclesiam in Pharpha, cum omnibus supradictis, et aliis etiam cellis suis majoribus, et earum ecclesiis suis minoribus, cum castellis, vicis, et oppidis, terris cultis et incultis, pratis, pascuis, et vineis, silvis, aquis, aquarumque decursibus, piscariis et piscationibus, portibus maris et littoribus, et universis, quantiscunque qualibuscunque pertinentiis, et cum omnibus quæ a Romana sede obtinet per apostolica privilegia, vel ab imperatoribus, et regibus per præcepta, immotam, et quietam ab omnibus esse sancimus. Et quodcunque sibi a quibuscunque fidelibus Christi concessum est, vel in posterum conceditur, si divinæ pietatis respectum desiderat, nullus invadat, nullus minuat, vel subtrahat. Si quis enim piam Matrem Domini scienter offenderit, bonam voluntatem Filii ejus unigeniti, imo et primogeniti Salvatoris nostri habere omnino non poterit. Decimas et oblationes mortuorum quiete ista teneat ecclesia. Nec ordinatio monachorum, vel presbyterorum hujus monasterii, vel cellarum ejus, a quovis ibi fiat episcopo, nisi quem abbas invaverit, aut, si non adest, suo præcepto ejus congregatio, scilicet quia ita habetur in privilegio bonæ memoriæ *Pauli papæ*, ut synodus nullus hic celebret episcopus, nec alio venire constringat presbyteros ipsius abbatiæ, quoniam quod ab ipso hic locus per privilegium obtinuit, nos infringere nolumus. Et consecrationes ecclesiarum a quovis quærat abbas religioso episcopo; habeat simul et chrisma. Ad idoneum abbatem eligendum, secundum Sacrum Benedicti regulam, sit communis consensus, et impleatur petitio fratrum. Scriptum est autem in canonibus : *Invasores ecclesiarum sine dilatione excommunicantur.* Cujus rei gratia necesse est ut omnis invasio in universa cesset Ecclesia, maxime in locis quæ sibi dicata tenet beata Maria, cui qui auferit sua, timeat incurrere anathema. Magna enim excommunicatio, Filii matris Virginis est indignatio. Exaltata super choros angelorum Maria, exaltet conservantem bona sua. Pro Domine suæ reverentia princeps apostolorum Petrus dicit illum semper

benedictione apostolica, annuente hoc Virginis Patris, ac Virginis matris Dei omnipotentis gratia. Bene valete.

Datum tñ Idus Decembris per manus Frederici filiaci Romane Ecclesie bibliothecarii vice domni Herimanni archicancellarii et Coloniensis archiepiscopi, anno domni Leonis IX papae III, indictione v.

LXIII.

Bulla S. Leonis IX qua Stephano Aniciensi episcopo ejusque successoribus usum pallii concedit, ea lege ut a pontifice Romano ordinentur.

(Anno 1051.)

[*Gall. Christ. a. II, 237.*]

LEO, servus servorum Dei, STEPHANO, sancte Aniciensis Ecclesie venerabili episcopo, perpetuam in Domino salutem.

Si pastores ovium solent gelu pro gregis sui custodia die ac nocte ferre, etc. Pallium autem fraternitati tue concedimus ad missarum solemnia celebranda, pro beate ac gloriosae semperque virginis Dei genitricis Mariae digna reverentia, cujus in hac ecclesia Aniciensi, quae et Vallavensis, seu Podium Sanctae Mariae dicitur, specialius ac praecordialis praeceteris ecclesiis sibi dicatis colitur, amatur, veneratur memoria a cunctis qui circumquaque universa morantur in Gallia. Haec sancta, pia, et praecara lara virginis Mariae dignitas ab omnibus usitata a nobis arctius et beatius honore summo et gloria multiplici est exaltanda, ut ejus intercessionem propitiā habeamus, ad ipsius Unigenitum multae misericordiae veracem et benignum, etc., quia nec potioem meritis invenimus ad placandam iram Judicis quam illam quae meruit ejusdem mater esse et Redemptoris et Judicis; in cujus Nativitate humilima, et Epiphania, in ipsius Domini memoriali Caena, in cujus Resurrectione sanctissima et Ascensione gloriosa, et in Pentecostes solemnitate pretiosa, tibi frater, palleo uti concedimus, et in Natalibus apostolorum Petri et Pauli, simul et Andreae apostoli, et in omnibus solemnitatibus pie interventricis, mitis dominæ nostrae ac tuæ, beatae Mariae, et in dedicatione ecclesiae tuæ; ea siquidem conditione ut, sicut ecclesiae tuæ, privilegiis in suo statu permanentibus, ordinatio episcoporum hujus sedis ad Romanum spectet pontificem, ita etiam ad hunc locum ordinandus per nos episcopus, per nostram scilicet cleri etiam et populi hujus civitatis intras electionem, etc.

LXIV.

S. Leo IX monasterii S. Petri Perusini possessionis privilegiaque confirmat.

(Anno 1052.)

[*Margarini, Bullar. Casin., II, 84.*]

LEO episcopus, servus servorum Dei, ecclesie beati Petri apostoli sitae extra, imo et juxta civitatem Perusiam, in loco qui dicitur Caprarius, et per eam Boxizom abbati suisque successoribus juste intrantibus in perpetuum.

PATROL. CXLIII.

A Cum universalis sancta mater Ecclesia per gloriosos terrae principes, Petrum, scilicet piscatorem hominum, ac Paulum doctorem gentium, praeceteris cooperatoribus maxime sit coadunata, instructa, simul et dilatata, convenit ei confirmari et detineri omnia quae suae ditionis ac potestatis reperiuntur specialia.

1. Quare ad hujus supradicti monasterii honorem semper augendum, nunquam minuendum, concedimus hoc apostolicae defensionis privilegium ut teneat quod habet, scilicet cellas suas, et ecclesias, cortem suas ac plebes; fundos etiam et casales, plebem scilicet Sancti Constantii, et Sancti Rufini ac Sancti Martini, et ecclesiam Sanctae Mariae in Agellione, cum suis pertinentiis, cortem de Casale et cortem Sancti Justini, et medietatem ecclesiae Sanctae Mariae juxta flumen Tiberis positae, cum sua pertinentia, cortem de Petroniano, ecclesiamque Sanctae Mariae in Petiniano, et ecclesiam Sancti Clementis atque medietatem ecclesiae Sancti Donati in Civitella; nec non et terram Ugonis nepotis Bernonis de Monte-Nigro. Insuper confirmamus eidem monasterio in perpetuum Massas in comitatu Perusino positas, unam, quae vocatur Pusulo, et alteram, quae nuncupatur Casalini, cum ecclesiis, casis, vineis, campis, hortis, montibus cultis et incultis omnibusque suis pertinentiis.

2. Licentiam quoque damus tibi de omnibus tuis clericis, tam in monasterio degentibus quamque etiam foris in possessionibus ejus manentibus, a quocunque volueris idoneo et canonice locato episcopo eos ordinandi, et chrisma in tuis plebibus accipere, si tamen ab episcopo in cujus diocesi praefatum monasterium situm est, nec ordinationes, nec chrisma potueris facile et gratis obtinere, aut impetrare, et de ecclesiis consecrandis eodem modo.

3. Et nullus episcopus ad idem monasterium pertinentem excommunicare aut damnare audeat, si in causa sua nostrum ac sanctae apostolicae sedis patrocinium et examen flagitat.

4. Romani autem pontificis donum abbatiae, et abbas ipse et consecratio abbatis sit in perpetuum.

5. Et omni remota excusatione, nisi canonica, ad synodum, quoadcunque a summo pontifice vocatus fuerit, veniat.

6. Porro oblationes eidem monasterio collatae, tam pro vivis quam pro defunctis, a nullo episcoporum pervadantur, sed ex integro proficiant monasterii utilitatibus ac fratrum necessitatibus.

7. Decimae autem ejusdem monasterii, secundum canones, ad portam monasterii in susceptione hospitum et peregrinorum conferantur.

8. Insuper nemo ibidem mortuum sepeliri prohibeat.

9. Episcopus publicas missas et stationes ibidem facere nullo modo praetermittat, nisi statutis temporibus, scilicet secunda feria Pascha, et beatorum

apostolorum Petri et Pauli Natalitiis solemnibus. A
Seu nullas inde oblationes tollat invito abbate et fra-
tribus.

10. Statuimus autem, si quando abbas ejusdem
monasterii decesserit, ut nullus ab aliis personis ibi
eligatur abbas, si potuerint ad hoc opus de congrega-
tione idoneum fratrem eligere; sic videlicet com-
muni ac regulari consilio absque pretio, a Romano
pontifice consecrandum.

11. Jubemus etiam ut omnes nocivæ ecclesiæ
vestri monasterii chartæ omnino vacuæ et inanes
consistent.

12. Præterea apostolica nostra auctoritate consti-
tuimus et confirmamus ut nullus imperator, rex,
episcopus, dux, marchio, comes, vicecomes, go-
staldio, aut alia quælibet magna parvæque persona, B
te prædictum abbatem, tuosque successores canonice
intrans de jam dicto monasterio, vel de omnibus
suis rebus, et proprietatibus mobilibus et immobili-
bus divertire, aut inquietare audeat; et qui præ-
sumperit sciat se auctoritate Domini nostri Jesu
Christi, et beatorum apostolorum Petri et Pauli ac
nostra maledictione anathematizari.

13. Qui vero hanc ecclesiam honoraverit, et nihil
inde auferens, de suis pro redemptione animæ aliqua
ei contulerit, benedictionis gratiam a Domino Deo
consequatur et per clavigerum principem cœli in
januas regni cœlestis introduci mereatur.

Data VII Idus Martii per manus Friderici dia-
coni et sanctæ Romanæ Ecclesiæ bibliothecarii et
cancellarii, vice domini Herimanni archicancellarii, C
et Coloniensis episcopi, anno domini Leonis noni
papæ IV, indictione V.

LXV.

*Leonis papæ bulla, qua monasterio Sanctæ Mariæ
de Pomposia confirmat varia illius jura et bona.*

(Anno 1052.)

[Muratori, *Antiq. Ital.*, V, 337.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, ecclesiæ
gloriosæ matris et virginis perpetuæ, beatæ Mariæ,
sitæ in insula Pomposiæ, et per eam dilecto in
Domino Jesu Christo filio MAINARDO venerabili ab-
bati, tuisque successoribus justè intrans in
perpetuum.

Regina cœlorum, Dei Genitrix, super choros D
angelorum exaltata, ut a nobis pia exaltetur devo-
tione, nostra, in quantum potest, providere debet
solertia, scilicet in locis nomini suo dicatis, augendo
beneficium, quo sui speciales famuli commodius
sibi possint exhibere servitium. Quapropter te,
venerande filii, quem sibi videbimus fideliter.
In præfato monasterio ei famulantibus monachis
volumus nostro adjutorio bene præesse, ut tu ipse
moraliter, sicut oportet, vivas, debitum dantes
consilium, et bona, quæ vel aliunde vel præcipue a
sede Romana tua tenet ecclesia, vel acquireret in
perpetuum, confirmantes tibi per hoc sanctæ apo-
stolicæ auctoritatis privilegium. Igitur quia petitis
a nobis quatenus ex nostra largitate nostroque

dono concederemus vestræ religioſitati massacellam
integram, quæ vocatur Materaria, et massam quæ
vocatur Mauseuli, integram, et fundum integrum,
qui vocatur Casale publico, et massam quæ voca-
tur Nepoti, et massam quæ vocatur Caputbovis,
terram et vineam, sicuti modo vos habetis, et te-
netis jure beati Petri apostoli necnon et ripam flu-
minis Alemonis ex utrisque partibus juxta massam
quæ vocatur Prata, extendente ipsa ripa a Bigaziolo
usque ad campum Bedulli, et terram et vineam
juxta muros civitatis Ravennæ cum turre, quæ
vocatur Branca, in integrum a Posterula Augusta
usque ad Portam Taurensem. Et hortum unum in
integrum in loco Pontis-Calciani in. Sancti
Andrææ a duobus lateribus jure ipsius Sancti, a
reliquis duobus via publica. Et lacum, qui vocatur
Sanctus, cum omnibus rebus et pertinentiis suis,
cum plebe et capellis ac titulis ipsius, vocabulis
Sanctæ Mariæ, et Sancti Martini, Sancti Petri,
Sanctique Venantii, cum piscaria quæ vocatur,
Fidini, et Fossa Archipresbyteri, et piscaria quæ
vocatur Falee, cum loco qui dicitur Monticello
Laci sicco, cum ripis fluminis Padi et Gauri ex
utrisque partibus usque in mare, et a loco Conclæ
Agathæ ex una parte usque in mare, cum loco
in integrum qui dicitur Masinzatica, inter alinas
de toto loco ac territorio massæ, quæ vocatur
Lacus Sanctus, ab uno latere Fossa Molendini de
Volta Latercli, descendente in aquilolo, et a flu-
vio Tribba usque in Elliam, et per paludem usque
mediam Curbanam, ultraque Curbanam usque Padum,
et ultra Padum usque ad Gazium episcopi Sanctæ
Comaclensis Ecclesiæ, inde usque ad fluvium, qui
vocatur Cesi; ab alio latere Curlo descendente in
Concliam Agatulæ, et per ipsam in Gaurum; a tertio
latere palude, quæ pergit inter rivum Anzeli et
Masenzaticum usque Monticellos, et Vedetosa cur-
rente in Padum; a quarto latere Vaculino et Ar-
zere malo, et Caste de Vincareto pergentem in
Laterculum.

Insuper concederemus vobis piscariam integram,
quæ vocatur Volana cum Rivo Badario et Gave-
lona Majore ad ipsam piscariam pertinente, cum
porticellis ex utrisque partibus, sicut olim intra-
verunt in mare, eidem similiter pertinentibus.
Cuncta prædicta loca cum omnibus suis integrita-
tibus ac pertinentiis, quantum sanctæ Romanæ, cui
Deo auctore præsidemus ac deservimus, pertinere
videntur Ecclesiæ, vobis ad tenendum emissa præ-
ceptione concedere deberemus. Inclinati precibus
vestris cuncta præfata loca, vel quæcumque modo
habetis ac tenetis cum omnibus suis integritatibus
et pertinentiis, ut supra legitur, et insuper nostro
dono ac benignitate, si aliquid amodo in futuro de
pertinentiis sanctæ Romanæ Ecclesiæ acquirere
potueritis circa vos in toto Exarchatu Ravennæ,
licentiam nostram, nostrorumque successorum
canonice intrans, tibi tuisque successoribus,
regularem vitam ducentibus, monachisque religioſe

viventibus, perpetualiter concedimus habendum et tenendum. Ita sane, ut a te tuisque successoribus singulis quibusque annis, pensionis nomine, sanctæ nostræ Ecclesiæ Romanæ tres argenti solidi, difficultate postposita, persolvantur actionariis. Præterea amore ejusdem intemeratæ Genitricis Dei, tuoque dilecte in Domino Fili, consutuimus et ordinamus per illam auctoritatem, quam Christus Dominus noster beato Petro apostolorum principi, suæque Ecclesiæ rectoribus concessit, ut nunquam locus ipse, aut res ad ipsum pertinentes, alicui submittantur personæ, nisi apostolicæ tuitioni et regie ditioni; nullusque mortalium præter imperialis potestatis culmen in præfato monasterio, aut in curtibus, vel in castellis, sive in plebibus, aut cellis, seu villis, vel omnibus rebus mobilibus et immobilibus ipsi pertinentibus, necnon in servis aut famulis utriusque sexus, sive etiam villicis s per terram ejusdem monasterii residentibus, aliquam ordinationem, aut jurisdictionem, vel potestatem tenere, aut conversationem monachorum impedire, seu molestiam inferre præsumat, vel in aliquibus locis ipsius districtum seu placitum tenere, aut res monasterii invadere, vel quovis modo alienare, aut fodrum, vel paratas, seu aliquas publicas funciones exigere audeat. Ipsius quoque proprietates monasterii tam a potestate archiepiscoporum quam omnium mortalium, præter regie sublimitatis.... irrevocabiliter subtrahimus, ac liberam esse ce: senus, salva inibi auctoritate apostolica, ac primæ sedis invocata, si necesse fuerit, audientia. In acquirendis autem bonis Sancti Petri hæc servetur conditio, ut prius ex ipsa et qualitas et quantitas rerum nobis, aut nostris successoribus intimetur, et tunc licentia, præcepto, et consilio a Romana sede accepto, addita justa pensione, a te suscipiatur. Hæc quidem modo proprietas terrarum et aquarum sancto Petro remanebit, et bono eorum usu vos amodo fruamini. Violatorem igitur huius sacri privilegii, nisi resipuerit, et ad condignam satisfactionem venerit, apostolicum anathema condemnet. Conservatorem vero dominæ nostræ beatæ Mariæ intercessio gloriosa lætificet.

Datum xv Kalendas Aprilis, per manus Friderici sanctæ Romanæ sedis bibliothecarii et cancellarii, D vice domni Herimanni, archicancellarii et Colonien- sis archiepiscopi, anno domni Leonis papæ quarto, Indictione v.

LXVI.

S. Leonis epistola ad omnes per Italiam episcopos.— Ne possessiones omnes suas quisquam donet monasterio, sed earum saltem medietatem Ecclesiæ ad quam pertinet.

(Anno 1052.)

[Mansi, XIX, 670.]

Leo episcopus, omnibus episcopis in Christo per totam Italiam.

Relatum est auribus nostris esse quosdam per verse agentes, qui subvertere atque dividere conan-

tur ecclesiæ unitatem: videlicet abbates et monachi, qui non studio charitatis, sed zelo rapacitatis invigilant, et docent atque seducere non cessant sæculares homines quos illaqueare possunt, ut res suas atque possessiones, sive in vita, sive in morte [Forte redundat in, H.], in monasteriis illorum tradant; et ecclesiis quibus subjecti esse videntur, et a quibus baptismum, poenitentiam, eucharistiam, necnon pabulum vitæ cum lacte acceperunt vel accipiunt, nihil de bonis suis relinquunt. Hanc denique formam discordiæ nos animadvertentes, omnibus modis inhibere volumus; et, ne amplius fiat, omnino prohibemus: considerantes non esse bonum ut illi qui olim fuerunt socii passionum (II Cor. 1, 7), secundum Apostolum, sint immunes a societate consolationum; et quia dignus est operarius mercede sua. Ideoque præcipimus atque jubemus, ut quicumque amodo in monasterio se converti voluerint [Forte, volueris, H.], sive in vita, sive in morte, omnium rerum et possessionum, quas pro salute animæ suæ disponi decreverit, medietatem ecclesiæ, cui ipse pertinere dignoscitur, relinquat: et sic demum in monasterio, prout libitum sibi fuerit, eundi convertendique habeat licentiam. Quicumque autem huius decreti contradictor extiterit ac temerator, anathematis gladio subjaceat.

LXVII.

Bulla S. Leonis IX pro monasterio Casa-Dei apud Arvernos.

(Anno 1052.)

C [Baluz., Opp. B. Servati Lupi Ferrariensis, pag. 527.]
Leo episcopus, servus servorum Dei, ecclesiæ beatorum martyrum Vitalis et Agricolæ, quæ dicitur Casa-Dei, et per eam abbati nomine ROBERTO, ejusque successoribus illic canonice intrantibus in perpetuum.

Convenit apostolico nosseram in omnibus in Christo pie vivere volentibus contra omnium adversantium ictus protectionis clypeos præbere, quatenus quisquis se jugo subjugat Christi, auxilio ac protectione summa sedis et apostolicæ illud in tuitione etiam temporalit recognoscat et sentiat quod sanctæ Ecclesiæ sponsus verus et unus jugum suscipientibus suum leniendo denuntiat dicens: *Jugum meum suave est et onus meum leve* (Matth. xi, 30). Quapropter jam prædictæ ecclesiæ auctoritate apostolica concedimus et impertimur privilegii gratiam, qua tueri queat se ab omnium se injusto impetentium calumnia, ut quidquid inibi a Rencone præsule collatum est, vel ab aliquibus Christi fidelibus jam collata vel conferenda erunt, in perpetuum sub tuitione apostolica sibi semper maneant incon- vulsa, quatenus ibidem servientes, quiete et secure commanentes, tanto devotius Christi in hæreat discipulatu, quanto et a furiali mundi impetu, protecti hac apostolica pagina, fuerint alieni. Præcipientes igitur vice sancti Petri apostolorum principis, præcipimus, cujus, quanvis impares, vices tamen gerimus, ut nullus imperator, rex, sive dux, aut marchio, comes vel vicecomes, seu qualis quisque

ecclesiastica potestate aliqua præditus, scilicet archiepiscopus, sive episcopus, seu quilibet vicedominus, audeat præfatam invadere ecclesiam, vel ejus diripere bona, quæ nunc vel aliquo in tempore juste possidet vel est possessura. Quod sanctionis privilegium quisquis temerario ausu infregerit, anathematis vinculum, nisi resipuerit, in perpetuum sustineat. Conservator vero in æternis gaudiis felicitatis lucra possideat.

Datum Giron. vi Nonas Maii, per manus Friderici diaconi, S. R. E. bibliothecarii et cancellarii, vice domini Hermanni cancellarii Coloniensis archiepiscopi, anno Domini Leonis papæ noni quarto, indictione v.

LXVIII.

S. Leo IX privilegia metropolitanæ ecclesiæ Coloniensis confirmat, Hermannno archiepiscopo ejusque successoribus concedit titulum cancellarii S. R. E. et cardinalis S. Joannis ad Portam Latinam; in ecclesia vero Coloniensi creat septem presbyteros cardinales totidemque diaconos et subdiaconos.

Ex Historia Coloniensi.

(Anno 1052.)

[Miræus, *Opp. diplom.*, II, 4181.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, HERMANNO S. Coloniensis Ecclesiæ venerabili archiepiscopo suisque successoribus illuc canonice intrantibus, salutem in perpetuum.

Gratias agimus Deo et Domino nostro Jesu Christo, qui nullis nos præcedentibus meritis ad apostolicæ dignitatis culmen fecit ascendere, et sollicitudinem omnium Ecclesiarum gerere earumque rectoribus pietatis assensum præbere.

Quia postulasti a Romana sede confirmari privilegia quæ ab antecessoribus nostris sunt tuæ ecclesiæ concessa, visum nobis fuit honestum et Ecclesiæ necessarium petitioni tuæ consentire.

Præsertim cum ecclesia hæc sub nomine principis apostolorum beatissimi Petri sit consecrata, sicut mater sua, cui præsidemus divina clementia, ut quæ matrem imitatur ex nomine filia, imitetur etiam aliquantisper in dignitate ecclesiæ protegaturque sub alis defensionis suæ.

Nos igitur tua, sicut et omnium Christi fidelium devotione incitati, nostra et apostolica auctoritate confirmamus tibi omnia, quemadmodum in privilegiis Patrum nostrorum, apostolicorum virorum, sunt scripta, crucem videlicet et pallium suo tempore suoque loco ferendum, insigne quoque festivi equi quem Naccum vocant nostri Romani.

Confirmamus quoque tibi, per hanc præceptionis nostræ paginam, sanctæ et apostolicæ sedis cancellaturam et ecclesiam sancti Joannis evangelistæ ante Portam Latinam, ut te Petrus cancellarium habeat, Joannes hospitium præbeat.

Concedimus etiam atque perpetuo largimur ut majus altare ecclesiæ tuæ matris, Virginis honori dedicatum, et aliud ibidem, apostolorum principi, B. Petro, addictum, reverenter ministrando procurent septem idonei cardinales presbyteri, dalmaticis induti, quibus etiam cum totidem diaconibus

et subdiaconibus ad hoc ministerium prudenter electis, ut sanctalis utantur concedimus et constituimus.

Postea auctoritatem et honorem quem Ecclesia hactenus habuit, tam inter alios quam a suis, confirmamus clypeo apostolicæ protectionis, ut si quando synodus infra tuam diocesim, aut præsentem hujus primæ sedis archiepiscopo, aut legato ab ejus latere directo fuerit aggregata, priorem quidem locum post ipsum rector, ejus obtineat, in proferenda sacrorum canonum auctoritate prior existat, ita tamen ut sicut est prior in hac probabili dignitate, ita etiam polleat prior morum probitate, vitæ honestate, et cujus annuntiaverit verba ejus imitetur exempla.

Regiam consecrationem, infra limites suæ diocesis faciendam, potestatis apostolicæ munimine ei corroboramus; habendam electionem quoque archiepiscopi, secundum auctoritatem canonicam, filiis Ecclesiæ sancimus per hanc præceptionis nostræ paginam.

Bona autem, quæ usque modo tenuit vel in æternum cum justitia acquirere poterit, hoc apostolico munimine laudamus et corroboramus, videlicet monasteria, et ecclesias Coloniae positas, monasterium sancti Heriberti cum omnibus suis pertinentiis, ecclesiam S. Mariæ, infra urbem, ecclesiam sancti Gereonis cum omnibus suis pertinentiis. Cætera vero sacra loca, et infra urbem et circa, confirmamus tibi auctoritate apostolica, monetis urbis, teloneum et omne jus civile, sub potestate archipræsulis.

Abbatias autem per diversa loca, villas, vicos et castella, in omnibus suis pertinentiis, servis, ancillis, terris cultis et incultis, aquis, pratis, campis silvis, forestis.

Præterea corroboramus ecclesiæ prædia, quæ ipse dedisti, videlicet monasterium Brauwellare et castrum, nomine Zonneburg, cum omnibus suis pertinentiis, ita sicut neminem coarchiepiscoporum tibi subjicimus, ita sub nullo primatu te agi decrevimus; salva nobis in te, sicut in cæteris archiepiscopis, quæ jure debentur apostolicæ subjectionis auctoritate.

Statuentes apostolica censura ut nullus imperator, rex, dux, marchio, comes, vicecomes, et præterea nullus archiepiscopus, episcopus præpositus, vel aliqua magna parvaque persona, cujuslibet ordinis et dignitatis, contra hanc nostræ præceptionis paginam et confirmationis audeat præsentare.

Si quis, quod non optamus, temerario ausu contra hujus apostolicæ nostræ auctoritatis scriptum pie a nobis pervulgatum tentaverit, anathematis vinculis innodatus a regno Dei sit alienus, donec resipiscat. Qui vero pio intuitu cultor et observator extiterit, benedictionis gratiam et cælestis regni gaudia a misericordissimo Domino nostro consequi mereatur.

Data Nonis Maii, per manus Friderici diaconi, S. Romanæ Ecclesiæ bibliothecarii atque cancellarii, vice domini Hermanni archicancellarii et Coloniensis

chiepiscopi. Anno Domini millesimo quinquagesimo secundo Leonis IX papæ quarto, indictione quinta.

LXIX.

Bulla S. Leonis IX pro cœnobio Altorfiensi.

anno 1052

[Gall. Christ. V, 473.]

LEO episcopus, servorum Dei servus, JUGITBERTO abbati Ecclesiæ sancti Cyriaci, positæ in Alsatiâ, loco qui dicitur Altum cœnobiium, ejusque successoribus, et per eum monachis ibidem perpetuo famulaturis, perpetuam in Domino salutem.

Quoniam quidem apostolicæ convenit censuræ venerabilia loca propria protegere tuitione, quatenus Deo famulantes ab impetentium se injuste... quieti et liberi semper valeant manere. Quapropter æquisimum censuimus nostræ sanctionis pagina jam prædictam ecclesiam, a nostris progenitoribus conscriptam, perpetuo manere munitam monasticoque ordini inviolabiliter omni tempore esse dedicatam. Igitur auctoritate qua sancti Petri fungimur vice, confirmamus atque corroboramus ecclesiæ prænominate nostri apostolici privilegii potestate quæcumque a nostris parentibus ibidem concessa vel concedenda sunt, ut nemini liceat aliquid exinde minuire, vel quidquam auferre, sed omnia monachis Deo inibi servientibus integerrima semper maneat. Illud etiam confirmandum decrevimus ut, abbate ipsius loci aliquo vita decedente, monachi cœnobiî ejusdem abbatem, qui eis legaliter et juste juxta beatissimi Benedicti institutionem præsit, potestatem habeant eligere, sane ut de suis, si condignum invenire potuerint, eligant, præcipimus; sin autem, quo meliorem potuerint reperire accipiant, et electum consecrandum episcopo deducant; quod si justæ fratrum petitioni acquiescere episcopus repuerit, vel simulane in eum agere aliquid tentaverit, potestatem auctoritatis apostolica adeundi nostram habeant præsentiam.

Præterea decernimus ut nullus unquam aliqua magna parvaque persona, cujuscunque conditionis, seu potestatis munimine roboratus, a præfata ecclesia seu monasterio aliqua exigere audeat, nisi quid sua sponte jam dicti loci abbas obtulerit. Igitur apostolica censura decernimus et irrevocabiliter confirmamus ut nullus imperator, aut rex, aut dux, sive marchio, comes, seu vicecomes, nullusque advocatus, nullus archiepiscopus, seu episcopus, et præterea nulla hominum persona utriusque sexus, ætatis, contra hanc nostræ apostolicæ auctoritatis confirmationem atque constitutionem tentet venire; sed neque constitutus ibi abbas bona monasterii injuste audeat vendere vel distribuere. Quod quicumque fecerit, nostro apostolico anathemate usque ad satisfactionem dignam percussus existat. Qui vero se custodierit et observaverit ad confirmationem et constitutionem, nostra accumulatur benedictione et vitæ æternæ particeps efficiatur.

Data Nonas Maii per manus Friderici diaconi, S. Romanæ Ecclesiæ bibliothecarii et cancellarii, vice

A domini Hermanni archicancellarii* et Coloniensis archiepiscopi, anno domini Leonis noni papæ quarto, indict. v, Domini vero 1052.

LXX.

S. Leonis IX privilegium pro monasterio Casinensi.

(Anno 1052.)

[Gattula, *Hist. Casin.*, 117.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, RICHERIO abbati monasterii beatissimi Christi confessoris Benedicti, quod est constructum in monte qui Casinus dicitur, in territorio Beneventano, cunctisque tuis successoribus juxta prædicti confessoris Benedicti statutum canonice illuc intrantibus in perpetuum

Quoniam quidem apostolicæ convenit censuræ Deo famulantibus omnis protectionis justa et æquissima semper, et indeficua adhibere munimina, quatenus possessa absque ulla juste inquietudine possideant, et injuste sibi subtracta recuperare valeant. Proinde cum partes pretransiremus Campaniæ, et apud S. Germanum sub prædicto monte positum commaneremus cum nostris confratribus quam pluribus videlicet archiepiscopis et episcopis, aliisque S. Petri, nostrisque fidelibus, tunc præfatus jam Richerius suprascripti monasterii benedicendi semper S. Benedicti abbatis cum suis confratribus, quorum unus vocatur Firmus, conquesti sunt Ecclesiam et cœnobiium jam dicti Benedicti sanctissimi privatam et nudatam ecclesia et monasterio S. Stephani juxta civitatem Terracinensem posito, quod prædictus et Deo dignissimus vir Benedictus, vivente corpore, construxerat. Denique ejus vitæ historiam a beatissimo papa Gregorio editam attulerunt in medium; ibique perquisitum inventum est ut qualiter isdem sanctus a quodam rogatus in ejus prædio monasterium construere, abbatem, præpositumque, qui illi esset secundus, in construendo delegavit cœnobio, denuntians diem quo esset adfuturus, ut singula eis ostenderet, quo construerent loca, officinas commanendis monachis, et advenientibus, seu suscipiendis hospitibus necessaria. Cumque promissæ diei nox perveniret in somnis, sanctissimus vir Domini, Benedictus, præfatis ambobus scilicet electo abbati ejusque præposito apparuit, eisque loca singula, ut promiserat, designavit. Quique quæ sigillatim viderant retulerunt sibi vicissim collatione mutua, non tamen visioni illi fidem accommodantes corporalem præstolati sunt præsentiam. Quem dum expectato minime vidissent die venisse, mæsti sunt reversi, conquerentes adversus Dei famulum se illum expectavisse, que minime juxta suam sponsonem advenisse. Quibus dum approbasset quod promiserat pro certo se complevisse dum uniformiter alternatim singulis apparuisset, et eadem loca singulis utilitatibus commoda ut uni et alteri ostendisset; præcepit itaque, ut sicut ex visione didicerant, ea perficerent: quod et factum est. Igitur hæc omnia cum confratribus nostris diligentissime respicientes veraque

esse cognoscentes, dignissimum arbitrati sumus, et censuimus præfatam S. Stephani ecclesiam monasticæ religioni a principio sui descriptam, sicut jam dictum est, juxta Terracinam positam prænominato, et præelecto SS. Confessoris Benedicti cœnobio reddere et apostolica auctoritate confirmare. Quatenus quæ ejus fundata est magisterio tibi Richerio abbati, cunctisque tuis successoribus juste in monasterium in monte Casino positum a Benedicto beatissimo Patre constructum intransitibus, atque præfatis, et sæpe nominati Benedicti monasterio et ecclesiæ prædictam sancti Stephani ecclesiam et monasterium cum omnibus suis pertinentiis reddimus, concedimus, et corroboramus. Constituentes igitur summa et apostolica censura constituimus, ut nulli cuiquam aliquo in tempore liceat prædictam invadere, vel subripere ecclesiam, aut in aliquo juste sibi ex competentibus eam ledere, vel minuire, vel directe injuste ei contendere, seu a monasterio sancti et beatissimi Benedicti monte Casino positum avellere, sive alienare, aut quidquid illi justo jam concessa quamvis videantur ab aliis nunc possessa, vel quæ tibi sunt adhuc concedenda, contra æquitatis justitiam subripere, invadere, seu divertire, vel aliquo modo contendere. Non imperator, aut rex, non, inquam, dux, vel marchio, comes aut vicecomes, non archiepiscopus, seu episcopus, aut aliquis cujusquam ordinis, sive potestatis munimine fultus, cujuscunque conditionis, vel sexus persona, contra hoc nostræ sanctionis privilegium adire audeat. Quicumque igitur contra hoc justissimæ moderationis decretum, atque privilegium, quod auctoritate apostolica, annuente Deo omnipotente, monasterio Deo dignissimi Benedicti, cunctisque illuc juste præordinatis abbatibus fecimus, confirmavimus, atque corroboravimus contraierit et rebellis existerit, nisi resipuerit, perpetuo confusus anathemate ultrices æternaliter pœnas sustineat. Conservator vero beatissimi Benedicti monachorum Patris, et ducis egregii precibus, et meritis auditus, ab omni reatu absolutus, benedictionis gratiam, et vitam adipisci mereatur æternam.

Data per manus Frederici diaconi, S. Romanæ Ecclesiæ cancellarii et bibliothecarii, vice domni Herimanni, archicancellarii atque Colonæ archiepiscopi, tertio decimo Kalendas Junii, domni Leonis noni papæ anno quarto, indictione quinta.

LXXI.

S. Leo IX Joanni episcopo et omnibus Terracinæ positis ecclesiam et monasterium S. Stephani monasterio Casinensi a sese restituta restituit.

(Anno 1052.)

[Gattula, *Hist. Cassin.* 118.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, JOANNI episcopo et omnibus Terracinæ positis vel in ejus consiliis S. Petri, nostrisque fidelibus, salutem cum benedictione apostolica.

Noverit dilectio vestra ecclesiam et monasterium

S. Stephani juxta Terracinam posita nos reddidisse, et confirmasse monasterio S. Benedicti, monte Casino positum cum omnibus suis pertinentiis, quæ sibi juste debentur. Proinde præcipimus auctoritate apostolica ut nullus privilegium quod eidem monasterio fecimus et corroboravimus audeat infringere, qui anathematis pœnam non vult incurrere; sed quicumque injuste aliquid detinet ex ea juste restituat, ut benedictionem habeat et æquam bonam voluntatem non verdat.

LXXII.

S. Leo IX monasterii S. Sophie Beneventani possessiones et privilegia confirmat.

(Anno 1052.)

[Mansi, *Concil.*, XIX, 687.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, SICEVOLPHO, dilecto nostro in Christo filio et abbati venerabilis cœnobii alinæ et coeternæ Domino Patri Sophie intra Beneventum, in loco nuncupato Urbe-Vetere, constructi, et post te in eodem cœnobio tuis successoribus canonice promovendis in perpetuum.

Ad hoc in sacerdotali culmine constituti sumus ut evellamus, necnon et destruamus, et ædificemus juxta ac plantemos in nomine ejus. Debito officii nostri exigente, optimum duximus diebus nostris, prout superna gratia concesserit, obvia quæque nobis illicita falce ecclesiasticæ disciplinæ demerere, et licitis copiam fructificandi passim suppeditare. Quamvis enim post nimiam calamitatem Beneventanorum, quam pertulerunt juste ob injuriam et superbiam Romanorum pontificum et dominorum imperatorum, postque eorum miserabilem et luctuosam satisfactionem, tibi jam dicto Sicevolpho, quem loco illius dejecti ac scelerati Gregorii, abbas immerito dicti, nec jam dicendi, ordinavimus, juxta petitionis tuæ tenorem, confirmamus ex integro præfatam abbatiam S. Sophie, cum ecclesiis, cortibus, villis, casalibus, vineis, terris, servis ac ancillis, omnibusque mobilibus vel immobilibus ad se juste pertinentibus, tam ea quæ hactenus acquirere potuit quam quæ deinceps liberalitate, collatione sive concessione quorumlibet religiosorum hominum poterit adipisci, atque prorsus, quæcunque concessa sunt illi, corroborata piorum imperatorum vel principum præceptis aut chirographis. Præterea auctoritate apostolicæ sedis Romanæ concedimus ac confirmamus tibi tuisque successoribus in perpetuum omnes in integrum oblationes vivorum ac defunctorum, quæ amodo et deinceps ipsi monasterio vel ecclesiis illi subjectis a quibuscunque personis datæ fuerint; liceat quoque ipsis monachis ex eadem congregatione eligere abbatem sibi, si inibi idoneum ad hoc officium invenerint: sin alias, undecunque possunt, dignum rectorem sibi eligant; et perpetuo maneat jam sæpe fatum cœnobium sub tutela seu jure sanctæ Romanæ Ecclesiæ liberum et immune ab omni subjectione ac jugo Casinensis monasterii: ita ut nec vox calumniatorum super hoc recipiatur

aliqua, sed penitus habeatur frivola et irrita, siquæ A
 rata controversiæ illius manifeste ac publice facta
 definitio a religiosis principibus Jandolpho, ac
 Pandolpho, magnatibus ac duobus eorum, quando
 prius Malepotus, deinde Joannes Casinenses abba-
 tes, adversus Ursuni ac Gregorium abbatiæ S.
 Sophiæ rectores, super hæc litem susceperunt. Obti-
 neat ergo et possideat semper libertatem anteces-
 sorum nostrorum privilegiis et imperatorum præce-
 ptis hæcenus sibi concessam et confirmatam, ita ut
 nullus deinceps imperatorum, regum, ducum vel
 principum, aut marchionum, nec ulla cuiuscunque
 dignitatis persona contra hanc nostram auctoritatem
 aut conditionem privilegiorum venire audeat, aut
 de bonis ejusdem abbatiæ per nos aut quoscunque
 concessis, usurpare, minuere aut alienare quidquam
 quocunque modo aut ingenio præsumat, ne sub
 judicio districti anathematis decidat. Porro quia ab
 aliquibus episcopis solent cœnobicia gravamina sus-
 tinere, nos vero alicui præjudicium nec volumus
 nec debemus facere; hoc tandem concedimus tibi
 hæc nostra auctoritate, ut si ab episcopo in cujus
 diocesi consistis, nequiveris ecclesiasticas ordina-
 tiones gratis et canonice acquirere, licentiam habeas
 a quocunque tibi tuisque acquirendi eas juste. Hujus
 nostri privilegii statuta infringere et cassare nullus
 aliquando quacunque arte præsumat, ne damnatio-
 nem ab initio a sanctis Patribus promulgatam pro
 sacrilegis incurrat. Nam quisquis hæc pio Divini-
 tatis respectu reverenter observaverit, confidimus
 quia a sancta Trinitate benedictionem habebit, et
 sortem nanciscetur cum eis qui præcepta Dominica
 servaverunt, et ad cœlestes thesauros terrena patri-
 monia transtulerunt.

Data xii Kal. Junii per manus Frederici diaconi,
 S. R. E. bibliothecarii, necnon et cancellarii vice
 domini Hermannii archicancellarii et Coloniensis
 archiepiscopi, anno domini Leonis papæ quarto,
 Indict. v.

LXXIII.

S. Leo IX Ecclesiæ Asculanæ possessiones et privilegia,
 potente Bernardo episcopo, confirmat.

(Anno 1052.)

[Ughelli, *Italia sacra*, I, 449.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, BERARDO D
 secundo episcopo Ecclesiæ et episcopatus S. Dei
 genitricis virginis Mariæ et beatissimi Christi
 martyris Emigdii, positæ in comitatu Esculano
 intra civitatem, cunctisque suis successoribus cano-
 nice illic intrantibus in perpetuum.

Quia divina largitate gratiæ B. Petro, apostolorum
 principi; regere, dispensare, et ab omni pravorum
 instigatione defensare, omnis commissa est Ecclesia,
 ut ejus pascitur doctrina, et ejus maniat et
 tutela, convenit nos, qui ejus vice apostolatus fun-
 gimus culmine, singulis Ecclesiæ justæ protectionis
 manus porrigere, quatenus, quod illis ad tutaminis
 proficit fulcimentum, nos expediat a debito quod
 debemus omnibus. Proinde rogatu D. supra nominati

Bernardi, episcopi S. Ecclesiæ Esculanae, apostolica
 auctoritatis munimen concedentes, et per eam
 præfato episcopo, cunctisque ejus successoribus
 canonice inibi inthronizatis, quæ ad honorem Dei
 genitricis semperque virginis Mariæ est dedicata,
 nec in inferioris liberalitatis præscriptum, sed obsta-
 culum et totius protectionis clypeum privilegii mu-
 nimen conferimus, ut ecclesia quæ nomini summi
 omnipotentis Regis martyrum est dedicata, sit etiam
 summi militis ejus filii scripto protecta gladioque
 defensa. Ideoque apostolica auctoritate providentes
 singula, quidquid juste eidem deferretur ecclesiæ,
 confirmamus et corroboramus tibi, ut nemo exinde
 eum audeat devestire, vel molestare, seu aliquam
 inquietudinem illi inferre: id est civitatem Escu-
 lanam ex integro cum ipsa sua portione de mou-
 stero Sancti Angeli, quod in ipsa civitate est con-
 structum, et monasterium Sanctæ Mariæ, in sancto
 monte positum, cum omnibus juste sibi pertinenti-
 bus, vel quæ inantea aliquorum justa datione
 legaliter pertinere poterunt. Castellum, quod dicitur
 Trione cum monasterio Sancti Laurentii cum
 omnibus pertinentiis suis, curtem de Massa cum
 ipso Pojo de valle lucida, curtem de Monte, curtem
 de Pazano, sicut in chartula Maynardi filii Sigolphi
 habetur et legitur. Castra quæ dicuntur Sculcula,
 Matrice, Spinetula; curtem de Ilica, curtem de
 Cariano, curtem de Core, curtem de Belenterio,
 curtem de Flaminiano, curtem de Api, curtem de
 Tarracina, curtem de Bapino, curtem de Vuasto,
 Promareso, curtem de Saxa, curtem de Salli,
 curtem de Patarco, curtem de Villa magna,
 et omnia quæ prædicto episcopo, tam in-
 supradictorum castrorum quam curtem de Monta-
 riolo intus civitatem Spoletanam, curtem de Paterno
 in loco qui Ponte dicitur, curtem de Primocasu,
 Gualdum de Languine, in Nursiamcasam, et curtem
 infra locum, ubi olim fuit civitas: curtem de Sala
 in eadem Nursia, Gualdum de Fesso, curtem Savelli,
 in comitatu item Esculano, in loco qui Aqua dicitur,
 castellum de Luco, et turrin de Fotiano, et Pojum
 de Quindodecimo, curtem Mazzanam cum salinis suis,
 castellum de Murro, castrum Fundanianum, montem
 Purum cum forestis et silvis, cum Pojo quod Clam-
 matorium dicitur, Plage cum castro Lasiario, Villa-
 magna cum Pojo, et castello, Cicianum, Montem
 Calvum, Bajuanum, castrum de Gualdo, curtem
 Agelli, castrum Luginianum, curtem Pupillianam,
 curtem S. Stephani, curtem de Paterno, et castrum
 de Spelunca cum ipsa curte de Valeriano, curtem
 de Bofiano, montem Andree, Pojum Silvistum, quod
 est ante castellum Gusianum, nec non et castrum
 de Spinetulo cum curte sua, quæ Francisca dicitur,
 curtem Fassianam, curtem Prostitulam, Pojum Va-
 lenterium, castellum de Ottavo, Pojum Gaminaldum,
 curtem Cervinariam, curtem Christianam, curtem
 de Vivario, curtem S. Felicis, Pojum de Pignole,
 curtem S. Martini, castrum de Corato cum Pojo
 Heliceti et Cismula, curtem Popiliano, curtem

Lauretianam, curtem Maltinianam, castellum Castellum, in Frondaria, curtem Porilem, curtem Dianam, curtem de Quarto, Castellum de Post-montes, curtem Capitulinam, curtem Paternionis, cum Pojo Avignonis, castellum de Callonnata cum suis curtibus, curtem Ciniani cum suo castello, curtem de Casule, et castellum de Vina.

Hæc omnia supranominata cum plebibus et ecclesiis singulis, earumque dotalibus, cum servis et ancillis, vilis, massariis, commendatis et colonis singulis, cum alibus et montibus, silvis, pratis, pascuis, vineis, olivis, cultis et incultis, aquis, molendinis, piscariis, piscationibus, salinis, aquarumque decursibus, nec non et armentis, equorumque forestis, seu omnibus juste sibi pertinentibus, in integrum confirmamus, atque apostolica auctoritate corroboramus. Decimas etiam, seu primitias, et cunctas oblationes fidelium vivorum et mortuorum eidem episcopatu juste et canonicè pertinentes tibi, juxta canonicam institutionem SS. Patrum, concedimus. Nec non et illud statuendo decernimus, ne aliquis episcopus, alicujus auctoritate, vel potestate suffultus audeat absque licentia nobis juxta præfati episcopi, ordinationes seu constitutiones aliquas facere, vel judicia disponere, seu clericos, aut presbyteros synodo quacumque distingere, vel fatigare. Statuentes igitur apostolica auctoritate, que servanda est ab omnibus, et in omnibus statuimus, et sub anathemate constringimus, ut nullus imperator, sive rex, nullus dux, vel marchio, comes, viccomes, castaldus, vel quilibet publice pariter exactor, seu cujuslibet hominis persona, cujuscunque sit ordinis, vel dignitatis, seu religionis, hanc pragmaticam privilegii sanctionem audeat refragare, vel in quoquam infringere; quod qui tentaverit a B Petro, apostolorum principe, anathemate divino percussus intereat, quia Dei Genitricem, eique famulantes offendere non timuit, Deumque hoc inspicere pro nihilo duxit, conservator vero benedictione suffultus apostolica a Deo omnipotente vitam consequatur æternam.

Data Kal. Julii per manus Friderici, diaconi S. R. E. bibliothecarii, et cancellarii vice D. Herimanni archicancellarii, et Coloniensis archiepiscopi anno D. Leonis IX, papæ IV, indict. V, actum Beneventi, in Dei nomine feliciter. Amen.

LXXIV.

S. Leo IX Luthbaldo, archiepiscopo Moguntino, pallii caphiæque (153) usum et (suoer nattum) (154) equitandi licentiam concedit.

(Anno 1052.)

[Gudeus, Cod. diplom. I. 17.]

LEO episcopus, servorum servus Dei, LUTHBALDO

(153) *Caphia*. Idem ac mitra, seu tegmen capitis, quod caput totum ambebat. (DUFRESNE, *Gloss.* I. V, t. III, pag. 1233 edit nov.).

(154) *Nattum*. Nactum vel nactus proprie est insigne festivi equi, a quibusdam quoque *Nacuum* vocatum. Insternebatur enim stragulo totus equus in festivitate, vel pompa. Atque inter eximia refere-

archiepiscopo Moguntino, dilecto filio nostro et fratri spirituali.

Si pastores ovium solem geluque pro gregis tui custodia die ac nocte ferre contenti sunt, et ne qua ex eis aut errando pereat, aut ferinis laniata moribus rapiatur, oculis semper vigilantibus circumspiciant; quanto sudore, quantaque cura debent esse pervigiles, nos qui pastores animarum dicimur. Attendamus, et susceptum officium exhibere erga custodiam Dominicarum ovium non cessemus, ne in die districti examinis pro desidia nostra ante summum Pastorem negligentia reatus excruciet, unde modo honore, reverentia, inter ceteros sublimiores judicamur.

Pallium autem fraternitati tuæ ex more, ad missarum solemniam celebranda concedimus, quo tibi, non aliter, Ecclesiæ tuæ privilegiis in suo statu manentibus uti concedimus, quam predecessores prædecessoresque tuos usos esse, incognitum non habes. Videlicet in die natalis Domini, in Epiphania, in cæna Domini, in Sabbato sancto, in die resurrectionis Domini, in Ascensione Domini, in die sanctæ Pentecostes, in festivitibus S. Mariæ, natalitiis apostolorum, in festivitate S. Martini, et SS. Albani, Sergii et Bacchi, Aurei et Justinæ; in ordinatione episcoporum et clericorum, in die natalis tui, in dedicatione ecclesiæ.

Et quia in loco filii te diligimus, duos hos dies quos prædecessores tui non habuerunt, octavam scilicet Domini, et festivitatem omnium sanctorum, tibi charitative concedimus. Insuper et caphiam tibi permittimus, et super nattum equitare concedimus, et crucem ante te deferendi licentiam damus. Et si quid in ecclesia tua, vel suffraganorum tuorum acciderit, quod iudicium apostolicum, vel apostolici legati presentiam expetat, et tanta necessitas urget ut exspectare nulla ratione valeatis, nostra vice vos terminare apostolica auctoritate judicamus.

Quarum dignitatum honor, quia modesta actuum vivacitate servandus est, hortamur, ut ei cuncta morum tuorum ornamenta convenient, quatenus auctore Deo recte utrobique possis esse conspicuus. Itaque vita tua filiis tuis sit regula in ipsa. Si qua tortitudo illis injecta est, dirigant; in ea quid imitentur aspiciant, in ipsa se semper considerando proficiant; ut tuum, post Deum, videatur esse, bonum quod vixerint. Cor ergo neque prospera, que temporaliter blandiuntur, extollant, neque adversa deficiant, sed quidquid illud fuerit, virtute patientiæ devincatur.

Nullum apud te locum odia, nullus favor indiscretus inveniatur. Discretionem mali agnoscant. lu-

batur privilegia, si cui episcopo in processione Palmarum, et feria secunda post Pascha, equo alio qui odone seu nacta coopertus erat, insidere et procedere facultas data fuerat. Quod nulli plane licebat absque speciali concessione. — (Idem voce *Equus*, t. III, p. 119, add. t. II, p. 134, v. *Nactum*.)

scilicet apud te culpabilem suggestio mala non faciat. Nocentem gratia non excuset; remissum te delinquentibus non ostendas, ne quod ultus non fueris, perpetrari permittas.

Sit in te et boni pastoris dulcedo, sit etiam iudicis severi discretio. Iram iudicio refrena, et censure disciplinæ sic utere, ut et culpas serias, et a dilectione personarum quas corrigis non recedas. Misericordem te in omnibus operibus exhibe, et non sit personarum acceptio apud te. Nullius faciem contra iustitiam accipias, nullum quærentem iustitiam despicias. Custodia in te æquitatis excellat, quatenus Deo miserante et annuente talis possis existere qualem sacra lectio percipit, dicens: *Oportet episcopum irreprehensibilem esse* (1 Tim. III, 2). Sed his omnibus salubriter uti poteris, si charitatem, quæ est mater virtutum, habueris. Ecce, frater charissime, inter multa alia ista sunt sacerdotii, ista sunt pallii: quæ si studiose servaveris, quod foris ostenderis accepisse, intus habes.

Sancta Trinitas fraternitatem vestram gratiæ suæ protectione confortet, atque ita in timoris sui via nos dirigat, ut post vitæ hujus amaritudinem, pervenire mereamur ad æternæ felicitatis interminabile gaudium, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit: omnibus Deum diligentibus evidentissime, certissime promissum.

Data per manus Friderici archidiaconi bibliothecarii et cancellarii S. Romanæ Ecclesiæ sedis apostolicæ; vice domini Hermannii Coloniensis archiepiscopi archicancellarii. Quinta decima Kal. Novembr.; anno Dominicæ Incarnationis MLII. Indictione vi, anno domini Leonis IX papæ quarto.

LXXV.

S. Leo IX Hartwigi Bambergensis et Adalberonis Wirziburgensis episcoporum liti, præsentis Heinrici imperatoris, Bambergæ composita, ecclesiæ Bambergensis possessiones et privilegia confirmat.

(Anno 1052.)

[Pertz, *Monum. Germ. Hist. Script.* IV, 802.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, Hartwico Babenbergensi episcopo sibi que canonice in sede episcopatus successuris in perpetuum, æternam in Domino salutem.

Cum, exigente cura pastorali totius sanctæ Dei Ecclesiæ, nobis Dei providentia commissæ, in partes Germaniæ venissemus quæ orientali Franciæ adjacent, prece dilectissimi filii nostri Heinrici, secundi imperatoris et tertii regis, ac supra fati dilectissimi confratris nostri episcopi Hartwici, Babenberch venimus, et in die natalis beati Lucæ evangelistæ, inter missarum solemnium, cum verbum Dei haberemus ad populum, præsentis nominato charissimo filio nostro Heinrico, et episcopis quamplurimis, astantibus etiam laicis et diversis potestatibus sæculi, relecta sunt prædecessorum nostrorum privilegia, quibus idem locus fundatus et corroboratus est auctoritate Romana sanctæ sedis apostolicæ. Relecta est ibi et conscriptio et confirmatio Heinrici Wirziburgensis episcopi, qua prædictam Babenbergensem

et ecclesiam banno episcopali et episcopi termino, accepta placita commutatione, firmavit; quæ sic octa est:

Dum Henricus, in imperio primus, in regno secundus, divini ignis amore succensus, de prædiis quæ Dei gratia hæreditario jure in suæ possessionis dominium pervenerant, Dei servitium augere, construendo episcopatum atque ordinando, desideraret, quo id legitime rationabiliterque fieri potuisset, Henricum venerabilem Wirziburgensis ecclesiæ provisorem, quatenus prædictum locum Babenberch nuncupatum, cum pago qui Ratenzgowo dicitur, qui ad suæ dioceseos statum pertinere videbatur, de suo jure in ejus jus ad id perficiendum transfunderet, studiose cœpit flagitare. Qui, quoniam justæ et rationabiles causæ videbantur, ejusdem invictissimi regis petitionibus acquiescens, cum communi clerici sui atque militum necnon totius populi consilio et consensu, præfatum locum cum prædicto pago, tribus parochianis ecclesiis cum suis adjacentiis exceptis quarum nomina sunt hæc, Wachenrode, Lonerstat, Mulihusen, omni postmodum remota contradictione, suæ potestati tradidit; alterius autem pagi, qui Volefelt nominatur, in quo præfatus locus situs est, partem eidem regi concessit, quantum est de Babenberch usque ad flumen Uraha, de Uraha in Ratenzam flumen, et sic juxta decursum ejusdem fluminis in Moin, et inde ad rivulum Wichibach, deinde ad caput ejusdem rivuli, sicque qua citissime ac proxime perveniri potest ad Uraha. Et ut hæc traditio firma et inconvulsa permaneret, ipse prædictus præsul Henricus cum canonicis suis corroboravit et subscripsit.

Qua conscriptione relecta, cum juxta votum omnium, ut semper justis operibus favorem debemus, et nos prædictum venerabilem locum apostolica auctoritate vellemus corroborare, ipse prænominatus ejusdem loci episcopus, Hartwicus, proclamationem suam fecit quia locus suus a clericis Adalberonis Wirziburgensis episcopi temeraria præsumptione invasus esset. Quod nos, quia utrique episcopi præsentis aderant, inter quos causa stabat, ibidem volentes discutere, Adalberoni episcopo, a quo injuria illata erat, deliberationem fecimus, ut objectionem hanc, si posset, refelleret; si non, justitiæ satisfaceret. Tunc ille, inito cum suis omnibus qui aderant clericis et laicis consilio, regrediens ad ambonem, de illata injuria se cum satisfactione excusavit, et de omnibus quæ ad bannum et episcopalem justitiam et potestatem Babenbergensis episcopi pertinerent, extunc et deinceps renuntiavit, exceptis his causis quas de bonis utriusque episcopii ipsi inter se episcopi possent legaliter definire. Verum nos, sicut semper de propectu gaudemus fidelium et justis operibus debemus augmentum, eundem locum Babenbergensem, ab antecessoribus nostris corroboratum, apostolica auctoritate ibidem viva voce corroboravimus, et eandem corroboracionem nunc etiam litteris signavimus, ut eundem lo-

cum et omnia, quæ ibidem Deo sanctoque Petro a A
 felicia memorie Heinrico, secundo rege et primo
 imperatore, tradita sunt, et que in posterum jure
 acquiri possunt vel juste acquisita sunt, prælia,
 mancipia, aurum, argentum, pallia, vasa, ornamenta
 vel alia utensilia, nemo audeat in perpetuum subri-
 pere, auferre aut commutare, nisi ad utilitatem ejus-
 dem ecclesie; sed episcopus ejusdem loci, vel qui in
 perpetuum ejusdem fuerint successores, securam eas
 tranquillitate possideant, ac liberam habeant pote-
 statem omnes res et proprietates ejusdem loci ordi-
 nare atque componere vel etiam augmentare, dissi-
 pare vero atque confundere nullam habeant inde
 potestatem aut dominationem. Insuper pro nostra
 auctoritate sancimus ut in terminis ac rebus ejus-
 dem ecclesie nulla sit infestatio tyrannorum vel alio-
 rum quorumlibet hominum pravorum, sive sint in
 civitate ipsa Babenberch, sive in castellis, villis,
 servis, ancillis, tributariis, decimis, forestis, silvis,
 venationibus, piscationibus, molendinis, campis,
 pratis, pascuis, agris cultis et incultis; aut quid-
 quid modo illuc pertinet aut in futurum juste
 acquiri poterit, per nostræ apostolicæ auctori-
 tatis privilegium corroboratum, in secura permaneat
 quiete. Nullus ibi comes aut iudex placitum seu di-
 strictionem aliquam facere vel tenere audeat, nisi
 quam per concessionem gloriosissimi imperatoris
 secundi Heinrici, vel successorum ejus episcopus
 ejusdem loci deliberaverit. Nulla in aliqua dignitate
 posita magna parvaque persona per violentiam irruat.
 Sit ille episcopus liber, Romano tantum mundi-
 bardo subditus, quatenus episcopus liberius et de-
 lectabilius cum clericis suis servitio Dei possit in-
 sistere, et Heinrici primi imperatoris, ejusdem loci
 venerabilis fundatoris, nostrique, scilicet Leonis
 noni papæ, ac nostrorum successorum, Heinrici
 quoque charissimi filii nostri secundi imperatoris, at-
 que omnium, quibus debitores sunt, memoriam ju-
 giter habere. Sit tamen idem episcopus suo metro-
 politano episcopo Moguntino, in canonicis causis
 tantummodo, subiectus et obediens. Deliberatis igitur,
 sancitis ac corroboratis omnibus supra dictis
 rebus, eidem sancto loco placuit addendum insigne
 honoris ecclesiastici a nostra apostolica auctoritate,
 ducti amore et reverentia Clementis, piæ memoriæ
 prædecessoris nostri, quem Deus miro dispositionis
 ordine a prælacione hujus loci ad sanctæ Romanæ
 catholicæ et apostolicæ Ecclesie apicem dignatus est
 accersire, et mirabiliter e Romanis finitimis defun-
 ctum corpus ejus reducere, volens hanc ecclesiam,
 ut æstimamus, quasi novam tanto decoratam esse
 patrono, Romanamque contentam et sufficientem,
 præteritis et futuris Patribus manere ornatam. Quin
 etiam, amore et desiderio fratrum, qui nos in suis
 recipere ecclesiasticis stipendiis et quotidianis, unum
 nostra vicissitudine regere fratrem, mitras gestandi
 concedimus licentiam, ea scilicet ratione ut ab epi-
 scopo provideantur digniores et honestiores presby-
 teri et diaconi, qui bonis moribus vel maturis ætati-

bus vel etiam prælacionibus ipsius loci emneant,
 his videlicet diebus, in nativitate Domini et Salvato-
 ris nostri Jesu Christi, et in cœna Domini, et in
 Sabbato sancto et in die gloriosæ Resurrectionis
 ejusdem, et sancto Pentecostes, et in die sancti
 Georgii, et in die sanctorum Petri et Pauli, et As-
 sumptionis beatissimæ Mariæ et sancti Dionysii,
 pro reverentia nostri prælibati prædecessoris domni
 Clementis papæ, cujus anniversarius dies tunc ab
 eisdem fratribus agitur, et in anniversario die domni
 Heinrici imperatoris, ejusdem loci venerabilis con-
 structoris. His vero concedimus hanc dignitatem
 qui tantum specialiter excubant vel deserviant
 apud prædicti prædecessoris nostri sepulcrum. Con-
 tentos tamen his sanctis diebus fore, nec ultra a
 quoquam temere usurpari, ne honor proprius apo-
 stolicæ sedis vilescat. Hæc vero omnia supra dicta
 observari et custodiri in perpetuum, nostra apo-
 stolica auctoritate decernimus, confirmamus et cor-
 roboramus. Qui vero, quod absit, hujus nostri privi-
 legii temerarius transgressor extiterit, Dei, et be-
 tissimæ Mariæ, et beatorum Petri et Pauli omnium-
 que sanctorum et nostra æterna maledictione maledi-
 catur, et perpetui anathematis vinculis innodetur,
 nisi digna satisfactione respuerit et canonice satisfac-
 erit. Qui autem pio corde hujus observator privi-
 legii extiterit, Dei omnipotentis et almæ Mariæ et
 beatorum apostolorum Petri et Pauli benedictione
 ditatus, æterni regni particeps fieri mereatur.

C Data per manus Friderici diaconi bibliothecarii et
 cancellarii sanctæ Romanæ catholicæ et apostolicæ
 Ecclesie, anno Dominicæ Incarnationis 1052, 2mo
 pontificatus domni Leonis noni papæ IV.

LXXXI.

S. Leo IX Hartwigo, episcopo Bambergensi, rogatu
 Heinrici imperatoris, pallium mittit ter in anno
 utendum.

(Anno 1055.)

[Pertz, *Monum. Germ. Hist. Script.* IV, 801.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, Hartwigo
 Babenbergensis Ecclesie venerabili episcopo, perpetuam
 in Domino Jesu Christo salutem.

Si pastores ovium solem geluque pro gregis sui
 custodia die ac nocte fore contenti sunt, et ut ne
 qua ex eis aut errando pereat, aut ferinis laniata
 morsibus rapiatur, oculis semper vigilantibus cir-
 cumspectant, quanto sudore quantaque debemus
 pervigiles esse diligentia nos qui pastores animarum
 dieimur? Attendamus et susceptum officium exhibere
 erga custodiam Dominicarum ovium non cesseramus,
 ne in die divini examinis, pro desidiosa nostra, auto
 sumum Pastorem negligentie reatus nos excruciet
 unde modo honoris reverentia sublimiores inter cæ-
 teros judicamur. Ad missarum itaque solemnium cele-
 branda fraternitati tuæ pallium transmittimus, quod
 antecessoribus tuis nunquam ante concessum, modo
 tibi primo concedimus, rogatu dilectissimi filii nostri
 imperatoris Heinrici, et pro veneratione antecessoris
 tui, piæ memoriæ domni papæ Clementis, et pro

memoria Heinrici imperatoris primi, præfatæ ecclesiæ constructoris benignissimi. Quo tibi ter in anno uti permittimus, salva auctoritate domnæ metropolitane Moguntinæ ecclesiæ, scilicet in die sanctæ Resurrectionis, et in natalitiis apostolorum Petri et Pauli, et in solemnitate sancti Dionysii, eo quod tunc anniversarius dies celebratur domini papæ Clementis supra memorati; hancque diem sanctam apostolica auctoritate statuimus celebrem esse per totum episcopatum. Cujus quoniam indumenti honor modesta actum vivacitate servandus est, hortamur ut eorum tuorum ornamenta convenient, quatenus auctore Deo recte introitusque præsis esse conspicuus. Itaque vita tua filiis tuis sit regula. In ipsa si qua tortitudo illis injecta est dirigatur, in ea quod iniquitatem aspiciant, in ipsa considerando semper proficiant, ut tui post Deum videatur esse quod bene vixerint. Cor ergo tuum neque prospera, quæ temporaliter blandiuntur, extollant, neque adversa deiciant, sed quidquid illud fuerit, virtute patientiæ devincatur. Nullum apud te locum odia, nullum favor indiscretus inveniant. Misericordem te, prout virtus patitur, pauperibus exhibeo. Oppressis defensio tua subveniat, opprimentibus moderata erectio contradicat. Nullius faciem contra justitiam accipias, nullum quærentem justa despicias. Custodia in te æquitatis excellat, ut nec divitem potentia sua aliquid apud te extra viam suadeat rationis audire, nec pauperem de se sua faciat humilitas desperare, quatenus, Deo miserante, talis possis existere qualem sacra Lectio præcipit, dicens: *Oportet episcopum irreprehensibilem esse* (1 Tim. iii, 2). Sed his omnibus salubriter uti poteris, si magistram charitatem habueris. Quam qui secutus fuerit, a recto aliquando tramite non recedit. Ecce, frater charissime, inter multa alia ista sacerdotii, ista sunt pallii. Quæ si studiose servaveris, quod foris accepisse ostenderis, intus habebis. Sancta Trinitas fraternitatem vestram gratia suæ protectionis circumdet, atque ita in itinere sui via nos dirigat, ut post hujus vitæ amaritudinem ad æternam simul pervenire dulcedinem mereamur.

Data III Nonas Januar., anno domini Leonis papæ noni IV, indictione VI.

LXXVII.

S. Leo IX Ecclesiæ Hamburgensis privilegia confirmat et Adalberto archiepiscopo pallii mitræque usum concedit.

(Anno 1055.)

[Lappenberg, Hamburg. Urkund., I, 74.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, dilecto confratri nostro ADALBERTO, venerabili archiepiscopo Hammaburgensis Ecclesiæ, tibi tuisque successoribus in perpetuum.

Convenit apostolico moderamini pia religione polentibus benivola compassione succurrere et poscentium animis alacri devotione impertiro assensum. Ex hoc enim lucri potissimum præmium apud conditorem omnium Dominum procul dubio promeretur, dum venerabilia loca opportune ordinata ad meliorem fuerint per nos statum perducta. Igitur

A quia postulasti a nobis quatenus archiepiscopatum Hammaburgensis Ecclesiæ totum in integrum tibi successoribusque tuis confirmaremus, sicuti a prædecessoribus nostris, videlicet Nicolao et Agapito et Benedicto hujus apostolicæ sedis episcopis, decretum est. Inclinati precibus vestris, apostolica auctoritate concedimus et confirmamus cum omnibus generaliter atque specialiter ad eundem præfatum archiepiscopatum vestrum pertinentibus, scilicet omnia quæ vestri antecessores suis laboribus acquisierunt, vel etiam amore æternæ patriæ tibi a Christocolarum fidelibus largita sunt vel largiuntur. Cum illis etiam, qui hoc tempore ad Christi conversi sunt fidem, protegente Dei gratia, videlicet episcopos in omnibus gentibus Sueonum seu Danorum, Norvegiarum, Island, Scridevinnum, Gronlant et universarum septentrionalium nationum, nec non etiam in illis partibus Sclavorum quæ sunt a flumine Pene usque ad fluvium Egidre, ita ut sub tua tuorumque successorum, Hammaburgensis Ecclesiæ archiepiscoporum maneat potestate, vel quidquid tuo tuorumque successorum laboris certamine, divina favente gratia, ab errore perfidie sive hominum sive locorum ad religionem Christianam acquiri potestis, tibi tuisque successoribus perpetualiter tenere censemus. Et insuper decrevimus et sancimus nullum archiepiscoporum, vel Coloniensem vel alium quemlibet, in tua diœcesi ullam sibi vindicare potestatem. Quinimo et ipsis et omnibus omnino suademus cultoribus veræ religionis, ut adiutorium et solatium tibi tuisque successoribus in omnibus administrent, quatenus pro gratia hujus beneficii plenam recipere mercedem a Domino mereantur, quoniam omnia quæ proficua Ecclesiæ probantur existere et divinis non impugnant præceptionibus, efficienda et præbenda, omnipotentis Dei auctoritate et beatorum apostolorum Petri et Pauli esse non dubitamus. Et hoc nostro decreto decernimus, secundum prænominati bonæ memoriæ Nicolai papæ et Benedicti papæ et Agapiti papæ sanctionem, ipsas diœceses, Hammaburgensem scilicet et Bremensem, non duas sed unam esse et vocari. Omnem quoque adversantem vel contradicentem atque piis nostris studiis quolibet modo insidiantem anathematis percusimus mucrone perpetuaque ultionis reum diabolica sorte damnamus, ut culmen apostolicum, more prædecessorum nostrorum causamque Dei pio aspectu [pro affectu] zelantes, ab adversis hinc inde partibus muniamus.

Insuper apostolica auctoritate jubemus atque suademus episcopis Halversæthensis et Hildedeneshensis et Bodalbruniensis et Mimiudensis et Ferdensis Ecclesiarum, ut salva in omnibus debita subjectione archiepiscoporum suorum, tibi tuisque successoribus solatium quantumcunque possunt, per omnia præbeant ad lucra animarum quærenda, sic tamen ut jam Domino acquisiti et acquirendi tuo tuorumque successorum archiepiscopatus subjecti permaneant.

E: quia legatione apostolicæ sedis et vice nostræ

in gentibus supradictis decrevimus te fungi, quem admodum et beatissimus Bonifacius, Moguatinus archiepiscopus, a reverentissimis prædecessoribus nostris, Gregorio secundo et Gregorio tertio atque Zacharia, quondam legatus Germanicus est constitutus sanctæ Romanæ et apostolicæ sedis privilegio, decernimus te tuosque successores non tantum antiquis, sed etiam secundum meritorum incrementa novis ampliare honoribus, si tamen exemplo supradicti martyris Bonifacii sacramento et debita subjectione semper præsto sint obedire nobis nostrisque successoribus in apostolica sede. Igitur, juxta suprascriptum tenorem concedimus et per te tuis successoribus in perpetuum licentiam ordinandi episcopos infra diocesim seu provinciam vestram vel certe per provincias gentium supradictarum, quascunque a D
 omine Christi tam per vos quam per nuntios vestros adducere, proveniente et subsequente divina gratia, valueritis. Simul etiam concedimus pallio uti, sicut a prædecessoribus nostris dignoscitur vobis concessum fuisse, id est in Nativitate et in octava Domini, et in Epiphania et in Purificatione sanctæ Mariæ, in Palmis, in Cæna Domini, in die sancto Paschæ, in Ascensione Domini, in Pentecostes die, in festivitate sancti Joannis Baptistæ, in natalitiis omnium apostolorum, in Assumptione, in Nativitate et Annuntiatione sanctæ Mariæ, in festis beatorum martyrum Laurentii et Mauricii, et in festivitate beati Michaelis archangeli, et in festo Omnium Sanctorum atque beati Martini episcopi, et in festivitibus sanctorum, quorum corpora requiescunt in ipso archiepiscopatatu, et in consecratione episcoporum atque ecclesiarum et in vestræ ordinationis die. Et insuper crucem ante vos portandi. Ad hæc super nactum equitandi licentiam concedimus in solemnibus diebus et locis congruis, quod quidem bonæ memoriæ papa Clemens secundus, interventu nostri dilectissimi filii Heinrici imperatoris, vobis concessit. Et quia devotionem tuam, quæ gentibus evangelizare cupit, cognoscimus, ex nostra munificentia superaddimus præfato tuo honori, pallio uti etiam Sabbato sancto Paschæ in sanctæ crucis Inventione et in protomartyris Stephani festivitate, caput quoque tuum mitra, quod est insigne Romanorum, insigniri. Et si quis huic nostræ auctoritatis privilegio contraire vel in aliquo illud temerare tentaverit, anathema sit. Qui vero pie observaverit, gratiam et benedictionem consequatur.

Datum viii Idus Januarii per manum Friderici diaconi, sanctæ Romanæ Ecclesiæ bibliothecarii et cancellarii, vice domni Hermannii, archicancellarii et Coloniensis archiepiscopi. Anno domni Leonis noni papæ iv, indictione vi.

Bene valete.

(135) De Sancti Martini monasterio, quod Vaticanam templi choro inservientem una vetus fuit domicilium, honoritur sanctus pontifex Leo quartus. Insigne cænobium perit in extruenda nova S. Petri basilica,

LXXVIII.

S. Leo IX Ecclesiæ Olivolensis et Dominici episcopi possessiones libertatenque confirmat.

(Anno 1053.)

[Ughelli, *Italia sacra*, V, 1217.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, Olivolensi Ecclesiæ, et per eam Dominico episcopo ejusque successoribus canonice promovendis in perpetuum.

Convenit apostolico moderamini pia religione politentibus locis congruæ defensionis impertiri suffragium, eisque benevola compassione succurrere, ut nobis a Domino possit merces provenire, cum ad meliorem statum fuerint nostro studio perducta vel confirmata. Quapropter sub apostolica et canonica auctoritate confirmamus præfatæ Olivolensi Ecclesiæ, atque præfato Dominico episcopo, suisque legitime successoribus in perpetuum, quicquid hactenus juste acquisivit, et deinceps nihilominus juste acquirere poterit, ita ut imperator nullus, dux nullus, sencomes, aut alia quælibet major minorve persona quidquam inde alienare, vel usurpare præsumat. Interdicimus quoque apostolicæ auctoritatis privilegio ut nullus patriarcha, seu comprovincialis, vel quilibet alius episcopus, in ipsa diocesi sine consensu episcopi ipsius, confirmationes, consecrationes ecclesiarum, aut clericorum, sive sanctimonialium, vel excommunicationes, seu absolutiones, seu synodum, nisi forte provincialem, facere audeat, nec clericos ipsius, tam ab eo, quam a quocunque ordinatos quisquam judicare, aut defendere contra eundem episcopum canonice eos tractare volentem præsumat. Et si quis hujus nostri privilegii audacter temerator extiterit, donec respiscat, anathema ei a Deo, et S. Petro, et a nobis fiat. Porro qui pietatis respectu obedienter observator fuerit, benedictionis et vitæ æternæ particeps sit. Amen.

Datum in Idus Martii per manus Friderici diaconi S. apostolicæ sedis bibliothecarii et cancellarii, vice domini Hermannii, archicancellarii et Coloniensis archiepiscopi, anno domini Leonis IX papæ v, ind. vi.

LXXIX.

S. Leo IX ecclesias monasterio Sancti Martini subditas, una cum prædiis ac juribus enumerat, et Sancti Petri canonicis confirmat.

(Anno 1053.)

[*Bullar. Vatic.*, I, 22.]

In nomine Domini, amen. Hoc est exemplum, sive transumptum cujusdam litteræ apostolicæ sanctæ recordationis Leonis papæ noni, ejus vera bulla plumbea cum filo canapis pendente, more Romanæ curiæ, bullatæ, non vitiatæ, non abrasæ, non cancellatæ, neque in aliqua sui parte suspectæ, sed omni prorsus vitio et suspitione carentis, cujus tenor per omnia talis est.

Leo episcopus, servus servorum Dei, Joanni archipresbytero venerabilis ecclesiæ Beati Petri apostoli, et ejusdem ecclesiæ canonicis in monasterio Sancti Martini (135) nunc ordinatis et ordinandis, ut in

olim, teste Libro Ponticali in S. Leone IV aliusque locis, eidem Vaticanæ basilicæ cohærebat; vel, ut aiunt Mollus et Romanus, situm erat post S. Petrum, sive post absidam in introitu ecclesiæ Sancti

choro Beati Petri die noctuque divina officia decantent in perpetuum.

Convenit apostolico moderamini pia religione pol-
lentibus benevola compassione succurrere, ac poscen-
tium animis alacri devotione impertiri assensum. Ex
hoc enim lucri potissimum præmium apud condito-
rem omnium Deum promeremur, si venerabilia loca
ordinata ad meliorem fuerint statum sine dubio per-
ducta. Igitur quia postulastis a nobis quatenus con-
firmaremus quæ a sanctissimo Leone quarto papa,
et a quibusdam pontificibus Romanis, vobis sunt
concessa et per privilegia confirmata, ob amorem
Dei omnipotentis, et beati Petri apostolorum princi-
pis, et Aureæ Romanæ defensoris, et beati Martini con-
fessoris, cujus ecclesia est sita post absidam in introitu
ipsius (136) ecclesiæ juxta ferrata (137), vestris præ-
decessoris nostri Leonis quarti, et Caroli imperatoris,
et aliorum Romanorum pontificum Joannis decimi, et
Joannis noni decimi (138) præsentis scripti privilegio
confirmamus, statuentes quascunque possessiones,
quæcunque bona eidem venerabili monasterio juste
perferunt, et in futurum concessione pontificum,
oblatione fidelium, seu aliis justis modis annuente
Domino poterit acquirere, firma vobis vestrisque suc-

A ccessoribus, et illibata permaneant. In quibus hæc
propriis duximus exprimenda vocabulis, videlicet
ecclesiam Domini nostri Salvatoris (139) quæ vocatur
Schola Francorum (140) una cum suis possessionibus,
et usibus, et utilitatibus, quas Carolus imperator
ecclesiæ Sancti Salvatoris donavit, et per privilegium
confirmavit, et Leo quartus privilegio concessit; et
census quos de ultramontanis partibus, annuatim
statuerunt mitti (141) et recipi per manus ministro-
rum, concedimus eidem monasterio permanentos
ad utilitatem eorum qui in Christo beati Petri Deo
alacri animo serviunt; positam juxta murum civi-
tatis Nobiæ, quæ vocatur Leoniana, super Terrio-
nem, constitutam ad sepulturam omnium hominum,
de qualibet parte mundi Romam venientium, quali-
cunque ex causa, sicuti a Leone quarto concessum
est dictæ ecclesiæ sancti Salvatoris. Sed si de ultra-
montanis partibus fuerint peregrini et advenæ, divites
et pauperes, nobiles vel ignobiles, quoscunque mori
contigerit in hac alma urbe Roma, vel in circuito ejus
sicuti ab Alba (142) usque Sutrium omnes in jam dicta
Enteria Salvatoris sepeliantur, nobiles et ignobiles,
divites et pauperes, advenæ et peregrini, aut ubi vos
jusseritis si necessitas compulerit; nullus præsumat
aliquem illorum, aut bona ejus occultare, aut contra

Petri. Consulenda Alphar. Tabula Ichnograph. cu-
jus lit. a enucleate docet hoc monasterium antiquitus
existisse, ubi nunc aram, Veronicæ vocabulo, in-
signitum cernimus. Illud nimia vetustate quassatum
pene omne a fune lamenti restauravit D. Leo III, ac
quinquaginta circiter post annos, iterum fatiscens,
reparavit alter Leo hujus nominis IV. Missa facimus
bona quam plurima vetustissimo huic cœnobio, cujus
meminit Stephanus II, ut in epist. ad Frebradum,
a Romanis pontificibus collata, atque in Libro Pon-
tific. aliisque auctorib. recensita. Id autem silentio
prætereundum non est quod scripto tradidit Ven.
Beda, Hist. Angl., lib. iv, cap. 18. Loquitur enim de
venerabili Joanne archicantore ecclesiæ Sancti Petri,
et abbate monasterii beati Martini, qui, Bischope ab-
bate, cognomine Benedicto, S. Agathonem pontifi-
cem rogante ut in monasterio suo cursum canendi
annuum, sicut ad Sanctum Petrum Romæ agebatur,
ædoceret; ipsoque jubente Agathone Angliam pro-
fectus, ejusdem Bischopi satisfacit votis, atque synodo
Hedfeldensi interfuit, pariterque catholicæ fidei
decreta firmavit. At illud notatu dignius quod S.
Leo IV, antiquam inter S. R. E. presbyteros cardina-
les cooptaretur, in eo, de quo tractamus cœnobio,
monachi vitam egit, quemadmodum ejus biographus
apud Anast. Biblioth., Petr. Mallius, aliique testan-
tur.

(136) Vaticanam basilicam intelligo, cujus porta oc-
cidentem spectans, penes Alphar. tabulam signata
num. 13, ut in ipsam veterem Sancti Petri basilicam
aditum præbebat, ita in Sancti Martini monaste-
rium ejusque ecclesiam recta ducebat.

(137) Quid sibi velit vocabulum *ferrata* colligere pos-
sumus ex Petro Mallio, qui, cap. 13 Hist. Sacr. apud
Hollandian., tom. VII, Junii, pag. 41, refert, corpus
S. Xisti P. et M., conditum fuisse juxta ferratam
prope corpus beati Petri, ubi adhuc est arcus de mo-
sibo, etc. Id ipsum prodit Liber pontificalis, in quo
legimus, Paschalem I, in Sancti Petri basilica ante
aditum qui ducit ad corpus S. Petri, in loco ferrato,
aram beato Xisto P. construxisse.

(138) Istorum pontificum Diplomata sedulo quæsi-

vimus, at nullibi invenimus.

(139) Nostra ætate adhuc prostant vetustissimæ
hujus ecclesiæ parietes; namque definiunt sacræ
Inquisitionis palatium quæ respicit portam equitum
C levis armaturæ, vulgo *dei Cavallegieri*. Variis nomi-
nibus, nempe S. Salvatoris de Terrione, de Ossibus,
de Magella, veteres templum hoc appellarunt, quod
a Carolo Magno exstructum fuisse ad peregrinorum
sepulturam, multa quidem non spernendæ antiqui-
tatis monumenta testantur. Hæc inter non ultimum
tenet locum celebre a Franc. M. Turrigio ex Vaticanæ
basilicæ Tabularia publica luce donatum in Lib.
de Crypt. Vaticanis, ejusdem Caroli privilegium, de
cujus file a nobis disserendum erit, cum de impera-
torum et regum diplomatibus sermonem instituemus.
Inventarium ecclesiarum et hospitalium nec non
monasteriorum Vaticanæ Basilicæ subjectorum,
anno circiter 1500, a Joanne Card. Cajetano elucub-
ratum, multa habet de ecclesia Sancti Salvatoris,
de qua nunc agimus. Item, inquit, subjicitur dictæ
sacrosanctæ basilicæ princ. Apost. de urbe ecclesia
Sancti Salvatoris de Terione quæ a Carolo Magno
imperatore ad sepulturam omnium ultramontanorum,
etc. Quæ sequuntur videre licet apud Turrig. mox
laudatum, pag. 525 et 526, sec. edit., ubi longiuscu-
lum dicti inventarii fragmentum refertur.

(140) Collegium duodecim clericorum, qui *Scholastici*
appellabantur, ædi sacræ potissimum indidit Schola
Francorum nomen. Illos nimirum partim ex Francia,
partim ex Aquitania et Gallia selectos cum tribus
presbyteris, Carolus Magnus, quemadmodum in ejus
privilegio habetur, eidem Sancti Salvatoris eccle-
siæ adiecit, ut fratres peregrinos Romam accedentes
curarent et, si in eadem urbe mori contigisset, in
memorata ecclesia Christiano ritu sepelirent.

(141) De hujusmodi censibus, qui ex Franciæ,
Aquitaniæ et Galliæ regnis mittebantur, in laudato
diplomate Carolino sermo est.

(142) Alba nimirum *Albano*, inter prisci Latii oppida
urbis vetustissima, de qua Cluver. Ital. Antiq.,
l. b. iii, cap. 40, tom. II, pag. 900.

voluntatem vestram retinere; præter Anglos venientes de Anglia, qui si in Schola Saxiæ (143) infirmantur et ibi moriantur, ibi sepeliantur, secundum chartulas locationum quas presbyteri et hospites, qui vocantur Scholentes, ipsius scholæ Saxiæ, susceperunt ab ecclesia Sancti Salvatoris, de ecclesia cum camminatis (144), et schola Saxiæ, et omnibus ejus pertinentiis; nec non de sepultura Anglorum, qui in ipsa infirmantur atque moriuntur Schola: sed si præter ipsam infirmantur, ubicunque moriuntur, in ecclesia sancti Salvatoris sepeliantur, secundum proprium jus. Imperator autem et Leo papa, quod ecclesia Salvatoris habuerat, non abstulerunt, sed illi de gratia, multa dederunt, et privilegiis concesserunt; ideo nos concedimus pensiones in monasterio Sancti Martini bis in anno dari a presbyteris Sanctæ Mariæ, et locationes ab utraque parte teneri: Frises etiam, qui infirmantur extra Scholam Frisonum, quæ vocatur ecclesia Sancti Michaelis (145), in ecclesia sancti Salvatoris sepeliantur, secundum tenorem locationis, quam presbyteri Sancti Mi-

(143) Qui non longe a Sancti Petri basilica ad Tyberim usque locus protenditur, vicus Saxonum et Schola Saxonum in pervetustis monumentis nominatur Baronio ad annum 834; et in Martyrol. Rom., 10 novemb. not. ea sententia est, quod expugnati Saxones a Carolo Magno cum identidem rebellassent, tandem solum vertere coacti sunt, multique, illorum Christiana fide atque ecclesiastica disciplina initiandi Romam missi, locum de quo agimus, apud Vaticanam basilicam incolendam acceperunt, idcirco Saxia nuncupatum. Hæc Baronii opinio, si cum eis quæ sequuntur conciliari nequeat, haud prorsus nobis arridet. Saxones etenim quos memorat præsens diploma, non utique Germaniæ et Saxoniam veteris incolæ, sed insulares, sed Anglico-Britanni, Transmarini et Anglo-Saxones profecto sunt, ita sane appellati postquam, teste Ven. Bedæ in Anglorum Historia, quinto decurante Ecclesiæ sæculo magnam Angliæ partem occuparunt, eaque per complures annorum centurias dominati fuerunt. Profecto non pauci Angliæ scriptores tradunt, hanc regem occidentalium Senonum in Britannia, abdicato regno, Romam profectum; domum, Gregorio II pontifice annuente, fundasse, in qua gentis suæ principes et nobiles, ac præsertim clerici Romanis ritibus imbuerentur, et populares peregrini ad apostolica limina devotionis causa accedentes exciperentur, in eorumdem usum templum erexisse, ac utrique dotem assignasse, portionem scilicet ex denario qui Sancti Petri dicebatur. En igitur juxta Petrum Sauhier Dissert. de cap. Sacr. ord. S. Spiritus, cap. 11, argum. 10, 11, num. 2, Scholæ Saxonum origo. At duodecimo Ecclesiæ sæculo alia vigeat traditio, scilicet Anglorum-Saxonum Schola ab Offa Merciorum, sive Anglorum mediterraneorum rege, qui Hadriano I pontifice Romanam venerat, primitus instituta ferebatur; quemadmodum testatur lib. II, de Gest. reg. Angl. cap. 2; Willelmus Malmesburiensis, eodem duodecimo sæculo clarus. Alexander II P. in epist. ad Willelmum regem Angl., apud Labb., tom. XII Concil., coll. 80, de annua pensione loquitur sedit apostolicæ ab Anglis præstita, cujus quidem pars altera Romano pontifici, altera vero Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, quæ vocatur Schola Anglorum, in usum fratrum deserebatur.

(144) Camminata ædificii genus, in quo caminus exstat, designare videtur. Sic præter Cangium in Gloss. arridet Joan. Mar. Crescimb. Hist. Basil., S. Mariæ in Cosmedin, lib. IV, cap. 1, quamvis alii

A chaelis susceperunt a presbyteris Salvatoris. Expectamus etiam omnes peregrinos et advenas Latinos, quoque moriuntur in civitate Leoniana, et extra ad tria milliaria; quos sepeliri concedimus in ecclesia Sancti Justini, quæ vocatur Schola Longobardorum (146), et secundum tenorem locationis, eislem munitur rationibus in Latinis quibus ecclesia Salvatoris in aliis gentibus; omnes alii peregrini et advenæ, qui in civitate Leoniana, et in circuito ejus per tria milliaria obierunt, Ultramontani quoque, ab Alba usque Sutrium, sicut superius dictum est, in prædicta ecclesia sepeliantur. Nullus occultet infirmum, ut intestatus decedat, sed presbyteris ipsius Ecclesiæ, aut procuratori vestro, antequam mente alienetur nuntiare festinet. Si defunctus fuerit, ipsum et bona ejus non celet, sed cito presbyteris populo pergat. Similiter nullus audeat infirmum de alterius domo malitiose aut furtim abstrahere, vel suadere de domo, seu de civitate exire, ne forte deceptus suis bonis expolietur, et in via derelictus male mo-

aliter censeant. Porro ea notione etiam obtinet in Etrusco idioma, ut videre est apud Boccacium, cujus verba a prælaudato Crescimbo referuntur.

(145) Ubi ecclesiam SS. Michaelis et Magni sitam cernimus, cripta quædam existitisse fertur juxta palatium quod Neronis vocabatur. Milites qui in prælio adversus Sarracenos, Leone IV pontifice, Romæ occubuerunt, in ea tumulati dicuntur. Quare ipse Leo, Sancti Michaelis nomine, ecclesiam ibi condidisse traditur. Nec ita multo post eum tres a Frisia milites, sancti Magni corpus in Campania reperissent, in patriam deportare frustra contendunt. Idecirco divinitus admoniti Romam deferunt, in laudato Sancti Michaelis templo deponunt, simulque statuunt trecentas argenti marcas eidem Ecclesiæ quotannis tribuere, ut quiescentium ibi fidelium animæ piis ad Deum precibus juvantur, ac peregrini e Frisionibus Germaniæ populis ad apostolorum principis limina confluentes, hospitio foverentur. Historiam enarrant Franc. M. Turig. peculiari opusculo ea de re typis excuso, et marmorea tabula, quæ in ipsa Sancti Michaelis Ecclesia visitur, caractere utique non recenti exarata; quidquid tandem de ejus auctoritate censendum sit quod hic expendere non vacat. Profecto si Leonem IV pontificem sacræ ædis conditorem affirmemus, oppido erravit lapidica, dum in ipsa marmorea tabula scripsit, S. Magni exuvias, Carolo M. imperatore ad urbem translatis, et in cripta suæ, quæ ecclesiæ Sancti Michaelis jam facta fuerat, collocatas fuisse. Quapropter Baron. ann. tom. X, an. 851; et in Martyrol. Rom., die 8 Maii, not. a pro Carolo, Ludovicum Lotharii filium ac Italiæ regem, legendum esse opinatur.

(146) Hanc Turrig. lib. de Crypt. Vat. p. 112, constitutam fuisse putat eo in loco qui nunc dicitur Campo santo, juxta S. Petri basilicam; hinc Severanus, pag. 98 et 394, confundit cum ecclesia S. Mariæ de Conceptione, alias in campo santo, nationis Theonicæ. Martinell., p. 363, locat in rupe S. Spiritus, dejectamque ait in constructione vinearum Cesiorum et Vercellorum. Ut ut sit, Leo IV ecclesiam S. Justini positam in monte Saccorum, quam fecerat ad sepulturam omnium peregrinorum Latinorum, S. Petri canonici donavit: verba sunt canonici Romani tit. 11. Quo in textu pro Saccorum legitur Saxonum, Martinell. prælaudatus existimat. Vetus instrumentum, de quo Turrig. loco citato, memorat rectorem ecclesiæ S. Justini in portica S. Petri.

riatur, et a canibus seu a lupis devoretur; sed cum vestra voluntate et iudicio mutentur, ubi competentius eis serviat, atque pro sustentatione et sanitate corporis, ex suis rebus fideliter ministretur; ne per incuriam ipsi percant, et bona eorum dilapidentur. Sed si tantæ valetudinis fuerit infirmus, ut ad patriam suam redire possit, suis omnibus receptis, cum vestra providentia, ire permittatur; nulla res exinde pro licentia retineatur etiamsi promissa fuerit, nihil accipiat. Et secundum locationem, quam omni populo civitatis Leonianæ fecit ecclesia sancti Salvatoris, de hospitandis Oratoribus (147), et vendendis necessariis, sicut ipsi ad recompensationem utilitatis locationis in presentia Leonis quarti concesserunt monasterio sancti Martini, et ecclesie Salvatoris, quod nos concedimus, et confirmamus, ut quicumque de habitatoribus civitatis Leonianæ et extra ad unum miliarium, sine filio vel filia de legitimo conjugio decesserit, omnes res mobiles et immobiles quas tunc habuerit in dicto monasterio ad utilitatem fratrum (148) vadant, et nulli audeat aliquid de bonis suis relinquere, nisi expensas pro sepultura, etsi quid alicui debuerit. Simili modo quicumque de servantibus, aut de tabernariis, cujuscunque conditionis, si absque hærede obierit, omnia ejus bona juri vestro cedant; et si hæredem habuerit, in prædictis cœmeteriis Sancti Salvatoris et Sancti Iustini, ut advena sepeliatur.

(147) Id est peregrinis apostolica limina, orationis ac pietatis causa invisentibus; qua notione vocabulum *Orator* accipitur a Nicolao II, in decreto an. 1059, et in concilio Romano an. 1073, ut videre est apud Cangium in Glossar. Sed unus canonici Petri Mallii locus a Severano lib. de 7 Urb. Eccl. pag. 172, productus satis est ad rem comprehendendam: *Multi, inquit, ex diversis mundi partibus ad reverentium ejusdem apostoli huc conveniunt Oratores, in tantum siquidem, quod multoties vix ad altare possumus accedere.*

(148) Id est canonicorum. Vide Molan., tractatus de Canonic.

(149) Injux meminit Bertoldus presbyter Constantiensis undecimo æra Christianæ seculo clarus: nam de Henrico IV, Leonianam civitatem ingresso, verba facit in hunc modum apud Baron., an. 1085, num. 2: *Juxta S. Petrum quemdam monticulum, nomine Palatiolum, in castellum erexit, eique milites multos, ut impugnarent Romanos, imposuit; is collis sive monticulus a Bertoldo Palatiolum nuncupatus, is est, ni fallimur, quem ecclesia SS. Michaelis et Magni, nec non urbanus familie Barberinorum hortus nunc obtinent. Non longe hinc aberat sacra ædes beatæ Mariæ in Palazzola, sive in Palatiolo dicta, de qua infra. Fundum vero Palatiolum ita denominatum opinor a Neronis palatio, quod cum Liber Pontificalis in S. Petri gestis, tam Romanus canonicus tit. 16, apud Vaticanum ponunt, et ad memoratam Sancti Michaelis ecclesiam locat vetus marmorea inscriptio in ipso templo, ut supra dictum est, asservata. Quamvis autem Nero domum suam, ut Suetonius loquitur, a palatio Esquilis usque fecerit, incongruum tamen non est, quod eidem imperatori alia in Vaticano juxta Circum et hortos suos fuerit ædes, ab imperito vulgo postea Neronis palatium appellata.*

(150) Quæ, teste Jac. Grimaldo, in constructione

Uabitatores sunt viri et mulieres, quicumque habitant in domibus propriis, aut in domibus quas tenent, non per unum diem, nec per unum annum, sed longo usu per chartulas locationum. Item concedimus et confirmamus unum fundum quod vocatur palatiolum (149), et duo Burgura, unum qui vocatur Frisonum, et Saxonorum, cum terminis limitibusque eorum, et omnibus eorum pertinentiis una cum ecclesia Sancti Zenonis (150), et ecclesia Sancti Nicolai (151) et ecclesia Sancti Michaelis (152) quæ vocatur Schola Frisonum, atque ecclesia Sanctæ Dei genitricis virginis Mariæ (153) quæ vocatur Schola Saxonum (154): in hac tamen ecclesia ordinatio archipresbyteri consilio nostro fiat; aliorum vero presbyterorum, atque scholensium per vos fiat, absque omni venalitate: et quanta inter subscriptos affines continere videntur. Inter affines a primo latere incipiente a flumine, a loco qui vocatur Spellari, et eunte per murum civitatis Leonianæ usque in porta quæ vocatur Saxonum (155), deinde per viam in Formale manu dextra, et ascendente per ipsum Formale, usque dum recte aspiciat turrem, quæ est proprietas jam dicti monasterii, et eunte per murum in cilium montis, et inde per semitam descendente in viam juxta locum, juris monasterii Sancti Stephani majoris (156), et inde in Fossato, ortui Salvatoris, deinde usque in Fossato,

palatium sacre inquisitionis solo æquata fuit.

(151) Non longe aberat a templo SS. Michaelis et Magni, ut ex ipso diplomatis contextu fas est colligere.

(152) Quæ in monte S. Michaelis olim sita erat ad Cæsiorum vineam, uti ex Grimaldo referunt Martinellus, aliique. Vocabatur S. Mariæ in Palazzola, vel in Palatiolo, de quo mox dixi. Roman. pont. Innocentii III, Gregorii IX, Clementis VI, aliorumque diplomata inferius producenda illam sæpe sæpius memorarunt, et a S. Leone IV, canonicis donatam fuisse Romanus tit. II litteris consignavit. Templum de quo agimus, crediderim ipso a bibliographo ejusdem sancti Leonis designatum his verbis apud Anastas. in ecclesia S. Dei genitricis Mariæ, quam ipse beatissimus pontifex (Leo IV) a fundamentis super Saxonum vicum noviter construxit, obtulit vestes, etc. De vico Saxonum Vid. not. h. pag. 25.

(153) Hæc titulo S. Jacobi *de Coxa caballo* in Burgo prostat, dicta etiam aliquando S. Jacobi in *via sacra*, aut S. Jacobi *Coxano*, 1649 typis edita sacram ædem, de qua tractamus, illustravit Flor. Martinell. in Romæ ex Ethen. Sacr., pag. 116, Bordonice nomen ex peregrinorum baculis, quos vocant *bordones*, ad sacre inditum opinatur. Alii aliter sentiunt.

(154) Modo S. Spiritus in Saxia.

(155) Una ex civitatis Leonianæ portis. Posteram Saxonum appellat Leonis IV bibliographus, dedicationem ejusdem Leonianæ civitatis, a S. pontifice habitam accurate describens. *Tertiam*, inquit, *orationem cecinit super posterulam aliam, quæ respicit ad scholam Saxonum, quæ, ex eorum vocabulo Saxonum, posterula appellatur.*

(156) De hoc monasterio dicemus infra ad alteram S. Leonis IX bullam, edit. Calend. April., Pont. an. V

qui emittit aquam per murum civitatis Leonianæ. A Fasciola, fundum Casanillo, et fundum Casapindola, fundum Rotula, fundum Cucumelli, fundum Pro-tellaris, omnes invicem cohærentes, cum divorsis fundis, et vocabulis eorum, campis, pratis, pascuis, silvis, cum casis, et vineis, et cum omnibus ad eosdem fundos generaliter, et in integro pertinentibus, positos via Claudia (165) foris portam Sancti Petri (166) milliario ab urbe Roma plus minus quarto, vel quinto, inter affines. A primo latere incli-piente a cava Majore, recte pro silice, quæ vadit inter prænominata fundora, et casale, quod vocatur pratanella, juris monasterii sancti Stephani majoris, et ducente usque in rivo, qui pergit a ponte Sofflari. A secundo ipsius rivo, qui dividit ipsa fundora, et B casale quod vocatur Menori juris monasterii Sancti Stephani Majoris. A tertio casale Saberete, juris Sancti Laurentii Pallatini (167) a sancto Petro. A

(157) De SS. Joannis et Pauli monasterio inferius sermo est ad alteram S. Leonis IX.

(158) Quanquam Liber Pontificalis in Leone III sacram ædem S. Mariæ oratorii in monasterio Michaelis meminert, in Vaticana tamen basilica fuit illustre sacellum, titulo S. Mariæ in Oratorio decoratum, quod Paulus I, teste ejus vitæ scriptore, apud Anastasium erigi, ac ut sivo opere variisque metallis ornari curavit. Plura habet Canonicus Romanus, tit. 13. et Alpharang. tab. Ichno. num. 17, situm illius accurate delineat.

(159) Nempe Obeliscum in Vaticano Cæii et Neronis circo, ex loco, ubi jacebat, pone sacrarium Basilicæ S. Petri, in aream Vaticanam a Sixto V translatum, illic erectum.

(160) *Sepulcrum Julii Cæsaris*, etc., quod globus æreus, in memorati obelisci summitate positus, hujus imperatoris cineres contineret, vulgus credidit; at perperam. Quandoquidem Ant. Cicarelli in Vit. Sixti V, testatur, quod Dominic. Fontana globum illum penitus confutum novit, nullamque in eo commissuram deprehendit; quapropter nullo pacto quidquam illuc immitti potuit. Consulatur liber de Mirabilibus urbis, Bern. Montefauc. in suo Diar. Ital. editus.

(161) Alia erat Vaticanæ basilicæ porticus, alia vero, quæ ex molo Hadriana, nempe castro Sancti Angeli ad ipsam basilicam perducebat. Hæc dicebatur *major*, Gothosque licet Hadrianæ moli jam proximos, Procopio narrante, lib. 1 De Bell. Goth., cap. 22, Romanorum aspectui celavit, et ab horum armis protexit. Hadrianus papa I, ut ejus acta producit apud Anast. plusquam duodecim millia iufos in litore alvei fluminis in fundamentis ponens, a solo usque ad summum tectum miræ magnitudinis porticum reparavit, et usque ad gradus beati Petri restauravit.

(162) Caput porticus juxta Hadriani molem existisse, evincitur cum ex iis quæ Turrigius habet lib. Cr. Vet. pag. 514 et 515, tunc ex aliis quæ mox afferemus.

(163) Joan. diaconus, lib. II, cap. 6, Vitæ D. Gregorii M., scripto tradidit sanctum pontificem constituisse cantorum scholam, eique cum nonnullis prædiis duo habitacula, alterum scilicet sub gradibus basilicæ S. Petri, alterum vero sub Lateranensis patriarchii domibus construi curasse. Vide Petrum Mollium, cap. 4, Hist. Sacr. apud Bolland., tom. VII Junii.

(164) Ecclesiæ S. Georgii, quæ post S. Petrum posita erat, meminit noster Maph. Vegius, libr. II De rebus antiq., Basil. S. Petri penes Belland.,

tom. VII Jun. pag. 71. Nimirum ad radices clivi portæ Pertusii existit sacra hæc ædes, cujus vestigia, ut ait Grimaldus, in ms. opusculo de Veronica, p. 35, ejus ætate visebantur in domibus vicinis palatio Armellinorum in platea Lapidarum Fabricæ Sancti Petri.

(165) Quæ videlicet ex via Cassia Galeriam et Braccianum pergit, quemadmodum videre est num. 98 exposit. Tab. topograph. Ciug. agri Rom. a Franc. Eschinardo elucubratæ. Vix Claudia, præter alios neminere Ovidius et Frontinus, quorum hic lib. II de Aquæduct. scribit, aquam Alsitimam via Claudia concipi.

(166) *Foris portam S. Petri*, etc. Willelmus Malmesburiensis dictus de Sommerset, duodecimo Ecclesiæ sæculo clarus, lib. IV, cap. 2, De gest. reg. Angl., inter scriptores rer. Angl., pag. 155, edit. Francoforti, an. 1604, portas urbis enumerans: « prima inquit Cornelia, quæ modo dicitur porta S. Petri, et via Cornelia. Juxta eam ecclesia beati Petri sita est, in qua corpus ejus jacet, auro et argento et lapidibus parata. » Splendidum quidem est mox productum Willelmi testimonium, ut etiam aliud, quod ex præallato D. Leonis IV diplomate repeti licet: Situm vero portæ S. Petri haud satis indicant. Porro, quæ octavo et nono Ecclesiæ sæculi dicebatur porta S. Petri, hæc ad caput Porticæ exstabat; quod liquido patet ex Lib. Pontific., ubi legitur Hadrianus papa I tres diaconias constituisse, quarum altera, in Beiparæ honorem dicata, sita erat foris portam beati Petri apostoli, in caput porticæ; scilicet prope molem Hadrianam, ut diximus, not. C, et invicte probat libellus Descript. regnum Urbis octavo sæculo, ut creditur exaratus, primumque editus a Mabill., tom. IV Analect. Ibi namque anonymus prædicti libelli auctor portam de qua agimus vocat Portam S. Petri in Adriano, nimirum juxta molem Hadriani, vulgo Castel S. Angelo.

(167) S. Leo IV in superiori diplomate appellat monasterium S. Laurentii Pallatini. Istud fortasse censeant idem plane cum eo, quod apud Anastas. in Leone III, Gregor. IV et Bened. III, dicitur monasterium S. Laurentii in Palatinis aut Pallacini, quodve olim existisse ad S. Catharinam, vulgo dei Funari noster Grimaldus asserit. At, ni fallor, monasterium S. Laurentii Pallatini a S. Petro, cujus meminere cum Leo IV, tum Leo IX, non longe a Vaticana S. Petri basilica situm fuisse, haud obscure innuit additam notum illud, a S. Petro. Quam quidem conjecturam confirmari licet ex diplomate Sergii III ad Hildebrandum Silvæ Candidæ episcopum.

quarta forma quæ vocatur Sabbatina (168) quæ incidit in via Cornelia (169) quæ ducit in basilicam sanctarum Rufinæ et Secundæ (170) et casale quod vocatur Casagurii, juris ejusdem monasterii Sancti Stephani, et deinde ducente per valle usque infra Balnearia, et recte ascendente per aliam vallem, quæ dividit inter jam dicta fundora (171), et colle sancti Stephani, et recte pergente in valle Cannara, et veniente usque in prædicta Silice, seu Caba, qui est primus finis. Concedimus etiam fundum unum in integro, quod vocatur Cletandris [al. Cleandris] cum ecclesia Sanctæ martyris Agathe (172) posita in colle Pino. Insuper casam Lardariam (173), milliario ab urbe Roma secundo, et fundum Attalianum, cum casis, vineis, terris, sicut designatum esse videtur, cum thermis, cryptis, monumentis positis foris

A porta Beati Petri apostoli, via Aurelia. Item concedimus ecclesiam Sanctæ Anatoliæ (174), cum casis, vineis, terris, in insula, et juxta se cryptis, parietinis, piscaria, cum manicis (175) et viginti passus infra Trajanum (176), ut cum navicula large possit ire ad mastices, et redire, et cum omnibus ad eam generaliter et in integro pertinentibus. Nec non confirmamus ecclesiam Sancti Benedicti (177) positam ad murum civitatis nostræ Leonianæ cum comminatis, et ortuo post se, et post camminatas, et terra cum casis, et cum omnibus eorum pertinentiis, sicuti viæ extenduntur, una juxta murum, et altera juxta porticum, usque in Meta (178), quæ vocatur Memoria Romuli. Similiter concedimus ecclesiam Sanctæ Mariæ Virgariorum (179) cum camminatis, et casis, et argasteriis (180),

dato, ubi summus pontifex, ut monasterium S. Stephani prope Vaticanam basilicam existens indicaret, et ab aliis ejusdem nominis secerneret, apposite dixit, *monasterium S. Stephani, quod appellatur Major a S. Petro*, ut legitur apud Ughell. Ital. Sacr., to. I, col. 107. Par loquenti ratio parem inducit illustrationem. Num vero monasterium S. Laurentii Palatii a S. Petro aliquod in presentiarum existat in Vaticano vestigium, equidem definire non audeo. Ecclesie S. Laurentii olim in Piscibus nunc S. Lorenzuo in Borgo, Palladium nomenclaturam fortassis trahit locus non longe distans, *Palatium* dictus, de quo supra egimus.

(168) Ita veteres appellabant ductum aquæ Trajanæ Sabbatinæ seu Braccianensis.

(169) Via Cornelia inter Aureliam ac Triumphalem continuanda. Id non obscure colligimus ex duabus vetustis inscriptionibus a Gruterio fol. 457 et 465 relatis, quarum altera memorat C. Sallium Aristæacum, curatorem viarum Aureliæ, Corneliæ et Triumphalis; altera vero monumentum est C. Popillio. Is curatoris viarum Aureliæ veteris et novæ, Corneliæ, et Triumphalis inspiciantur Ageri Romanæ tabule, tum ea quam Fabretti. Lib. de Aqueduct. attexit in fin. Dissert. 2, tum ea quam Dominic. de Remeis forma longe ampliore edidit. Ex his enim perspicere constat viam corneliam ex Arelis novæ bivio, quæ ad tabernam dictam *del Fidocchio* ad vineam carpineam, altero ab urbe lapide, juxta ductus aquæ Trajanæ Sabbatinæ seu Braccianensis assurgit; dextrorsum fleatere versus Triumphalem ac dextrorsum ad agrum Cereianum. Ita et. præsul franc. Bianchini, tom. II; Anast. Biblioth. nova Rom. edit. pag. 145.

(170) Ex fundo *Porcorecina* dicto progredientibus, ad viam Levam occurrit, teste præsul. Eschinaro, 186, diruta S. Rufinæ ecclesia, cujus meminit Will. M. Inesburien., dum lib. iv, c. 2, de Gest. reg. Angl. ait: *in eadem via (Cornelia) est ecclesia alera, in qua requiescunt sancte virgines Rufina et Secunda.*

(171) Et est fundus, legesit Glossar. Du Cang.

(172) De qua in Lib. Pontificali hæc habentur: *Hæc papa Symmachus fecit basilicam S. martyris Agathe, via Aurelia, in fundo Lardario. Consule biographum S. Leonis IV, penes Justas. et Caroli M. diploma apud Turrig., pag. 506.*

(173) Vide præcedens absolutum. Hanc non longe a sancti Petri Prado, quod vulgo dicitur *Casaleto*, sitam esse intelligimus ex Joan. Severano lib. De 7 urb. Eccles., pag. 90.

(174) Innocentius III diploma canonicis Sancti Petri datum Romæ libris Octobr., an. 1205, docet ecclesiam Sanctæ Anatoliæ locatam esse in *Portuensi civitate vetere*, quo nomine, post S. Leonis IV ætatem appellata fuerunt antiquæ Centumcellæ, sive portus Centumcellensis. Hujus pontificis acta apud Anast-

sim excurrere, et quæ eisdem noster Holsten. in Cluver. Ital. Antiq., pag. 482, lin. 2, arguit, expende.

(175) Manica notat alicubi ædificii genus, quod, si Cangium in Glossar. audiamus, alterius veluti latus efficit.

(176) Trajanus Portus, quidquid Niger atque Ortelius sentiant, fuit ad Centumcellas, ubi nunc Civita-Vecchia, et portus insignis a Paulo V, et Urbano VIII in portus Trajani vestigiis egregie restitutus. Ita Holsten. laud. in adnotat.

(177) Hæc, Jacobo Grimaldo iudice, in libr. ms. instrumentorum, pag. 156, a tergo, exstabat *ubi nunc est custodia equum levis armaturæ*. Auctor, sedente Paulo V floruit. Aliud S. Benedicti templum in Vaticano recenset Flor. Martinellus idemque esse vult cum S. Catharinæ ecclesia quæ tempore Alexandri VII solo æquata fuit. Sane apud Sancti Petri basilicam vetus existisse canonium sanctionum ordinis S. Benedicti ex nonnullis pontificum diplomatum constat. Id vero inferius declarabitur.

(178) Ipsam ita describit Canonicus Romanus tit. 48. c. in Naumachia, inquit, juxta ecclesiam Sanctæ Mariæ in Traspadina, *Castro Sancti Angeli olim proximam*, est sepulchrum Romuli, quod vocatur Meta, quæ fuit miro lapide tabulata, ex quibus opus graduum Sancti Petri peractum fuit. Hæc habuit circa se plateam Tiburtinam viginti pedum cum cloaca, et florali suo. Habuit quoque circa se Terebinthum Neronis tantæ altitudinis, quantum et ædificium rotundum fuit cum duobus geronibus, sicut castrum, quorum labia erant cooperta tabulis lapideis pro scilicidibus. Et juxta hoc ædificium, crucifixus fuit B. Petrus apostolus. Marmorum igitur ædificium ab Hadriana mole non longe distans, *Meta* vocabatur; quam Alexander VI demolitus est, ut viam aperiret Alexandrinam ab ejus nomine, nunc *Borgo nuovo* appellatam quemadmodum Franc. Albertinus, qui Julio II pontifice floruit, in opusc. De Mirabil. nov. et vet. urb. Rom., cap. de ocellis et metis, aliisque complures literis consignavit. Cæterum ipsius Metæ formam eruditi inspicunt in Vaticanæ basilicæ valvis æneis ab Eugenio IV magnifice constructis.

(179) Sic appellatam a virgibus itinerariis, quæ prope hanc sacram ædem veniebant, quod Turrigio, l. De Crypt. Vat., pag. 548, arripit; vel, uti Martinellus putat, a virgibus quos gestabant cantores, divinis laudibus, juxta B. Petri altare, ut loquitur Mallius

(180) *Argasteriis*, etc. Argasterium in hoc loco idem esse puto atque ergasterium, nempe officinam, ubi aliquid opus fit. Consule Cangium, v. *Ar. as. rium*, et *Ergasterium*.

et omnibus ejus pertinentiis, inter affines. A primo latere viculum a cortina in porticum. A secundo via per porticum. A tertio via quæ exit per Arcum, a quarto silice usque in cortina. Et quia pium gaudere Martinum scribitur, gaudeant commanentes in ejus monasterio, ut in Dei omnipotentis servitio, et beati Petri apostolorum principis, devoti studiosius semper existant; nulla hora tardet eos. Et quia pium flere Martinum, fleant et illi qui se ostendunt tanto munere indignos, qui mundana quæerunt, non quæ Dei sunt, sed pie viventes in Christo remuneramus. Propterea apostolica censura statuimus ut nullus nostrorum successorum pontificum, nullus imperator, nullus episcopus, nulla alia potestas, nulla persona hominum contra hoc nostræ confirmationis et concessionis privilegium in parte agere præsumat; et si suprascripta omnia, quæ in eorum alimonia et sustentatione confirmata sunt, ut Deo sine murmure serviant, et in jam dicto monasterio sunt concessa contemnere voluerit, et in eorum potestate et ordinatione conservare noluerit, sciat se nostro sacro Lateranensi palatio compositorum duodecim auri purissimi libras, et insuper anathematis vinculo innodetur, et cum impiis et sceleratis æterno igne cremetur, et cum Juda, Domini nostri Jesu Christi traditore, in inferno crucietur. Qui vero pio intuitu curator et observator hujus nostri privilegii existiterit, benedictionis gratiam a Domino nostro Jesu Christo, et gaudia sempiterna consequi mereatur.

Scriptum per manum Albini scriniarii sacri palatii, anno quinto domni Leonis noni papæ, indictione sexta, Martio mense, xx die.

Datum xii Kalendas Aprilis per manus Frederici diaconi sanctæ Romanæ Ecclesiæ bibliothecarii et cancellarii, vice domni Herimanni archicancellarii et Coloniensis archiepiscopi, anno domni Leonis noni papæ v, indictione sexta.

Acta data, scripta, transumptata, publicata, et auscultata sunt prædicta omnia coram reverendo in Christo patre domno Jacobo, Dei gratia episcopo Capritano, pro tribunali sedente Romæ apud ecclesiam Sancti Triphonis, huic præsentem transumpto scripto, lecto, publicato, exemplato, et auscultato, ac cum ipso originali privilegio publico concordare reperto, suam auctoritatem episcopalem interposuit, et decretum; et eidem voluit et decrevit in omnibus et per omnia, tam in judicio quam extra, tanquam originali privilegio publico prædicto fidem plenariam adhiberi. Quodque idem transumptum de cætero ubilibet faciat plenam fidem in agendis, mandans suum sigillum eidem appendi ad fidem, et majoris roboris firmitatem, præsentibus discretis viris domnis fratribus Paulo de Columna, et Angelo de Roma, fratribus eremitarum ordinis sancti Augustini, domno Petro Lelli Mangialicarda beneficiato dictæ basilicæ, nec non magistro Petro Berti Calzectario de regione Parionis,

Mallius, celebrandis addicti. Canonicus noster Benedictus num. 67., Ord. Rom. agens de solemnibus supplicatione, die S. Martii haberi solita. Venientes inquit, ad S. Laurentium in porticu majore ubi in-

et viris literatis; præsentibus etiam discretis viris Joanne Andree, Joanne Thomæ, et Antonio Francisci notariis publicis infrascriptis ad hanc publicationem decreti, et auctoritatis interpositionem specialiter vocatis, et rogatis sub anno Nat. Domini millesimo trecentesimo sexagesimo secundo, apostolica sede pastore vacante, post mortem domni Innocentii papæ VI, indictione prima, mensis Novembris die viii.

Ego Joannes Andree de Canguiano, Dei gratia imperiali auctoritate notarius, prædictum publicum privilegium coram supradicto domno episcopo pro tribunali sedente, ut supra vidi, et legi, ipsunquæ cum præsentem transumpto, una cum Joanne Thomæ, et Antonio Francisci ac Paulo Sabæ notariis publicis infra scriptis auscultavi, et quia ipsum originale privilegium publicum cum præsentem transumpto concordare inveni, nil addito, minuto, vel mutato, quod facti substantiam mutet, vel variet intellectum, ideo de mandato supradicti domni episcopi me subscripsi, et rogatus signum meum apposui consuetum.

Et ego Joannes Thomæ l. . . de Urbe, Dei gratia imperiali auctoritate notarius, prædictum publicum privilegium coram supradicto domno episcopo pro tribunali sedente, ut supra, vidi, et legi, ipsunquæ cum præsentem transumpto, una cum Joanne Andree, de Canguiano supradicto, et Antonio Francisci ac Paulo Sabæ subscriptis notariis publicis, auscultavi. Et quia ipsum originale privilegium publicum cum prædicto præsentem transumpto concordare inveni, nil addito, minuto, vel mutato, quod facti substantiam mutet, vel variet intellectum, ideo de mandato supradicti domni episcopi me subscripsi, et rogatus signum meum apposui consuetum.

Et ego Antonius Francisci Picardi, imperiali auctoritate notarius, prædictum privilegium publicum coram supradicto domno episcopo, pro tribunali sedente, ut supra, vidi, et legi, ipsunquæ cum præsentem transumpto, una cum Joanne Andree et Joanne Thomæ supra scriptis, ac Paulo Sabæ subscripto, notariis publicis auscultavi. Et quia ipsum originale privilegium publicum cum prædicto præsentem transumpto concordare inveni, nil addito, minuto, vel mutato, quod facti substantiam mutet, vel variet intellectum; ideo de mandato supra dicti domni episcopi me subscripsi, et rogatus signum meum apposui consuetum.

Et ego Paulus Sabæ Romani scriniarii civis Romanus, Dei gratia sacre prefecturæ auctoritate notarius publicus, prædictum privilegium publicum transcripsi, transumptavi, exemplavi per omnia, prout in dicto originali privilegio de verbo ad verbum vidi et reperi contineri, nil addito, vel minuto, vel mutato quod substantiam mutet, vel variet intellectum, nisi forte litteram vel syllabam positam per errorem, et ipsum transumptum, coram prædicto reverendo in Christo patre domno Jacobo episcopo præfato, pro tribunali sedente ut supra, ac præsentibus prædictis literatis viris et pluribus aliis testibus ad præmissa vocatis specialiter, et rogatis, nec non Joanne Andree de Canguiano; Joanne Thomæ l. . . et Antonio Francisci Picardi notariis publicis suprascriptis ad hanc publicationem, et decreti, et auctoritatis interpositionem, ut supra dicitur, vocatis specialiter, et rogatis, videntibus, legentibus, et auscultantibus cum prædicto originali privilegio legi, et fideliter auscultavi. Ideo de mandato supradicti domni episcopi ipsum transumptum, et exemplum in hanc publicam formam redegi mea propria manu, meoque sigillo signavi rogatus.

capit simplicem litaniam usque ad lectum cantari ante S. Mariam Virgariorum in fine cortinæ, etc. id est aræ seu plateæ Vaticane.

LXXX.

S. Leo IX bona, jura et ecclesiæ monasterii S. Stephani Majoris recenset, et Beati Petri canonicis confirmat.

(Anno 1053.)

[*Bullarium Vatic.*, 29.]

In nemine Domini, amen. Hoc est exemplum sive transumptum ejusdam papalis privilegii sanctæ recordationis domni Leonis papæ. Ejus vera bulla plumbea, cum filis sericis bullati, non vitiat, non abrasi, non cancellati, nec in aliqua sui parte suspecti, sed omni vitio et suspitione carentis. Cujus tenor de verbo ad verbum per omnia talis est.

Leo episcopus, servus servorum Dei, JOANNI archipresbytero venerabilis ecclesiæ Beati Petri apostoli, et ipsius ecclesiæ canonicis, in monasterio Sancti Stephani Majoris nunc ordinatis et ordinandis, in perpetuum.

Convenit apostolico moderamini pia religione polentibus benevola compassione succurrere, ac poscentium animis alacri devotione impertiri assensum. Ex hoc enim lucri potissimum præmium apud Conditorem omnium Dominum promeremur, si venerabilia loca ordinata, ad meliorem fuerint statum

(181) Hujus pontificis diploma, si penitus non exciderit, sic latet, ut diu licet conquisitum nulli datum sit invenire.

(182) Monasterium S. Stephani Cata Galla Patricia prope Vaticanam S. Petri basilicam a remotissimis temporibus existisse, comprobatum est, grapho S. Leonis III. aliisque veteribus monumentis rem perspicue declarantibus. Quinam illud primus edificaverit, incertum; aliis S. Leonis I; aliis Gallæ Placidie, Theodosii Senioris filie; aliis piissimæ ejusdem nominis femine, nimirum Gallæ, Symmachi consulis filie, id opus adjudicantibus. Nomen vero accepisse a Galla Patricia, quæ vel ære, aut in fundis propriis ipsum exerxit, vel suis bonis ditavit, vel tandem ipsius ædibus proximum habuerit; res est quam nulla impetit controversia: Græca namque vox *cata* designat in, apud, ad, contra, etc. Splendidum sane cœnobiū ex parte corruerat, Leone III pontifice, qui, ut apud Anastas. legitur: *Certamen ponens a fundamentis simul cum oratorio firmum jacens fundamentum, in meliorem erexit statum*; ac viro omni virtutum genere prædito, qui postea Romanus pontifex sub Paschalis I nomine ferti renunciatus, regendum tradidit. Inde autem certo deducimus monasterium S. Stephani cata Galla Patricia idem plane censendum cum monasterio S. Stephani Majoris, cujus regimen penes memoratum Paschalem I fuisse disertis verbis Leo IX in hoc diplomate affirmat. Adeas A'pharani Tabulam Ichogr. lit. b, Ciampinum De sacris ædif. cap. 4, pag. 93, et seqq. ac Vegium nostrum apud Janning pag. 80, l. VII, Jun. Bollandiani: ex his plura intelliges ad monasterium S. Stephani Majoris spectantia; imprimis vero ejus situm, nempe ad ecclesiæ quæ ex Abbassinis locum incolentibus dicitur S. Stephani in *Ægypto* vulgo de *Mori*, et post Vaticanum S. Petri tempium hodieque adest, nuper quidem restituta; sed maxima præstant vetustate; hanc quippe vel ipsius ecclesiæ postes et superius limen satis superque demonstrant. Vide Turrig. libr. De crypt. Vat., pag. 328 sec. edit.

(183) S. Peregrini ecclesia existit post palatium Pontificio-Vaticanum prope Urbis portam quæ Angelica nominatur. Triplex monumentum nobis suppeditat liber Pontificalis, ut sacram ædem et hospitium in hoc diplomate memorata, paucis illastremus. Geminum petitur ex Leone III gestis. Alterum hic habet sect. 408 noviss. Rom. editionis Jos. M. Salvioni.

A sine dubio perducta. Igitur, quia postulas; a nobis quatenus confirmaremus quæ a sanctissimo Paschale primo papa (181), Leone quarto, et a quibusdam pontificibus Romanis vobis sunt concessa, et per privilegia confirmata, ob amorem Dei omnipotentis, et beati Petri apostolorum principis, et sancti Stephani protomartyris; vestris precibus inclinati, quæ juste postulastis, ad exemplar prædecessorum nostrorum Paschalis, Joannis decimi et Joannis noni decimi Romanorum pontificum, præsentis privilegio confirmamus, statuentes, quascunque possessiones, quæcunque bona eidem venerabili monasterio Sancti Stephani Majori (182) juste pertinent. et in futurum concessione pontificum, oblatione fidium, seu aliis justis modis, annuente Domino poterunt acquirere, firma vobis et illibata permanent. In quibus hæc propriis duximus explicanda vocabulis, Ecclesiam sancti Peregrini (183), una cum hospitale et cura vacante juxta se, et Dalmachia (184) usque in Centumcellis, et rivum qui descendit per vallem Arneto per tempora, et vadit in Palanchia, sive Gajano (185), et terra Sgirante in via juxta mu-

toratorio S. Peregrini quod ponitur in hospitiis Dominico ad Naumachiam fecit canitra ex argento, etc. Alterum est hujusmodi: Illic autem præclarus antistes (Leo III) divinitus inspiratus, hospitale beato Petro apostolo, in loco qui Naumachia [*Alti-cod. legunt Nummentia*] dicitur, a fundamentis noviter construens diversa illic domorum ædificia decoravit, atque ecclesiam in honorem beati Petri principis apostolorum a novo construxit. Et, ni fallor, sic accipiendum, scilicet Leonem pontifice ecclesiam et hospitium hujusmodi exivisse, et peregrinorum, qui ad S. Petri limina proficiscebant, commode atque utilitati prospiceret. Tertium, quo spondimus, libr. Pontificalis testimonium, in Vita Paschalis I ita legitur: «Obdilectionem quam habuit (Paschalis I) erga prædecessorem suum D. Leonem III, hospitale S. Peregrini positum ad S. Petrum apostolum in loco qui vocatur Naumachia, quod idem Leo construxerat, locupletavit.» Ecclesiam S. Peregrini cum tenimentis suis, a S. Leone IV canonicis S. Petri donatam fuisse, tradunt Romanus, l. l. II et Vegius lib. II, cap. 3, num. 61. Ea præter septimo Kal. Junii *Dedicatio S. Peregrini* rotatur in Rom. Ecclesia juxta veterem usum canonicorum Vaticanæ basilicæ; antiqui hi Rituales libelli, vencard. Thomasio curante publicam in lucem prodierunt. Quæ sacræ huic ædi munera offerebantur, non modica fuisse, ex Innocentii III constitutione IV Kal. Jan., pontificatus an. 8, data, et inferius exhibenda, quivis facile intelliget.

(184) Ex Benedicti IX, pro Silvæ Candidæ episcopi diplomate, quod Ughell., Ital. Sacr., tom. I, edidit, tu vultu ter ediscimus Dalmachiam castellum esse in territorio Nepesino. At vocabulum *Naumachia*, ut in *Nummentiam*, quemadmodum ex vulgo Anastasio mox vidimus; et in *Almachiam*, teste Fer. Carolo apud Severan., lib. De 7 Urb. eccl., pag. 286, Latinitatis corruptione, aut librariorum esculentia, conversum fuit; sic in *Dalmachiam* degenerasse, proinde in ea quam tractamus S. Leonis IX constitutione nomen Dalmachia perinde esse ac Naumachia conjectari licet. Confer prolata ex libro Pontificali testimonia, in quibus agitur de S. Peregrini ecclesia et hospitiis ad Naumachiam positis.

(185) Pub. Victor, sive alius auctor post recessit regionis Transliverinæ vicus, statim subdit *Gajanium*. Idem libellus quem Panyinius auctorem certe,

rum et cum omnibus possessionibus et pertinentiis ejus. Concedimus etiam et corroboramus fundum cum Terrione, cum lacu, et cum omnibus ad eum in integro pertinentibus, et fundum Casagurdi positum via Cornelia (186), quæ mittit in basilicam Sanctorum Rufinæ et Secundæ (187), et juxta formam sabbatinam (188). Concedimus etiam casale quæ vocatur Suetu (189) juris Sancti Laurentii Palatina a Sancto Petro (190), et fundum qui vocatur Zaga. . . , et fundum Hialum, et casale qui vocatur Brecci cum omnibus ad eos sem in integrum pertinentibus. Concedimus et confirmamus fundum qui vocatur Sancti Cassiani; et fundum qui vocatur Menore, et fundum, qui vocatur Scuppla Ancilla Dei (191); et fundum qui vocatur Palambarolum, omnes invicem coherentes usque in silice qui dicitur Strata, cum germinis et appendiciis ejus, et cum omnibus ad eos generaliter et integre pertinentibus; omnia juris prædicti monasterii Sancti Stephani Majoris, posita via Clodia (192), milliario plus minus quarto vel quinto. Nec non concedimus fundum qui vocatur Casa mala, sicuti infra suos continetur fines. Isti sunt antiqui confines; a primo latere est P. . . a, et a secundo fundum Menori, et Palombarolum; a duobus lateribus silva vestri monasterii. Similiter confirmamus fundum qui vocatur Peritanella, positum via Cornelia ad pontem Sollari juxta Talianum, et Menori, et terra tituli Sancti Angeli. Item concedimus et corroboramus fundum Camelianum, et Olibula Agellum, Pinum Camaranum, Lauretum (195) et quotquot infra subscriptos fines continentur; a primo latere territorium de Buccage juris monasterii Sancti Martini; a secundo, casale Celisanum juris monasterii Sancti Sabæ, et terra juris monasterii Sancti Stephani Majoris; a tertio rivum qui vocatur Galero; a quarto rivum qui vocatur Arrone, positum territorio Galerix. Similiter concedimus in dicto monasterio alios casales, qui vocantur Galdo, Mansæ Palumbæ, Valle de Paulo, Ortianum, Spinaleta, Barbulanum, positos juxta casale Celsanum. Nec non concedimus fundum Actianum, et fundum Villarustica ex corpore vallis Preytxæ.

sed interpolatum edidit, pro *Gajano* habet *vicum Gajumarum*. Gajani vocabulo Pancirolus intelligit Gaji obeliscum, qui ejus circum in Vaticano quondam nobilitavit et nunc in S. Petri area eminet.

(186) Confer antecessentes S. Leonis IX constitutiones (*Ex Bullar. Vatic.*).

(187) De qua egimus in superiori S. Leonis IX diplomate (*Ibid.*).

(188) Hanc supra memoravimus in proxima Leonis IX bulla (*Ibid.*).

(189) Joannes Cajetanus Sancti Theodori diaconus *terras vinearum Saverii totumque ipsius tenimentum basilicæ Vaticane donavit; quemadmodum habet nomen ejusdam lacina, apud Turrigium, lib. De crypt. Vatic., pag. 161, edit. 1639.*

(190) Consule superius Leonis IX diploma (*Ibid.*).

(191) Benedictus IX, in privilegio pro episcopis Silvæ Candidæ meminit silvæ quæ appellatur Magna, cum omnibus sibi pertinentibus; ab uno latere rivus de Galera, ab alio latere mons qui appellatur Stupha Ancilla Dei. Sic apud Bull. Rom. noviss.

A Sic concedimus et confirmamus alios fundos in ipso territorio Galerix, fundum qui vocatur. . . infra subscriptos fines, una cum ecclesiis et pertinentiis ejus; a primo latere silix, qui vocatur Strata, et fundum Octavianum usque in forma quæ vocatur Artones; deinde in massa Toroni; a secundo tenet monasterium Sancti Sabæ, et terra prædicti monasterii Sancti Stephani; a tertio fundum qui vocatur Decimum, et Farotianum; a quarto fundum Actianum, et Villarustica ex corpore vallis Preytxæ usque ad rivum qui vocatur Galera; similiter concedimus fundum qui vocatur Cosarianum, et fundum Agolli, in quo est insula Agolli, Sulianum, Clodianum, et Margaritarum, positos ex alia parte Strate. Similiter concedimus, et confirmamus fundum Octavianum et fundum Cesanum cum toto territorio suo

B absque massa Trani cum cryptis, mansionibus et emiliis, et fundum Pisinianum cum monte Sancti Angeli. Et concedimus massam Clodianam cum loco Paparano et sicut ipsa massa extenditur, usque in Sora cum lacu Baccanis, et omnibus suis pertinentiis. Et confirmamus ecclesiam Sancti Alexandri quæ est in Baccanis, et fundum Visanum, et Perphanianum. Et confirmamus fundum Germanellum positum via Flaminea, territorio Nepesino, milliario plus minus vicesimo secundo. Pariterque concedimus et confirmamus fundos qui vocantur Tracquata, Cornelianum, Vivariolum, positos in Macorano juxta Capracorum (194) et juxta rivum Gralli, et prope curtem de Macorano. Item concedimus fundum qui vocatur Balneolas Fatidas alias

C monte Lupis supra Sanctum Alexandrum in Baccanis, et fundum qui vocatur Fisa cum Burgo Sancti Alexandri. Insuper etiam concedimus et corroboramus insulam Martanam (195), una cum ecclesiis Sancti Stephani, et Sancti Valentini, domibus, familiis, piscariis et cum omnibus ad eam pertinentibus, ad usum et sustentationem monachorum in monasterio Sancti Stephani existentium, sicut prædecessor noster Paschalis, qui fuerat rector ipsius monasterii (196) dedit hoc patrimonium suum ad sustentationem monachorum Sancti Stephani Majoris, in choro beati Petri servientium, et sub anathemate edit. tom. I. At Joannis XIX bulla ad Petrum Silvæ Candidæ episcopum data, in eodem Bullario, habet Huppla Ancilla Dei.

(192) De qua in superiori Leonis IX diplomate. (*Ibid.*)

(193) *Domunculam Lauretum a S. Zachario noviter ordinatum legitimum apud Bibliothecarium in hoc pontifice; Laurenum diplomate recensitum memorat sæpe laudata Benedicti IX constituto pro episcopis Silvæ Candidæ.*

(194) De quo mox dicemus in proximo diplomate. Interim quæ a nostro Saresio in distributa de Fornimbis lapidum, etc., relata est, inscriptionem accipe:

HANC TURREM ET PAGINEUMA FACTA A MILITIA CAPRACORUM TEMPORE DOM. LEONIS QUARTI PP. + GO AGATHO C...

(195) Vide Cluverium Ital. antiq. lib. II, pag. 559.

(196) Sic habet Anastas. Bibl. in Leone III, ut supra diximus.

interdixit ut nullus posset ecclesiastica aut privata (intell. auctoritate) inquietare eos; sed semper ordinaissent abbatem in ipso monasterio Sancti Stephani de Insula, et ipse Paschalis pontifex nominavit monasterium de Insula Sanctum Stephanum a monasterio Sancti Stephani Majoris, cujus juris est. Concedimus et confirmamus ecclesiam Sanctæ Mariæ quæ vocatur in Turre (197), quam prædictus Paschalis in jam dicto monasterio per privilegium concessit cum libris et paramentis, crucibus et thuribulis de argento, cum domibus et cellis juxta se, cum paradiso (198) et porticalibus usque ad portam argenteam; ita quod fores, quæ sunt ante portam argenteam (199), vos claudatis et aperiat, et cum omnibus quæ continent infra se, cum cloaca, et gradibus majoribus et minoribus, usque in platea quæ vocatur cortina. Quæ omnia concedimus in jam dicto monasterio et cum omnibus possessionibus et pertinentiis ejus: et duo presbyteri inibi ordinentur de collegio prædicti monasterii, qui die noctuque officium laudis Domino reddant, et populo necessaria ministrent. Insuper concedimus ecclesiam Sancti Justini constructam ad sepulchram omnium Latinorum; ita ut omnes peregrini et advenæ, divites et pauperes, nobiles et innobiles quotquot moriuntur in hac civitate Leoniana, et extra ad tria milliaria, sepeliantur in ecclesia Sancti Justini (200). Nullus celet infirmum, nec mortuum occultet, sed cito presbytero, aut procuratori vestro nuntiare festinet, et nullus bona illius celet, sed cito ea vobis reddat; nullus suadeat infirmum de domo, vel de civitate exire. Sed nos concedimus omnia hæc perennibus temporibus incuncta permanere vobis vestrisque successoribus, qui animosi et voluntarii honeste Deo et beato Petro die noctuque serviunt; a fructibus eorum cognoscitis. Propterea apostolica censura statimus ut nullus nostrorum successorum pontificum, nullus imperator, nullus episcopus, nulla alia potestas, nulla persona hominum contra hoc nostræ confirmationis et concessionis privilegium agere

(197) De qua mentio fit in antecedentibus Joannis XIX co. stit. (Ex Bullar. Vatic.)

(198) Hoc nomine majores nostri appellare consueverunt ecclesiarum atria, præcipue vero splendidissimum veteris basilicæ Vaticanæ porticum inligitarunt, de qua Paulus diaconus, libr. V, cap. 31 sic ait: *Domnio pontifex Romanæ Ecclesiæ locum, qui Paradisus dicitur, ante basilicam beati Petri candidis lapidibus marmoreis mirifice stravit.* Concinit biographus ipsius domni I, de quo apud Anastas. Biblioth. hæc. habet: *Atrium beati Petri apostoli superius, quod Paradisus dicitur, estque ante ecclesiam in quadri porticum, magnis marmoribus stravit.* Videtur D. Paulini Nolani epistolam 13, nov. edit. olim. 37 quæ atrium Vaticanæ basilicæ, ejusdemque atrii januas memorat.

(199) Fuit hæc princeps Vaticanæ basilicæ porta ad orientem vergens, quam S. Paulinus in epistola ad Pammach. *regiam* appellat. Honorius I, uti refert Liber Pontificalis, investit regias januas ingressu ecclesie (S. Petri) majores, quæ appellantur medane, ex argento, quæ pens. lib. nonagintas septuaginta quinque. Id ipsum præstitit S. Leo IV, postquam Saraceni illas argento denudarunt, ut habet

presumat; et si suprascripta omnia, quæ in cornu alimonia et sustentatione confirmata sunt, ut Deo sine murmure serviant, et in jam dicto monasterio sunt concessa minuire voluerit, et in eorum potestate, et ordinatione conservare noluerit, sciat se nostro sacro palatio Lateranensi compositorium duodecim auri purissimi libras, et insuper anathematis vinculo innodetur, et cum impiis et sceleratis æterno igne cremetur; et cum Juda Domini nostri Jesu Christi traditore in inferno crucietur. Qui vero pro intuitu curator et observator hujusmodi nostri privilegii extiterit, benedictionis gratiam a Domino nostro Jesu Christo, et gaudia sempiterna consequi mereatur.

Scriptum per manum Allini scriiniarii sacri palatii anno quinto domni Leonis noni papæ, indict. vi, mense Martio, die xxiv.

Datum vii Kalendas Aprilis per manum Frederici diaconi sanctæ Romanæ Ecclesiæ bibliothecarii, et cancellarii vice domni Herimanni archicancellarii et Coloniensis archiepiscopi. Anno domni Leonis noni papæ v, indictione vi.

Acta, scripta, transumpta, publicata, et auscultata sunt prædicta per omnia coram reverendissimo in Christo patre et domino, domino Anibaldo, miseratione divina episcopo Tusculano S. R. E. cardinali, apostolicæ sedis legato, pro tribunali sedente Romæ in palatio papali apud S. Petrum, qui præsentibus transumpto, scripto, lecto, publicato, exemplato, et auscultato, suam et sui officii auctoritatem interposuit et decretum; et eadem voluit et decrevit, utlibet, in judicio et extra, sicut originali privilegio. fidem plenariam adhiberi, mandans suum sigillum ibidem apponi ad majoris roboris firmitatem, in presentia vener. vir. dñor. Stephani Palosii canonici B. Mariæ Majoris, et Poni de Perusio, ac Francis de Baroncellis scribæ sacri senatus Urbis, et magistri Petri Bartholomæi, Joannis Gentilis notarii de Urbe, ac plurimum aliorum notariorum, et litteratorum testium ad præmissa vocatorum et rogatorum, nec non in presentia mei Gualterii, et Pauli de Sancta Victoria, et Mathæi de Spoleto notariorum, infra scriptorum ad prædicta omnia specialiter vocatorum et rogatorum, sub anno Domini millesimo.

hujus pontificis bibliographus apud Anastasium hinc verbis: *Ipse insignis, præsulque præcipuus, cum innumera summi decoris opera in basilica beati Petri cæli clavigeri perfecisset, portas, quas destruxerat Saracena progenies, argenteoque nudarat, erexit, multisque argenteis tabulis lucifluis, salutaribusque historiis sculptis decoravit, et in meliorem speciem quam pridem fuerant reparavit.* etc. Consultatur Canonicus Romanus, tit. 44.

(200) De qua egimus in præcedentibus S. Leonis IX constitutionibus. Aliud sacræ ædis monumentum nobis lubet hoc in loco atterere: nimirum anno Domini 1279, Presbyter Apollenarius, rector Ecclesiæ S. Justini de civitate Leoniana pro ipsa ecclesia et ejus nomine vineam positam extra portam Pertusii in loco qui dicitur Breccetum, jure permutacionis acquisivit; quemadmodum constat ex veteri instrumento apud Tabular. secret. apost. Vat. in lib. qui Censio camerario attribuitur, pag. 416, a tergo col. 3 et 4. Accedit ordo Romanus prælati Censii; cap. enim 18, ubi de ratione dandi presbyterii pro thuribulo agitur, sex denariis ecclesia Sancti Justini donatur: Apud Mabill. tom. XII, Mus. Lat.

trecentesimo quinquagesimo, Jubilæo, die 5 mensis Junii, indict. tertia, pontificatus sanctissimi Patris et domni nostri Clementis divina providentia papæ VI, anno nono.

Et ego Matthæus Salvi clericus Spoletanus publicus apostolica et imperiali auctoritate notarius prædictas litteras apostolicas coram supradicto domino legato pro tribunali sedente, vidi et legi, easque cum præsentem transumpto una cum Paulo Francisci supra-scripto, et Gualterio D. Frederici de Claramonte infrascripto notariis publicis auscultavi; et quia dictas litteras apostolicas cum dicto præsentem transumpto concordare inveni, nil addito vel minuto quod facti substantiam immuet, vel variet intellectum; ideo de mandato supradicti domni legati me subscripsi, et rogatus signum meum apposui consuetum.

Et ego Gualterius domni Francisci de Claramonte clericus Firmian. Dio. publicus apostolicæ auctoritate notarius prædictas litteras apostolicas scripsi, transumptavi, et exemplavi per omnia prout in litteris ipsis de verbo ad verbum vidi et reperi contineri, nil addito, minuto vel mutato quod substantiam mutet, vel variet intellectum, nisi forte litteram vel syllabam per errorem; et ipsum transumptum coram prædicto domino legato pro tribunali sedente ut supra, ac præsentibus prædictis testibus, et quampluribus aliis notariis, nec non Paulo Francisci, et Matthæo de Spoletino notariis publicis supradictis ad hanc publicationem, ac decreti et auctoritatis interpositionem, ut prædicatur, vocatis specialiter, et rogatis, legentibus, videntibus et auscultantibus cum prædictis apostolicis litteris legi, et fideliter auscultavi, ipsunquæ de mandato dicti domni legati, et ad instantiam ven. virorum dominorum prioris canonicorum, et capituli sacrosanctæ basilicæ principis apostolorum de Urbe, ibidem præsentium ipsum transumptum et exemplum in hanc publicam formam redelegi manu propria, meoque signo consueto signavi rogatus.

LXXXI.

S. Leo IX Vaticano S. Petri templo inseruientium bona, ecclesias ac iura enumerat et confirmat.

(Anno 1053.)

[*Bullarium Vatic.*, pag. 33.]

In nomine Domini, amen. Hoc est exemplum, sive

(201) Sacra hæc ædes in Joannis XIX, et Benedicti IX constitutionibus dicitur monasterium Sanctorum Joannis et Pauli, quod apud B. Petri basilicam a S. Leone Magno edificatum fuisse, lib. Pontifical. in ejusdem S. Leonis Vita perspicue testatur. Nulla in præsentiarum exstant ipsius monasterii vestigia unde investigari possit quinam fuerint olim ejus termini, quinam confines. Creditur tamen stetisse eo in loco quem kava basil. Vaticanæ pars, S. Michaelis archangeli et S. Erasmi altaribus instructa modo occupat, ut videre est in eam quam Alpharan. edidit tab. Ichogr., lit. h.

(202) Consule superius allatum D. Leonis IX diploma.

(203) Geminum diploma, alterum Innocentii III, 22. Octobr., pont. an. 8, alterum Gregorii IX, die 22 Jun. pont. an. 2. editum, ubi Sancti Petri canonicis subjicitur: *Hospitium Hungarorum in ecclesia S. Stephani Minoris*; faciem præfert, et situm hujusce templi sive monasterii S. Stephani Minoris haud obscure intelligamus. Cum etenim hospitium Hungarorum juxta S. Petri basilicam ad meridiem extructum fuerit, etc., Minoris ecclesia ibidem adhuc prostet, in cujus fronte non heri aut nudius tertius exarata est inscriptio hujusmodi: *Ecclesia hospitalis S. Stephani regis Hungarorum*. Hoc in loco templum S. Stephani Minoris locemus oportet, cui D. Stepha-

transumptum ejusdam papalis privilegii sanctæ recordationis, domni Leonis papæ noni, ejus vera bulla plumbea, cum filis sericis bullati, non vitiat, non abradi, non cancellati, neque aliqua sui parte suspecti, sed omni vitio et suspitione carentis. Cujus tenor, de verbo ad verbum, per omnia talis est.

Leo episcopus, servus servorum Dei, JOANNI archipresbytero ecclesiæ Beati Petri, ejusdem ecclesiæ servitoribus, perpetuam in Domino salutem.

Convenit apostolico moderamini pia religione potentibus benevola compassione succurrere, ac poscentium animis alacri devotione impertiri assensum. Ex hoc enim lucri potissimum præmium apud Conditorum omnium Dominum promeremur, si venerabilis sanctorum loca ordinata ad meliorem fuerint statum sine dubio perducta. Ea propter vestris petitionibus inclinati, sacrosanctas ecclesias Sanctorum Joannis et Pauli (201) Sancti Martini, Sancti Stephani Majoris (202) et Sancti Stephani Minoris (203), vestris usibus destinatas, ad exemplar prædecessorum nostrorum Sergii secundi (204), Leonis quarti Romanorum pontificum, præsentis scripti privilegio confirmamus, statuantes quascunque possessiones, quascunque bona eisdem venerabilibus locis juste pertinent, et in futurum concessione pontificum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis annuente Domino poterit acquirere, firma vobis, vestrisque successoribus, et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Massam Luterni, cum ecclesia Sanctorum Pauli et Joannis, cum fundis et casalibus suis positam territorio Cerense, juxta massam Præcoriolam [æ., Prætoriolam], milliario ab urbe Roma plus minus tricesimo; ecclesiam Sancti Andree cum omnibus suis pertinentiis, positam in eadem massa Luterni; fundum Sessani Majoris, et Sessani Minoris (205), cum ecclesia Sancti Stephani, cum terris, vineis, silvis, et cum omnibus suis pertinentiis; Castrum

num Hungarorum regem plurimum sua munificentia contulisse ostendimus in adnotat ad prælaudat. Innocent. III diploma. Quinam illud primus erexit, incertum: ejus tamen antiquitas valde remota. Profecta Janning., tom. vii, Jun. Bolland., in Comment. de vet. S. Petri basil., num. 408, monasterium S. Stephani Minoris idem esse opinatur cum monasterio S. Stephani cata Barbara Patricia, de quo Adriani I bibliographus apud Anast. hæc habet: « Hic beatissimus præsul, divina inspiratione incitus, constituit in monasterio S. Stephani cata Barbara Patricia situm ad Beatum Petrum apostolum, congregationem monachorum, ibi et abbatem idoneam personam ordinans. Statuit ut sedulas laudes in ecclesia B. Petri persolvant, sicut et cætera tria monasteria nempe SS. Joannis et Pauli, et S. Martini et S. Stephani Majoris, ut duo monachi pro latere ipsius ecclesiæ Deo nostro canant laudes, quoniam ipsum monasterium in magna desidia et neglectu injuriæque positum erat, et nullum divinum officium cultu ibidem exhibebatur. »

(204) Sergii II ea de re constitutio vel omnino perit, vel alicubi latet.

(205) Prædia hæc in territorio Carensis juxta castrum Luterni tricesimo milliario ab urbe Roma existere colligimus ex Adriani IV bulla, iv II. febr., an. æræ Christ. 1158 edita.

Capracorum (206) cum terris, vineis, fundis, casali-
bus, montibus, collibus, plagis, planitiis, molendi-
nis et molaria sua, cum ecclesia S. Joannis, quæ di-
citur de la Tregia (207) cum cellis, terris, vineis, et cum
omnibus ad eamdem ecclesiam pertinentibus, positam
territorio Vegetano (208), milliario ab urbe Roma plus
minus vigesimo septimo. Imo etiam fundum qui
vocatur Agellum, positum in suprascripto territorio
Vegetano. Sive etiam concedimus et confirmamus
vobis fundum et vallem quæ appellatur Fricilli,
cum ortuis, molendinis, et cum omnibus suis per-
tinentiis positum territorio Sutрино, juxta ipsam
Sutrinam civitatem. Denique et molam de Cava in
eodem territorio Sutрино positam.

Verum etiam concedimus et confirmamus vobis
ecclesiam Sancti Sylvestri in jam dicta Sutrina civi-
tate positam, cum domibus, cellis, terris, vineis,
et cum omnibus ad eamdem ecclesiam pertinentibus.
Pariter confirmamus vobis tres domos positas in foro
Sutрино. Simulque concedimus et confirmamus vo-
bis, ut liceat in vestris fundis ecclesias construere.
Ita etiam, ut in vicinia (209)... illa abbatia, vel reli-
giosorum virorum collegi.... non existat, quæ ab
hoc multum valeant perturbari. Chrisma autem,
oleum sanctum, consecrationes ecclesiarum, ordi-
nationes clericorum in vestris ecclesiis existentium,
a diœcesanis suscipietis episcopis, siquidem catho-
lici fuerint, et gratis voluerint exhibere. Alioquin
catholicum, quem malueritis, adeatis antistitem,
qui nimirum in gratia sedis apostolicæ permanens,
quod postulatur indulgeat. Præterea apostolica cen-
sura statuimus ut nullus successorum nostrorum
pontificum, nullus imperator, nulla alia potestas,
nullus episcopus, nulla persona hominum contra hanc
nostræ confirmationis et concessionis chartulam
agere præsumat, sed suprascripta omnia in eorum
sustentatione, pro quibus in supra scripta ecclesia
concessa sunt, in dispositione et ordinatione conser-
vare studeat. Quod si fecerit, componat nostro sacro
Lateranensi palatio sex auri purissimi libras, et in-
super arathematis vinculo innodetur. Qui vero pio
littuitu curator et observator hujus nostræ confir-
mationis et concessionis existiterit, benedictionis
gratiam a Domino nostro Jesu Christo, vitamque
æternam consequi mereatur in sæcula sæculorum.
Amen.

(206) Adriannus I, ut habet Canon. Romanus, tit.
42, canonicis S. Petri, sive, ut ait Vegius, lib. iv,
num. 114 apud Jun. Bolland., tom. VII, S. Stephani
monasterio Castrum Capracorum, quod in territorio
Vejentano positum ipsi Adriano ex paterna hæreditate
obtigerat, liberaliter donavit, confer Anastas.
biblioth. in hoc pontificæ ac Turringum, lib. De
crypt. Vat., p. 401, et sequent., edit. 1659.

(207) Liber MS., qui ecclesias Vaticanæ basilicæ
subditas, apud Turrig. loco mox cit. sic habet,
fol. 402: « Nepešina diœcesis, ecclesia S. Joannis
directa propter Castrum Capracorum, sive Caprarolæ,
cum omnibus pertinentiis suis, posita in territorio
Vejentano, ubi dicitur Treja sive Trequati debet
annuatim dictæ basilic. Vatic., lib. in cere albæ,
prout ex censuale longo anni 1555. » Quod Capra-

A Datum Kalendis Aprilis, per manus Friderici
diaconi, sanctæ Romanæ Ecclesiæ bibliothecarii et
cancellarii vice domni Hermanni archicancellarii, et
Coloniensis archiepiscopi, anno domini Leonis noni
papæ v, indictione vii

Acta, scripta, transumpta, publicata, et auscul-
tata sunt prædicta omnia, coram reverendissimæ in
Christo patre et domino, domino Anibaldo, mise-
ratione divina episcopo Tusculan., S. R. E. card.,
apostolicæ sedis legato, pro tribunali sedente Romæ
in palatio papali, apud Sanctum Petrum, qui, præ-
senti transumpto, scripto, lecto, publicato, examplato
et auscultato, suam et sui officii auctoritatem inter-
posuit et decretum; et eidem voluit et decrevit ubi-
libet in iudicio et extra, sicut originali privilegio fidei
plenariam adhiberi, mandans suum sigillum ibidem
appendi ad majoris roboris firmitatem, in præsentia
ven. vir. dominor. Stephani Palosii, canonici B. M.
Majoris, et Ponii de Perusio, capellani: dicti domni
legati, ac Francisci de Baroncellis scribæ sacri sen-
atus Urbis, et magistri Petri Bartholomæi Joannis
Gentilis, notarii de Urbe, ac plurium aliorum no-
tariorum, et litteratorum testium ad præmissa vo-
catorum et specialiter rogatorum, nec non in præsentia
mei Gualterii, ac Pauli de sancta Victoria et Matthæi
de Spoleto notariorum infra scriptorum, ad prædicta
omnia specialiter vocatorum et rogatorum, sub anno
domini sanctissimi patris et domini nostri, domni
Clementis divina providentia papæ VI, anno nono.

Et ego Matthæus Salvi, clericus Spoletanus, pu-
blicus apostolica et imperiali auctoritate notarius,
prædictas litteras apostolicas, coram supra dicto
domno legato pro tribunali sedente, vidi, et legi,
easque cum præsentis transumpto una cum Paulo
Francisci supra scripto, et Gualterio D. Frederici
de Claramonte infra scripto notariis publicis auscul-
tavi, et quia dictas litteras apostolicas cum prædicto
præsentis transumpto concordare inveni, nil addito,
vel minuto, quod facti substantiam immutet, vel
variet intellectum; ideo de mandato suprascripti domni
legati me subscripsi, et rogatus signum meum ap-
posui consuevit.

Et ego Gualterius domni Frederici de Claramonte
clericus Firman. dioc. publicus apostolica auctoritate
notarius, prædictas litteras apostolicas scripsi tran-
sumptavi, et exemplavi per omnia, prout in litteris
ipsis apostolicis de verbo ad verbum vidi et reperi
contineri, nil addito, minuto, vel mutato quod
substantiam mutet vel variet intellectum, nisi forte
litteram vel syllabam per errorem, et ipsum tran-
sumptum, coram prædicto domino legato, pro
tribunali sedente, ut supra, ac præsentibus prædictis
testibus, et quampluribus aliis notariis, nec non
Paulo Francisci et Matthæo de Spoleto notariis pu-
blicis supra dictis, ad hanc publicationem, ac
decreti et auctoritatis interpositionem, ut prædicitur,
vocatis specialiter et rogatis, legentibus, vi-

rum, et Caprarolæ, unus idemque locus hic cen-
seantur, penes auctorem esto fides; alii etenim so-
cernunt.

(208) In eo urbs Vejorum vetustissima, quæ ut
Holstenius noster pag. 55, in Cluver. Ital. antiq.,
scite ostendit, in colle undique prærupto prope mu-
lam, vicum Farnesiorum, statui omnino debet, tam-
etsi alii aliter sentiant. Profecto Anastasius, biblioth.
in Adriano I, ac Cencius Camerar., cum de Adriano II
loquitur, castrum Capracorum in territorio Vejen-
tano ponunt, et 15 milliario ab Roma dissitum
tradunt.

(209) Verbum vicinia, ex alio apographo apud nostræ
basilicæ Tabular. in lit. transumpt., lit. B., fol. 66,
supplere curavimus; exemplar enim ex quo prægens
Leonis IX constitutio prodit, hoc in loco corrosum est.

dentibus, et auscultantibus cum prædictis apostolicis
 A **I**teris legi et fideliter auscultavi, ipsumque, de
 mandato dicti domni legati, et ad instantiam ven-
 virorum do minorum, prioris canon eorum et capituli
 sacrosanctæ basilicæ principis apostolorum de Urbe,
 ibidem presentium, ipsum transumptum et exem-
 plum in hanc publicam formam manu propria rede-
 gimus, meoque signo consueto signavi rogatus.

LXXXII.

S. Leo IX episcopus Venetiæ et Istriæ præcipit ut
patriarchæ Gradensi, cujus primatum ab apostolica
sede concessum synodo confirmarat, obedientiam
præbeant.

(Anno 1055.)

[Mansi, *Concil. XIX*, 657.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, omnibus
 episcopis Venetiæ et Istriæ salutem et apostolicam
 benedictionem.

Noverit vestra charissima nobis in Christo fra-
 ternitas, hac in præsentii indictione sexta, charissimum
 confratrem nostrum Dominicum Gradensem, imo novæ
 Aquileiæ patriarcham, ad synodum nostram Romæ
 habitam venisse, et querimoniam de sua et Forojuliensi
 Ecclesia, quam credimus vos non ignorare, lacrymabiliter
 coram fecisse. Cujus tandem relectis privilegiis, a
 sancta Romana et apostolica sede sibi concessis,
 C **J**udicio totius sanctæ synodi hoc definitum fuit:
 Ut nova Aquileia totius Venetiæ et Istriæ caput
 et metropolis perpetuo haberetur, secundum quod
 evidentissima prædecessorum nostrorum astruebant
 privilegia. Forojulensis vero antistes, tantummodo
 finibus Longobardorum esset contentus, juxta
 privilegium Gregorii II et retractationem Tertii.
 Et hoc quidem extra patientiam canonum ei pro
 magno concessimus, quia quater jam vocatus a
 nobis, nec venit, nec excusavit, cum Gradensis,
 id est, novæ Aquileiæ patriarcha, quinque nostræ
 synodo, etiam non vocatus, interfuerit. Unde monendo
 mandamus et præcipimus vobis ex parte Dei et
 sancti Petri, et nostræ, et præfati Gradensi patriarchæ
 successoribusque ejus, in omnibus, secundum
 jura canonica, obedientes sitis, sicut primati vestro
 et patriarchæ esse debetis, et sicut antecessoribus
 ejus nostri perpetuo confirmarunt. Et si quid sui
 juris in urbibus vestris vel parochiis continetur
 quod suo dominatui merito debeat subdi, nullus
 vestrum sibi contradicere præsumat. Si quis vero
 vestrum quidquam justæ querimoniæ adversus eum
 videtur habere, aut coram vobis confratribus et
 comprovincialibus causam suam proferat, et cum
 eo, si poterit, pacifice definit; aut in præsentiam
 nostram utraque pars examinanda veniat, salva
 sibi interim per omnia et patriarchali reverentia,
 et proprietate sua. Quod si extra feceritis,
 D **S**ententia canonica super vos vigilet.

LXXXIII.

S. Leonis IX epistola ad Thomam episcopum Africæ.
 — *Ostendit Carthaginensem archiepiscopum totius*
Africæ esse primatem; Gummitanum vero episcopum
sine illius consensu nec episcopos consecrare, nec
provinciale concilium convocare posse; solius autem
Romani pontificis esse et episcopos deponere et
generalia concilia indicere.

(Anno 1053.)

[Mansi, *Concil. XIX*, 657.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, **THOMÆ** con-
 fratri charissimo et coepiscopo, salutem.

Cum ex venerabilium canonum auctoritate reco-
 limus dicentis quinque episcopos concilio interfuisse
 Carthaginensi, et nunc a tua fraternitate audimus
 quinque vix episcopos superesse in tota Africa, uti-
 que tertia hujus corruptibilis mundi parte, compati-
 mur tantæ vestræ imminutioni totis visceribus ani-
 mi. Cum autem ipsas Christianitatis reliquias edisci-
 mus interna et mutua dissensione discindi et disper-
 gi, et adversus se invicem zelo et contentione prin-
 cipatus inflari, nil aliud nobis primo dicendum oc-
 currit quam illud sancti Amos vatis: *Parce, Domine,*
 B *parce, obsecro: quis suscitabit Jacob, quia parvulus*
est? (Amos vii.) Sed quamvis in tali tantoque defectu
 religionis plurimum doleamus; multum tamen gau-
 demus, quia sanctæ Romanæ Ecclesiæ matris vestræ
 sextentiam requiritis et exspectatis super quæstioni-
 bus vestris: et quasi rivulis ab uno fonte erumpen-
 tibus, et in suo se cursu per diversa spargentibus ad
 ipsius fontis primam scaturiginem reverti debere
 optimum putatis, ut inde resumatis directionis vesti-
 gium, unde sumpsistis totius Christianæ religionis
 exordium. Noveris ergo procul dubio quia, post Ro-
 manum pontificem, primus archiepiscopus et totius
 Africæ maximus metropolitanus est Carthaginensis
 episcopus: nec, quicumque sit, ille Gummitanus epi-
 scopus aliquam licentiam consecrandi episcopos,
 vel deponendi, seu provinciale concilium convo-
 candi habet, sine consensu Carthaginensis archi-
 episcopi, cujuslibet dignitatis aut potestatis sit, ex-
 ceptis his quæ ad propriam parochiam pertinent;
 cætera autem, sicut et alii Africani episcopi, consi-
 lio Carthaginensis archiepiscopi ager. Unde charis-
 simi confratres nostri coepiscopi Petrus et Joannes
 recte sentiunt de Carthaginensis Ecclesiæ dignitate,
 nec consentiunt errori Gummitanæ Ecclesiæ. Hoc
 autem nolo vos lateat, non debere præter senten-
 tiam Romani pontificis universale concilium celebrari,
 aut episcopos damnari vel deponi; quia, etsi licet
 vobis aliquos episcopos examinare, diffinitivam ta-
 men sententiam, absque consultu Romani pontificis,
 D **U**t dictum est, non licet dare: quod in sanctis cano-
 nibus statutum, si quæritis, potestis invenire. Quam-
 vis enim omnibus generaliter apostolis dictum sit a
 Domino: *Quæcunque ligaveritis in terra, ligata erunt*
et in cælo; et quæcunque solveritis in terra, soluta
erunt et in cælo (Matth. xviii): tamen non sine
 causa specialiter et nominatim dictum est B. Petro
 apostolorum principi: *Tu es Petrus, et super hanc*
petram ædificabo Ecclesiam meam: et tibi dabo cla-
ves regni cælorum (Matth. xvi). Et in alio loco:
Confirma fratres tuos (Luc. xxii). Scilicet quia om-
 nium Ecclesiarum majores et difficiliores causæ,
 per sanctam et principalem B. Petri sedem a suc-
 cessoribus ejus sunt diffiniendæ. Jam quia ad inter-
 rogata etiam confratrum nostrorum Petri et Joan-

nis episcoporum decrevimus respondere; optamus A ut sanctam tuam fraternitatem jugiter invigilantem utilitatibus sanctæ catholicæ Ecclesiæ, atque devote pro nobis orantem, sancta et individua Trinitas semper conservet, charissime frater.

Datum XVI Kalendas Januarii, anno domini Leonis papæ IX quinto, indictione VII.

LXXXIV.

S. Leo IX Petrum et Joannem episcopos laudat quod jussu suo concilium de rebus ecclesiasticis celebraverint et jura archiepiscoporum Carthaginensis contra Gummitanum episcopum defenderint.

(Anno 1053.)

[Mansi *ibid.*, 638.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, dilectissimis in Christo fratribus PETRO et JOANNI episcopis salutem et apostolicam benedictionem.

Decus Ecclesiarum Africanarum ita conculcatum a gentibus nimium dolemus ut modo vix quinque inveniantur episcopi, ubi olim ducenti quinque solebant per concilia plenaria computari; et ibi pauculas oves quotidianæ occisioni deputatas remansisse, ubi quondam innumerabilis grex Domini sub numerosis arietibus exsultabat alta pace. Sed hæc peccatis nostris imputantes, justitiam Creatoris collaudantes, timeamus, et misericordiam ejus instanter postulemus ut servos suos tandem respicere dignetur. Quod autem scripsistis nobis pro sanctæ Romanæ Ecclesiæ statu nostraque incolumitate vos Dominum gratias agendo exorasse: noveritis nos vestræ fraternitati gratias agere, et pro consolatione vestra semper orare. Et revera, fratres, hoc acceptabile est Domino nostro Jesu Christo ut caput omnibus membris prospiciat et invigilet; membra vero sui capitis salutem sine intermissione querant et optent. Bene equidem fecistis, quod jussu a nobis concilium de rebus ecclesiasticis habuistis: quod etiam omni anno vel semel agere debetis. Insuper recte contra Gummitanum episcopum dignitatem Carthaginensis Ecclesiæ defendistis; quia sine dubio post Romanum pontificem primus archiepiscopus et totius Africæ maximus metropolitanus est Carthaginensis episcopus, nec pro aliquo episcopo in tota Africa potest perdere privilegium semel susceptum a sancta Romana et apostolica sede: sed obtinebit illud usque in finem sæculi, et donec in ea invocabitur nomen Domini nostri, Jesu Christi, sive deserta jaceat Carthago, sive resurgat gloriosa aliquando. Hoc ex concilio beati martyris Cypriani, hoc ex synodis Aurelii, hoc ex omnibus Africanis conciliis, hoc, quod majus est, ex venerabilium prædecessorum nostrorum Romanorum præsulum decretis aperte monstratur: nec quicumque ille sit Gummitanus episcopus, aliquam licentiam consecrandi episcopos vel deponendi, seu provinciale concilium convocandi habet sine consensu Carthaginensis archiepiscopi, cujuslibet dignitatis aut potestatis sit. Tantummodo procurabit ille Gummitanus episcopus quæ ad propriam parochiam pertinet; cætera autem, sicut et alii episcopi Africani,

consilio Carthaginensis archiepiscopi agere, qui solus in Africa pallium ab apostolica sede habere solet. Unde et episcopus consecrandi principale et antiquum jus retinet, sicut ex verbis Aurelii in concilio Carthaginensi (*Concil. Carthag. III.*) capitulo trigésimo nono potest intelligi, cum dicit: In Ecclesia, ad quam dignata est vestra sanctitas convenire, crebro ac pene per diem Dominicam episcopos ordinandos habemus, etc. Sed hoc vos non lateat, non debere præter scientiam [sententiam] Romani pontificis universale concilium celebrari, aut episcopus damnari vel deponi, quia, etsi licet vobis aliquos episcopos examinare, diffinitivam tamen sententiam absque consultu Romani pontificis, ut dictum est, non licet dare. Quod in sanctis canonibus statutum, si queritis, potestis invenire: scilicet quia omnium Ecclesiarum majores et difficiliore causæ, per sanctam et principalem beati Petri sedem a successoribus ejus diffiniendæ sunt, utpote cui divinitus dicitur: *Confirma fratres tuos (Luc. xxii)*; et: *Tibi dabo claves regni cælorum (Matth. xvi)*, etc.

Nunc, quia de archiepiscopis et metropolitanis sententiam nostram requisitis, venerabilium antecessorum nostrorum dicta aperte demonstrant, id est Clementis, Anacleti, Aniceti et aliorum, ubi ita legitur: *Sacerdotum ordo bipartitus est, nec amplius quam duos ordines, id est episcoporum et presbyterorum, nobis collati sunt, nec apostoli docuerunt. Episcoporum autem ordo unus est, quamvis alii præferantur aliis, sive pro eo quod primas civitates et magis nominatas, secundum potentiam aut leges sæculi retinent, sive quod a sanctis Patribus pro aliqua reverentia sanctitatis aliquod privilegium dignitatis possident. Nam, sicut omnis mundana potestas his gradibus dignitatum a se invicem distat, id est, ut primus sit Augustus vel imperator, deinde Cæsares, deinde reges, duces et comites atque tribuni; ita et ecclesiastica dignitas ordinata a sanctis Patribus invenitur, dicente beato Clemente (*Epist. I, tom I, p. 91*): In his civitatibus, in quibus olim apostoli principes primi flamines eorum atque primi legis doctores erant, primates vel patriarchæ positi sunt, qui reliquorum judicia et majora negotia juste diffunderent, qui etiam non uni provinciæ, sed pluribus præessent. Deinde ubi archiflamines et aut paganorum, archiepiscopi instituti sunt Christianorum qui singulis provinciis præessent. Ubi vero metropolis erat, quæ interpretatur *mater civitas*, metropolitana erant: quippe quæ de tribus aut quatuor civitatibus intra aliquam provinciam majorem et matrem civitatum præsidebant. Isti aliquando metropolitanæ tantum nuntiantur, aliquando vero archiepiscopi, si in ipsa provincia majores non fuerint aliqui. Ubi autem minores civitates habuerint solummodo flamines vel comites, episcopi sunt instituti. Porro tribuni plebis non absurde intelliguntur presbyteri, sive reliqui inferioris ordinis clerici. His omnibus divino et humano privilegio prælatus est pontifex Romanus.*

Et de Africæ primatibus aliter intelligendum est. quia in singulis ejus provinciis antiquitus primates instituebantur non secundum potentiam alienius civitatis, sed secundum tempus suæ ordinationis; quibus tamen omnibus præerat unus, scilicet Carthaginensis archiepiscopus, qui etiam non incongrue dici potest metropolitanus propter Carthaginem metropolim totius Africæ, quorum supra meminimus. Ita legitur in concilio Carthaginensi, capitulo vigesimo sexto: Primæ sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid hujusmodi, sed tantum primæ sedis episcopus. Sanctam vestram fraternitatem jugiter invigilantem utilitatibus sanctæ Dei Ecclesiæ atque devote pro nobis orantem, sancta et individua Trinitas semper conservet, charissimi fratres.

LXXXV.

S. Leo IX navem pro usu monasterii Casinensis, cum nauclero et sociis, liberam et exemptam ab omni teloneo et solutione concedit.

(Anno 1055.)

[Margarini Bullar. Casin. II, 85.]

Leo episcopus, servorum servus Dei, ecclesiæ suæ monasterio præclarissimi Christi confessoris Benedicti, in monte Casino ædificato, et per eam Richerio abbati cunctisque ejus successoribus canonice illic intrantibus, in perpetuum.

Divinæ pietatis respectu attacti ejusdemque ecclesiæ augmento, præfati Richerii nostri dilecti precibus pulsati, dignum duximus, ob amorem sanctissimi Benedicti jam dicti, sapissimeque dicendi, aliquid ex rebus beatissimi Petri, apostolorum principis, eidem monasterio in usum fratrum ibidem degentium, Deoque servientium largiri et in perpetuum conferre; quatenus nobilissimus grex, et fecunda proles tanti patris omnium ore benedicendi, Benedicti, ut portum salutis ad æternam ingrediatur vitam, per manus ætherei summique clavigeri Petri attolli subsidiis et munificentis repleti. Intuentes igitur a sæculari eos negotio remotos, propria quæ quoquomodo possederant, præcepto Christi, piique patris exemplo, reliquente, animo gratanti, benevole, eorum navim, aliquibus mercibus referentem ad abbatem cunctorumque fratrum usum cum suis mercimoniis delegatam concessimus esse absolutam, cum Nauclero ac nauticis suis, ab omni debito pensionis, quoad usque ita præfatus locus in eadem, qua nunc est, fuerit religione constitutus; una navis monasterii ipsius in usum fratrum, necessaria deferentem, ut diximus, cum nauclero et nauticis suis ab omni pensionis conditione libera. Nullum teloneum ex omnibus quæ attulerit alicui persolvat, neque quisquam aliquid ex ea exigere præsumat. Si quis autem hujus nostræ donationis atque concessions aliquo temerario ausu extiterit refragator vel violator, cujuscunque conditionis ille sit aut potestatis seu dignitatis anathemate percussus perpetuo, benedictione careat æterna, donec resipiscat. Qui vero, propriæ salutis amator, apostolicæ largitionis atque oblationis sive

A decreti fuerit conservator, intercessionis auxilio ipsius sanctissimi Benedicti, portus salutis adeptus, a Deo omnipotente misericordiam et benedictionem in æternum consequatur.

Datum iv Kal. Junii, per manus Frederici diaconi, sanctæ Romanæ Ecclesiæ bibliothecarii, et cancellarii vice domini Herimani archicancellarii, et Coloniensis archiepiscopi, anno domini Leonis noni papæ V, indict. vi.

LXXXVI.

S. Leo IX Uldaricum, archiepiscopum Beneventanum, pallio donat, ejusque privilegia confirmat.

(Anno 1055.)

[Ughelli, Italia sacra, VIII, 78.]

...Beneventanæ Ecclesiæ considerantes, ad ejus jus B et proprietatem revocamus atque in perpetuum subdinus et tradimus: videlicet ecclesiam Sancti Michaelis in monte Gargano positam, et ipsum castellum ubi jam dicta sacra et venerabilis sita est ecclesia, atque Sipontinam ecclesiam cum omnibus justitiis sibi legaliter pertinentibus, Lucerinam, Asculum, Bovinum, Larinum, Triventum, sanctam Agatham, Avellinum, Quintum decimum, Arianum, Vulturam, Thelesiam, Alifem, Sessulam, Lesinam, Termulum, simulque duas abbatias Sanctum Petrum de Duddi, atque Sanctum Joannem situm juxta portam Auream cum singulis proprietatibus, justitiis, parochiis, seu diocesis suis, nihil excipimus, sed omnia, sicut justitia eorum est, huic jam sæpe nominatæ ecclesiæ Beneventanæ in honorem S. Dei genitricis Mariæ dedicatæ, ubi pretiosissimum corpus beatissimi Bartholomæi apostoli requiescit, C salva auctoritate sanctæ Romanæ et apostolicæ sedis, concessimus ac irrevocabiter in perpetuum confirmamus. Concedimus etiam fraternitati tuæ pallii usum ad missarum solemnia celebranda, scilicet in festivitatibus Nativitatis Domini et Apparitionis ipsius, et in Cœna etiam Domini, atque sanctæ Resurrectionis die Dominico, Ascensionis Christi ad cœlos, ac die Dominico Sanctæ Pentecostes, in natalitiis apostolorum ac beatissimi Præcursoris Christi Baptistæ Joannis, in Assumptione B. M. V. in die S. Apostoli Bartholomæi, in nativitate sanctissimæ Dei Genitricis Mariæ, et in consecrationibus episcoporum, et in die consecrationis ecclesiæ, et in natalitii tui die, sicut ab antecessoribus nostris, tuis institutum ac largitum est antecessoribus; in secretario vero tua fraternitas pallio induatur..... Hoc etiam tibi concedimus, ut per singula loca quæ ditioni archiepiscopatus Beneventani subjacent, ubi ex antiqua legali institutione episcopales sedes habentur, episcopos canonice constituas et consecres, et quodcunque aliter quam decuit ac sacri præcipiunt canones, institutum est, extirpes et emendes, scilicet tanquam peccatis exigentibus contra jura canonum et sanctorum instituta Patrum, dum omnino quidam perversa mente non metuunt quod episcoporum est proprium sibi usurpare, sacro ordini ascriptos, videlicet clericos suæ ditioni subdeno de

episcoporum judiciis subtrahere, quod omnino de- A
testamur ac sub anathemate perpetuo interdici-
mus. Sed quidquid illud est quod ad ecclesiasticum at-
que episcopale pertinet officium infra totum archi-
episcopat. Beneventanum, sicut superius præfinitum
habetur, tuo regatur atque disponatur sano iudicio.
Omnia itaque quæ ad prædictum archiepiscopum
iuste et legaliter pertinent aut pertinere poterunt,
inquam, in posterum, sive monasteria, seu castella,
civitates vel prædia cum ecclesiis et villis, vineis,
silvis et omnibus sibi iuste pertinentibus, tibi ac tuæ
fraternitati ecclesiæ commissæ tradimus, conferimus,
et in perpetuum stabilimus. Censentes itaque aposto-
lica censura decernimus, ac sub divini iudicii ob-
testatione atque validissimi anathematis interdictione
contestamur, ut nullus unquam successorum nostro- B
rum vel alicujus dignitatis seu potestatis quilibet
homo aliquo temerario ausu audeat in prædi-
ctam Beneventanam ecclesiam aliquam vim inferre,
aut..... præfati archiepiscopatus imminuere, de-
trahere, vel quocunque modo seu ingenio subtra-
here, invadere vel alienare; sed, sicut superius sunt
taxata, ita sibi perpetuo maneant inconvulsa, ut
sancta Beneventana ecclesia in honorem sanctæ Dei
Genitricis semperque virginis inviolatæ Mariæ dedi-
cata, et ad archiepiscopatus honorem a nostris an-
tecessoribus sublimata, ac pretiosissimis sanctorum
corporibus ditata, videlicet Bartholomæi apostoli,
atque Januarii martyris, et Barbati confessoris ejus:
sælis gloriosissimorum præsulum, ac reliquorum C
inviolabiliter apostolicis privilegiis semper maneat
dotata. Si quis autem, quod non optamus, nefario
ausu præsumpserit hæc quæ ad laudem Dei pro
stabilitate ac firmitate Beneventanæ ecclesiæ consti-
tuimus atque decernevimus, infringere vel
diminuere, aut quocunque modo aliter ad detrimen-
tum præfati archiepiscopatus statuere, quod molitus
est a. Inhibetur, et anathemate percussus divino pe-
reat in æternum, nisi forte resipiscat. Conservator
vero hujus nostri apostolici privilegii apostolica
benedictione refertus intra paradisi mœnia cum
sanctis omnibus gaudeat in æternum.

Datum iv Idus Julii per manus Friderici dia-
coni, S. Romanæ Ecclesiæ bibliothecarii et vice-
cancellarii vicedomini Herimanni archichancellarii
et coloniensis archiepiscopi, Anno D. Leonis noni
p. t. v, indict. vi.

LXXXVII.

*Bulla S. Leonis IX, qua monasterio Baresi Sanctæ
Trinitatis confirmat ecclesiam Sancti Nicolai, a
Nicolao Baresi episcopo eidem concessam.*

(Anno 1053.)

[Muratori, *Antiq. Ital.* VI, 213.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, ecclesiæ et
monasterio Sanctæ et individuæ Trinitatis intra Ba-
rensem civitatem constructæ, et per eam abbati
MARCO nostro dilecto filio, eunctisque ipsius suc-
cessoribus, canonice illuc intrantibus in perpetuum.

Omnia justis petitionibus grateranter annuimus,
quoniam justa et pia rogata Deo semper noscuntur
placita et amabilia. Videntes igitur ecclesiæ tibi
commissæ justitiam de Sancti Nicolai ecclesia, quam
præfatæ civitatis Nicolaus dictus episcopus, ecclesiæ
jam dictæ Sanctæ Trinitatis voluntaria oblatione ob-
tulit, et in perpetuum confirmavit, nobis omnino
placuit atque apostolica auctoritate ita in perpetuum
valere nostra decretalis institutio decrevit. Et sicut
a præfato Nicolao prænominato episcopo prædicta
Sancti Nicolai ecclesia cum omni beneficio et hortu
et viridario, et cum transitu et exitu suo, ecclesiæ
Sanctæ Trinitatis stabiliter atque irrevocabiliter sub
anathematis pœna colligata, ita ut nec ipsi, neque
alicui hominum cujuscumque conditionis seu digni-
tatis vel potestatis liceat præfatam Sancti Nicolai
ecclesiam, cum omnibus secum concessis a præli-
bata Sancti Nicolai ecclesia vel monasterio, quo-
cunque modo seu ingenio subtrahere vel alienare.
sic omnino confirmamus, decernimus, atque corro-
boramus. Quicumque igitur hujus nostri privilegii
tentaverit refragari instituto, sit sub anathematis
pœna, donec resipiscat. Conservator vero, apo-
stolica refertus benedictione, a sancta et in-
dividua Trinitate perpetualiter æternam consequatur
salutem.

Datum iv Nonas Septembris, per manus Friderici
diaconi, sanctæ Romanæ Ecclesiæ bibliothecarii
et cancellarii vice domni Herimanni archicancellarii
et Coloniensis archiepiscopi, anno domni Leonis IX
papæ quinto, indictione secta.

(Sigillum plumbeum.)

LXXXVIII.

*S. Leo IX, Dominicum ex monacho episcopum Val-
vensem a sese factum confirmat.*

(Anno 1053.)

[Ughelli, *Italia Sacra*, I, 1361.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, dilecto con-
fratri DOMINICO Valvensis Ecclesiæ episcopo, cun-
ctisque successoribus tuis in eadem Ecclesia canonice
promovendis in perpetuum.

Etsi jubemur, dum tempus habemus, a Domino
bona operari, maxime tamen ad domesticos fidei.
Unde omnibus Ecclesiis Christi, pro ea quæ nobis
credita est dispensatione, sollicitudinem nostram ha-
bemus, sic debemus invigilare longinquis, ne in ali-
quo absimus propinquis. Itaque ad suggestionem
tuam, charissime confrater et cœpiscopo Dominice,
quem ex cœnobii disciplina ad episcopatus curam
repromovimus, gaudemus, et antecessoribus nostris
atque nobis fideliter et jugiter deservire in S. R.
Ecclesia cognoscimus. Sed Valvensis Ecclesiæ, cui
Domino auctore præsidet, quamvis peccatis facienti-
bus malitia secularium hominum et peccatorum
ejus, sua, non quæ Jesu Christi sunt, quærentium,
supra modum desolatæ et destructæ, munimine apo-
stolici privilegii contra impetus et machinamenta
sacrilegorum obtendimus. Igitur auctoritate aposto-
lica per hoc nostræ constitutionis privilegium conce-

dimus et corroboramus tibi tuisque, ut dictum est, A successoribus in perpetuum, episcopatum Valvensis cum omni sua integritate et pertinentia, sicut antiquis et justis limitibus determinatur, scilicet a fossato Luparelli ad portellas sive columnas, et a furca de Gorza ad Stasilum inter montes; hinc a castello de Furca ad Serram de Cannalina, et a Serra de Sigella ad Serram de monte Christi, inde a monte Generacici ad crucem, inde a valle Araldi ad muricem de celici, et a terra de cantu ad furcam Mizula, deinde a robore cerurei, et campo oloneo, et a canite ad columnellam de campo Mezzo, ubi exit aqua de sangro, et pergit ad fossatum Luparelli, quod jam dictum est. Principaliter quoque confirmamus tibi ad episcopalem selem Ecclesiam S. Pelini cum omnibus sibi iuste pertinentiis, et pariter Ecclesiam S. Pamili B cum cæteris ecclesiis et capellis, quæcunque intra præfatos posita esse noscuntur, cum omnibus pertinentiis earum, ita ut decimas et oblationes tam vivorum quam etiam mortuorum, secundam auctoritatem eorum canonum, prout tibi videbitur, sicut episcopum decet, disponas et dispenses. Clericorum causas et negotia ad sæculares homines et eorum judicia transire non consentias, sed tu ipse et successores tui audias et canonice definiatis. Et, quia malorum pectorum negligentia simul et nequitia monumenta chartarum vel privilegia antecessorum nostrorum, et si qua sunt alia instrumenta quibus possessiones et bona ipsius episcopatus firmabantur et retinebantur, aut perditæ aut subtracta fuisse constat, per hoc nostræ auctoritatis privilegium sancimus ut nihil hinc præfate Ecclesiæ noceat, sed juxta quod Otto imperator Grimaldo ejusdem Ecclesiæ episcopo etiam per præceptum edixit, ubi- C cunque necessitas et justitia ipsius episcopatus fuerit, sub interpositione sacramenti, per veraces homines tam divites quam etiam medioeres, quos idem episcopus denominaverit, in ejusdemque potestate sit ipsa justitia, inquiratur, et Ecclesiæ dictæ restituatur. Insuper decernimus sub interpositione districti anathematis, ut quicumque conscius est possessionum vel honorum quæ jure competunt præfato episcopatus, et tamen inde alienata ab improbis hominibus detinentur, episcopo aut suis manifestet, ne nalis aliorum consentiendo et tacendo, sacrilegus D apud Dominum existat; omnes etiam chartæ factæ ad damnum Ecclesiæ, vel quæ fuerunt ipsi Ecclesiæ subtractæ, et detinentur ab invaloribus, apostolica auctoritate sint inanes et vacuæ. Hinc S. Romanæ et apostolicæ sedis, ejus juris episcopatus ille specialiter esse dignoscitur, auctoritate, sub interminatione districti anathematis, interdicens ne aliqua magna vel parva persona ejusdemque conditionis et dignitatis molestare, inquietare, divestire præsumat

(210) Quæ magni principes cæteraque fidelium turba in Vaticano, S. Petri templo, offerebant munera, hæc a Romanos antistes potissimum spectassent et inter apostolicæ sedis jura enumerata esse, hæc hoc Leonis IX diploma, sed et Eugenii III, Innocentii III aliorumque summorum pontificum

eum absque discussione ex omnibus rebus mobilibus vel immobilibus sese moventibus, quæ nunc possidet, et deinceps juste acquirere et possidere poterit. Quod si quis, Dei et animæ suæ inimicus, quocunque modo vel ingenio hujus apostolici privilegii temerarius prævaricator existere non timuerit, et aliquid eorum quæ hic aut confirmantur aut infirmantur a nobis, sibi præsumperit contra hoc quod nostræ auctoritatis censura hic promulgatur, perpetua anathematis sententia se gehennæ cum diabolo, et angelis ejus irrecuperabiliter mancipandum noverit, nisi forte, dum vivit, digne Domino et Ecclesiæ suæ satisfecerit. Qui vero divinæ pietatis intuitu et sanctæ obedienciæ reverentia fidelis conservator extiterit hujus, benedictionem hic et in futuro promeretur, præmiumque sempiternæ beatitudinis in electorum Dei cælitibus. Amen.

Datum in Benevento XII Kal. Januarii per manus Federici diaconi et bibliothecarii, ac cancellarii S. A. sedis vice D. Heremanni Coloniensis archiepiscopi, et archicancellarii anno dom. Leonis IX papæ, v, ind. vi.

LXXXIX.

Epistola S. Leonis IX ad Henricum Francorum regem.

Fragmentum. — (Anno 1054.)

[Duchesne, *Hist. Franc. Script.*, IV, 145, ex Decreto Ivonis, parte ix, cap. 8.]

Pater tuus Robertus, laude et consultu episcoporum regni tui, Bertam matrem Odonis comitis sibi duxit uxorem. Ob quam rem, quoniam sibi erat carnis affinitate conjuncta, ab antecessore nostro, cum episcopis qui placito interfuerunt, excommunicati, post ad sedem apostolicam venientes cum satisfactione, sumpta penitentia, redierunt ad propria.

XC.

S. Leo IX Vaticano S. Petri templo deciman oblationum partem largitur.

(Anno 1054.)

[*Bullarium Vatic.* I, 35.]

In nomine Domini, amen. Hoc est exemplum, sive transumptum, cujusdam papalis privilegii felicis recordationis domini Leonis papæ noni, ejus vera bulla plumbea in filis sericis bullati, non vitiiati, non abrasi, non cancellati, nec in aliqua sui parte suspecti, sed omni vitio et suspitione carentis, ejus tenor, de verbo ad verbum, per omnia talis est.

Beate Petre apostole, ego Leo episcopus, servus tuus et omnium servorum Dei, de tuis donis aliquam tibi offero particulam, quam mihi dignum fuit visum, dignum et justum curis quibus circumdor, auferre et tibi offerre quasi meam, cum sit tua. Quidquid enim est quod in nostris juribus sit (210), licet sit parum ad conferentiam præteritorum quæ bullæ, inferius producendæ, luculenter ostendunt. Hujusce consuetudinis ea, ni fallimur, ratio est quod gloriosa beati Petri confessio, uti majoribus nostris persuasum esse intelligimus, Romanam Ecclesiam referret. Lectorem ita præmonendum duximus, ne miretur pontificis diplomatibus opus fuisse, ut Va-

nostri antecessores habuerunt, id tamen, quantumcumque sit, digne tecum iudicavi sortientum. Ecce enim de oblationibus fidelium, quæ tibi offeruntur in altari tuo, sub quo sacrum et venerabile corpus tuum requiescit et etiam in confessione ipsius altaris, decimam partem tibi, quamvis tuum totum sit, humili devotione et tota cordis prosternatione offerimus, donamus, concedimus, et etiam corroboramus atque confirmamus ad constructionem et resurrectionem (sic) ipsius tui sacri templi in arciis, parietibus, picturis, tignis, tectis, imbricibus, et præterea luminarium concinnationibus assiduis, olei, ac cere, nec non lampadibus vitreis, et cincinnatis (211), atque thymiamati cæterisque omnibus utensilibus quæ ad usum et necessitatem atque decorem totius ipsius ecclesie pertinent. Decimam vero ipsam semper volumus esse decimam diem, ut oblatio quæ tibi debetur, separata sit a cæteris oblationibus, et nullum aliqua confusione patiatur errorem. Saper hoc etiam, si qua vasa, si qua ornamenta vel indumenta ecclesiastica super ipsam sacrum et venerabile altare tuum oblata fuerint ad cultum Dei, divinis officiis et mysteriis necessaria, conferimus ea omnia ipsi tuæ ecclesie, ibi perpetim permansura in usum solarium Deo et tibi illic tum servire et serviturum. Addendum quoque credimus illud oblationis munus, ut quidquid scilicet per fideles ad ipsum tuum altare, et ad ipsam confessionem offertur in vigiliis Natalis tui, et in ipsa tui Natalis die, beate Petre apostole, totum sit speciale tuum pro luminariis, et cæteris diversis necessitatibus, ad ipsa tua solemnia agenda pertinentibus. Nec illud præmittendum censuimus ut, quotiescunque de quibuscunque regnis et terris tributa, sive ad altare tuum offeruntur (212), sive ad apostolici pedes ponuntur, sive quovis modo tuæ apostolicæ sedi, cui Deo auctore præsidemus, persolvuntur, decima pars eorum semper tibi, beate Petre apostole, debeatur, ad reformationem ecclesie tuæ, et cætera quæ superius diximus. Ut vero hæc omnia observentur illibata, tam a successoribus nostris in sede tua, o beate Petre apostole, usque in finem sæculi sessuris, quam etiam cunctis hominibus, tam magnis quam parvis, tam divitibus quam pauperibus, mediocribus, diversi sexus et ætatis, statuimus apostolica censura, qua, licet indigni, fungimur vice tua, sub divini iudicii contestatione, et terribilis anathematis interpositione, ut scilicet quicumque contra hoc nostræ humili-

ticana basilica et eidem inservientes, oblationum quæ in ipso templo fierent, portione aliqua rite præterantur.

(211) Nempe *vitreis lampadibus*; quod plane constat ex Vit. S. Cæsarii Arelatensis, ubi hæc habentur: « Unus de cubiculariis, dum cincinnatam concinnaret, de manibus super lapidem lapsa est; quæ nec versa est, nec fracta, nec extincta. » Consultatur Cangii Glossar., et Indiculus exoticar. vocum, suppositus Codici regul., Lucæ Holstenii.

(212) Plurimas quidem et maxime opulentas fuisse quæ in Vaticana basilica olim fiebant oblationes,

tatis donum tibi de tuo, beate Petre apostole, fideliter ac pure collatum, venire te.averit et intemeratum non custodierit, non solum segregatus sit a communione fidelium in hæc temporalis vita, sed in illa quoque æterna damnatus sit perpetuis pœnis et gehennalibus tormentis. A contrario etiam, quicumque devotus custos et cautus observator nostræ oblationis exstiterit, divinis benedictionibus augeatur, et hic per te, beate Petre apostole, a peccatorum vinculis absolvatur, et illic quoque per te intra januam regni cælestis admittatur. Hoc itaque nostræ devotionis privilegium, ut verius credatur et certius habeatur, subscriptione nostra roboravimus, et corroboratum nostro significari sigillo (213) iussimus ad laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi apud quem beate Petre apostole, semper es. o memor nostri, et omnium ovium quas suas ipse pascendas tibi commisit, et per nos miseratus pascit et pascet adhuc per alios in sæcula sæculorum.

✽ Ego Leo episcopus servus servorum dei, beate Petre apostole, donum, quod tibi de tuo feci, manu propria roboravi.

Acta, scripta, transumpta, publicata et auscultata sunt prædicta omnia coram reverendissimo in Christo patre et domino, domino Anbaldo, miseratione divina episcopo Tuscul., sacre Romanæ Ecclesie Carol., apostolicæ sedis legato de atere, pro tribunali sedente Romæ, in palatio papali apud Sanctum Petrum, qui hinc transumpto præsentis scripto, lecto, publicato, exemplato, et auscultato, suam et sui officii auctoritatem interposuit, et decretum, et eidem voluit et decrevit libeliter in iudicio et extra, sicut principaliter privilegio plenariam adhiberi, mandans suum sigillum eidem appendi ad majoris roboris firmitatem. In præsentia reverendorum virorum, domnorum fratris Francisci abbatis monasterii S. Bartholomæi de Camporegio Engubiniensi, dioc. Decretor. Doctoris cancellarii, et Roberti de Placentia Jurisper. auditoris, ac Joannis Thomæ de Ceccano, canonice Parisien. nepotis, et capellanorum supradicti domini legati, ac plurimum aliorum notariorum et testium litteratorum, ad præmissa vocatorum et specialiter rogatorum, ac in præsentia mei Gualterii, et Pauli de Sancta Victoria, et Matthæi de Spoletio notariorum in ra scriptor. ad hanc publicationem, auscultationem, decreti et auctoritatis interpositionem specialiter vocatorum et rogatorum, sub anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo Juhilæo, pontificatus sanctissimi et domini nostri Clementis papæ VI anno octavo, indictione tertia, mensis Maii die decimo.

Et ego Mattheus S. lvi, clericus Spoletanus publicus apostolica et imperiali auctoritate notarius, prædictas litteras apostolicas coram supradicto domino legato, pro tribunali sedente, vidi et legi, easque

nemo inficias ibit, qui prisca Romanæ Ecclesie monumenta vel tantisper versaverit. Rem hoc in loco prosequi, supervacaneum; exempla enim apud Anastasium bibliothecarium ubique occurrunt; ac viri doctissimi, justus Fontanus, et Petrus Moretus; ille in opus. De disco argenteo votivo; hic in Opere de presbyt. part. 1, sect. 4, plura ad hoc institutum spectantia observant.

(213) Ectypum bullæ plumbeæ pendentiæ diplomato quod Leo IX edidit pro monasterio Fuldensi: ex Friderici Schaunp accuratè exhibet Bullar. Romanum, nova edit., pag 333.

cum presenti transumpto, una cum Paulo Francisci A subscripto et Gualterio domni Frederici de Clarmonte infra scriptis, notariis publicis, auscultavi; et quia ipsas cum prædicto presenti transumpto concordare juveni, nil addito vel minuto, quod facti substantiam immutet, vel variet intellectum, ideo de mandato supradicti domni legati, me subscripsi, et rogatus signum meum apposui consuetum.

Et ego Gualterius, domni Frederici de Clarmonte clericus, Firman. dioc. publicus apostolica auctoritate notarius, prædictas litteras apostolicas scripsi, transumptavi, et exemplavi per omnia, prout in litteris ipsis apostolicis, de verbo ad verbum, vidi et reperi contineri, nil addito, minuto vel mutato quod substantiam mutet, vel variet intellectum, nisi forte litteram vel syllabam per errorem. Et ipsum transumptum coram prædicto reverendissimo patre et domino nostro, domno Anibaldo, cardinali apostolicæ sedis, legato pro tribunali sedente, ut supra, ac præsentibus prædictis testibus litteralis, domnis cancellario, auditore, nepote, et capellanis dicti domni legati, ac quampluribus aliis notariis et testibus litteratis, necnon Paulo Francisci et Mattheo de Spoletio, notariis publicis supradictis, ad hanc publicationem, ac decreti et auctoritatis interpositionem, ut supra dicitur, vocatis specialiter et rogatis, legentibus, videntibus et auscultantibus, cum prædictis apostolicis litteris legi, et fideliter auscultavi; ipsumque, de mandato supradicti domni cardinalis legati, et ad instantiam venerabilium virorum, dominorum, prioris, canonicorum capituli, sacrosanctæ basilicæ principis apertorum de Urbe ibidem presentium, ipsum transumptum et exemplum in hanc publicam firmam propria manu redegei, eoque signo consueto signavi rogatus.

XCI.

S. Leo IX W [iberto], episcopo Mutinensi, mandat ut ecclesiæ B. Simeonis (Padulirovensis) ab episcopos Mantuano consecrandæ intersit.

(Anno 1054.)

[Mabill. Acta SS. ord. Bened., sœc. VI, parte II, pag. 163.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, W. [Wiberto] Mutinensi episcopo salutem et apostolicam benedictionem.

Mirabilis Deus in sanctis suis, gloriosus et mitis, magnæ misericordiæ, et super malitiam præstabilis, multorum fidelium ut vera comperimus relatione, centupla remuneratione donavit sancti sui confessoris meritum et laborem Simeonis. Reverentissimo abbati sancto Benedicto exhibeatur honor, adjuncto sibi socio Simeone monacho, cremita et diacono. Mantuanus episcopus novam ibi consecrabit ecclesiam, cui volumus ut exhibeas honorificentiam, scilicet interesse te volumus huic consecrationi et hujus corporis elevationi, et altare in ejus honore consecratur, quem Deus summa virtutum clarificavit dignitate.

XCII.

S. L. o cleram et populum Auximannum docet atheizantibus eos esse qui sequantur illum et perversum et prorsus execrabilem quarundam plebium consuetudinem, ut videlicet, suo defuncto episcopo, domum episcopi hostiliter irrumperentes invadant, facultates ejus diripiant, prædiorum domos incendant, vires insuper et arbusta, bestiali immaniores feritate succidant.

(Anno 1054.)

[Vide inter Opera B. Petri Damiani, *Patrologiæ* tom. CXLIV, col. 517.]

XCH.

S. Leo Petri Domiani librum (Gomorrhianum) et contra quadrimodam carnalis contagionis pollutionem collaudat.

(Anno 1054.)

[Vide Petrum Damianum, *Opp., Patrologiæ* tom. CXLV, col. 159.]

XCIV.

S. Leo Petri Damiani eremum et quæ dicitur Ocri, in Saxena videlicet territorio constitutam, privilegii ornatur.

(Anno 1054.)

[Vide *Patrologiæ* tom. CXLV, col. 15.]

XCV.

S. Leo IX facultatem dat Berardo abbati Farfensi advocandi quemcumque episcopum voluerit ad consecrandum Farfense templum.

(Anno 1053.)

[Muratori *Script. Rer. Ital.* II, II, 620.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, BERARDO abbati Sanctæ Mariæ de Farfa salutem et apostolicam benedictionem.

Petitiones tuas justas adimplere non denegamus. Itaque tibi auctoritate nostra liceat conquirere episcopum, qui tibi tuam consecret ecclesiam, undecumque volueris. Cave tamen ne sit Simoniacus.

XCVI.

S. Leonis IX bulla pro parthenone S. Laurentii in Alsatia.

(Anno 1054.)

[Mabill. *Annal., ord. S. Bened. IV, 736.*]

LEO episcopus, servus servorum Dei, ecclesiæ, in loco qui dicitur Hesse positæ, in honore sanctæ Dei Genitricis Mariæ, et in memoria sanctorum Martini confessoris, et Laurentii levitæ gloriosi et igne purgatorio assati martyris, dedicatæ, et per eam Sebergæ [f., Gerbergæ] abbatis: nepti nostræ, et per eam successuris inibi Dei ancillis in perpetuum.

Martinus, hic pauper et modicus, quo cælum divites ingrediamur dulciter monet, ut sibi suisque amicaliter serviamus. Assatus ut piscis, Laurentius, quemadmodum ipse dicit, suavem gloriam promeruit, ita et nos sibi suoque Domino nostro Jesu Christo vult per multos labores inservire, ut sic digni efficiamur operarii sua mercede. Hac unius leni mansuetudine, et alterius aspersa impulsione commoniti, quod solemus et debemus, etiam huic ecclesiæ confirmationem nostri privilegii gratis concedimus pro sanctorum debita veneratione et parentum nostrorum, inibi in Christo quiescentium, memoriali ac præcordiali devotione. Tegit enim martyr patruales nostros comites, Mathridum et bonæ memoriæ Gerhardum, ejusque uxorem, devotam famulam Deo, Gunisam, et cordis nostri, dum vixit, dulce solamen, fratrem nostrum Hugonem. Et quia suus mitis confessor cujuscumque sanctorum sibi vindicavit corpora, non se elonget, eorum precibus exigentibus, vel alienet ab animarum apud Deum obtinenda vicia, ut sub cujus protectione vixerunt, tuitione propitia per eum æterna promereantur gaudia. Confirmamusque eidem loco illa quæ nominati eidem, vel

alii parentes nostri, contulerunt bona, et quæcumque concessit jam illuc vel in perpetuum concessura est quælibet Deo fidelis persona. Et ut noverint omnes quantum honorem huic loco semper optaverimus, justis precibus domæ Mathildis et filii ejus Henrici, nostri quondam nepotis, altaria in ipsa ecclesia tria nos ipsi dedicavimus. Quod quia eminentius aliisque præ cæteris est constitutum, decrevimus etiam illud magnificentius speciali honore glorificandum, ut nemo ibi celebret missam, nisi archiepiscopus, vel episcopus ipsius diœcesis, vel idonei ipsius ecclesiæ hebdomadarii. Si quis autem alia persona orationis vel alicujus negotii supervenerit causa, ad idem altare, ut missarum solemnitas exsequatur, non præsumat accedere, nisi de abbatissæ vel aliarum sanctimonialium consensu et licentia. Celebratur etiam dedicatio ab omnibus loci ejusdem incolis, vii Kal. Decembris.

Ut autem probabile testimonium huic ecclesiæ ab omnibus de bonis suis adhibeatur, nomina ipsorum honorum vel prædiorum, quæ modo libere habet, fideliter subscribi fecimus; hæc autem sunt: In civitate Metensi tria curtilia, ecclesia de Albertorf integra cum conductu, et medietas ejusdem villæ; Landeldingen datus a Beselmo, apud Nunhirchen mansus cum lacu piscatorio datus a Trusingo, apud Volteringen forestus a Bezolino datus; ecclesia tota de Steinsilide cum conductu et omni integritate. Ad curiam hospitii et hominibus suscipiendis pertinet Volfresingen et apud Halbessurt molendinum et mansus unus, et apud Terolnesheim vinea duas carratas vini solum per annum. Ad abbatiam autem ipsam, sicut et alia prædicta, pertinet etiam quarta pars ecclesiæ apud Sitterflosff, et tertia pars telonei apud Sarburg; ecclesia Monheim tota cum conductu et omni integritate, et quarta pars ejusdem villæ; medietas villæ quæ dicitur Meingeringem, et ecclesia cum conductu et tertia pars decimæ. Sacerdosque illius ecclesiæ omni anno in Natali Domini triginta nummos pro eulogiis persolvit abbatissæ. Ecclesia Berthingen tota cum conductu et omni integritate, et medietas villæ ejusdem ecclesiæ Igolingen cum conductu et villa, ex toto data per manus Mathildis dilectæ uxoris fratris nostri Hugonis prædicti, et filii ejus Henrici; moneta apud Hesse cum totius mercati utilitate; quarta pars ecclesiæ de Tesselingen cum conductu et omni integritate; ecclesia de Belnoylre tota cum conductu et omni integritate. De hac ecclesia quinque solidi omni anno persolvuntur. Ecclesia Malscheidt tota cum conductu et omnibus ad Christianitatem pertinentibus. De hac etiam quinque solidi omni anno persolvuntur. Ecclesia Elbersmytre tota cum conductu et omni integritate. De hac etiam quinque solidi omni anno persolventur. Ecclesia Bettelingen tota cum conductu et villa ex toto et omni integritate. De hac etiam omni anno duo solidi persolventur. Apud Rodesheim tres partes

(214) Gerardi Cameracensis episcopi fundationem, diplomate S. Henrici imp. confirmatam anno 1012, vide Patrologiæ tom. CXL, initio.

A decimæ ecclesiæ inferioris, et ipsa ecclesia cum conductu et omnibus ibidem ad Christianitatem pertinentibus. De Dreheim, omni anno, sex carratæ vini ad cellarium monialium dantur, et in festo sancti Martini decem solidi ibi persolvuntur, absque aliis beneficiis quæ inibi sunt posita. Apud villas Bosseringen, Schallembach, Olba, Riehenhofem, prata, agri, curiæ non modicæ. De familia autem ecclesiæ, ac suæ catholicæ fidei et honeste religionis, pater noster Hugo, justus in eisdem bonis advocatus et hæres, hanc constituit concordiam et invicem se in legali matrimonio, secundum suam conditionem, conjungendi liberam habeant licentiam: ita ut, si ex illa conjunctione numerosa proles procreata fuerit, æqualiter dividatur ecclesiæ et hæredi.

B Si autem non procreatum fuerit inde nisi unum cujusque sexus mancipium, pro speciali sua reverentia habeat ecclesia. Quod et nos confirmamus, atque in perpetuum taliter permanere stabilimus, necnon et omnia ad ipsam ecclesiam pertinentia, stabilia et firma, et nullo modo violanda, hæc nostræ præceptionis pagina corroboramus, et nihil horum, neque imperator, neque rex, neque dux, neque marchio, neque comes, neque vicecomes, neque advocatus, neque aliquis hæres, et neque archiepiscopus, neque episcopus, vel aliqui ecclesiastici ordinis, seu mundanæ conditionis, magna parvæque persona infringere, vel minuire aut invadere præsumat; si autem aliquis præsumperit, liberam habeat licentiam auctendi auctoritatem apostolicam. Violatorem ergo hujus præcepti, Martinus pius, nisi resipuerit, non defendat, Laurentius, læsus in illum, iratus insurgat, sitque omnibus sociis ingratus, atque divinum anathema sustineat; conservatorem vero divina gratia circumveniat, et apostolica benedictio conservet et muniat

XCVII.

S. Leo IX confirmat fundationem abbatiæ S. Joannis Baptiste Florinensis pro monachis Benedictinis in diœcesi Leodiensi, haud pridem institutæ per Gerardum Florinensem toparcham, dein Cameracensem episcopum.

(Anno 1054.)

[Miræus *Opp. diplom. IV, 4.*]

LEO episcopus, servus servorum Dei, Ecclesiæ S. Joannis Baptiste, et per eam Gonisoni abbati ac ejus successoribus in loco qui dicitur Florinas, salutem et apostolicam benedictionem.

Convenit apostolico regimini ut in omnibus prudenter ecclesiastico provideatur honori. Quapropter, Goniso abba, in Christo dilecte fili, in quo, quia suum pleniter honorem monastica obtinet religio, mihi bene complacuit, firmum de bonis ecclesiæ tuæ, id quidem summopere postulanti, concedimus privilegium, quod videlicet, ob mutuam petentis et donantis benevolentiam, animæ tuæ simul ac nostræ apud Dominum salutem obtineat et gloriam.

Paternâ pietate benignum assensum præbuerunt Cameracensis episcopi venerabilis Gerardi (214) justis

precibus, ut, quia ipse præfatam sumptu tuo et de rebus propriis cum fratre Godefrido construxit et donavit ecclesiam; hæc a nobis mereatur recipere gratiam. Annuitis, inquam, voluntarie, et sibi et tibi, frater charissime; et vos quidem, quos apud alios commendat ætas et exterius reverenda canities, mihi gratos fecit moralitas interior et laxiolabilis fides. Memores etiam in hac tua petitione sumus fratris tui domini Wasonis, Tungrensium Ecclesiæ vigilantissimi pastoris, qui, dum vixit, æquitatis norma, catholice religionis, canonice simul honestatis semper fuit regula.

Hæc igitur nostræ præceptionis paginam fieri iussimus, statuentes apostolica censura, ut nihil horum quæ præfato monasterio a quibuscunque fidelibus concessa vel concedenda sunt in perpetuum, aliquis temerario ausu infringere vel imminuere audeat, ne, dum præcursorem et Baptistam Domini offenderit, quo inter natos mulierum major nullus surrexit, Dei omnipotentis iram incautus incurrat.

Datum

XCVIII.

Epistola seu breve S. Leonis IX, pro cœmeterio prioratus Saucii Orientii Cluniacensis ordinis.

(Anno 1054.)

[Builart. Cluniac. 43.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, RAIMUNDO archiepiscopo Auciensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Pervenit ad aures nostras clamor monachorum Sancti Orientii commorantium in suburbio civitatis, pro injuria quam loco illorum inferre niteris de cœmeterio extra usum antiquæ consuetudinis: non enim meliores sumus quam patres nostri. Quapropter tibi mandamus atque sub auctoritate Dei et sancti Petri et nostra præcipimus ut prædictum monasterium novis legibus et inauditis consuetudinibus in nullo infestes, in nullo molestes, tam in cœmeterio quam in aliis rebus ad ipsum locum pertinentibus. Decernimus itaque canonica et apostolica auctoritate ut nulla ecclesia terminos statutos a Patribus aut eat transire. Unde vos admonere volumus et præcipimus ut quod usque modo non habuistis, nec intra urbem, nec extra, vobis injuste vindicetis. Scilicet sicut fuit cœmeterium temporibus antecessorum vestrorum, ita permaneat in sæculum in futurum.

XCIX.

S. Leo IX confirmat fundationem percelebris abbatiæ S. Mariæ a. ud Santones.

(Anno 1054.)

[Gall. Christ. II, Instrum., 481.]

Rectore omnium ordinante Deo, LEO ego, Romanæ sedis papa.

Innotescat vobis omnibus catholicæ Ecclesiæ cultoribus quod Goffridus, comes Andegavensis, et Agnes comitissa locum S. Mariæ Sanctonensis cœnobii, quod monachibus inibi sub beati Benedicti regula degentibus Deo devote fundaverunt, nostra

(215) Vide infra in appendice epistolam Michaelis

et auctoritate confirmari et auctoritari postulaverunt et nostri regiminis tuitione confortari deprecatis, quorum petitioni assensum præbentes confirmamus et constitutionis tantæ locum liberali, ut deprecati sunt, jure sub nostra defensione suscipimus. Unde omnes Dei fideles charitative submonemus ne tantum opus disturbare et dissipare Dei servitium vel Deo devotas patiantur. Quod si aliqui, huic divino operi insidiosi præsumpserit; concessa vel concedenda calumniando et devastando, iram perpetuæ damnationis incurrat, et S. Dei Genitricis omniumque Sanctorum accusationem non evadat, et nostrum anathema, quantum Dei judicio traditum nobis est, apostolica etiam auctoritate concessum Dei inimicum dare in interitum, in æternum damnatum sentiat. Hujus vero conscriptionis chartam, ut firmiorem obtineat vigorem, sigilli nostri impressione signari curavimus.

C.

S. Leonis IX epistola ad Michaellem Constantinopolitanum patriarcham, adversus ejus et Leonis Acridani episcopi inauditas præsumptiones et nimias vanitates (215).

LEO episcopus, servus servorum Dei, MICHAELI Constantinopolitano, et LEONI Acridano, episcopis.

I. In terra pax hominibus bonæ voluntatis (Luc. 11). Hujusmodi exordium docuit nos illud Dominicum: In quacunque domum aut civitatem intraveritis, primum dicite: Pax huic domui; et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra; sin autem, ad vos revertetur (Luc. 10). In pace etenim vocavit nos Deus (I Cor. 14), qui est pax nostra; qui fecit utraque unum, et veniens evangelizavit pacem his qui longe, et his qui prope erant (Ephes. 6); et inter nonnulla dixit: Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur (Matth. 5). Quorum pedes Deo quos Isaias admiratus, proclamavit: Quam speciosos pedes evangelizantium pacem! (Isa. 62; Rom. 10). Ad quem magnus Paulus contestando sic discipulos adhortatur: Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum (Hebr. 12). Et: Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes (Rom. 12). Et rursum: Pacem habete, et Deus dilectionis et pacis erit vobiscum (II Cor. 13).

Nec immerito, dicente discipulis suis, in omnibus Christianis ipso Domino: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis (Joan. 14). Quæ utique quam germano et unanimi affectu, et indissolubilis fœderis nexu retinenda sit, hinc potest colligi quod eam, ultimam cohereditibus et participibus suis, velut hæreditario et perpetuo jure commendatam, sub testamento mox suo sanguine subscripto et pia morte confirmato reliquit, quasi diceret: Fratres et coheredes mei, relinquo vobis ex patrimonio nostro sortem, temporalem videlicet pacem; quam si integram et incontaminatam in fine mihi representaveritis, meam sortem, pacem scilicet sempiternam, adjungo vobis. Nec his contentus, Patri

C: rularii et Leonis Acridani,

æqualis, Patreque minor, pro hac ipsa Patrem sic deprecatur, ad Patrem suum, et Patrem nostrum, a quo nunquam discesserat, rediturus: *Pater, quos dedisti mihi, volo ut sint unum, sicut et nos unum sumus, et sint consummati in unum (Joan. xvii).*

II. Sed *Væ mundo a scandalis (Matth. xviii)*, quia, cum pene omnes paginæ divinæ nos pariter invitent ad bonum unitatis et pacis, quatenus cor unum et anima una sit nobis in eo qui unanimes in domo sua, quæ est catholica Ecclesia, habitare facit, existere tamen hæcenus, et existunt miseri homines, sua, non quæ sunt Jesu Christi, quærentes (*Philip. ii*), per omnia militibus Dominum gloriæ crucifigentibus nequiores. Illi siquidem corruptibili tunicæ ipsius, quia inconsutilis et desuper contexta erat per totum, pepercerunt, dicentes: *Non scindamus eam (Joan. xix)*, quadam utique reverentia admirati et textricis diligentiam et operis elegantiam. Isti vero incorruptibili charitati ejus, qua univit Ecclesiam, ad exhiberet sibi vestem gloriosam, non habentem maculam aut rugam, impias et sacrilegas manus ad discindendum crudeliter injiciunt, linguas magniloquas et dolosas ad confodiendam illam exacuunt; nihili pendentes infabuli et speciali artificio cœternæ Deo Patri sapientiæ compactam et contextam, nec humano ingenio, seu philosophorum syllogismis aut argumentationibus consulam: *Stulta enim mundi elegit Deus, ut confundat sapientes (I Cor. i)*. Neque enim per rhetores et sophistas collegit piscatores, sed per piscatores et simplices piscatus est sophistas et oratores, quia, sicut egregius Paulus dicit: *Non est in sermone regnum Dei, sed in virtute (I Cor. iv)*.

III. Verum erubescat et confundatur impia hæresis, impudenter inhians sectioni atque divisioni insecabilis et indivisibilis unitatis, reclamante et repugnante non solum ipsius unitatis natura, sed etiam humanæ sapientiæ conjectura. Discedant ergo perfidi corvi, milvi, vultures, et quæcumque lauiatu vel morte aliena pascuntur aves. Sola columba ad arcam redeat et super caput Domini Jesu manens, totum corpus ejus, quod est Ecclesia, uniat, infundat et repleat, unicamque columbam de diversæ professionis et nationis hominibus atque linguis omnibus, quasi de diversis membris efficiat, cui voce Capitis, quod est ipse Christus, dicat: *Una est columba mea, perfecta mea, immaculata mea (Cant. v)*. Quæ enim semper una vocatur, et est, nunquam dividitur aut secatur; quæ semper perfecta, hoc est plena, nunquam minuitur aut evacuat; quæ semper immaculata, nunquam corrumpitur aut maculatur. Quoniam, etsi nonnunquam ab ea plerique ita exeunt ut non revertantur, non tamen eius unitas inde discinditur, aut perfectio minoratur, seu virginitas violatur. Quandoquidem membra corvina ad hoc revertantur, ut suo corpori, a quo ad tempus videbantur esse disjuncta, reincorporarentur, et integerrimæ permaneat columba illa unica, cui se incorporatos et nitos falso gloriabantur. Et quæ

gemebat sub periculis in falsis fratribus, revelata illorum exitu, per os beati Joannis apostoli libere protestatur: *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum (I Joan. ii)*. Qui enim pectus columbæ, velut humores mali, solebant premere, et ad nauseam jugiter provocare, alienius accessionis vel occasionis impulsu egressi, vel ejecti, aut potius egesti, comprobantur eam relevare; atque bonæ valetudinis statum sua dissectione eidem revocare. Quotquot autem exeunt redituri, omnino ab ea nequeunt avelli aut præcidi; et si videntur aliquandiu avulsi aut præcisi, quia *Novit Deus qui sunt ejus (II Tim. ii)*, per cuius prædestinationem sunt intus sine errore, etiam qui putantur foris esse, et errare; nec rapit quisquam de manu ipsius, quos jam prorsus raptos suspicabamur.

IV. Sed *væ hominum superbix et arrogantix [ignorantiæ]*, qui membra Antichristi, et præcursores ejus effecti, qui est rex super universos filios superbix, non cessant zizaniorum pestes in medium tritici spargere, et messem, cui cœlestis preparatur horreum, quantum in eis est, atterere. De quorum periculoso tempore dilectus Domini virgo Joannes voluit nos instruere: *Filioli, inquit, novissima hora est, et sicut audistis quia Antichristus venit, nunc autem Antichristi multi facti sunt (I Joan. ii.)* Hæc novissima hora a primo adventu Salvatoris incepta, usque ad secundum ejus adventum est protrahenda. Quæ quot Antichristos jam habuerit aut delixerit, dicere quis poterit? De quibus et Doctor gentium, mirabilis Paulus, Ephesiis in Actibus apostolorum ait: *Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi graves in vos, non parcetes gregi; et ex vobis ipsis exsurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se (Act. xx)*. Sed, o Domine Jesu, pervigil Pastor, et Leo de tribu Juda, qui, secundum Psalmistam, super aspidem et basiliscum ambulat, et conculcas leonem et draconem (*Psal. xc*), jam in fine sæculorum oves pascuæ tuæ, variis insidiis et rabie innumerabilium luporum hæcenus fessas, miseranter attende, et increpa *feras arundinis (Psal. lxxvii)*, quæ sæviunt, et dentibus fremunt super humilitatem Ecclesiæ tuæ, fulti et protecti arundineto, id est, mundana potestate, exterius quidem nitida, sed inter us vacua, ubi, sicut ab beatum Job divina voce dicitur: *Non solum omnes bestix agri ludunt (Job xl)*. cuncta scilicet turba malignorum spirituum secundum libitum suum debacchatur, verum etiam Behemot, eorum utique princeps, ibidem sub umbra dormit in secreto calami et lotis humentibus, cum sine aliqua inquietudine vel contradictione in superberum et lubricorum corlibus requiescit securus. Catholica vero Ecclesia promissiones tuas retinens, Domine, quotidie gaudet compleri in doctoribus suis illud Sapientiæ: *Fulgebunt iusti, et tanquam scintillæ in arundineto discurrent (Sap. iii)*, atque vento agitatae arundines comburent. Tunc fera

arundinis pariter interient, in quibus est congregatio taurorum (Psal. lxxvii), cœtus videlicet hæresiarum cervicose ducatu post se trahentium vaccas, id est, lascivas animas populorum, ut qui probati sunt argento, excludantur, scilicet perfecti in eloquiis divinis et stabiles in fide appareant, emittantur vel manifestentur. Argento quippe eloquia divina significantur, ut idem Psalmista testatur: *Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum* (Psal. xi). Per exclusionem autem, argentum vel aurum quodam artificio subrigitur, elevatur et exprimitur, ut repente videatur rospersum, et insigillatim decenti figuratone diversorum florum aut imaginum, quod prius humile jacebat et planum. Quod totum brevius et clarius sic eloquitur magnus Paulus: *Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant in vobis* (I Cor. xi). Sed, o maligna hæresis, non inde tibi blandiaris, quod ab Apostolo, *Oporet et hæreses esse*, audieris. Etenim in sancto Evangelio Dominus noster dicit: *Necesse est ut veniant scandala; veruntamen tæ homini per quem scandalum venit!* (Matth. xviii.) Nempe non est frustra in fornace aurificis palea, quia aurum non purgatur, si palea non uratur.

V. Hæc et alia similia his cum pene omnes sacri eloquiū paginæ contra impudentem vesaniam hæreticorum concrepent, vehementer obstupescimus, et lacrymis charitatis plangimus, sic edormisse Ecclesie sacerdotes, quatenus qui Dei debuerant esse adjectores, non exhorreant eorum fieri sequaces quorum memoriā cum sonitu perisse, et civitates destructas vident. Inde est totum illud, quod tandem cum indicibili contritione et gemitu cordis ac corporis effundimus, in quo omnia viscera catholice matris concutiuntur, in quo omnes sensus Christianorum obtunduntur, in quo disciplina ecclesiastica et sanctorum vigor canonum confunditur ac calcatur, quia tu, charissime nobis, et adhuc dicende in Christo frater et antistes Constantinopolitane, tuque Leo Acriane, dicimini apostolicam et Latinam Ecclesiam nova presumptione, atque incredibili audacia, nec auditam nec convictam palam damnasse; pro eo maxime quod de azymis audeat commemorationem Dominicæ passionis celebrare. Ecce incanta reprehensio vestra, ecce non bona gloriatio vestra, quando ponitis in cœlum os vestrum, cum lingua vestra transiens in terra, humanis argumentationibus et conjecturis antiquam fidem confodere ac subvertere molitur. Ecce, nisi quantocius respiscatis, incorporati et annumerati, quod absit! eritis in illa cauda draconis, qua tertiam partem stellarum cœli traxit, et in terram misit. Ecce jam post mille ac ferme viginti a passione Salvatoris nostri annos, incipit per vos discere Romana Ecclesia qualiter memoria passionis ejusdem sit recolenda, quasi nil ei confu-
derit presentia, conversatio et diuturna institutio, seu, qua clarificavit Deum, mors pretiosa illius venerabilis senis, cui specialiter Christus Filius Dei vivi dicit: *Beatus es, Simon Bar-Iona, quia caro et*

A sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui est in cœlis (Matth. xvi).

VI. Non ergo perpenditis quanta impudentia dicatur Pater, qui est in cœlis, abscondisse a principibus apostolorum, Petro, cultum, sive ritum visibilis sacrificii, per dispensationem Unigeniti sui, cui per semetipsum plenissime revelare dignatus est illud ineffabile arcanum invisibilis divinitatis ejusdem Filii sui. Et cui non per angelam, nec per prophetam, sed proprio ore, ipse Dominus angelorum et prophetarum sic repromittit in sequentibus: *Ergo ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram œdificabo Ecclesiam meam* (Ibid.); illius capiti vos satagitis subtrahere Christum Jesum, præter quem nemo potest universali Ecclesie aliud ponere fundamentum (I Cor. iii). Quod utique devotissimè Petrus non solum vivens, sed etiam moriens demonstravit, quando nimia humilitate et congrua significatione se crucifigi deorsum verso capite petivit; profecto divina inspiratione præsignans, sese esse primum et quadrum lapidem in fundamento, quod est Christus Jesus, compaginatum, coherentem atque conexum; qui, utpote superpositus angulari lapidi, totum pondus ecclesiasticæ fabricæ incurruptibili soliditate sufferret, ac proprii capitis suppositione omnia membra corporis Christi per aptas et naturales compages, usque ad consummationem sæculi, quasi usque ad pedes crescentiæ inflexibili collo ad cœlos sustolleret.

VII. Taliter sancta Ecclesia super petram, id est Christum et super Petrum, vel Cepham filium Joannis, qui prius Simon dicebatur, ædificata, qua inferi portis, disputationibus scilicet hæreticorum, quæ vanos ad interitum introducunt, nullatenus foret superanda. Sic pollicetur ipsa Veritas, per quam sunt vera, quæcumque sunt vera: *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam* (Matth. xvi). Cujus premissio effectum se precibus impetrasse a Patre idem Filius protestatur, dicendo ad Patrem: *Simon, ecce Satanas expulit vos, ut cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; et tu aliquando conversus confirma fratres tuos* (Luc. xxii). Erit ergo quisquam tantæ dementiæ qui orationem illius, cuius velle est posse, audeat in aliquo vacuum putare? Nonne a sede principis apostolorum, Romana videlicet Ecclesia, tam per eundem Petrum quam per successores suos, reprobatæ et convictæ, atque expugnatae sunt omnium hæreticorum commenta, et fratrum corda in fide Petri, quæ hæcenus nec defecit, nec usque in finem deficiet, sunt confirmata?

VIII. Præteritus nominatim replicare non quærit et eo amplius hæreses ab Orientis partibus, vel ab ipsis Græcis, diverso tempore ex diverso errore ad corrumpendam virginitatem catholice Ecclesie matris emergentes. Dicendum videtur, ex parte, quantas Constantinopolitana Ecclesia per præcules suos succitaverit peste; quas viriliter expugnavit, protrivit, et suffocavit Romana et apostolica sedes. Ecce Euse-

hinc Nicœniensis episcopi, sedis Constantinopolitane invasor, et signifer maledicti Arii existit. Quartus Macedonius hæresiarcha, suffocator antecessoris sui beati Pauli, blasphemator Spiritus sancti, tortor Christianorum, et usque ad mortem persecutor, et alter Julianus, caractere in frontibus notando catholicos. Hæc et alia mala, tam ipse quam sui sequaces, per omnes Orientis urbes, et maxime Constantinopoli, agebat, cum Hesperia partes ab hac tempestate immote manerent, teste vestro historiographo Socrate (*Hist. eccles. lib. II, cap. 2*). Quintus Eudoxius Arianus invasor sedis, et ordinator Eñnonii hæretici, dicens Patrem *αὐτὸν*, quod nullum colat; *Πῦτον αὐτὸν*, quod Patrem colat. Sextus Demophilus, ipse Arianus. Nonus Maximus, Cynicus et Apollinarista. Decimus Nectarius vir sanctus, ordinatus a sancta Constantinopolitana synodo prima; de quo, cum sancti Patres Damaso papæ et suis coepiscopis scripissent, dixerunt: « Constantinopolitane urbis novellam, ut ita dicamus, Ecclesiam velut ex ore leonis, hæreticis suffossam blasphemias, abstraximus: » teste Theodoro vestro historiographo (*Eccles. Histor. lib. V, cap. IX*). Sed non inde omnino suffocatus est ille venenosus; quia successor hujus Joannes Chrysostomus ab ingrata Ecclesia bis est depositus, et in exilio defunctus. Cujus depositionem non ferentes occidentales episcopi, id est Latini, ab Orientalium communionem sunt segregati. Hujus successor Arsacius manu militari in Joannita descevit, in sequaces videlicet beati Joannis. Jam quintus decimus in catalogo Nestorius hæresiarcha existit, qui spiritu diaboli plenus; inter alias suæ perversitatis blasphemias, tale virus evomuit: « Dei genitricem Mariam nullus appellet; Maria enim homo fuit, et Deum ab homine generari ulnis impossibile est. » Qui etiam duas personas in Deo Christo mentis est. Hinc septimus declinans Flavianus beatus presul martyrio coronatus postea, quia damnavit Eutychem abbatem, nimiam substantiam vel naturam in Christo asserentem: Propter quod beatissime memoriæ dominiq; papa Leone et Marciano Christianissimo imperatore factum est Chalcedonense concilium sexcentorum triginta pontificum. Quis dicemus de Acacio accusatore, et restitutore Petri Alexandrini episcopi, per quos plurima homicidia existerunt, nisi quod a sanctissimo Gelasio papa in perpetuum fuere ambo damnati cum Joanne successore et defensore Acacii? (*In tomò de anathematis vinculo ep. 9, 11*.) Post quos Anthimus Eutychanus hæreticus per præsentem papam Agapetum in ipsa Constantinopoli est depositus (*AGAP. epist. 4, 5*). Eutychnus autem, quia dogmatizabat humanum corpus in resurrectione impalpabile futurum et vento acreque subtilius, a beato Gregorio tunc diacono ita est convictus, ut in præsentia piæ memoriæ Tiberii imperatoris codices dogmatis ejus justis flammis traderentur.

IX. Successis quoque huic Joannes, cujus superbiæ, quamvis universus mundus capere nequiverit,

angustus tamen cespes post non multum temporis compressit. Hic nimia vanitatis novum nomen primus sibi usurpavit, ubi se a cunctis œcumenicum patriarcham, id est universalem, et dici et scribi debere decrevit. Pro qua utique præsumptione a beatis pontificibus Pelagio et Gregorio digna percussus est excommunicatione. Cujus contagii macula adhuc vobis cum ipsa maledictione sic adhæsit ut nunc quoque vos ipsos œcumenicos patriarchas et appellare et scribere non timeatis. Et certe nomen istud a sanctis Patribus in Chalcedonensi synodo, ob reverentiam S. Romane et apostolicæ sedis, sanctissimo decessori nostro Leonis papæ, et præclarissimo doctore, successoribusque ejus fuit oblatum, sed nec ab illo, nec ab illo successorum ipsius constat hactenus receptum. Et cæ post Christum Jesum hoc nomen magis poterat aptari quam successoribus Petri? Sed imitanda humilitas reverendorum pontificum, attendens quod ipse princeps apostolorum non invenitur dictus universalis apostolus, et superbum refutavit vocabulum penitus, quo videtur par dignitas subtrahi cunctis per orbem præsulibus, dum uni ex toto arrogaretur, tanquam singuli dicerent verbis et factis, quod magister eorum et primus crucifigendus inquit: « Non sum dignus caput sursum ponere, sed declinare vultum in terram. » Vestra ergo fraternitas videat quanta apud se protervia timeat, quæ nec oblatum sibi a quoquam, nec concessum, sed potius denegatum, et sub anathematis interpositione ab apostolica et prima sede, et a sanctis atque orthodoxis Patribus interdictum superstitiosum vocabulum, tantæ obstinationis contumacia, per quadringentos jam a beatissimo papa Gregorio et amplius annos, usurpare non cessat: et qualiter, exemplo Domini nostri Jesu Christi et suorum, parati estis pro fratribus animas ponere, qui per tot tempora nolistis saltem inane nomen, et totius Ecclesie unitatem sua insolentia scandalizans deponere? et quid effect in vestris mentibus toties declamata in auribus i la gloriosi Apostoli professio, qui dicit: *Quis scandalizatur, et ego non uror?* (*I Cor. II*) qui non solum pro scandalo aliorum non urimini, sed etiam scandalo vestro quotidie uritis Ecclesiam Dei?

X. Sed ut ad reliquos decessores vestros revertamur, quid de Pyrrho episcopo, imo hæresiarchæ Macarii Antiocheni sequace dicitur? qui veniens Romam scripto anathematizavit omnia quæ ipse et decessores sui contra fidem catholicam et apostolicæ sedis senserant? Sed quantocius ad vomitum reversus, a papa Theodoro est damnatus, et successor ejus Paulus, quod ab eodem Romano pontifice monitus et increpatus non respuit, quando, velut simulacrum aut phantasma aliquod insensibile Dominum nostrum Jesum Christum arbitratus, nec unam, nec duas voluntates vel operationes in eodem fuisse diffinivit, et altare Latinorum et legatorum Romane Ecclesie, quod nemo hæreticorum ante eum præsumperat, subvertit. Ad cujus

abiam, qua seviebat in catholicos, destruendam, A sanctissimus papa Martinus, collectis centum et quinque episcopis, damnavit Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, et Paulum, Constantinopolitanos episcopos. In qua utique vesania nec vos istis modo temporibus inferiores illo vestro Paulo, summam et apostolicam sedem, cunctosque institutionis ejus fidissimos observatores anathemate damnatis; incauta, impudenti arroganti adeo cæcati, ut non animadvertatis quid, et qui faciatis, et cui. Illi nempe facitis præjudicium, de qua nec vobis, nec cuilibet mortalium licet facere judicium, beatissimo et apostolico pontifice Silvestro divinitus decernente, spiritualique ejus filio Constantino, religiosissimo Augusto, cum universa synodo Nicæna approbante ac subscribente ut summa sedes a nemine judicetur; inviolabiliter et inconcusso sibi conservato illo privilegio, quod idem princeps quarto baptismatis sui die devotus contulit pontifici Romano, scilicet ut in toto orbe sacerdotes ita hunc caput habeant, sicut omnes judices, regem. Quorum semper omni mundo reverendam sententiam, sicut veraciter divina inspiratione promulgatam, ampleverit reliquæ universales synodi, id est Constantinopolitana prima, consensu pii Augusti et religiosi majoris Theodosii, Ephesina prima, sub Juniore Theodosio, filio Archadii, Chalcedonensis, sub imperio divæ memoriæ Marciani, tertia Constantinopolitana, rogatu et consensu Junioris Constantini, unanimi voluntate, concordique verbo et scripto confirmavere sanctam Romanam et apostolicam sedem, post Dominum Jesum, caput esse omnium Ecclesiarum Dei, et hoc debere credi, confiteri et scribi ab omnibus venerabilibus Nicæni concilii ejus statutorum usque ad unum iota contemptoribus districtum anathema cautum est a quinque præfatis, et cunctis sanctorum Patrum synodis subsequentibus.

XI. Sic, juxta Sapientem, lapis missus non pergit ad cælum (*Ecclesi. xxvii*), et maledictum, frustra prolatum, revertitur in auctorem suum (*Prov. xxvi*): sic, juxta vulgi proverbium, qui supra caput suum spuere conatur, quantocius in faciem illius sputum relabitur: Sic nobis maledictum pro maledicto non reddentibus, sed cum Psalmista, adversum nos peccatore consistente, custodiam ori nostro jam diu D incedentibus (*Psal. xxxviii*), per tumorem vestrum incurristis, quod dolemus, quia præjudicium faciendo summæ sedi, de qua nec judicium licet facere cuiquam hominum, anathema accepistis ab universis Patribus omnium venerabilium conciliorum. Quo indissolubiler astringemini, si cor impœnitens retinendo super tantam præsumptionem, ab illo per vicarios ipsius non solvamini, cui specialiter dixit Christus, Filius Dei vivi: *Quæcunque solveris super terram, erunt soluta et in cælis* (*Matth. xvi*). Si conferamus vetera novis, Balaam ille hariolus in hac parte cautior fuit vobis, qui, reverens Deum, nec promissis, nec minis regis Moab ad maledicendum filiis Israel aucti potuit: *Quomodo*, inquit, male-

dicam cui non maledixit Deus? aut quomodo auctorbor quem Dominus non delectatur? (*Num. xxiii*.) Vos vero nec amor Dei et proximi, nec reverentia divinorum canonum, aut, sicut dicitur, orthodoxorum principum vestrorum prohibitio revocat, quin publice maledicatis et detestemini genus electum, regale sacerdotium, gentemque sanctam (*I Petr. ii*).

XII. Quod quamvis omnibus Ecclesiis Christi, qua unam catholicam in toto mundo efficiunt, a principe apostolorum, Petro sit vere dictum, nulli tamen verius aptatur quam illi cui proprie præsidet ipse qui cælestis regni meruit gubernacula oblinere, Domino Jesu Christo sibi dicente: *Tibi dabo claves regni cælorum* (*Matth. xvi*), et, in speciali potestate ligandi et solvendi, summi sacerdotii privilegiam. At quoniam, attestante Salomone: *Cor regis in manu Domini; quocumque voluerit vertet illud* (*Prov. xxi*): tantum apicem cælestis dignitatis in beato Petro et in ejus vicariis prudentissimus terrenæ monarchiæ princeps Constantinus iatima consideratione reveritus, cunctos usque in finem sæculi successuros eidem apostolo in Romana sede pontifices, per beatum Silvestrum non solum imperiali potestate et dignitate, verum etiam infulis et ministris adornavit imperialibus, valde indignum fore arbitratus terræ imperio subdi quos divina majestas præfecit cælesti; cui equidem comparatum istud terrenum nihil est, nisi vanitas vanitatum, qua homines, oblii Domini Creatoris sui, intumescunt, mox detamescunt. C Et tamen imperialis celsitudo hoc totum quod potuit effecit, quando tota devotione quidquid a Domino acceperat, eidem in ministris suis reddidit. Ut enim venerabilis Paulus docet: *Non est potestas nisi a Deo: quæcunque autem sunt, a Deo ordinata sunt* (*Rom. xiii*). Quibus in terreni regni opportuna administratione non resistendum sic instruimur per ipsum principem apostolorum: *Subjecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum; sive regi, quasi præcellenti; sive ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, quia sic est voluntas Dei* (*I Petr. ii*). Et post pauca: *Deum timete, regem honorificate* (*Ibid.*). Atque per coepistolam ejus Paulum: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Nam qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt* (*Rom. xiii*). Unde Sapientia in Proverbiis intonat, dicens: *Per me reges regnant, et principes justa discernunt* (*Prov. viii*). Quod etiam sæpe dictus Augustus Constantius perspicacis animæ vivacitate deprehendit, et matri suæ religiosæ Helenæ inter nonnulla sic rescripsit: *Qui moderatur sæcula, et disponit totius mundi suffragia, quibus alinur et sustentamur, per se quidem spirantia vivificat, sed per pectora principum sua jura sæculis dictat.*

XIII. His et aliis quamplurimis testimoniis, jam vobis satisfactum esse debuit de terreno et cælesti imperio, imo de regali sacerdotio S. Romanæ et apostolicæ sedis, præcipue super speciali ejus dispositione in cælis, si quoquo modo Christiani esse vel

dici optatis, et si ipsam Evangelii veritatem aperte, quod absit! non impugnat. Ad cujus tonitruum quisquis non expergiscitur, non dormit, sed omnino est mortuus, cui jam frustra ab hominibus clamabitur. Sed ne forte adhuc de terrena ipsius dominatione aliquis vobis dubitatis supersit scrupulus, aue leviter suspicemini ineptis et anilibus fabulis sanctam Romanam sedem velle sibi inconcussum honorem vindicare et defensare aliquatenus, pauca ex privilegio, ejus lem Constantini manu cum cruce aurea super cœlestis clavigeri venerabile corpus posita, ad medium proferemus, quibus fundetur veritas et confundatur vanitas, ut omnia membra catholice matris cognoscant nos illius Petri disciplinæ esse qui sic in Epistola sua ait de se: *Non enim doctas fabulis secuti, notum vobis fecimus Domini nostri Jesu Christi virtutem, sed speculatores facti illius magnitudinis (II Petr. 1)*; et nos vobis inculcare non tam relatu quolibet quam quæ ipso visu et tactu comperta sunt. Vel admonti recognoscite quia idem gloriosus princeps in jam dicto privilegio, post Christianæ fidei claram perfectamque confessionem atque baptismatis sui enucleatam commendationem, specialem sanctæ Romanæ Ecclesiæ dignitatem sic promulgavit, dicens: « Utile judicavimus, una cum omnibus nostris satrapis, et universo senatu, optimatibus etiam et cuncto populo Romanæ gloriæ imperio subjacente, ut, sicut beatus Petrus in terris vicarius Filii Dei videtur esse constitutus, ita etiam et pontifices ipsius principis apostolorum vice, principatus potestatem, amplius quam terrenæ imperialis nostræ serenitatis mansuetudo habere videtur, concessam a nobis nostroque imperio obtineant, eligentes nobis ipsum principem apostolorum, vel ejus vicarios, firmos apud Deum esse patronos. Et sicut nostra est terrena imperialis potentia, ita ejus sacrosanctam Romanam Ecclesiam decrevimus veneranter honorare, et amplius quam nostrum imperium terrenumque thronum sedem sacratissimam B. Petri gloriose exaltare, tribuentes ei potestatem et gloriæ dignitatem, atque vigorem et honorificentiam imperialem; atque decernentes sancimus ut principatum teneat, tam super quatuor sedes, Alexandrinam, Antiocheanam, Hierosolymitanam ac Constantinopolitanam, quamque etiam super omnes in universo orbe terrarum Dei Ecclesias, et pontifex, qui, pro tempore, ipsius sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ existerit celsior et princeps cunctis sacerdotibus totius mundi existat, et ejus judicio, quæque ad cultum Dei vel fidei Christianorum stabilitatem procuranda fuerint, disponantur. Justum quippe est ut ibi lex sancta caput teneat principatus, ubi sanctorum legum institutor, Salvator noster, beatum Petrum apostolum obtinere præcepit cathedram, ubi et crucis patibulum sustinens, beate mortis sumpsit poculum, sui que Magistri et Domini imitator apparuit, et ibi gentes pro Christi nominis confessione colla flectant, ubi eorum doctor beatus Paulus apostolus pro Christo, extenso collo, martyrio est coronatus;

A et illic usque in finem querant doctorem, ubi sanctorum doctorum quiescunt corpora; et ibi, prout æ humo prostrati, cœlestis regis Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi famulentur officio, ubi superbi terreni regis serviebant imperio. » Et succincte commemorato suo studio et devotione in construendis aliquot sanctorum basilicis et imperialium donationum magnificentia abundanter ditatis, ait: « Concedimus ipsis sanctis apostolis, dominis beatissimis Petro et Paulo, et per hos etiam beato Silvestro Patri nostro, summo pontifici, et universali urbis Romæ papæ, et omnibus ejus successoribus pontificibus, qui usque in finem mundi in sede beati Petri erunt sessuri, atque de præsentis contradimus palatium imperii nostri Lateranense, quod omnibus in toto orbe terrarum præfertur atque præcellit palatiis: deinde diademata, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium, necnon et superhumeralia, videlicet lorum quod imperiale circumdare assolet collum; verum etiam et chlamydem purpuream, atque tunicam coccineam, et omnia imperialia indumenta, sed et dignitatem imperialium præsentium equitum, conferentes ei etiam imperialia sceptrata, simulque cuncta signa atque banda, etiam et diversa ornamenta imperialia, et omnem processionem imperialis culminis et gloriam potestatis nostræ. Viros etiam reverendissimos clericos diversi ordinis, eidem sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ servientes illud culmen singulariæ potentie et præcellentiæ habere sancimus, cujus amplissimus noster senatus videtur gloria adornari, id est, patricios atque consules efficit, necnon et cæteris dignitatibus imperialibus eos promulgamus decorari. Et sicut imperialis exstat decorata militia, ita et clerum S. Romanæ Ecclesiæ ornari decernimus. Et quemadmodum imperialis potentia diversis officiis, cubiculariorum nempe et ostiariorum, atque omnium excubitorum ornatur, ita et sanctam Romanam Ecclesiam decorari volumus. Et ut amplissime pontificale decus præfulgeat, decernimus et hoc ut clerici ejusdem S. Romanæ Ecclesiæ mappulis et linteaminibus, id est candidissimo colore, decoratos equos equitent. Et sic noster senatus calcamentis utitur cum udonibus, id est candido linteaminibus illustratis, sic utantur et clerici; et ita cœlestia sicut terrena, ad laudem Dei decorentur. Præ omnibus autem licentiam tribuentes, concedimus ipsi sanctissimo Patri nostro, Silvestro urbis Romæ episcopo, et papæ, et omnibus qui post eum in successu et perpetuis temporibus advenerint, Leatissimis pontificibus, præ honore et gloria Christi Dei nostri in eadem magna Dei catholica et apostolica Ecclesia, ex nostro dicto, quem placatus proprio consilio clericare voluerit, et in numero religiosorum clericorum connumerare, nullum ex omnibus præsumientem superbe agere.

XIV. « Decrevimus itaque et hoc, ut idem venerabilis Pater noster, Silvester summus pontifex, vel omnes ei succedentes pontifices, diademate, videlicet corona, quam ex capite nostro illi concessimus, ex

auro purissimo et gemmis pretiosis uti debeant, et in capite ad laudem Dei pro honore beati Petri gestore. Ipse vero beatissimus papa super coronam clericatus, quam genui ad gloriam beati Petri, omnino ipsa ex auro non est passus uti corona; phrygium autem candido nitore, splendidam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, et tenentes frenum equi ipsius, pro reverentia beati Petri, stratoris illi officium exhibuimus, statuentes eodem phrygio omnes successores ejus singulariter uti in processionibus, ad imitationem imperii nostri. Unde ut pontificalis apex non vilescat, sed magis quam terreni finem dignitas et glorie potentia deceatur, ecce tam palatium nostrum, ut prælatum est, quam Romanam urbem, et omnes Italiae seu occidentalium regionum provincias, loca et civitates, sæpèfatis beatissimo pontifici, et Patri nostro Silvestro universali papæ: contralentes atque relinquentes, ei vel successoribus ipsius pontificibus potestatem et ditionem firmam imperialis censura per hanc nostram divalem jurisdictionem et pragmaticum constitutum decernimus disponenda, atque juri sancte Romane Ecclesie concedimus permansura. Unde congruum prospeximus nostrum imperium et regni potestatem orientibus transferri ac transmutari regionibus, et in Byzantie provincie optimo loco nomini nostro civitatem edificari, et nostrum illic constitui imperium, quoniam ubi principatus sacerdotum et Christiane religionis caput ab Imperatore cœlesti constitutum est, justum non est ut illic terrenus imperator habeat potestatem. Hæc vero omnia, quæ per hanc imperialem sacram et per alia divalia decreta statuimus atque confirmavimus, usque in finem mundi illibata et inconcussa permansura decernimus. Deinde facta obtestatione, coram Deo vivo et terribili ejus judicio, et imprecatione aeternæ condemnationis temeratori vel contemptori ipsius sui privilegii, secutus idem venerabilis Constantinus, ait: « Hujus vero imperialis nostri decreti paginam propriis manibus roborantes, super venerandum corpus B. Petri, principis apostolorum posuimus, ibique eidem Dei apostolo spondentes nos cuncta inviolabiliter conservare, et nostris successoribus imperatoribus conservanda in mandatis relinquere, Patri nostro Silvestro, summo pontifici et universali papæ, et per eum cunctis successoribus ejus pontificibus, Domino Deo et Salvatore nostro Jesu Christo annuente, tradimus, feliciter atque perenniter possidentia. »

XV. Tot ergo et talibus aliisque quamplurimis testimoniis subnixâ non erubescit veritas sed confutatur impudens vanitas. At nos hinc habentes testimonium majus Constantino. Qui, ut ait beatus evangelista Joannes, *de terra est, et de terra loquitur* (Joan. iii), vix ab homine testimonium accipimus, contenti testimonio illius qui de cœlo venit, et super omnes est, et dicit: *Tu es Petrus, et super hæc petram ædificabo Ecclesiam meam, et porta*

inferi non prævalerunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni cœlorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis; et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis (Math. xvi). Qui etiam in catalogo apostolorum, instar cardinis, ab ipso Domino Jesu Christo primus positus, Petrus, id est *Cephas*, exstat cognominatus. Cui specialiter et nominatum, non tantum ante passionem suam, verum et in ipsius articulo passionis, mox ut sui corporis et sanguinis mirabile mysterium agendum generaliter discipulis tradidit, tam oves se pastorem Pastore percusso, dispergendas, quam et usque in finem sæculi ad unum ovile, et ad se unum pastorem colligendas commendando, ait: *Simon, Simon, ecce Satanas expulit vos, ut cribret sicut triticum; ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: et tu aliquando conversus confirma fratres tuos* (Luc. xxii). Ipsum quoque angelus per mulieres ad videndam resurgentis Magistri gloriam nomine invitavit, cum dixit: *Dicite discipulis ejus, et Petro, quia surrexit et ecce præcedet vos in Galilæam. Ibi eam videbitis* (Math. xx). Necnon eidem, ipsa die resurrectionis suæ, pius et verax Magister apparuit, quemadmodum venerabilis evangelista Lucas nos instruit, dicens: *Quia surrexit Dominus vere, et apparuit Simoni* (Luc. xxiv). Quam manifestationem soli Petro prius, deinde illi cum reliquis condiscipulis factam, gloriosus coapostolus ejus Paulus declarat, ubi ad Corinthios sic scribit: *Quia surrexit Christus tertia die secundum Scripturas, et quia visus est Cephæ, et post hæc undecim* (I Cor. xv)

XVI. Instante quoque jam suæ assumptionis gloria, ubi prandebat cum septem discipulis suis, Dominus amorem Petri erga se tertio inquisivit, et tertio contenti, agnos et oves suas tertio pascere præcepit, pro quibus qua morte clarificaturus esset Deum, in extensione manuum illius et præiunctione futura eidem significavit. Qui nec mora, assumpto Domino, in medio centum et viginti fratrum exurgens, et profundos sanctissimi Psalmistæ sensus edisserens, auctoritate sua apostolicum numerum, sorte annumerato Mathia, supplevit, quem udenarium remanere nefas credidit. Quibus etiam pariter misso Spiritu S. in variis linguis, cum quidam stuperent admiratione, quidam deridentes inveterata cœcitate dicerent musto plenos esse, Petrus uno S. Joëlis testimonio (*Joel. ii*) et ignaros instruxit, et incredulos destruxit. Deinde constanter impropèrata illis scelerata sua conspiratione adversus Dominum et Christum ejus, qua ipsum auctorem vitæ morte turpissima tunc condemnantes interfecerant clarissimis beati David oraculis astruxit illius sanctam resurrectionem, et gloriosam ascensionem, et ab eo impræsentiarum factam Spiritus sancti effusionem. Ita, compunctis Judæis, primus apostolorum reis sanguinis Christi penitentiam indixit, et coram protinus tria millia baptizavit (Act. ii).

XVII. Ille solus, sicut doctiloquus evangelista Lucas testatur, dum qui dispersi fuerant pro persecutione facta sub Stephano, circumirent civitates, nevij loquentes verbum vite, nisi soli Judeis, orans in cœnaculo, factus est in excessu mentis: et lineum omnibus terræ quadrupedibus, et reptilibus, volucrisque cœli refertum, quatuor initiis submiti de cœlo vidit, sibi que cœlitus dictum tertio: *Surge, Petre, occide et manduca*, et tertio ab eo responsura: *Quia commune et immundum unquam introiit os meum*; et tertio superna voce repetitam: *Quod Deus mundavit, tu ne commune dixeris* (Act. 1); sufficienter instructus a quatuor mundi partibus gentes, quondam immundas, in unitatem à ei congregandas, sicque àle, mundatis eorum conscientias, ab operibus mortuis, et occisa in eis pristina immunditia, cui servire membra sua exhibuerant, Christo delectabiliter inviscerandas tribus nutritis in mysterio Trinitatis se invitantibus; immunda aprum illius de silva gentium, Cornelium centurionem aggre sus, non reluctantem occidit et comedit, quando aqua et Spiritu mundi um Ecclesie indidit. Cui, coadunatis ipsius domesticis et amicis, dum adhuc loqueretur, Spiritus sanctus cecidit super omnes qui audiebant verbum, et erant loquentes linguis, et magnificantes Deum (*Ibid.*). Quod nulli Judæorum, nec ipsis apostolis usquam legitur concessum, ut Paræleti tantam plenitudinem acciperent priusquam baptismum. Nonne hinc jam luce clarius constat Petrum primitus ad ædificationem Ecclesie Christi Judæos et gentiles a traxisse, et quasi duos parietes ex diverso venientes, per angularem lapidem Christum indissolubili charitatis glutine conjunxisse? Qui postea videns messem novam, et operarios paucos, Paulum et Barnabam ab Antiochia prædicatores omnibus nationibus destinavit; quibus strenue officio insudantibus dexteram societatis dedit, ut illi quidem in gentibus, ipse vero in circumcissione esset, sicut in Epistola ad Galatas ostenditur evidenter (*Gal. 2*). Neque tamen, partito in eos onere, subtraxit se cœptæ vocationi gentium et curæ, quam post Asiam ab Illyrico sensit tota Europa et Africa, præcipueque mundi caput et domina gentium Roma. Nam cum quidam pseudo-apostoli turbassent corda fratrum, dicentes eos debere circumcidi secundum legem Moysis, Paulusque et Barnabas Hierosolymam iissent, super hac questione consulturi, solus Petrus, sua auctoritate, circumcissionis onus atque veteris legis jugum a cervicibus discipulorum removit, et gratiam Evangelii ad plenam salutem credentium sufficere censuit, dicens: *Quare vultis imponere gravem jugum super cervicibus discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus? sed per gratiam Domini Jesu Christi credimus salvari, quemadmodum et illi. Visum est enim Spiritui sancto et nobis, nihil oneris ultra vobis imponere* (Act. 15). Qua utique responsione confirmatus Doctor gentium, Paulus, Galatis

A protesta tur: *Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit* (*Gal. 5*).

XVIII. Sed et illud in ipso Petro nihilominus est animadvertendum quod sui corporis umbra infirmis conferebat optatæ sospitatis remedium. Quod nulli sanctorum constat hactenus concessum: nec ille, per quem Petrus potuit quidquid boni potuit, ex suo sanctissimo corpore aliquando cuiquam taò donum attribuit Sanctus sanctorum, sed suo Petro specialiter in magna significatione præsentis et futuræ Ecclesie hoc reservavit privilegium, scilicet quia ipse utriusque principalis rector existeret, utriusque statum in seipso portenderet, quatenus hæc visibilium et transituorum sacramentorum secreta virtute, quasi umbra sua, morbis animarum in terra curatis, illam nobis adhuc invisibilem veritatis et beatitudinis solidam speciem, velut solidum corpus, exhibeat in cœlis. Quarum differentiam breviter Apostolus demonstrat: *Videmus nunc, inquit, per speculum in ænigmate, tunc autem faciem ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam, sicut et cognitus sum* (*I Cor. 13*). Cui concordans Joannes coapostolus suus ait: *Charissimi, filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam, cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est* (*I Joan. 3*). Quod vero præsens Ecclesia fide et spe salvatur, Paulus sic loquitur: *Sine fide impossibile est placere Deo. Fides autem est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium* (*Hebr. 11*). Idem in alio loco: *Spe salvi facti sumus; spes autem quæ videtur, non est spes. Quod enim videt quis, quid sperat?* (*Rom. 8*). Sic modo credendo et sperando, atque per patientiam expectando quod non videmus, fide et spe a peccatis liberati videmus quia justus ex fide vivit. In futuro plenam beatitudinem in re videbimus et possidebimus, qua per charitatem gloriam sine fastidio satiabimur, cum apparuerit gloria ejus.

XIX. Verum vestra insolentia, nihili pensans talia, specialibus Christi ovibus claudere et interdicerere non timet, in quibus temporaliter ad laudem Dei recubabant, ovilia: quas ipse non cessat invitare et introducere ad sempiternæ vitæ pascua; quas tantum ex omnibus sibi compatientes in crucis ultima pœna jam positus attendens, pro eisdem animam ponendo, cum gratiarum actione et piissima prece in ipsa emissionem sui beati spiritus Domino commendavit, dicens: *Gratias tibi ago, Pastor bone, quia oves, quas tradidisti mihi compatiuntur mihi. Peto ergo ut participant mecum de gratia tua in sempiternum. Ergo prævalebit illis portas vitæ obserare vel obstruere errorum claviculis, seu sophismatum tendiculis quilibet inimicus, quas potestate, meritis et prece, reserat et pandit tantus amicus, cui portæ inferi non prævalebunt aliquatenus in cœlis terrisque præpotens ex ultimo desiderio animæ suæ, et voluntate labiorum suorum a Domino, ad quem veniebat, erit fraudatus? Absit!*

XX. Quapropter a tanta amentia jam respiscite, et Latinos vobis catholicos, atque maximi Petri famuli et discipulos institutionisque ejus devotiores sectatores, cessate subsannando azymitas vocare, aut ecclesias illis denegare, seu tormenta, sicut cœpistis, inferre, si vultis nunc et semper pacem et portionem cum Petro habere. Cujus doctrinam et traditionem in Epistola ad Romanos, sapientibus et insipientibus debitor ille gentium Doctor, ad tertium cœlum et in paradysum raptus, sic per omnia commendat, dicens: *Primum quidem gratias ago Deo meo per Jesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur in universo mundo (Rom. 1)*. Ex cujus capituli occasione beatus et catholicus doctor Augustinus, in Latinaque lingua clarissimus, atque noster Chrysostomus, ait: *Fides ista, quam Romani habent, ipsa eademque est, et non alia, quæ in universo mundo annuntiatur et creditur; quæ non solum in terra, sed et in cœlis prædicatur; quia Jesus pacificavit per sanguinem suum non solum terrestria et inferia, sed et cœlestia (Col. 1)*. Et hoc est in universo mundo fidem prædicari, per quam omnis mundus sit subditus Deo. Sed Paulum audite subsequentem: *Desidero videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiæ spiritualis ad confirmandos vos (Rom. 1)*. Qui ne putaretur velle aliquid institutioni Petri addere vel demere, exposuit quid dixerit ad confirmandos vos: *id est, simul consolari in vobis per eam, quæ invicem est, fidem vestram atque meam (Ibid.)*. Et in fine Epistolæ monens eos devitare falsos fratres, et præter doctrinam quam ipsi acceperant, euntes, ait: *Rogo vos, fratres, ut observetis eos qui dissensiones et offendicula, præter doctrinam quam vos didicistis, faciunt; et declinate ab illis. Hujuscemodi enim Christo Domino nostro non ærviunt, sed suo ventri; et per dulces sermones et benedictiones seducunt corda innocentium. Vestra enim obedientia in omni loco divulgata est. Gaudeo igitur in vobis (Rom. xvi)*.

XXI. Ecce in totius Epistolæ serie non invenitur magnus Paulus fidem Latinorum correxisse, nec vitia rearguisse; sed congratulatus fidei et conversationi eorum, de perseverantia commonuisse, cum non propter reprobam actionem, sed et ob ipsius fidei citissimum naufragium in Græcos fuerit in-

(216) hæc est Constantinopolitana sub Constantino Copronymo,

Cor. 1.) Et ubi notavit eos ex arrogantia falsa et mundanæ sapientiæ subjunxit: *Jam saturati estis, jam divites facti estis, sine nobis regnatis; et atinam requæretis, ut et nos vobiscum regnaremus! (I Cor. iv.)* Et inflationi eorum minatus virgam, ait: *Omnino auditur inter vos fornicatio, et talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris habeat quidam. Et vos inflati estis, et non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit (I Cor. v)*. Quibus expletis, admonuit eos secum epulari, non in fermento veteri, quod totam massam corrumpit, sed in azymis sinceritatis et veritatis (Ibid.).

XXII. Igitur istis et hujusmodi apostolicis sanctorumque Patrum dictis cum evidententer approbeter Latinorum sincera obedientia, et plurimorum Græcorum improbetur corrupta insolentia, sunt adhuc plura his super hoc parti nostræ faventia, quæ, si liceret ad medium deducere, non solum excederent modum epistolæ, verum etiam possent armaria onerare. Quapropter his ommissis, charitative monemus, ne absentes sitis vobismetipsis; sed vos ante vos constituatis, vias prædecessorum vestrorum et vestras sollicite consideretis, nec nos privato amore palpetis, et in fratrum oculis festucam explorantes, in vestris tralem non videatis. Recordamini illius nefandæ synodi, quam voluerunt vocari septimam vestri hæresiarchæ, quorum conspiratione, ipsius Domini nostri Jesu Christi et sanctorum reverendæ imagines, aut flammis tradite, aut aquis sunt immersæ, picturæ vero ex parietibus basilicarum deletæ (216). Quibus quamvis semper restiterit Romanorum pontificum auctoritas, præ cunctis tamen sanctissimi papæ Nicolai ubivis laudanda libertas, qui per legatos suos tam pro sacris imaginibus, quam pro depositione beati antistitis Ignatii, et substitutione Photii neophyti, ecclesiam agiæ Sophiæ clausit, donec sedis apostolicæ acquiesceret decretis.

XXIII. Absit autem ut velimus credere quod publica fama non dubitat asserere, Constantinopolitanæ Ecclesiæ contigisse ut eunuchos, contra primum sancti Nicœni concilii capitulum, passim promovendo, feminam in sede pontificum suorum sublimasset aliquando. Hoc tam abominabile scelus detestabileque facinus, etsi enormitas ipsius vel horror fraternæque benevolentia non permittit nos credere, considerata tamen incuria vestra erga sanctorum censuram canonum, quia eunuchos et aliqua parte corporis imminutos, non solum ad clericatum, sed ad pontificatum etiam indifferenter ac solemniter adhuc promovetis, fieri potuisse pensamus. Sed quid plura? Tot et tantis schismaticis et hæreticis, catholicam atque apostolicam Ecclesiam aperte impugnantibus et discindere laborantibus, hactenus relictis, ut Latina vel Occidentalis Ecclesia de vobis merito conqueri possit, voce sponsæ dicens in Canticis canticorum: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me (Cant. 1)*. Et vobis: nunquid enim Romana et aposto-

lica sedes, quæ per Evangelium genuit Latinam Ecclesiam in Occidente, mater non est Constantinopolitana Ecclesiæ in Oriente, cum per gloriosum filium suum Constantinum, et nobiles sapientesque Romanos, non tantum moribus, sed et muris studuit reparare? Quod si contradicatis, ad quid vestro imperatori Latine laudes, et in Ecclesia Græcis recitantur Latine lectiones? Utiq; ob reverentiam illius matris, quæ jam cunctis paganorum crudelitibus et diversorum tormentorum quæstionibus vexata et impugnata, ac, velut aurum, nimis persecutorum flammis decocta, deliciosam filiam, videlicet Ecclesiam Constantinopolitanam edidit.

XXIV. Et certe jam decima a Nerone in Christianos persecutio penitus refrixerat, jam omne mundanæ insanix incendium sopitum erat, jam Roma adulta et longeva, in divino cultu victrix et coronata, alta pæce triumphabat, jam innumerabilis utriusque sexus et diversæ ætatis martyrum exercitus, nostris azymis saginatus, universos idololatriæ fregerat impetus, jam mundum, et ipsum mundi principem sub pedibus habebat, jam non solum ipsi nostræ institutionis antistites, sed et ministri eorum, in quibus Laurentius ac Vincentius, omni inundo stupente, deficientibus ipsis tormentis et tortoribus insultabant. Modo delicata filia in conclavi residens secunda, deliciis, lascivia, et longo otio dissoluta, nec ad campum rite agonizantium aliquando progressa, pia matre satagente et decertante pro ea, non erubescit aut veretur primatum arrogare, maternæ senectuti jam emeritæ derogare, nec effatum corpus ejus laboribus et diebus, rugososque et minus validos artus, quondam torosos et ad prælia divina exertos, saltem aliquo humanitatis respectu considerare, nullam reverentiam reverendis canis ipsius habere, sed ipsam puellari levitate post innumerabiles triumphos ad recidiva bella adversum semet provocare, et eam solido perfectorum cibo privatam, ad carnalium lac retrahere, quod contra usum naturæ, ex ipsis pubertatis suæ mammis in Ægypto, sicut supra dictum est, toties contractis, conatur impudenter ori ejus instillare.

XXV. Et unitam saltem verum lac! Sed, prohi dolor! non est lac, quo tenera fidelium paulatim nutriatur infantia, ut ad solidam escam pertingat, sed quod Salomon cavendum denuntiat, dicens: *Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis* (Prov. 1). Et: *Væ ei qui lactat amicum suum, et ducit eum riam non bona* (Prov. xvi). Nec est aqua, de qua qui biberit, non sitiat ultra, quia flet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam, et flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ (Joan. vii), sed potius aquæ furtivæ de puteis, quos Palæstini, lutum non aquam amantes, repleverunt terra (Gen. xxvi); vel de cisternis dissipatis (Jer. 11), seu fluminibus Ægypti et Babylonis, quibus distenditur venter, et gravatus non repletur, sed exinanitur et intumescit (Num. v), ut more hydropici tanto plus sitiat ad perniciem, quanto plus biberit. De quibus profecto Dominus per

A Jeremiam contra quosdam conqueritur, dicens: *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, et foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas* (Jer. 11). Et post aliqua: *Nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam? Aut quid tibi in vis Assyriorum, ut bibas aquam fluminis?* (Ibid.) Quas utique ne sitiamus idem vetat, dicens: *Prohibe guttur tuum a siti* (Ibid.). Hinc Salomon, quas aquas appetere, quasque debeamus vitare, demonstrans, ait: *Bibe aquam de cisterna tua, et fluenta putei tui. Deriventur fontes tui foras, et in plateis aquas tuas divide. Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. Sit vena tua benedicta* (Prov. v). Et in subsequentiis, hæreticam vanitatem, sub specie stultæ mulieris, visibili quodammodo forma coloratam atque depictam introducit, dicens: *Mulier stultam et clamorosa, plenaque illecebris, et nihil omnino sciens, sedet in foribus domus suæ super sellam in excelso urbis loco, ut vocet transeuntes per viam et pergentes itinere suo: Qui est parvulus, declinet ad me. Et recordi locuta est: Aquæ furtivæ dulciores sunt, et panis absconditus suavior. Et ignoravit quod gigantes ibi sint, et in profundis inferni convivæ ejus* (Prov. ix).

XXVI. Quorum ne sit particeps in tartari flammis, quas vicissim sine lue pascat medullis suis, jam nunc filia recordetur genitus piæ genitricis, et quot vel quanta pericula propter eam, seu propter sorores ipsius, in utero suo lactenus vidit; et gratia Dei discat talis fieri, saltem admonita, qualis bene de se meritam matrem, etiam senio ac assiduo incurvam labore et tremulam, data manu atque supposito humero studeat sublevare et sustentare, non ad ruinam impellere, deprimere, perturbare, vel affligere. Pio affectu et humili corde jugiter perpendat quid idem Salomon dicat: *Stultus homo despiciat matrem suam* (Prov. xv); et item: *Ne despicias, cum senuerit mater tua* (Prov. xxiii). Alioquin si, quod absit! pertinax esse voluerit, et piæ matri supercilium ejus et arrogantiam adhuc dissimulanti, atque ad satisfactionem patienter expectanti, parere et parere contempserit, experietur in anicula matrevirides annos exertos ad paternarum traditionum defensionem lacertos, adolescentulæ competentem alacritatem, juvenulæ constantiam efficacem; et, juxta Salomonem, contumax comedet fructus viæ suæ, suisque consiliis saturabitur (Prov. 1): quia, sicut idem testatur: *Benedictio patris firmat domos filiorum; maledictio autem matris eradicat fundamenta* (Eccli. 11); et iterum: *Quam malæ famæ est qui fugit patrem; et est maledictus a Deo qui exasperat matrem* (Ibid.). Et: *Qui affligit patrem, et fugit matrem, ignominiosus est et infelix* (Prov. xix). Quam utique offendere cavet quisquis placere patri studet, vel etiam quidam sapientium sæculi ait:

No matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

XXVII. His igitur et aliis quamplurimis liquet assertionibus quid mereatur etiam carnalis matris contemptus: et quid de spiritualis genitricis contumelia

et exprobratione dicitur? Ila siquidem in iniquitatibus nos conceptos generavit ad mortem; ista vero, culpis remissis, regeneravit ad vitam. Quorum ceu dispar est meritum, ita et dispar, pro earum honore ut [et, vel] dedecore præmium, quia carnalem matrem honoranti longævitas super morientium terram, et firmamentum casæ casuræ repromittitur; exasperanti autem eam, terrenorum eradicatio fundamentorum. Porro spiritualem venerites, longitudinem dierum in dextra Dei videbunt (*Psal. xc.*) et in terra viventium sine fine habitabunt; spernentes vero illam, duplici contritione conterentur, et, sicut diploide, confusione sua induentur (*Psal. cviii.*) et radix eorum de terra viventium exelletur (*Psal. li.*). Etenim affectio carnalis matris si nos prohibet a reverentia spirituali, penitus relinquenda et abscindenda est nobis, ut in Deuteronomio Moyses de tribu Levi dicit: *Qui dixerit patri suo et matri: Nescio vos; et fratribus suis: Ignoro illos; et nescierunt filios suos: hi custodierunt testamentum tuum, judicia tua, o Jacob, e. legem tuam, o Israel (Deut. xxxiii).* Quod denique facturis Dominus Jesus in Evangelio centuplum hic, et in futuro vitam æternam repromisit (*Matth. xix.*).

XXVIII. Sed ecce jam non debet ingrata filia apparere, quia præ cæteris eam honorare dignata est mater sua. Nam cum nullo divino vel humano privilegio honorabilior seu clarior aliis Ecclesiis Constantinopolitana existat Ecclesia, et Antiochena, atque Alexandrina, ob reverentiam principis apostolorum, inter alias retentent dignitatis jura; tamen pia mater, Romana scilicet Ecclesia, nolens dilectam filiam dote honorificentiae ex toto carere, per beatos prædecessores nostros in aliquot synodis curavit decernere ut, salva principalium et apostolicarum sedium antiqua dignitate, Constantinopolitanus antistes honoraretur sicut regie civitatis episcopus, quamvis Justinianus religiozus Augustus legibus humanis voluisset astruere ut post papam Romanum sedeat Constantinopolitanæ præsul Ecclesie. Etcerte hoc nulla alia excellentia meritorum est assecuta, nisi quod Romana Ecclesia pro amore venerabilis Constantini, seipsam, quantum in eo fuit, honoratis et exalantibus, civitatem ipsius hoc privilegio honoris sola humana benevolentia insignivit, juxta prophetæ dictum ad Heli: *Glorificantem me glorificabo; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles (I Reg. ii).*

XXIX. Aut si quod aliud retinet, aut putat se habere dignitatis privilegium, vos rebelles lumini ac veritati, et signiferi umbræ et vanitatis, proferte in medium. Vos enim alloquimur, qui, sicut Dominus ait Pharisæis, *tulistis clavem scientiæ (Luc. xi).* qui *clauditis regnum cælorum ante homines, nec ipsi intratis, nec alios intrare permittitis (Mat. h. xxiii)*, sed potius prohibetis, dum matris venerandam faciem conspuere quæritis, dum eam insequimini conviciis et maledictis, dum agnos ejus ab ea segregare, etiam anathemate et flagellis, ne vocem æternam agno-

scant et sequantur, contenditis. Et cum fertur, omnes Latinorum basilicas pænes vos clausitis, monachis monasteria et abbatibus tulistis, donec vestris viverent institutis. Ecce in hac parte, Romana Ecclesia quanto discretior, moderatior et clementior vobis est! Siquidem cum intra et extra Romam plurima Græcorum reperiantur monasteria sive ecclesie, nullum eorum adhuc perturbatur vel prohibetur a paterna traditione, sive sua consuetudine; quin potius suadetur et admonetur eam observare. Nec enim animositatem impiæ hæreseos habet, quæ semper divisione gaudet, dicens per patricidam meretricem: *Nec mihi, nec tibi sit, sed dividatur (III Reg. xviii)*; sed pietate veræ matris sic Salomonem deprecatur: *Obsecro, domine, date huic infansem rivum, et nolite interficere eum (Ibid.).* Scit namque quia nil obsunt saluti credentium diversæ pro loco et tempore consuetudines, quando una fides, per dilectionem operans bona quæ potest, uni Deo commendat omnes.

XXX. Quod vos cum ex debito gradus et loci vestri oportuisset scire et prædicare, quatenus de collectis ovibus gratiam a bono pastore, non condemnationem pro dispersis mereremini percipere, incurristis illud Apostoli ad Hebræos: *Quia, cum debuistis magistris esse ex tempore, iterum necesse habetis doceri quæ sint elementa sermonum Dei (Hebr. v).* *Zelum enim Dei habetis, sed non secundum scientiam (Rom. x).* Quam ut apprehendissetis, non saltu, sed canonico intervallo, imo plano pede ad episcopatus culmen a laica conversatione pervenire debuistis, ne vobis refragarentur verba ipsius Apostoli, de episcopo dicentis: *Non neophytum, ne in superbiam elatus in judicium incidat diaboli (I Tim. iii).* Nam cum locum doctoris usurpat inductus, necesse est ut aut discat quod doceat, aut cæcus pastor, seu non valeas latrare canis mutus (*Isa. lvi*), perniciose sibi et subjectis remaneat, aut discere et tacere erubescens, perniciosius docere præsumat. Raro quoque evenit ut, in culmine positus, valeat humilitatem discere qui in imis non desiit superbiere. Huc accedit et illud quod, albuginem habens in oculo, a sacerdotio prohibetur. Albuginem quippe habet in oculo, quisquis arrogantia justitiæ vel sapientiæ cæcatur.

XXXI. Sed absit ut religiosi principes et orthodoxi, atque Christianissima et Deo devota civitas, vos in hoc vestro errore audiendos putent: quos potius ad imitatis bonum terrore potestatis cogere debent. Recordentur Constantinopolitanos præsules in tantum priscis temporibus familiarissimo sibi morbo superbiæ laborasse, ut edicto Augustorum Theodosii, Arcadii et Honorii prohibitus sit quisquam ex Constantinopolitana Ecclesia pontificatum, defuncto episcopo Sisinnio, deinceps sperare, sed ex alia sibi jugiter pontificem expetere, quia erant inani gloriæ dediti et supra modum arrogantes, ceu commemorant historiographi. Qui etiam referunt quod septuaginta sex Orientales episcopi, concilium Sardeense declinantes, in Philippopoli Thraciæ

anathematizandum conventiculum habuerunt, sanctamque et immaculatam Nicœnæ synodi fidem adulterantes, communi subscriptione errorem suum confirmarunt; Occidentales vero trecenti, amplexi sanam sanctorum Patrum sententiam, unanimitate sua corroborarunt. Quod totum ideo dicitur, ne post priorum cognitionem incaute presentibus credatur.

XXXII. Nam Romanæ Ecclesiæ fides, per Petrum super petram ædificata, nec hactenus deficit, nec deficiet in sæcula, Christo ejus Domino rogante pro ea, ceu testatur sub ipsa passione sua: *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua; et tu aliquando conversus confirma fratres tuos* (Luc. xxii). Quia dicto demonstravit fidem fratrum vario defectu periclitandam, sed inconcussa et indeficiente fide Petri, velut firmæ anchoræ subsidio figendam, et in fundamento universalis Ecclesiæ confirmandam. Quod nemo negat, nisi qui exiliter hæc ipsa verba Veritatis impugnat, quia sicut cardine totum regitur ostium, ita Petro et successoribus ejus totius Ecclesiæ disponitur emolumentum. Et sicut cardo immobilis permanens ducit et reducit ostium, sic Petrus et sui successores liberum de omni Ecclesia habent iudicium, cum nemo debeat eorum dimovere statum, quia summa sedes a nemine iudicatur. Unde clerici ejus cardinales dicuntur, cardini utique illi, quo cætera moventur, vicinius adhærentes

XXXIII. Quapropter nos certissime retinentes omni venerabilem mundo institutionem Petri, et fidem ipsius compositi sui et doctoris gentium Pauli, clarissimo calamo subscriptam, ab apostolica sede omnibus libere clamamus quod Galatis idem Paulus: *Licet nos, aut angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizatum est vobis, anathema sit. Sicut prædixi, et nunc iterum dico: Si quis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit* (Gal. i). Nec ideo silibimus, si dicimur non esse quales debemus, nec qualis est Petrus. Quod utique agentum esset, si cuiquam commendarem nosmetipsos. Quia vero, sicut ait Apostolus, *non predicamus nosmetipsos, sed Dominum Jesum, nos autem seruos servorum ejus per Jesum* (II Cor. iv); *nobis pro minimo est, ut a vobis judicemur, aut ab humano die, quoniam qui iudicat nos, Dominus est* (I Cor. iv). *Neque enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat* (II Cor. x). Et repellendo temerarium iudicium, dicit alibi: *Tu quis es, qui iudicas alienum ærærum? Suo domino stat aut cadit; potens est enim Deus illum statuere* (Rom. xiv).

XXXIV. Nempe et vos, licet quamplurimam tumeatis, quamvis de vobis ultra modum alta sententia, non credimus tamen, quod dicere audeatis, vos esse quales debetis, aut qualis Alexander, Joannes Chrysostomus, vel Flavianus fuit, sicut nec Antiochenus se talem, qualis existit ipse Petrus, nec Alexandrinus parem se Marco vel Athanasio profiteri est ausus, quia sine retractatione a suis

A punirentur. Ideo etiam ad hoc vos impellit timor, tamen retardat timor. Quæ cum ita sint, nullius tamen vos detractio reprimit, quin diligenter lac et lanam ab ovibus exigatis; nec veremini, ne dicatur non esse vos pares illis antecessoribus vestris magnis. Cur hoc, nisi quia quicumque sacerdotes, etsi dispares sunt merito, pares tamen sunt officio? Nec potest denegari pro merito quod debetur officio. Alioquin non staret sacerdotium, si majus aut minus fieret, seu variaretur secundum humanorum varietatem meritorum, essentque pene tot sacerdotia quot homines.

XXXV. Qua de re, fratres, utinam non ad iudicium nostrum dicamus, profecto sumus qualis Petrus, et non sumus qualis Petrus, quia idem sumus officio, et non idem merito. Et quotiescunque lac et lanam, scilicet stipendium et honorificentiam ab ovibus Dei exigimus, nulla meriti nostri ibi sit commemoratio, sed officio nostro quaeritur debita recompensatio. Ac sic meritum Petri non habentes, officium autem Petri exsequentes, officio nostro debitos repositimus honores, Apostolo dicente: *Quandiu minister ero, ministerium meum honorificabo* (Rom. ii). Et præmonens oves Christi ad solvendum singulis debita, ait: *Reddite omnibus debita; cui honorem, honorem* (Rom. xiii). Non quia bonum sit accipientibus, sed quia malum sit non reddentibus. Sic ergo et beatissimus prædecessor noster Gregorius dicit: *Nemo nos propter nos in loco Petri despiciat, quia ex cathedra ejus, cui, auctore Deo, qualescunque præsidemus, debita sibi jura nostrum officium reclamant. Frequenter enim solet evenire quod dicimus, ut persona in hoc mundo potens despectum servum habeat. Cuique per eum suis vel extraneis aliqua mandat, non despicitur, persona missi servi, quia in corde servatur reverentia mittentis domini. Ergone saltem quod Dominus concessit Pharisæis et Scribis sedentibus in cathedra Moysis, servus denegabit qualibuscunque conservis suis in cathedra Petri? Super cathedram, inquit, Moysis sederunt Scribæ et Pharisei. Omnia ergo auctentive dixerint vobis servate et facite* (Matth. xxiii). Ita quod male vivimus, nostrum est: quod vero bona dicimus, cathedræ, cujus occasione necesse habemus recta prædicare. Unde dicit ille exercitissimus Paulus: *Dum omnimodis, sive occasione, sive invidia Christus annuntietur, et in hoc gaudeo, sed et gaudebo* (Philip. ii). Ecce Apostolus sic necessarios ducit huiusmodi, ut gaudeat super eis; et vos qui estis, qui negligentiam eorum ad injuriam apostolicæ cathedræ retorquetis? Nos enim quid sumus? Nec contra nos est innotur vestrum, sed contra Dominum, cujus ordinationi resistendo, damnationem vobis acquiritis, cum nostra potestas, sicut et omnis, a nullo alio nisi ab ipso sit. Sciendum est quia falsa justitia dedignationem, vera autem compassionem habet. Qua utique privamini, insultando, non compatiendo; alienæ calamitati. Et forte approbare nequitis

quod obijcere vel calumniari præsumitis : uno A et constat vos comprobare non posse. Sed esto. *Ecce in cælo iudex noster, et conscius noster in excelsis* (Job xvi).

XXXVI. Cæterum de homine sentite, o homines, quod vultis; unum tamen conscientia respondet nobis, quia omnium Ecclesiarum Dei salutem et exaltationem summopere desideramus. Sed ut quicumque quodlibet ex superbia arripiat, et sibi contra nostram apostolicam sedem atque leges ejus usurpet, hoc nos tolerare non possumus, quia quisquis Romanæ Ecclesiæ auctoritatem vel privilegia evacuare seu imminuere nititur, non hic unius Ecclesiæ, sed totius Christianitatis subversionem et interitum machinatur. Cujus enim compassione vel sustentatione ulterius respirabunt filiæ a quovis oppressæ, unica illa suffocata matre? Cujus refugium appellabunt? Ad quam confugium habebunt? Ipsa enim Athanasium, ipsa omnes catholicos suscepit, fovit, defendit, et sedibus propriis pulsos restituit.

XXXVII. Ideo cupiendo omnes in visceribus Jesu Christi nobiscum, vos admonemus ne falsum nomen scientiæ, justitiæ vel gloriæ quærendo, unus adversus alterum infletur, ne cinis et terra periculose superbiat, ne abominabilis et miser homo, bibens quasi aquas iniquitatem (Job xv), sequendo exteriora, in vita sua projiciat intima sua. Simus unum corpus, et unus spiritus, sicut vocati sumus in una spe vocationis nostræ (Ephes. iv). Ipsa corporis compositio et membrorum nos doceat qualiter et quanti habenda sit Ecclesiæ unitas. Ipsa etenim corpus est Christi, ut Apostolus dicit : *Vos estis corpus Christi, et membra de membro* (I Cor. xii). *Et sicut in uno corpore multa membra habentur, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra* (Rom. xii). *Et si dicit auditus, vel manus, Non sum oculus, non sum de corpore : ideo non est de corpore? Si totum corpus oculus, ubi auditus?* (I Cor. xii), et reliqui sensus. Nunc autem disposuit Deus, sicut voluit, corporis membra; singula officio suo apta. Membrum vero suo officio non contentum, sed cupiens præripere alienum, conturbat corporis ordinem totum; velut si visus voces, auditus colores, gustus odores, olfactus asperas res aut lenes, tactus tentaret discernere sapes, nonne frustra omnes paterentur? Sic singulorum ornamenta seu indumenta non sunt omnibus membris accommodata, nec congrua; sed unumquodque requirit sua, et alijcit aliena. Nempe refutat pes coronam, galeam et pileum, caputque sandalia vel pedules ad suum non applicat usum. Sic manuum dignitas et maxima utilitas, quamvis componat insignem imperii coronam, non tamen hanc sibi adaptat et imponit, sed capiti, contenta suis armillis, dextrocherio et annulis. Idem fit et in cæteris, et tam discors concordia est in eis ut eorum quodlibet alij officium suum omnino deputare recuset; et tamen de bono unius pariter exulteret, sicut de malo communiter dolent;

et officia sua non sibi tantum, sed magis mutua utilitati, exhibent. Unde secutus idem Apostolus, ait : *Si glorificatur unum membrum, congaudent omnia membra* (I Cor. xii). Et quanti insipientiæ est nolle nos imitari quod sumus, et quod ad transitoriam vitam aliquandiu retinendam accepimus, non considerare, ut in perpetuum subsistamus.

XXXVIII. Quia vero ante omnia pestilens mater superbia, ejusque crudelissimæ filiæ, invida scilicet ac inanis gloria passim obstinata rabie corpus Christi moliantur eviscerare et dilacerare, non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes (Gal. v), ne, quod avertat Deus, contingat nobis dictum Apostoli : *Quod si invicem mordetis, videte ne ab invicem consumamini* (Ibid.). Et illud Jacobi : *Quod si zelum amarum habetis, et contentiones sunt in vobis, nolite gloriari, et mendaces esse adversus veritatem. Non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Quæ autem desursum est sapientia, primo quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, amans bonum, sine simulatione* (Jac. iii). Has itaque duas et valde sibi contrarias sapientias vigili mente discernite, et si Petrus singulariter figura summi capitis nostri, vicariusque ejus, ac sui successores jam in terris retinent specialem dignitatem terreni cœlestisque regni, nolite invidere vel detrahere Romanæ Ecclesiæ apici, quem per charitatem totum valetis adipisci, et in nobis regnare et ipsi. Sin alias, audietis quod supra : *Jam saturati estis, jam divites facti estis : sine nobis regnatis; atque utinam regnaretis ut et nos vobiscum regnaremus* (I Cor. iv).

XXXIX. Ecce nos vestram gloriam ducimus nostram : cur vos annullare nitimini nobis divinitus et humanitus concessam? Nonne decus vel dedecus sui capitis manus seu pes suum non ducit? Nec dolet, sed potius gaudet uno sensu, id est, solo tactu donatum corpus, superpositum sibi caput omnibus pollere sensibus, quia eos militare facit, et invigilare corporis subjecti utilitatibus; et caput de omnibus judicans sensibus nullo sensu judicatur, utpote solius sui iudicio sufficientissimum : utque Apostolus dicit : *Spiritualis judicat omnia, ipse autem a nemine judicatur* (I Cor. i). Hæc et supra dicta de corporis nostri harmonia si non sentitis in vobis, in corpore non estis, nec in corpore vivitis; et si in corpore Christi, quod est Ecclesia, non estis, nec de eo vivitis, jam videte ubi et quid sitis. Abscissi estis, putrescitis, et velut palmes præcisas de vite foras missi estis, et arescitis, ut in ignem mittamini, et ardeatis : quod divina pietas longe faciat a vobis.

XL. Sed quia jam nunc videmur digressi modum epistolæ, alio exordio congruum eensusimus respondere vestræ calumniæ, quam confratribus et coepiscopis nostris Apulis, scriptam ad suggillationem nostri azyimi, et prædicationem vestri fermenti, non

debitastis dirigere. Inter hæc dirigimus vestris cavillationibus refragantia venerabilium Patrum nostrorum aliqua super his scripta; deinde, ut Deus inspirabit, nostra rescripta, quatenus multipliciter vestra retundantur et retro ferantur jacula, et quem non vultis feriant. Nam si vos non erubescitis, nec timetis de loquacitate, nos non tantum erubescere, quantum timere debemus de taciturnitate, quia de nostra multorum pendent animæ, quæ falsis fratribus calumniantibus et nobis tacentibus, habent perire.

XLI. Ista autem vobis paterna pietate, ac germana dilectione interim rescribimus, in quibus satis declinasse nos credimus, ne in illud Salomonis incideremus: *Noli respondere stulto juxta stultitiam suam, ne efficiaris illi similis (Prov. xxvi)*. Verum si non respiceritis, experiemini quod idem mox secutus ait: *Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur (Ibid.)*. Et illud Apostoli: *Hæreticum hominem post unam et secundam correptionem devota; subversus est enim qui ejusmodi est, et delinquit, proprio judicio condemnatus (Tit. ii)*. Et cavendo interdictum veteris legis typicum, deinceps non coquemus hælum in lacte matris suæ; sed impetiginem ejus et scabiem fricabimus instanter mordaci aceto et multo sale; quia cum dolore abscedenda sunt quæ leni manu palpari et sanari non possunt, ut Dominus admonet, dicens: *Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, et proijce abs te. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum (Math. xviii)*. Sed miseratio Dei præcedens hæc nostra dicta, parcat et nobis et vobis, ut deinceps non sit necesse circa quæstiones et pugnas verborum occupari, sed ex divinis paginis nostram in hoc mundo peregrinationem invicem consolari, et pacifice adhortari, ut Psalmista canit: *Pax multa diligentibus legem tuam, Domine, et non est illis scandalum (Psal. cxviii)*. Quod vero charitas et unitas fratrum ipsa sit lex Dei, ostendit illud Evangelii: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem (Joan. xiii)*. Quam nos sinceram hic conservare, et in futuro sine fine ipsam, quæ Deus est, perspicere, qui vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire (I Tim. ii), dignetur concedere Amen.

CI.

S. Leonis epistola ad Petrum episcopum Antiochenum. — Gratulatur de ejus erga sedem apostolicam observantia. Confirmat ejus ordinationem, si secundum canones fuerit promotus. Hortatur ut suæ Ecclesie dignitatem teneat. Probat fidem ad se ab eo scriptam eandem esse quam tenet Romana Ecclesia, cujus fidei summa capita ad eum mittit.

(Anno 1054.)

[Mansi Concil. XIX, 660.]

Leo episcopus, servus servorum Dei, dilecto fratri et coepiscopo PETRO.

Congratulamur vehementer in Domino tuæ sanctissimæ fraternitati, atque multimodas gratias, ut dignum est, referimus ei qui est vera pax et chari-

tas suorum, quod tandem per te, charissime frater, videtur refluuisse sanctæ Antiochenæ Ecclesie studium, et sentire quod est sentiendum. *In hoc enim cognoscent omnes, quia Christi sumus discipuli (qui primum in ipsa magna Antiochia nominati fuerunt Christiani), si dilectionem habuerimus adinvicem (Joan. xii), et idipsum dixerimus omnes, et non fuerint in nobis schismata: si fuerimus perfecti in eodem sensu, et in eadem scientia (I Cor. i)*. Neque enim Deus, qui unus est, in scissuris mentium, sed in sola unitate et puro corde habitat, et habitare facit unanimis in domo. Alioquin domus exasperans erit, nec jam digna vocari Ecclesia Dei, sed synagoga maligni. Porro sicut calamitosum est, si unitas deest bonis; ita perniciosum, si adsit malis. Quod ipse ex specula sanctæ illius Ecclesie, cui videris designatus divinitus speculator, prudenti oculo considerans promotionem tuam ad episcopale fastigium electione cleri et populi, sicut asseris, factam, atque silent tuam, secundum antiquæ consuetudinis religiosum et valde necessarium studium, apostolicæ et primæ sedi, cui, Deo auctore, quamvis indigni præsidemus, annuntiare et exponere curasti. In quo facto noverit tua dilectio nos plurimum recreatos et gavisos in Domino; quia, quod maxime oportebat, tibi et Ecclesie cui temporaliter præsidens non distulisti efficere. Siquidem ab apostolica tua sede nostram apostolicam sedem consulendo, perpendimus tuam dilectionem velle deviare a Dominico et omnium sanctorum Patrum concordia decreto, quo inviolabiliter cunctis in toto orbe terrarum Ecclesiis, sancta Romana et apostolica sedes caput præponitur, ad quam majores et difficiliore cause omnium Ecclesiarum definiendæ referantur. Sic omnia veneranda concilia, sic leges humanæ promulgant, sic ipse Sanctus sanctorum, Rex regum et Dominus dominantium confirmat; quatenus ibi principalis dignitatis et totius ecclesiasticæ disciplinæ venerabilis apex præfulgeat et præcellat, ubi ipse vertex atque caput apostolorum Petrus carnis suæ beatam resurrectionem in novissimo die exspectat. Nimirum solus esse ille pro quo, ne deficeret ejus fides, Dominus et Salvator asserit se rogasse, dicens: *Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum; ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos (Luc. xxii)*.

Quæ venerabilis et efficax oratio obtinuit quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius usque in sæculum sæculi; sed confirmabit corda fratrum variis concientia fidei perturbationibus, sicut usquenunc confirmare non cessavit. Pro cuius excellentia tertiam a Romana Ecclesia dignitatem retinet Antiochena, quam te defendere summpere monemus, non tuæ gloriæ causa, sed procedis, cui ad tempus præsidens, antiqua honorificentia. Nec revocaris ab hac intentione cujuslibet pompa vel arrogantia, quin constanter defendas honorem, quem Antiochenæ Ecclesie reliquerunt omnia sanctorum Patrum concilia. Ad quod utique, si oportuerit,

maxima mater, Romana scilicet atque prima sedes, tam dilectæ sibi filius, imo consociæ nusquam et nunquam deest. Quod totum ideo dicimus, quia quosdam comari minuere antiquam dignitatem Antiochenæ Ecclesiæ audivimus.

Porro quod a nobis causas divisionis universalis Ecclesiæ compatiendo requiris, fatemur tuæ religionis sollicitudini nos adhuc a Domino miserante summissimo retinere vinculum sanctæ unitatis: nec videmus nos alicubi incurrisse damnum schismatis, quos integritas concordiæ et plenitudo ecclesiasticæ disciplinæ indesinenter regit. Unicuique nostrum debetur honor et sua jura conservantur. Terminos, quos patres nostri fixerunt, nulli arroganter transgredi conceditur. Magis vestra fraternitas circumspiciat ne qua radix amaritudinis atque dissensionis, quod absit! in vestris partibus succrescat, per quam inquinentur multi, et quam necesse sit districta falce sanctorum canonum a catholice Ecclesiæ agro extirpari. Mea vero humilitas in culmine apostolici throni ideo exaltata ut approbanda approbet, improbanda quoque improbet, tuæ sanctissimæ fraternitatis episcopalem promotionem libens approbat, collaudat et confirmat; et communem Dominum instantè exorat ut quod humano ore jam dixeris ante ejus oculos existas. Noveris tamen nos ipsam tuam promotionem taliter approbare, si non hanc nephytus, aut curialis, seu digamus, vel pretio, aut alio quolibet modo sacris canonibus contrario, quod absit! obtinuisti. Sane fidem tuam, quam proprio scripto summæ et apostolicæ sedi exposuisti, sanam et catholicam atque orthodoxam per omnia protestamur, et sicut vere unicam et salutarem amplectimur, et tuæ dilectioni vehementer congratulantes in Domino, eandem nostram esse devoto corde et prompto ore profitemur. Firmiter enim credo sanctam Trinitatem, Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, unum Deum omnipotentem esse, totamque in Trinitate deitatem coessentialem et consubstantialem, coeternam et coomnipotentem, uniusque voluntatis, potestatis et majestatis; Creatorem omnium creaturarum, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia, quæ sunt in cœlo et in terra, visibilia et invisibilia. Credo etiam singulas quasque in sancta Trinitate personas, unum Deum verum, plenum et perfectum. Credo quoque ipsum Dei Patris Filium, Verbum Dei æternaliter natum ante omnia tempora de Patre, consubstantialem, coomnipotentem, et coæqualem Patri per omnia in divinitate, temporaliter natum de Spiritu sancto et Mariâ semper Virgine, cum anima rationali; duas habentem natiuitates, unam ex Patre æternam, alteram ex matre temporalem; duas voluntates et operationes habentem; Deum verum, et hominem verum; proprium in utraque natura atque perfectum; non commistionem atque divisionem passum, non adoptivum neque phantasticum; unicum et unum Deum, Filium Dei in duabus naturis, sed in unius personæ singularitate: impassibilem et immortalem divinitate, sed in hu-

manitate pro nobis et pro nostra salute passum vera carnis passione et sepultum, ac resurrexisset a mortuis die tertia, vera carnis resurrectione: propter quam confirmandam, cum discipulis nulla indigestia cibi, sed sola voluntate et potestate comedisse, die quadragesimo post resurrectionem cum carne, qua surrexit, et anima ascendisse in cœlum, et sedere ad dexteram Patris; inde decimo die misisse Spiritum sanctum, et inde, sicut ascendit, venturum iudicare vivos et mortuos et relicturum unicuique secundum opera sua. Credo etiam Spiritum sanctum plenam et perfectum verumque Deum; a Patre et Filio procedentem, coæqualem et coessentialem et coomnipotentem, et coeternum per omnia Patri et Filio; per prophetas locutum.

Hanc sanctam et individuum Trinitatem non tres deos, sed in tribus personis, et in una natura sitè essentia unum Deum omnipotentem, æternum, impassibilem et incommutabilem ita credo et confiteor, ut Patrem ingenitum, Filium unigenitum, Spiritum sanctum nec genitum nec ingenitum, sed a Patre et Filio procedentem veraciter prædicem. Credo sanctam catholicam et apostolicam unam esse veram Ecclesiam, in qua unus datur baptismus; et vera omnium remissio peccatorum. Credo etiam veram resurrectionem ejusdem carnis, quam nunc gesto, et vitam æternam. Credo etiam Novi et Veteris Testamenti, legis et prophetarum et apostolorum unam esse auctorem Deum et Dominum omnipotentem; Deum prædestinasse summamodò bona, præcivisse autem bona malaque. Gratiam Dei prævenire et subsequi hominem credo et profiteor, ita tamen ut liberum arbitrium rationali creature non denegem. Animam non esse partem Dei, sed ex nihilo creatam; et absque baptisate originali peccato obnoxiam credo et prædico.

Porro anathematizo omnem hæresim extollentem se adversus sanctam Ecclesiam catholicam, pariterque eam quicumque aliquas scripturas, præter eas quas catholica Ecclesia recipit, in auctoritate habendas esse crediderit, vel veneratis fuerit. Quatuor concilia omnimode recipio, et velut quatuor Evangelia veneror (GREGORIUS, ep. 24, l. 1); quia per quatuor partes mundi, universalis Ecclesia in his, inquam in quadro lapide, fundata consistit. Primum: Nicænum trecentorum et octo decem Patrum, sub beato Silvestro papa Romano et Constantino Augusto magno, cui præfuerunt Victor et Vincencius Romani presbyteri; secundum: Constantinopolitanum primum centum quinquaginta Patrum, sub Damaso papa et Theodosio majore; tertium: Ephesinum primum ducentorum Patrum, sub Cælestino papa et juniore Theodosio; quartum: Chalcedonense sexcentorum et triginta Patrum, sub beato Leone papa et Marciano Augusto.

Pari modo recipio et veneror reliqua tria concilia, id est, secundum Constantinopolitanum, sub Vigilio papa et Justiniano Augusto; deinde tertium Constantinopolitanum contra Monothelitas, sub Aga-

thone papa et Constantino nepote Heraclii; ultimum, secundum Nicænum, sub Adriano papa et Constantino Irenes filio, pro reverendis Domini Jesu Christi et sanctorum imaginibus. Quidquid supra dicta septem sancta et universalia concilia senserunt et collaudaverunt, sentio et collaudo: et quoscunque anathematizaverunt, anathematizo. Hanc fidem sancta Romana et apostolica sedes corde credit ad justitiam, et ore confletur ad salutem (*Rom. x*). Secundum hanc vivere, Domino donante, studet, et pro ejus defensione, si oportuerit, meri parata est. Quam et in te, frater charissime, perfectam cognoscimus, et secundum eam te vivere nobiscum admonemus, profecto scientes quia fides sine operibus mortua est (*Jac. ii*). Salutamus cum omni fraternitate seu collegio sanctæ Romanæ et apostolicæ sedis tuam fraternitatem sanctam, cunctumque collegium in Domino tibi subjectum; et ut pro nostra gemina salute omnipotentem Dominum jugiter exores precamur plurimum, reverendo et desiderabilis frater.

CII.

S. Leonis epistola ad Michaelem Constantinopolitanum patriarcham. — Gratulatur ei quod Græcos Latinis conciliare studeret. Arguit eum, tum quod patriarchas Alexandrinum et Antiochenum suæ potestati subicere conaretur, tum quod universalis patriarchæ nomen sibi usurparet, et Romanam Ecclesiam, quæ in azymis sanctum eucharistiæ sacrum conficit, damnaret. Probat Christum in azymo consecrasse.

(Anno 454.)

[Mansi XIX, 665]

Leo episcopus, servus servorum Dei, MICHAELI Constantinopolitano archiepiscopo.

Scripta tuæ honorandæ fraternitatis tandem ad nos pervenerunt, in quibus ad maxime necessarium omnibusque Christi fidelibus amplectendum bonum concordiæ et unitatis exhortari studes; quatenus post nimiam longas et perniciosas discordias, filia ex propriæ matris reconciliationis exsultet. Ad quod utique te provocantem et præmonentem tanto promptius auscultare cupimus, quanto vigilantius animadvertimus hanc solam esse propriam et specialem virtutem piorum atque sanctorum, cum ceteræ virtutes bonis et malis esse possint communes; Domino sic præmonstrante: *In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem* (*Joan. xiii*). Et deiloquo Paulo protestante: *Pacem sequimini cum omnibus et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum* (*Hebr. xii*). Unde plurimum tuæ fraternitati congratulamur in Domino, quoniam summum desiderium nostrum tua industria anticipasti; quod utique si aliquo frigore charitatis pigritareris exsequi, nostra debueras solertia præveniri. Nos enim, juxta præfatum Apostolum, si fieri potest, cum omnibus hominibus pacem habere (*Rom. xii*) peroptamus; quanto magis ergo termin, quem videntis Ecclesiæ Dei valde utilem et necessarium posse fore ministrum,

si non transgredi laboraveris terminos quos patres nostri posuerunt? Et quia Christianæ perfectionis est pacillum esse etiam, cum inimicis pacis, spe correctionis, non consensu malignitatis; tanto sollicitius debemus omnes occasiones scandalorum de modo tollere, quanto tenacius optamus pacis amicos retinere. Plurima autem ex tua fraternitate intolerabilia rumor jam diu pertulit ad aures nostras, quæ nos, partim quia incredibilia videbantur, partim quia nulla facultas inquirendi talia concedebatur, indiscussa lucusque reliquimus. Denique diceris neophytus, et non gradatim prosiluisse ad episcopale fastigium: quod nullatenus esse faciendum et Apostolus edocet (*I Tim. iii*), et venerabiles canones interdiciunt. Hinc nova ambitione Alexandrinum et Antiochenum patriarchas, antiquis suæ dignitatis privilegiis privare contendens, contra omne fas et jus tuo dominio subjugare conaris. Quod quanto tuo periculo tentes, omnibus sanæ mentis patet: quandoquidem vana gloria et pompa sæculari elatus, consilium divinitatis antiquum super stabilimento columnarum suæ Ecclesiæ [*Hic deest mutare, aut aliquid ejusmodi*] contendis, quasi ex fallacibus divitiis præjudicium facturus illi, qui cum vere et singulariter dives esset, pauper pro nobis factus (*II Cor. viii*), delegit suæ temporali natiuitati oppidulum et speluncæ diversorium (*Luc. ii*); non quodlibet regum palatium. Cujus exempla quisquis horret, ad sortem illius pertinet, qui tunc per se, nunc autem per suos satellites direre audeat: *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo* (*Isa. xiv*). *Sed non cogitationes meæ, cogitationes vestræ; neque viæ meæ, viæ vestræ, dicit Dominus* (*Isa. lv*): qui dispergit superbos in furore suo, et respiciens omnem arrogantem humiliat, et exstergit ut non prævaleat homo, in cujus conspectu non est Deus. Ne enim superbia propter altitudinem suam se conjunctam putaret Deo, dicit Psalmista: *A longe cognoscit excelsus Dominus* (*Psal. cxxxvii*). Unde per senectipsum testatur: *Quod altum est hominibus, abominabile est apud Deum* (*Luc. xvi*). Qualis vero, et quam detestabilis atque lamentabilis est illa sacrilega usurpatio, qua te universalem patriarcham factus ubique et scripto et verbo, cum omnis Dei amicus hujusmodi hactenus horruerit honorari vocabulo? Et quis post Christum convenientius posset insigniri hoc vocabulo, quam cui dicitur divina voce: *Tu es Petrus et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* (*Matth. xvi*), etc. Verumtamen quia ille non invenitur universalis apostolus dictus, quamvis princeps apostolorum sit constitutus, nullus successorum ejus tam prodigioso prænomine consensus appellari penitus, licet magis Leoni prædecessori nostro, et successoribus ipsius, hoc sancta decreverit Chalcedonensis synodus. Nempe animadvertiebant non esse amicum sponsi, qui pro sponso vellet amari; quin potius paranympum et leonem Antichristi, qui adversatur et extollitur super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Ecce ille Joannes

vester, cuius vesanæ adinventionis adhuc hæreses permanentis, qui, secundum Psalmistam, per vos adhuc vocat nomina sua in terris suis, cum interiit non sumpsit omnia, neque descendit cum eo gloria ad infernum; quia cum in honore esset, non intellexit (*Psal. XLIII*). Ipse a beatissimis pontificibus Pelagio et Gregorio (PELAGIUS II, *epistola* 1; GREGORIUS, lib. VI, *epist.* IV, et lib. VII, *epist.* XXX) successoribusque eorum pro hac insolentia anathematizatus, in sua pertinacia irrevocabilis periit, jamque per quadraginta et quadringentos annos suæ contumaciæ sequaces præcipitare non cessavit. Quibus quid profuit superbia, divitiarum jactantia quid contulit? *Transierunt omnia velut umbra (Sap. v). Quid denique prodest homini, si totum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? (Matth. XVI.)* Et quomodo animas pro fratribus habetis ponere, qui inane nomen et universam Ecclesiam scandalizans dedignamini deponere? Respice ergo, rogamus, ab hac insania, ne illius consors tu quoque, quod absit! *Has, de quo dicitur: Omne sublime videt, et ipse est rex super universos filios superbiæ (Job XLI).* Illud autem quis non stupeat, quod post tot sanctos et orthodoxos Patres, per mille et viginti a passione Salvatoris annos, novus calumniator Ecclesiæ Latinorum emerisisti, anathematizans omnes et publicam persecutionem excitans, quicumque participarentur sacramentorum ex azymis? Quam præsumptionem tuam et fama nobis obtulit, et litterarum sub nomine tuo ad Apulos datarum textus manifestavit: quæ violenter astruere conantur fermentatum panem fuisse, quo Dominus apostolis suis corporis sui mysterium in cœna commendavit. Quod omnino falsum esse ex utroque testamento facillime deprehenditur: quia qui non venerat solvere legem, sed adimplere, juxta ipsius legis præceptum, ex azymis et vino vetus pascha adimplevit, et protinus ex azymis et vino novum, sicut aperte Lucas narrat, discipulis tradidit. Neque enim totis octo diebus illis fermentatum apparebat in omnibus finibus Israel, et apud quemcunque inveniebatur, peribat anima ejus de populo suo (*Exod. XII*). Quod si in Cœna Domini Jesu apparuisset, aut ipse seu discipuli ejus quoquo modo gustassent, juste sicut prævaricatores legis perirent, nec ipse Dominus diceret suis insidiatoribus: *Quis ex vobis arguet me de peccato? (Joan. VIII.)* Nec esset opus falsos testes ad perdendum eum querere, cum hoc solo perderetur juste. Sed qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus (*II Petr. II*), quod passurus discipulis mandavit, evidenter per Apostolum, in quo loquebatur, commemorans, inquit: *Epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ et nequitiae, sed in azymis sinceritatis et veritatis (II Cor. XIII).* Denique modicum fermentum totam massam corruptit (*I Cor. V*). Ubicumque autem corruptio, ibi procul dubio nature deterioratio et alicujus vitii susceptio. Porro nostrum Pascha ideo novum dicitur, quia illud vetus præceptum est Israelitis in memoriam

A suæ egressionis ex Ægypto; istud vero Christianis in memoriam Dominicæ passionis, qua ad Patrem transivit ex hoc mundo. Sed quia tam de his quam de aliis, quibus nos calumniaris, latius a nostris nuntiis per alia scripta nostra, quæ deferunt, instructis: hæc breviter attigisse sit satis. Discat autem fraternitas tua, silem admonita, caute et humiliter loqui, ne aliquando Dominus dicat et tibi: *Ex abundantia cordis os loquitur (Matth. XII).* Scripsisti siquidem nobis, quoniam si una Ecclesia Romana per nos haberet nomen tuum, omnes Ecclesiæ in toto orbe terrarum haberent per te nomen nostrum. Quid hoc monstri est, frater charissime? Romana Ecclesia, caput et mater Ecclesiarum, membra et filias non habet? Et quomodo potest dici caput aut mater? Credimus enim propter quod et loquimur atque constanter profiteremur: Romana Ecclesia adeo non est sola, vel sicut tu putas, una, ut in toto orbe terrarum quæcumque natio dissentit superbe ab ea, non sit jam dicenda vel habenda Ecclesia aliqua, sed omnino nulla; quin potius conciliabulum hæreticorum, aut conventiculum schismaticorum, et synagoga Satanæ. Videris dicere illud sancti Eliæ tunc præsentis de se: *Relictus sum ego solus (III Reg. XIX).* Sed audi quid ille audivit a Domino. *Reliqui mihi septem millia virorum (III Reg. XVIII).* Quiesce, quiesce jam, venerabilis frater, ab his superstitionibus, ne illud Salomonis in te dicatur: *Sunt qui se divites affectant, nihil habentes (Prov. XIII).* Simillimum nempe hoc est diabolicæ arrogantiae, qui regna mundi a condicere omnium facta putans sui esse, dixit illi: *Hæc omnia tibi dabo (Matth. IV).* Igitur hinc jam ad cor redeatur et tam pernicioosa scandala de medio tollantur, et tunc secunam Psalmistam: *Loquetur Dominus pacem in plebem suam, et super sanctos suos, et in eos qui converuntur ad cor (Psal. XXXIV).* Nam nos cum pertinacibus et in errore suo permanentibus pacem aliquam habere non possumus, ne operibus maligni communicemus; quia nec Dominum Christum alicubi talia fecisse invenimus: cum etiam in natiuitate ipsius angeli pacem annuntiaverunt solummodo bonæ voluntatis hominibus. Qui etiam cœcum scandalizantem erudendum, manum vel pedem scandalizantes a sciendos insinuat.

D Cessent ergo hæreses et schismata, et diligentibus legem Dei jam non erit scandalum, sed pax multa. Quicumque gloriatur Christiano nomine, cesset Romanam sanctam et apostolicam Ecclesiam maledicere et lacessere; quia frustra patremfamilias honorat, quisquis ejus uxorem exhonorat. Et frustra matrisfamilias caput et faciem magnificat, qui minimos filiorum ejus impugnans, tanquam digitos pedum illius conculcat. Unde in Ecclesiastico dicitur: *Quum mala est fama, qui fugit patrem; et est maledictus a Deo qui exasperat matrem (Eccli. III).* Et in Proverbiis: *Oculum qui subsannat patrem, et despicit matrem, effodiant eum corvi de torrentibus, et comedant eum filii aquilæ (Prov. XXX).* Confitemur tamen

ex divina pietate quod ab his innocens aut correctus invenieris, aut certe admonitus cito corrigeris. Quod dum fuerit effectum, pax nostra jam ad nos non revertetur, sed super te requiescet, ceu super pacis filium: et regnabit inter nos germana charitas, de corde puro et conscientia bona, et fide non ficta (*I Tim. 1*); nec necesse habebis nobis supplicare, sed jubere. Super hæc, sicut cepisti, collabora, ut duo maxima regna connectantur pace optata. Orantem pro nobis tuam honorabilem fraternitatem sancta Trinitas in perpetuum conservet. Data mense Januarii (an. 1054), indictione vii.

CIII.

S. Leonis epistola ad Constantinum Monomachum. — Laudat eum quod pacem inter Latinos et Græcos conciliare curet. Hortatur ut Romanam Ecclesiam defendat. De arrogantia Michaelis Constantinopolitani conqueritur, legatosque commendat.

(Anno 1054.)

[Mansi, XIX, 667.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, glorioso et religioso imperatori novæ Romæ CONSTANTINO MONOMACHO, dilecto filio, salutem.

Quantas gratias referre jugiter debeamus creatrici et gubernatrici omnium sanctæ et individue Trinitati, super inenarrabili dono ejus, quo operatur omnia in omnibus (*I Cor. xii*), etiam ex tua devotione et religiosa industria, gloriosissime fili atque serenissime imperator, perpendere possumus: qui te talem nostris exhibuit et gratuita pietate providit diebus, cujus fida ope statum sanctæ et catholicæ Ecclesiæ relevari, et terreni imperii rempublicam meliorari confidamus. Tu enim post nimium longas et perniciosas discordias, primus pacis et concordie monitor, portitor et exoptatus exactor efficeris, et cum ipso vase electionis humillimo Paulo dicere videris: *Pro Christo legatione fungentes, tanquam Deo exhortante per nos, obsecramus, reconciliamini propter eum (II Cor. v) qui est pax nostra, qui facit utraque unum (Ephes. 1)*. Etenim vehit religiosa et egregie indolis proles, gemitus matris tuæ non oblivisceris: nec contemnendam, quia senuit, sed potius reverendam arbitraris, atque plenis charitate visceribus, ad eam redire meditaris, ut uni Deo et Patri omnium tanto fias clarior et propinquior, quanto eidem principali matri benignior atque humilior. Neque enim tuam prudentiam latet, quod in Ecclesiastico habent: *Benedictio patris firmat domos filiorum; maledictio autem matris eradicat fundamenta (Eccles. 10)*. Et illud: *Ne dimittas legem matris tuæ, ligâ eam in corde tuo jugiter (Prov. 1)*. Quæ utique proverbialia magis curant nobis commendare matrem quæ ad æternam vitam nos general et erudit, quam illam quæ ad mortem parit, et carnaliter diligit et instruit. Cui nisi illa successerit, ut regeneret et reformeat, ista procul dubio secundæ morti filios suos destinat. Porro hæc catholica mater et incorrupta virgo, quamvis omnem terram et fines orbis occupaverit membris suis et repleverit, tamen unum caput omnibus reverendum et suscipiendum exerit et præ-

tendit. Quod quicumque exhonorat, frustra se in ipsius membris computat. Illud autem quid sit, tua imperialis claritas omnino novit: illud nimirum, quod Christi vox prætulit et præeminere voluit universis, et subsequens Ecclesiæ pietas, et generalis sanctorum Patrum consensus jugiter hactenus celebravit. Cujus venerabilem faciem tu quodque honorificare disponis, non ingratus illi quæ tuum verticem diademate terreni principatus decenter insignivit, et tremendum et amandum populis effecit, et, ut in sempiternam regnes, chrismate adoptionis inunxit. Nempe ipsa antiqua et jam emerita Roma illum primum nobilissimum et religiosissimum Constantinum, cujus genealogia gloriaris et potentia magnificaris, cujusque de nomine dictam urbem famosam regis temporaliter edidit, nutrit, provexit et super omnes mortales constituit, nec a beneficiis cessavit donec eundem æterni regni gloria cumlavit. Unde multimoda gratiarum actione tuam excellentiam, gloriosissime fili, magnificando, tanto majori super tua devotione et recognitione replemur gaudio, quanto copiosior animarum numerus ex tuo regimine pendet tuoque innititur exemplo. Et ideo non cessamus orare communem Dominum, per quem reges regnant et principes justa decernunt (*Prov. viii*), ut in suo beneplacito te conservet longævum, et compleat in bonis desiderium tuum. Porro ego ipse qualiscunque apostolicæ vicarius sedis, pro modulo humilitatis meæ et possibilitatis supplere laborans vicem mihi commissæ dispensationis, secundum deiloquium Paulum: *Væ mihi est, si non evangelisvero: necessitas enim mihi incumbit maxima (I Cor. ix)*, posituro rationem æterno et districto judicii, propter unius regimen Ecclesiæ, ex [*hoc est, de*] omnium ecclesiarum merito. Illa ergo sollicitudine, qua omnibus Ecclesiis debeo invigilare, videns indisciplinam et alienam gentem incredibili et inaudita rabie, et plusquam pagana impietate adversus Ecclesias Dei insurgere passim, Christianos trucidare, et nonnullos novis horribilibusque tormentis usque ad defectionem animæ alligere, nec infanti, au seni, seu femineæ fragilitati aliquo humanitatis respectu parcere, nec inter sanctum et profanum aliquam distantiam habere, sanctorum basilicas spoliare, incendere, et ad solium usque diruere; sæpissime perversitatem ejus redargui, obsecravi, prædicavi, opportune importunecque institi, terrorem divinæ et humanæ vindictæ denuntiavi. Sed quia Sapiens ait: *Nemo potest corrigere quem Deus desepexerit, et stultus non corrigitur (Eccles. vii)*: adeo obdurata et obstinata ejus malitia permansit, ut de die in diem adderet pejora pessimis. Unde non tantum exteriora bona pro liberatione ovium Christi cupiens impendere, sed superimpendi ipse peroptans, visum est mihi ad testimonium nequitie eorum, vel, si sic expediret, ad repressionem contumaciæ, humanam defensionem undecunque attrahendam fore, audiens ab Apostolo, principes non sine causa gladium portare, sed mi-

nistros Dei esse, vindices in iram omni operanti A
malum; et quia principes non sunt timori boni operis,
sed mal' (Rom. XIII): et reges atque duces missos
a Deo ad vindictam malefactorum.

Suffulus ergo comitatu, qualem temporis brevitatis
et imminens necessitas permisit, gloriosi ducis et
magistri Argyroi fidelissimi tui colloquium et consi-
lium expetendum censeo, non ut cujusquam
Nortmannorum, seu aliquorum hominum interi-
ritum optarem, aut mortem tractarem, sed ut
saltem humano terrore respicerent, qui divina
judicia minime formidant. Interea nobis eorum
pertinaciam salutari admonitione frangere tenta-
ntibus, et illis ex adverso omnem subjectionem
fete pollicentibus, repentino impetu comitatum no-
strum aggrediuntur; sed adhuc de victoria sua potius B
tristantur quam letentur. Sicut enim tua pietas scri-
bere curavit ad nostram consolationem, pro ista sua
presumptione majorem in proximo expectant sibi
superventuram indignationem, post illam quam ex-
perti sunt, suæ catervæ diminutionem. Nos quoque
divinum adjutorium nobis adfore, et humanum non
defore credentes, ab hac nostra intentione liberandæ
Christianitatis non deficiemus, nec dabimus requiem
temporibus nostris, nisi cum requie sanctæ Ecclesiæ
periclitantis. Ad quam acquirendam et obtinendam
habemus maximum ex divina pietate solatium et
præsidium, charissimum atque clarissimum filium
nostrum imperatorem Henricum, cujus de die in diem
expectamus promissum et proximum adventum, ut-
pote cum procinctu et expeditione imperiali prope-
rantis ad nostrum subsidium. Ad quod etiam superna
gratia tuam serenitatem animavit, ut hinc inde vobis
duobus, velut totidem brachiis, inimicam gentem ab
Ecclesiæ Christi propellentibus et procul effugantibus,
afflictæ nunc Christianitatis releveretur decus et re-
publicæ reformetur status. Et quia abundante iniqui-
tate et refrigescente charitate, sancta Romana Eccle-
sia et apostolica sedes nimium diu obsessa fuit
mercenariis et non pastoribus, a quibus sua, non
quæ sunt Jesu Christi, quærentibus, devastata jacebat
miserabiliter hactenus: divinum consilium voluit
meam humilitatem suscipere tantæ cathedræ pondus.
Quo licet plurimum mei imbecilles prægraventur et
deprimantur humeri, non parum mihi subest sanctæ
spei, quandoquidem ex utroque latere tales astant
filii religione et potentia præclarissimi. Quapropter,
devotissime filii et serenissime imperator, collaborare
nobis dignare ad relevationem tuæ matris sanctæ
Ecclesiæ, et privilegia dignitatis atque reverentiæ
ejus nec non patrimonia recuperanda in tuæ ditionis
partibus, sicut manifeste cognoscere poteris ex vene-
rabilium prædecessorum nostrorum seu tuorum scri-
ptis et gestis. Tu ergo magnus successor magni
Constantini, sanguine, nomine et imperio factus, ut
fias etiam imitator devotionis ejus erga apostolicam
sedem, exhortamur: et quæ ille mirabilis vir post
Christum eidem sedi contulit, et confirmavit, et
defen- it, tu juxta tui nominis etymologiam, constan-

ter adjuva recuperare, retinere et defendere. Ita
enim apud Deum singulariter pugnans, cognominaberis
quod jamdudum inter homines cognominaris.
Hoc sane gloriosissimus filius noster Henricus per-
ficere molitur in suis partibus. Quæ omnia nobis et
vobis provenient felicius et multiplicius, ubi quan-
to citius, Dei gratia præveniente, et beatissimis apo-
stolorum principibus intervenientibus, et ne qualicum-
que vicario eorum mediante et obtinente, firmissimum
pacis et amicitiae inter vos ambos componetur foelus.

Præterea confrater noster archiepiscopus Michael
exhortatorias ad concordiam et unitatem direxit
nobis litteras: quem ad tam optabile et necessarium
bonum præmonentem tanto necesse est nos devotius
et alacrius suscipere, quanto perspicacius considera-
mus non posse computari inter discipulos Christi
aliquem, qui fraternæ paci dedignatur acquiescere,
Domino suis dicente: *In hoc cognoscent omnes, quia
mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad iri-
cem (Joan. XIII)*; et magno Paulo sic protestante:
*Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam,
sine qua nemo videbit Deum (Hebr. XII)*. Sed noverit
tua claritas, super presumptionibus ejus multa et
intolerabilia jamdudum pervenisse ad aures nostras,
qualiter etiam aperta persecutione in Latinam Eccle-
siam exardescens, anathematizare non timuit omnes
qui sacramenta attrahunt ex azymis: et quod Alexan-
drinum et Antiochenum patriarchas antiqua dignitate
sua privare contendens, contra fas et jus sibi subdere
nova ambitione appetit: et pleraque quæ usurpare
dicitur, sicut a nostris nuntiis diligenter cognoscere
poteris. In quibus si, quod absit, pertinax fuerit,
pacem nostram nullatenus retinere poterit; quia
procul dubio, *ad nos revertetur*, sicut Dominus dicit,
si ille noluerit esse filius pacis (Luc. X). Unde et
Apostolus: *Si fieri, potest quod ex vobis est,
cum omnibus hominibus pacem habentes (Rom. XII)*.
Siquidem in vano patrens familias honorat, qui uxorem
ejus exhonorat. Et frustra matris familias caput
et faciem magnificat, qui vel minimos filiorum ejus
impugnans, velut digitos pedum ejus conculcat.
Contra quem sapientia Dei in Ecclesiastico sic ino-
nat: *Quam malæ famæ est qui fugit patrem, et est
maledictus a Deo qui exasperat matrem (Eccli. III)*.
D Confidimus tamen quod præveniente gratia Dei in-
venietur innoxius ab his, aut correctus, aut cito
respiciet admonitus; et efficietur non qualis dicitur,
sed qualis a nobis pie desideratur et speratur. Hinc
jam tuæ gloriæ præsentis filios nostros sanctæque
Romanæ et apostolicæ sedis nuntios per omnia com-
mendamus, quatenus ut decet liberaliter suscipiantur,
reverenter habeantur, benigne et honeste tractentur.
Fationabiliter patienterque audiantur, atque quanto-
citius nobis laudabiliter remittantur, ne tantum labo-
rem illos frustra arripuisse pigeat, nos mandasse
pudeat. Porro ex Amalfitano episcopo nulla tibi sub-
oriatu suspicio, quia Romanus est omnino, et ab
Amalfitano discedens, familiariter nobiscum vivit
jam pene anno integro. Benedictus Deus et Pater

Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, A et Deus totius consolationis (I Cor. 1), dignetur tuam excellentiam benedicere omni benedictione spirituali repleatque omni gaudio et pace, ut in præsentī sæculo per longa tempora feliciter domineris, et in futuro sine fine cum Rege regum et Domino dominantium regno cœlorum beate perfruaris, honorabilis et desiderabilis nobis in Christo, fili et gloriose Auguste. Amen.

CIV.

S. Leo monasterii S. Salvatoris et S. Mariæ Nienburgensis possessiones et privilegia, rogante Albuino abbate, et pro Dei amore et petitione fidelis sui Richerii abbatis (Casinensis) atque interventione Egberti Fuldensis abbatis confirmat.

(Anno 1054.)

[Knaut, *Gründliche Furstellung*, p. 47, teste Jaffe in *Regestis Pont. Rom.*, p. 379. — Incip. : Si semper sunt concedenda.]

CV.

S. Leo Albuino, abbati S. Mariæ Nienburgensis et ejus successoribus et pro petitione Richerii, Casinensis Montis abbatis, (Cf. Leonis Chron. monast. Casin. p. 686) concedit ut in procurandis sacris manentur dalmaticis et sandaliis. (Pro an. 1048 legendum esse an. 1054 docent an. pont. vi et indict. vii.)

[Beckmann, *Historie des Fürstenthums Anhalt*, teste Jaffe, *Regest. Pont. Rom.* p. 379. — Incip. : Si pastores ovium.]

CV bis.

S. Leo IX de clericorum castimonia scribit contra epistolam Nicetæ abbatis monasterii Studii.

Fragmenta.

[Mansi, *Concil. XIX*, 696.]

Clementis lib. 1, Petri apostoli Itinerarium et Canones apostolorum numerant Patres inter apocrypha, exceptis cap. 50, quos decrevit orthodoxis adjungi.

CVI.

Bulla S. Leonis IX in qua declarat se dedicasse ecclesiam Sancti Arnulphi, et multa privilegia contulisse abbati et fratribus ejusdem monasterii.

(Anno 1049.)

[*Gall. Christ.* XIII, 394, ex archivo S. Arnulphi.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, ecclesiæ in honorem beati Joannis evangelistæ sanctique Arnulphi confessoris Christi a nobis specialiter dedicate, et per eam venerabili WARINO abbati suisque successoribus monachis etiam inibi Deo famulantibus salutem et apostolicam benedictionem.

Quamvis omnium Ecclesiarum Dei curam semper gerere debeamus, illis tamen quibus, divina cooperante clementia, sanctæ benedictionis manum imponimus, propensiori cura et vigilantiori studio prospicere debemus in omnibus. Quapropter subtelium Christi, tam præsentium quam futurorum, solertiam ignorare nolumus : qualiter nos a venerabili confratre nostro Adalberone Metensi episcopo ad ipsam civitatem solemniter invitati inter alia quæ

Apud nos nec ad subdiaconatus gradum quisquam admittitur, nisi perpetuam continentiam, etiam a propria conjugē, profiteatur; nec post gradum eam quam ducere uxorem conceditur.

Leo IX in epistola qua supra.

Seriatim et aperte prosequitur quod S. R. E. etiam in gradibus clericorum agit; clericos enim, ostiarios, lectores, exorcistas, acolythos si extra vomitum [f. solitum] et habitum monachi inveniantur, et continentiam profiteri nolunt, uxorem ducere virginem cum benedictione sacerdotali permittit; non autem viduam repudiatam; qui propter hoc deinceps nec ad subdiaconatum promoveri poterit, nec laicus non virginem sortitus uxorem, aut bigamus ad clericatum. Quod si quis ex præfatis ordinibus desiderat ad subdiaconatum ascendere, non potest sine consensu uxoris suæ, ut de carnali fiat deinceps conjugium spirituale, cogente eos nemine. Nec permittitur postea uxor injungi eodem marito suo carnaliter, nec cuiquam nubere permittitur in vita, aut post mortem illius.

Idem ibidem.

Omnino confitemur non licere episcopo, presbytero, diacono, subdiacono propriam uxorem causa religionis abjicere a cura sua, scilicet ut ei victum et vestitum largiatur, sed non ut cum illa ex more carnaliter jaceat. Sic SS. apostolos legimus egisse, B. Paulo apostolo dicente : Nunquid non habemus potestatem sororem mulierem circumducendi sicut F. D. et Cephas? Vide, insipiens, quod non dixit : Nunquid non habemus potestatem sororem mulierem amplexandi, sed circumducendi, scilicet ut mercede prædicationis sustentaretur ab eis, nec tamen deinceps foret inter eos ulterius carnale conjugium.

SPURIA.

ibi divina favente gratia ad correctionem perduximus, monasterium sancti Arnulphi confessoris Christi, quinto Idus Octobris Christo consecravimus. Huic igitur dignitati aliam dignitatem cupientes adjicere, privilegium auctoritatis nostræ præfatæ non negamus ecclesiæ. Volumus itaque et sacra primæ sedis auctoritate sancimus ut eadem ecclesia et ipsa sacrosancta Domini mensa in honore ipsius a nobis dedicata tale privilegium inviolabiliter obtineat, ut præter episcopos et abbates, ac septem ejusdem cœnobii sacerdotes et tres canonicos de domo Sancti Stephani, primicerium decanum et corepiscopum primum, ad ipsum principale altare nullus unquam missas celebrare præsumat, nisi et alia religiosa persona quæ postulatione et consensu abbatis aut fratrum ad illud reverenter accedat. Præcipimus etiam ut nullus archiepiscopus vel episcopus super idem altare quandiu inviolatum est, manum suam temere superponat, vel pro quacunque occasione sacrosanctum redemptionis nostræ mysterium ibi intercludere vel prohibere præsumat; sed si boni-

cidium vel tale quid ibi, quod absit, peccatis contigerit exigentibus, a Romanæ sedis præsule, vel quibus ipse injunxerit dis utendum ac determinandum esse censemus. Sed et annale ibi mercatum quotannis in anniversaria dedicationis ipsius festiuitate, per assensum dilectissimi filii nostri domni Henrici tertii regis, secundi vero imperatoris, in eodem loco haberi decreuimus; et ut eadem dedicatio ibi semper festiue celebretur ab omnibus non minori auctoritate iubemus. Constituimus etiam et paterna dilectione, Warine abbas, tibi tuisque successoribus in perpetuum concedimus ut in sacra ejusdem dedicationis die aliisque præcipuis festiuitatibus, in missarum celebratione sandaliis et dalmatica utamini, fraternitatem vestram commomentes ut cum augmento hujusmodi honoris, augeatur in vobis amor Altissimi. Ad cumulum quoque vel augmentum monasticæ religionis adijcimus ut ecclesiæ, villæ et possessiones quas serenissimi Romanæ Ecclesiæ filii reges et imperatores, Carolus scilicet Magnus, Ludouicus Pius, Arnulfus, Hendeboldus, Otto, Conradus eidem loco pia deuotione contulerunt, aut ab aliis Christi fidelibus tradita privilegii sui auctoritate firmaverunt, usibus abbatis ac fratrum inibi Domino famulantium perpetualiter deserviant, et ad præbendam illorum absque omni contradictione integra semper et inconvulsa permaneant. Hoc est: Mareolas, Arx, Jussiacum cum ecclesia et decimatione; Floriacum etiam et Flaviniacum, Nugaredum, et Vigiacum; triginta etiam mansi cum ecclesia et decimatione in villa sive curia quæ vocatur Rumeiacum; præterea vero Maurivilla et vicus Deivillare, et Tiliacum, Caminetum vero et Buxerian quod Hildegardis regina cum ecclesia et decimatione, silvis et vineis, aquis aquarumque decursibus, molendinis etiam jam factis, vel in quocunque loco juxta Saliam fluvium, infra bannum ejusdem curiæ sibi placuerit per villicos fratrum semper transponendis et faciendis, ad præfatum sæpius contulit locum, Pomeriolum etiam cum quo et per quod ecclesiastico more ipsum sæpe dictum dotauimus monasterium. Sed et Laium castrum quod quædam Eva comitissa, cum silua quæ vocatur Heis, et cum omni utilitate vel suffusa ejusdem silvæ, cum ponte etiam et piscatione circa Murt fluvium, ad præbendam delegauerat fratrum. Bivera etiam Assidelinde comitissa eidem loco traditum, sed Conradi gloriosissimi imperatoris auctoritate firmatum; sed et Navis quidem vicum juxta Mosellam fluvium, a Dagoberto rege traditum et corroboratum, vel quidquid in inferioribus partibus in Coloniensi episcopatu ad prædictum pertinet cœnobium; hæc autem omnia præbendæ ecclesiæ fratrum hæc nostra apostolica præceptione delegamus et confirmamus in perpetuum. Præterea vero ecclesiam, imo abbatiam Sancti Felicis ipsi loco adjacentem, ubi primus ejusdem Metensis Ecclesiæ pastor beatus Ilemens corpore quiescit, quam præfatus venerabilis episcopus Adalbero a prædecessore suo quodam

A etque Adalberone vocato, pro prædicta curia Rumeiacum nuncupata, Sancto Arnulfo in concambium datam esse narravit, et curtis testando monstravit. Hanc quippe abbatiam, cum domibus, agris, silvis ac vineis, et cum omnibus appenditiis suis, ex auctoritate beati Petri et nostra ejus indigni vicarii, rogata prædicti Adalberonis episcopi ac Warini abbatis cœnobio S. Arnulfi ea ratione firmamus, quatenus præfatus abbas aut fratres eorumque successores sub ipsorum cura perpetualiter eam teneant atque possideant, nullusque ibi ulteriori pastorem virgam quoquo modo suscipere sive portare præsumat: sed abbas Sancti Arnulfi per suos aliosque religiosos fratres quidquid ibi ordinandum sit, semper ordinet atque disponat: illud videlicet semper studens, illud attendens ut sicut ipse sui que fratres in suis usibus aliquantum inde relevari desiderant, ita eundem locum assiduo sui famulatu semper venerari et frequentare non desistant. Hanc igitur abbatiam cum omnibus ad eam juste et legaliter pertinentibus insuper etiam villas, ecclesias ac possessiones quas antea prænominavimus, sæpe dicto sancti Arnulfi cœnobio ac fratribus ibi Deo famulantibus taliter delegamus ac confirmamus, ut nullus imperator aut rex, nullus archiepiscopus vel episcopus, nullus dux, nullus comes vel vicecomes, sed nec aliqua persona magna vel parva, in eisdem rebus aliquam eis iniustitiam sive violentiam inferre audeat, vel aliquem advocatum, nisi abbas aut fratres pro qualitate temporum vel diversitate locorum alicubi petierint eis ponere præsumat: sed sicut reges et imperatores, episcopi etiam alique fideles eadem bona illuc pia deuotione contulerunt, ita diversis eorum usibus salva semper et inconvulsa permaneant. Quisquis autem sibi ad præsens timens et in futurum præcavens hanc sacram nostræ confirmationis paginam servare conatur, per gratiam omnipotentis Dei nostra semper apostolica benedictione muniat; qui vero in aliquo eam violare vel temerare præsumperit divini anathematis vinculo percussus, beatus Petrus apostolorum principem cum omnibus sanctis contrarium sibi sentiat, ut tamen id quod fecerit irritum sit et ratum non permaneat: sed abbas ipsius loci ac fratres a serenissimis Romanæ Ecclesiæ filiis regibus scilicet ac imperatoribus inde iudicium et iustitiam querant. Si autem in hoc minus profecerint, id honoris et hoc singulare a nobis privilegium semper obtineant, ut sicut in eodem monasterio pro nostræ consecrationis lætantur beneficio, sic Romana sede contra omnes adversitates apostolicæ defensionis perpetuo semper muniantur auxilio.

Data quinto Idus Octobris per manus Udonis sanctæ apostolicæ sedis cancellarii et bibliothecarii; et Tullensis primicerii, anno Domini Leonis noni papæ primo, indictione secundo, anno vero Domini incarnationis millesimo quadragesimo nono.

Eberhardus Treverorum, archiepiscopus subscripsit.

- S. Hugo Chrysopolitanorum archipræsul.
- S. Adalbero Metensium episcopus.
- S. Udo Leucorum episcopus.
- S. Alinardus Lugdunensium episcopus.
- S. Humbertus cardinalis et episcopus Silvæ Can-
didæ.
- S. Theodericus Viridunensis episcopus.
- S. Joannes, etc.

CVII.

(217) *S. Leo IX in synodo parthenonis S. Gratae possessiones et privilegia, petente Conrado imperatore confirmat.*

(Anno 1049.)

[Mansi, *Concil.*, tom. XIX, col. 727.]

In nomine sanctæ et individua Trinitatis.

Ego Leo, servus servorum Dei, una cum reverendissimis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, aliisque sanctæ Ecclesiæ catholicæ fidelibus in sacra synodo residentibus, necnon et iudicibus legisque doctoribus, spirituali filio domino Conrado imperatore, intervenientibus precibus Ambrosii Pergamensis episcopi [*hoc est, Bergomensis*], necnon Older, Brixiensis episcopi, postulantibus insuper prædictis imperatore et similiter prædictis reverendissimis episcopis, nos sanctanque synodum deprecantibus: nostram et totius sacræ synodi largitione concessimus monasterio S. Gratae curtem et castrum, attinentia, et cuncta quæ Adleida mater S. Gratae, quæ hoc monasterium de propriis rebus ædificavit, et imperialibus constitutionibus seu præceptis omnia ad eundem monasterium pertinentia multo jure confirmata constituit, ut electiones abbatissæ in sororum ordinatione permaneant, et omnia in potestate abbatissæ sine aliqua diminutione consistant, et regibus, sive pontificibus, patriarchis, archiepiscopis, metropolitanis, episcopis, abbatissæ, seu a quolibet vestrorum, et domino clero intemerata permanere perpetualiter constituimus sanctæ Pergamensi matri ecclesiæ, ubi dominus Ambrosius episcopus præordinatus esse videtur, nostra synodali concordia largitione concedimus, ac omnia quæ spiritualiter agere debet, hoc est, circa consecrationem abbatissæ vel monachorum, et de nulla se [*f. de nulla re. HARD.*] intromittant, neque de castris et curte de Saranica, neque de aliis castris et villis, campis, vineis, casis, molendinis, tam de civitate Pergamensi quam de foris per totum comitatum, cum omnia et omnibus ad eundem monasterium S. Gratae de prædicto episcopo attinentia cum religioso jure concedimus. Unde si quis contra hanc apostolicam et synodalem auctoritatem et largitionem quisquam episcopus

A invasor aliquid molietur, sive contra hoc quod prædiximus, repugnaverit, cujuscunque gradus, vel ordinis, aut officii, vel dignitatis, aut generis, sciat se in iram B. Petri apostolorum principis, et omnium sanctorum, et nostram nostrorumque prædecessorum cursum, [*f. incursum. HARD.*], et æternaliter anathematis vinculo damnatum, ac in excommunicatione victurum universalis Ecclesiæ et cuncti populi Christiani. Insuper nisi a malo resipuerit, irrevocabili exsilio puniatur, vel ultimis suppliciis feriat, et bona ejus publicentur. Qui vero pio intuitu custos et observator in omnibus exstiterit, benedictionis gratiam et vitam æternam cum omnibus sanctis habere mereatur in sæcula sæculorum. Amen. Fiat, fiat. In his autem interfuerunt archiepiscopi, episcopi, abbates, iudices Romani seu de vicinis et longinquis civitatibus. Interfuit D. Conradus imperator, et Ambrosius, et Oldericus, episcopi, etc., quorum impulsu N. Praenestinus, Georgius Portuensis, Deodatus Holstienensis, Martianus Narniensis, Benedictus Tiburtinus, Bernardus Castriensis, Joannes Petrosinus, Gregorius Ortensis, Georgius Tiburtinus, Valentinus Manotensis, Theodorus Mileto, Savinus abbas Planetæ, D. abbas Altinensis; omnes archiepiscopi, episcopi, abbates, et reliqui plures cardinales, sic actis interfuere. Gregorius cardinalis ad Vincula, Benedictus S. Cæciliæ, Andreas presbyter patriarcha Lateranensis, Juliannus presbyter Lateranensis, Faustinus presbyter S. Petri, Marcus presbyter S. Petri apostoli. Hi omnes cardinales his actis interfuere. Faustinus caput senatus et consul, et iudex de palatio, Julianus de Fenna Muana Romanus. Paulus de templo palatii, et plures alii.

Data et corroborata iv Idus Junii in patriarchio Lateranensi Domini Salvatoris feliciter. Amen, amen.

Subscriptio notarii, omissio signo.

Ego Stephanus notarius interfui, et jussu D. Leonis summi pontificis omnia supradicta scripsi et tradidi.

CVIII.

S. Leonis IX epistola ad Leodegarium sanctæ Viennensis Ecclesiæ episcopum.

(Intra ann. 1048-54.)

[Bosco, *Bibliotheca Floriacensis*, p. 68.]

LEO episcopus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, venerabili confratri LEODEGARIO Viennensi archiepiscopo, et per te Ecclesiæ tuæ in perpetuum.

Privilegia Ecclesiæ tuæ, quæ papa Silvester primus, et ejus successores, nostri videlicet prædecessores concesserunt, et nos statuimus. Prædix-

(217) *Exstat tomo IV Italiæ sacræ privilegium monasterio S. Gratae a Leone papa IX concessum; sed ejus anni concilio, incertum. Neque enim unum Romæ concilium Leo celebravit. Quod igitur anno 1049 tribuerit Ughellus, mera divinatio est. Et privilegium ipsum totum merum fortasse signum dici debet: cum in eo sit mentio Conradi imp. eidem concilio præsentis, qui tamen decem annis totis ante Leonis pontificatum obiorat. Irre-*

psisse librarii errore nomen Conradi suspiciatur Ughellus. Quod si ita est, suaque privilegio fides asseritur, fatendum certe est editum in aliquo concilio fuisse cujus memoria nobis alia nulla suppeditat. Quatuor enim quæ exstant Romanæ synodi Leonis papæ IX, statim post Pascha celebratæ sunt: earum igitur nulli tribui potest privilegium vi Idus Junii consignatum. Quale autem idcuque est, hic exhibeo.

et bona et munitiones quæ Romanorum imperatores et Francorum atque Burgundiæ reges, Ecclesiæ tuæ dederunt, auctoritate Dei et sancti Petri et nostra, firma esse præcipimus. Similiterque Galliarum per VII provincias episcopis præcipimus, ut sicut prædecessoribus tuis auctoritate sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ipsi aut prædecessores eorum paruerunt, obediant quoque et tibi. Quoniam oportet jussu beati Petri per Clementem ut una quæque gens recognoscat, per suos episcopos, quis inter eos sit primus.

Data per manus Petri, sacri Lateranensis palatii cancellarii v Idus Maii.

CIX.

S. Leonis IX diploma quo Joanni abb. S. Justinæ Patav. usum pontificalium ornamentorum indulget.

(Anno 1048-54)

[Apud R. P. Bern. Pezium, *Thes. Anecd.* VI, 244.]

LEO episcopus, servorum Dei servus, JOANNI venerabili abbati monasterii Sanctæ Justinæ, perpetuam in Domino salutem.

Ex principalitate sedis apostolicæ, cui Deo præsidemus auctore, religiosos Christi sacerdotes, quos omni morum honestate præ cæteris elarere conspiciamus, sicut eos quadam familiari dilectione præ cæteris amplectimur, ita quoque nos concedet sacerdotilibus quibusdam insignibus præ cæteris decorare, ipsosque cum rebus ecclesiarum quas regunt nostræ apostolicæ auctoritatis tutela ac defensione stabiliter munire, quatenus cæteri ad religionem, sanctitatem et omnimodam morum honestatem, nec non ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ et summæ sedis pontificis debitam subjectionem, reverentiam, devotionem et ardentissimam dilectionem ferventius incitentur.

Unde, frater charissime et abbas venerande Joannes, quia te religione, sanctitate, humilitate et omnimoda probitate pollere, et in sanctæ Romanæ Ecclesiæ nostrique devotissima subjectione et obsequio fervere intuemur, sandaliis et dalmatica ad missarum celebrationem te concedimus uti, nec non tam ad missam quam ad solemnes processiones te mitra et cyrothecis ornari, quatenus precibus et meritis illius beatæ virginis et martyris, cujus corpus in commisso tibi monasterio requiescit, pro cujus etiam honore ac dilectione tibi supradicta concedimus, adjuvari valeamus.

Omnia insuper quæ ad prædictum beatæ Justinæ monasterium pertinent juste acquisita sive acquirenda, sub tutela ac defensione sedis apostolicæ suscipimus, salvo scilicet jure matris tuæ Ecclesiæ Paduanæ.

Nulhis igitur archiepiscopus, episcopus, dux, marchio, comes, vicecomes, nullaque magna parvaque persona in prædicti monasterii rebus ullam deinceps violentiam inferre præsumat. Si quis vero hujus nostræ apostolicæ sanctionis privilegium violare præsumpserit, nisi cito resipuerit, et admonitus male acta digna satisfactione emendaverit, a sanctæ

A Ecclesiæ communione segregatus perpetuæ subiaceat maledictioni. Qui autem observator exstiterit, repleatur abundantia apostolicæ benedictionis.

Datum Patavii per manus Bernardi vice Petri cancellarii, anno Dominicæ incarnationis 1053, indict. VI, anno autem pontificatus domini Leonis IX papæ V, quarto Non. Augusti. Actum feliciter, amen.

CX.

S. Leo IX monasterio Besuensi privilegia tribuit.

(Anno 1052.)

[D'Achery, *Spicil.* II, 425.]

LEO episcopus, servus servorum Dei, OLIVANO, abbati Besuensis monasterii, tuisque successoribus, perpetuam in Domino salutem.

Convenit apostolico moderamini pia religione pollentibus beuevola compassione succurrere, et petentium desideriis congruum impertiri suffragium. Quapropter inclinati precibus tuis, fili charissime, decrevimus more antecessorum nostrorum hoc nostro privilegio apostolicæ tuitionis, vestro Besuensi monasterio propter imminentes persecutiones, et propter innumeratos casus qui supervenerunt, dignam concedere libertatem. Videlicet ut nulla persona, aut ulla potestas, sive ecclesiastica, seu secularis, super eam audeat dominationem aut potestatem usurpare præter Lingonensem episcopum, qui ei patrocinetur juste et canonice. Sic tamen ut ei non liceat neque ministris ejus terras aut beneficia monasterii commutare, vel dare, nec vasa, nec ornamenta, seu volumina subtrahere, aut qualicumque occasione diripere. Omnia vero quæcunque habet vel tenet, vel acquisierit, supradictus locus habeat, et teneat nostra apostolica confirmatione jure perpetuo, in cujuscunque diocesis sit.

Interdicimus etiam nostra auctoritate ut nullus audeat supradicto monasterio vim inferre, vel eum in subjectionem cujuscunque monasterii redigere. Raptores cujuscunque ordinis vel dignitatis sint, qui res quæ ad supra nominatum cœnobium pertinent, sive de hominibus, seu de terris, vel de qualibuscunque rebus, unde sustentare et vivere debent inibi Deo servientes, rapuerint vel subtraxerint, ligamus eos ligamine sancti Petri usquequo congrue satisfaciant.

Prohibemus etiam ne infra unam leavam a monasterio liceat alicui aliquem invadere vel ejus res auferre. Statuentes apostolica censura ne ulla hominum persona magna vel parva contra hoc nostrum privilegium venire pertentet. Quod si fecerit, apostolico anathemati subjacebit, usque ad dignam satisfactionem. Qui vero servaverit, benedictionis nostræ gratia cumuletur, et æternæ vitæ particeps efficiatur.

Datum IV Nonas Octobris, per manus Petri diaconi, bibliothecarii et cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, indictione V, anno ab incarnatione Domini 1052 pontificatus autem domini Leonis IX papæ III.

IN FICTITIUM DE CORPORE S. DIONYSII DIPLOMA MONITUM.

(Apud Mabill. *Annal. ord. S. Bened.* lib. XL, num. 21, tom. IV, pag. 553.)

In illo itinere (Germanico) Leo pontifex Ratisponam accessit, atque corpus sancti Wolfgangi, ejusdem urbis episcopi, e tunulo levavit, ut in Annalibus Saxonice ad hunc annum legitur. Hac occasione usi Ratisponenses Sancti Emmerammi monachi, prælatis nescio quibus tabulis, pontificem induxerunt ad transferendum similiter corpus quoddam, reens in ecclesia sua, dum instauraretur, inventum, quod sancti Dionysii Parisiorum primi episcopi esse jactabant. Circumfertur hac de re Leonis papæ bulla, inscripta *Clarissimo filio inclito regi Francorum, ac venerabilibus fratribus, archiepiscopis, episcopis, et dilectis, abbatibus, prioribus, præpositis et decanis, universisque tam subditis, quam prælatis ejusdem regni.* In hac bulla loquens inducitur pontifex se ad partes Germaniæ visitandas ab Heinrico imperatore invitatum accessisse, et Ratisponam evocatum, ut venerabile corpus beati Wolfgangi, ejusdem urbis episcopi, transferret. Quo peracto, Francorum regis legati ipsum pontificem induxerint ad finiendam litem quæ Francos inter et prædictam urbem super possessione corporis beatissimi Dionysii Areopagitæ *diutissime ventilata* erat, asserentibus Francis illud penes se superesse; Ratisponensibus ex adverso contententibus ipsum per Arnulfum imperatorem ad ecclesiam Sancti Emmerammi translatum, ubi hæcenus asservetur; quod venerabilis abbas Reginwardus, ejusque fratres cum tota urbe Ratisponensi asserabant. His auditis, ait pontifex, se capsas, thecas et scrinia, in quibus sacre reliquie condite dicebantur, necnon titulos et epigrammata quæ Ratisponenses pro sua causa proferebant, accurate discussisse cum imperialibus et *papalibus* litteris, picturis et sculpturis vetustissimis, experimentibus indicia veritatis; seque demum indubitata fide comperisse, dicti martyris ossa venerabilia, excepta particula manus dextræ, in memorato beati Emmerammi cœnobio contineri; idque attestari prodigia et portenta quæ pontifex diligenter conscribi jusserit; ideoque districtè præcipere ut ipsius translationis solemnitas tam a fratribus ejusdem monasterii quam in tota urbe deinceps quotannis celebretur. Cæterum non esse quod tantopere doleant Franci, sancti Dionysii corpus sibi esse ablatum, quandoquidem ejus prædicationis et passionis, consortes Rusticum et Eleutherium apud se retineant: nec ægre ferendum si Germanos jam visitare dignetur vel defunctus, qui Gallos vivens prædicatione, signis et martyrio illustravit. Pretiosum quidem esse thesaurum quem perdidit Franci, at eos attendere debere ablatoris dignitatem, qui ad has reliquias suffraganas Cæsarem verticem inclinaverit. *Datum et actum Ratisponæ per manus Friderici diaconi, bibliothecarii et cancellarii Ecclesiæ catholice et apostolice anno Domini 1052 pontificatus domini Leonis pape IV, indict. v [vi], Nonas Octobris.* Hæc summa vulgati diplomatis, quod subditum esse vel ipsa contextus lectio persuadet, id est stylus, qui omnino a pontificis Leonis aliorumque Romanorum litteris alienus est. Deinde multa in fictitio illo diplomate falsa continentur. Falsum quippe est in primis, quod in eo legitur, causam hanc *diutissime ventilatam* fuisse. Nulla enim ante id tempus apud veteres de hac controversia mentio. Falsum est Leonem ad id discutendum, *tam imperialibus quam papalibus* (Germanica vox) antecessorum suorum litteris instructum fuisse. Qui enim unquam has imperiales et *papales* litteras protulit? Falsum denique est hoc factum fuisse ab Arnulfo imperatore, ut alias ostendimus (218). Mitto quod voces *Alemannorum* et *Alemanniæ*,

(218) *Fabula de sublato S. Dionysii corpore* (Mab., *Annal. Bened.* lib. xxxix, num. 28). — Hujus (*Eboli abbatis S. Dionysii*) tempore [888] corpus sancti Dionysii a quodam Gisalberto furtim sublatum, et Ratisponam in basilicam Sancti Emmerammi transportatum ferunt. In hujus rei argumentum Emmerammenses nostri duos lapides proferunt, in quorum uno hæc leguntur: SUB EBULONE ABBATE GISALBERTUS FURAVIT; in altero: FURATUS EST QUIQUE NONAS JUNII. HUC VENIT PRID. NONAS DECEMBRIS, TEMPORE TUTIONIS EPISCOPI. Id ita accidisse recentiores narrant. Gisalbertus, homo Germanus, rem se gratam Arnulfo imperatori facturum existimavit, si corpus sancti Dionysii episcopi et martyris suffragari posset, eique offerre. Hujus rei causa in monasterium Dionysianum, tanquam criminis reus, se coningere simulavit, ut sanctitate loci se pœne subduceret. In hoc itaque asylo commoranti facilis fuit ad sacrum tumulum accessus. Rebus omnibus ad furtum dispositis, abbati et monachis lautum convivium parat, omnibusque post epulum in somnum resolutis, ostium tumuli recludit, thecam aperit, sacras aufert reliquias, easque ad Arnulfum affert: qui eas ad basilicam sancti Emmerammi quinto post mense deferri jubet, ibique offerri cum egregio codice Evangeliorum, et altari portatili, quod in castris circumferre solebat. Et codex quidem Evangeliorum ibidem adhuc cum ipso altari habetur, sed longe post id tempus, aliæque occasione sancto Emmeramno datus; at corpus sancti Dionysii loco incognito absconditum aiunt. Cæterum hoc furtum factum esse Ebulone sancti Dionysii abbate, Ratisponam vero allatum corpus, Tutone episcopo: quod vere sancti Dionysii primi Parisiorum episcopi et martyris corpus esse coram Leone IX. probatum sit, et pontificio diplomate confirmatum.

Verum ad refellendam hanc fabellam non aliis

auctoribus opus est quam Germanicis, Wittebindo, inquam, Ditmaro et Arnolfo, monacho Sancti Emmerami, qui omnes sub finem decimi sæculi scripserunt. Ex his Wittebindus monachus Corbeie in libro primo Annalium tradit, Henricum Germaniæ regem, Rheno trajecto, Lotharii regnum invadere cœpisse, eique occurrisse legatos Caroli Francorum regis, cognomento Simplexis, qui tunc in carcere tenebatur; eique significasse nihil sibi ab inimicis circumvento jucundius accidere posse quam gloriosos ejus profectus audire; tumque ipsi in pignus *fœderis manum pretiosam martyris Dionysii, auro gemmisque inclusam* obtulisse. Ditmarus Merseburgensis episcopus id factum dicit, ut Henrici regis auxilium Carolus sibi demereretur. His auctoribus accedunt Conradus abbas Uspersensis et Siebertus. Cum igitur principatu Henrici regis, qui anno vicesimo post Arnulfum regnavit, hoc brachium e corpore sancti Dionysii detractum sit, consequens est sacrum illud corpus apud Dionysianos tum servatum fuisse. Neque enim ante illud tempus Carolus impuberi et nondum regi declarato hoc brachium concessum fuisse verisimile est. Sed illud palmare, licet abnutivum argumentum est, quod Arnulfus ex comite monachus sancti Emmerammi, qui sub annum millesimum scribebat, Arnulfi imperatoris in Sanctum Emmerammum benefacta sigillatim commemorans, prædia ab ipso data, præclarum codicem Evangeliorum dono concessum refert, nullam vero corporis sancti Dionysii mentionem facit. Denique, ubi Ratisponenses fictitiam possessionem suam in vulgus jactare cœperunt, Henricus rex Francorum loculum sancti Dionysii in frequenti episcoporum et procerum cœtu reserari præcepit, et in eo sacras beati Dionysii reliquias superesse oculis comprobavit, ejus rei festus dies sub titulo detectionis sancti Dionysii quotannis celebrari solet.

quæ in ejusmodi litteris occurrunt ad significandos Bajoarios et Bajoariam, posteriorum temporum genium sapiunt. Jam qualia verba Leonis papæ ad Henricum Francorum regem, quibus eum ob hanc subtractionem solari conatur: qualis sermo pontificis, ut Arnulfi furtum approbet! Sed his nugis diutius immoror. Haud tamen absolute negaverim, Leone papa Ratisponæ demorante, questionem de corpore sancti Dionysii ventilatam fuisse (id enim et Annales Saxonici tradunt) atque in sancti Emmeranni templo tunc detectum fuisse quoddam corpus, quod ejusdem sancti Dionysii corpus esse, prolatis nescio quibus tabulis, Ratisponenses asseruere; idque sorte Leoni persuasum fuisse. Hiuc est quod Henricus rex ad refellendam hanc opinionem, frequentem episcoporum, abbatum et procerum cœnam in Dionysiano monasterio per Hugonem abbatem indici jussit, ac sancti Dionysii loculum reserari.

CXI.

Diploma S. Leonis IX de corpore S. Dionysii.

(Anno 1048-64.)

[Mansi, *Concil.* XIX, 674.]

In Salvatoris nostri Jesu Christi nomine. Amen. Ego episcopus servus servorum Dei, clarissimo filio inclyto regi Francorum, ac venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis et dilectis in Christo filiis abbatibus, prioribus, præpositis et decanis; universisque tam subditis quam prælatis ejusdem regni, salutem et apostolicam benedictionem:

Deus omnipotens, qui non immerito per Prophetam in sanctis suis esse mirabilis prædicatur, mira quadam inscrutabilis consilii sui profunditate disponit: quæ dum considerare non sufficit mens humana, ipsa suimet infirmitate deficiens, in quemdam sui excessum rapi cogitur et stuporem. Quod ipsi nos nuper experti, et vobis in Christo charissimis, et universitati fidelium promulgare compellimur ut et Dei opera pariter admiremur. Nam cum per instantiam serenissimi imperatoris Henrici ad partes Germaniæ visitandas, ac præcipue ad urbem quæ dicitur Ratispona, vel Regenspurg, evocati essemus ad venerabile corpus beati Wolfgangi ejusdem urbis episcopi transferendum, hoc ea qua decuit reverentia et devotione peracto, tui, Francorum rex in Christo, filii charissime, nos legati tuorumque omnium vice solliciti rogarunt, quatenus litem, quæ inter vos et urbem prædictam super sacrosanctis ossibus beatissimi Dionysii Areopagitæ diutissime ventilatam veritate discussa dirimere curaremus. vobis quidem eadem apud vos esse dicentibus, civibus autem atque incolis urbis præfate astruentibus e converso ea per invictissimum Arnulphum quondam imperatorem ad ecclesiam beati martyris Emmeranni esse translata, ibidemque deinceps contineri. Quæ quidem Ecclesia inibi sita est, atque ab omni aliorum subjectione ac jurisdictione libera et excepta, ad jus et proprietatem beati Petri apostolicæ sedis immediate pertinere dignoscitur: oblatione videlicet excellentissimi Romanorum imperatoris Caroli Magni ac posterorum ipsius, qui eidem hactenus successerunt, seu in imperio, seu in regno. Idipsum nihilominus venerabilis abbas Reginwardus ac fratres ejusdem Ecclesiæ cum universitate Ratispona instantissime petiverunt fieri.

Nos ergo utriusque partis precibus inclinati, nec volentes ulterius corda fidelium hujus dubii ambiguo caligare, in fratrum nostrorum ac plurium episcoporum ac prælatorum præsentia et conspectu

A scripta Arnulphi Augusti ordinemque rei diligentissime perlegentes; nec eo contenti, capsas, thecas et scrinia, in quibus sacræ reliquiæ conditæ dicebantur, ac titulos ac epigrammata eorumdem, oculo tenui solerti examine discutiendo nihilque omitendo quod ad indagacionem certitudinis pertinet, tam imperialibus quam papalibus antecessorum nostrorum litteris sufficienter instructi, picturis quoque parietum multiplicibus et sculpturis vetustissimis, exprimentibus indicia veritatis et notas: indubitata fide comperimus, dicti doctoris et martyris ossa venerabilia, excepta particula unica simul et minima manus dextræ, apud memoratum B. Emmeranni cœnobium integraliter contineri. Etenim, ne testimonia hominum, quæ jam diximus, non sufficerent, divina quoque non defuere prodigia et portenta quæ dubium omne penitus abegerunt: quæ nos quoque conscribi jussimus diligenter, vobisque transmitti per vestros nuntios ac legatos, nec non apud ecclesiam prædictam perpetuo conservari; ut et ad posteros gestæ rei notitia deducatur, et ulterius litigandi materia penitus conquiescat. Insuper et districte præcipimus, statuentes ut translationis ipsius veneranda solemnitas, tam a fratribus ejusdem ecclesiæ quam ab universis urbis jam dictæ, annis singulis, cum omni jucunditate et gaudio celebretur, totaque tripudiet regio Germanorum tanti Patris atque patroni adventui non ingrata.

Vos autem in Christo dilectissimi filii, rex Francorum tuique fideles, quamvis invidendi Teutonice genti videamini justam quidem habere materiam, ita ut potatis merito de Alemannorum vobis lætitia sit dolendum; considerantes tamen et Dei omnipotentis et invicti martyris sui voluntatem, quem ablatus plangitis, consolationis tandem admittite placamentum, pensantes attentius quod nec vobis ablatus est, quippe qui charissimos prædicationis suæ et passionis consortes, Rusticum et Eleutherium, in dilectionis adhuc et tutelæ pignus et certitudinem dereliquit: nec dolete, si Germanos jam visitare dignatus est vel defunctus, qui vobis adhuc vivens prædicavit, et apud vos bonum certamen certando, cursum consummando, fidem servando (*I Tim.* iv.), triumphum peregit victoriosissimæ passionis, apostolatus sui super vos signa tam in vita perficiens quam in morte.

Qui igitur Alemanniam ipsius ossa fovere non permittatis in solatium et tutelam, quem vobis Athenæ, ut Christo lucrifaceret vos, vivum recipere, audire et cælo transmittere permissum!

Accedet nihilominus consolationis et alia ratio, A et auctoritas scilicet et excellentia subtractoris. Pretiosum quidem thesaurum vos perdidisse fateamur, sed ablatoris attendite dignitatem; simulque Patris et apostoli vestri gloriæ congaudete, qui cum vos meritorum atque doctrinæ suæ gaza ditaverit, et reliquiarum saltem suarum ac apothecas tam devotum furem sui corporis habet quam insignem, auro utique et topazio meliorem, qui sui valore ad ossa sua sanctissima subtrahenda Caesarum etiam verticem inclinavit. Nec majestas imperialis, nec regia celsitudo, pii furis hic notam aut nomen erubuit in Arnulpho: dummodo beati corporis opibus vel doli, vel furti, vel sacrilegii modo sacrari atque ditescere mereretur, qui fures atque sacrilegos erat solitus condemnare. Dummodo Macarii Dionysii pretioso B corpore frueretur, sur ipse tunc fieri et sacrilegus non contempit.

Cum insuper fides atque devotio dubium etiam

omne per hoc penitus amputavit, quod non in ipsa Roma, non in quacunque metropoli, non in urbe qualibet regni vel arce sibi studebat eligere sepulturam, sed ubi suum se Dionysium condidisse et sciunt, et lætantur, suo se sperans patrocinio defendendum et coresuscitandum in die novissimo cum beatis. Presentibus igitur dilectionem vestram monemus attentius, et hortamur in Domino, districte præcipientes quatenus Rustico et Eleutherio pie contenti, non fallentes vosmetipsos et alios, beatissimi Dionysii ossa in urbe Ratisponensium apud ecclesiam Beati Einmeranni martyris et noscatis et fateamini coruscare.

Datum et actum Ratisponæ per manus Friderici diaconi, bibliothecarii et cancellarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ catholicæ et apostolicæ, anno Domini millesimo quinquagesimo secundo, anno pontificatus domini Leonis noni papæ quarto, indictione [F. sexta, IIARD.] quinta, Nonis Octobris.

APPENDIX AD EPISTOLAS S. LEONIS IX.

I.

MICHAELIS CÆRULARII

PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANI

ET LEONIS ACRIDANI ARCHIEPISCOPI BULGARORUM

EPISTOLA AD JOANNEM

TRANENSEM IN APULIA EPISCOPUM.

(Apud Baron. *Annal.*, tom. XI, ad an. 1053, pag. 210.)

Michael, cognomento Cærularius, necnon et Leo Acridanus, archiepiscopus Bulgarorum, in suggillationem omnium Latinorum, adversus sanctam Romanam et apostolicam sedem, imo contra omnem Occidentalem Ecclesiam scripserunt epistolam, quam miserunt ad Joannem Tranensem in Apulia episcopum, pervulgandam apud Latinos omnes, cui in codice titulus hujusmodi affixus legitur: *Calumniæ episcoporum Michaelis Constantinopolitani et Leonis Acridani, pervicaciter exhalantium pestiferas mephites diversarum hæreseon adversus sanctam Romanam et apostolicam sedem, imo contra omnem Latinam et Occidentalem Ecclesiam. Hæc quidem calumniæ Græco sermone edita, et Joanni Tranensi episcopo in suggillationem omnium Latinorum directa, cum fuisset Trani exhibita fratri Humberto, sanctæ Ecclesiæ Silvæ Candidæ episcopo, in Latinum est translata ejus studio, atque delata domino Leoni nono. Qua etiam hic ad cautelam multorum et notitiam, non autem ad aliquam utilitatem inserta, cunctis scire volentibus fideliter est conservata. Ipsa autem ipsorum epistola sic se habet:*

MICHAEL, universalis patriarcha novæ Romæ, et Leo, archiepiscopus Acridiæ metropolis Bulgarorum, dilecto fratri JOANNI Tranensi episcopo.

Dei magna dilectio et jucunda compositionis viscera flexerunt nos scribere ad tuam sanctitatem, et per te ad universos principes sacerdotum, et sacerdotes Francorum, et monachos, et populos, et ad ipsum reverendissimum papam, et memorari de azymis et Sabbatis, quæ mystice indecenter custoditis, et communicatis Judæis. Etenim azyma et

Sabbata ipsi custodire a Moyse jussi sunt; nostrum vero Pascha Christus est. Qui ut non juxta legem inveniretur adversarius, et circumcisus est, et legale Pascha celebravit primitus. Sic illo discedente nostrum novum operatus est. Et hoc manifestum est in Evangelio secundum Matthæum. De mystica cœna loquens evangelista sic quoque inquit: *Prima autem die azyorum accessere discipuli ad Jesum, dicentes ei: Ubi vis paremus tibi comedere Pascha? Qui ait: Ite ad civitatem ad quemdam, et dicite ei: Tempus*